

Marin Držić

Dundo Maroje

*Komedija prikazana u vijećnici
od kompanije
"Pomet-družina"*

eLektire.skole.hr

SADRŽAJ

Prolog Dugog Nosa _____	4
PROLOG _____	8
PRVI ČIN _____	10
DRUGI ČIN _____	32
TREĆI ČIN _____	56
ČETVRTI ČIN _____	83
PETI ČIN _____	105
Mihovil Kombol: Dopuna <i>Dunda Maroja</i> _____	113
RJEČNIK _____	119

Imena

DUGI NOS, negromant (u prologu)
DUNDO MAROJE
MARO MAROJEV, njegov sin
BOKČILO tovijernar, sluga Dunda Maroja
POPIVA, sluga Marov
PERA, na mušku obučena zaručnica Marova
DŽIVO, prvi bratućed Perin
BABA PERINA
LAURA (Mande Krkarka), kurtizana
PETRUNJELA, djevojka Laurina
UGO TUDEŠAK
POMET TRPEZA, sluga Ugov
TRIPČETA iz Kotora
DŽIVULIN, Lopuđanin

Mladi Dubrovčani:

NIKO
PIJERO
VLAHO

MAZIJA, listonoša
PAVO NOVOBRĐANIN, prijatelj Dunda Maroja
GRUBIŠA, sin Pavov
GULISAV, Hrvat
SADI, Židov (Žudio)
GIANPAULO OLIGIATI, bankar
LESSANDRO, rimski trgovac
KAMILO, Rimljanin
KAPETAN (barižeo)
ŽBIRI
TRI RIMSKA KRČMARA

DUGI NOS, *negromant, govori:*

DUGI NOS: Ja Dugi Nos¹, negromant od velicijeh Indija, nazivam dobar dan, mirnu noć i pritilo godište svitlijem, uzumnožnijem dubrovačkim vlastelom, a pozdravljam ovi stari puk: ljudi-žene, stare-mlade, velike i male², puk s kime mir stanom stoja a rat izdaleka gleda, rat poguba ljucke naravi. Ja što jesu tri godine³, ako se spomenujete, putujući po svijetu srjeća me dovede u ovi vaš čestiti grad, i od moje negromancije ukazah vam što umjeh. Scijenim da niste zaboravili kako vam Placu, tu gdje sjedite, u čas glavom ova-
mo obrnuh i ukazah prid očima, a na njoj bijehote; i opet ju stvorih u zelenu dubravu⁴, od šta plakijer imaste; i zahvaliste mi, i platu imah, što katance⁵ stavih na njeke zle jezike koji za zlo imaju ono što im se za dobro čini. Sad, budući me vjetar opeta k vami dognao srjećom vašom u ovo vrijeme od poklad⁶, odlučio sam ne proć tako da vas kojomgodi lijepom stvari ne obeselim. Ma prije neg vam što moje negromancije ukažem, hoću vam odkrit jedan sekret koji dosle od ovizijeh strana nijedan čovjek ni mudar ni triš mudar nije znao, od šta se su skule od mudaraca⁷ vazda veoma čudile i veoma napastovale, - sekret dostojan da ga vi znate, plemeniti i vrijedni Dubrovčani. Znete er kad se, jes tri

¹ *Dugi Nos* - "lik Negromanta, poznat u Držićevu stoljeću pa i u komedijama, po ovakvoj je kazališnoj funkciji značio novost u teatru onog doba. Njegovo izvanredno značenje shvaćamo otkad je Jeličić smisao njegova prologa povezao s piščevim urotničkim pismima nastalim petnaestak godina poslije, i otkad je Košuta proučio izvore koji su osvijetlili mnoge prije nerazumljive pojedinosti njegova teksta..." (F. Čale)

² *velike i male* - "Što znači velike i male? Zar možda po stasu? Sigurno ne! Dakle tu pod velikima misli na viši puk ('popolo grasso'), a pod malima na niži puk ('popalo minuto')" (V. Foretić). Negromant se ne obraća samo plemstvu, jer je Držić zamišljao da će se komedija prikazivati na trgu Prid Dvorom, dakle pred većim mnoštvom. Ipak se prikazba održala u zatvorenome, u Vijećnici, jer su neke nepogode, vjerojatno ružno vrijeme kao i na praižvedbi *Tirene*, omele izvedbu na otvorenome pa su ipak osim vlastele u ograničenu prostoru mogli prisustvovati neki pučani, o pokladama 1551." (F. Čale)

³ *jesu tri godine* - 1548. godine Prid Dvorom je prikazana izgubljena predstava *Pomet*, u kojoj se također Dugi Nos obraćao publici

⁴ *dubravu* - "misli na neku, izgubljenu, pastirsku komediju, ili možda na prvu prikazbu *Tirene*, ukoliko ne želi podsjetiti na neki pastoralni dodatak nakon predstave *Pometa*, u istoj prigodi." (F. Čale)

⁵ *katance* - "vjerojatno je riječ o protivnicima u platonističko-petrarkističkoj i književnoj sredini, i u idejnom i u klasnom pogledu bliskoj vlasti..."; Držića su optuživali za plagijat (F. Čale)

⁶ *vrijeme od poklad* - komedije su se prikazivale u vrijeme poklada, karnevala

⁷ *skule od mudaraca* - "nisu škole filozofa, nego bratovštine, udruženja raznih 'prosvijetljenih' sljedbi... Najavljujući svoju novu komediju, ali i otkrivanje neke 'tajne' koju Dubrovčani, ni naobraženi ni najpametniji, ne znaju, Držić očito ponovno ironizira svoje protivnike, dok druge koji se dobrim dijelom smatraju 'prosvijetljenima', posebno apostrofira aluzijom na *skule od mudraca*" (Košuta)

godine, od vas odijelih, ončas se uputih put Indija Velicijeh⁸, gdje osli, čaplje, žabe i mojemuni jezikom govore. Otole obrnuh put Malijeh Indija⁹, gdje pigmaleoni, čovuljici mali, s ždralovi boj biju. Otole otegnuh nogâ k Novijem Indijama¹⁰, gdje vele da se psi kobasami vežu, i da se od zlata balotami na cunje igra, gdje od žaba kant u sceni biješe kako među nami od slavica. U Stare Indije¹¹ otole htjeh naprijeda proć, ma mi bi rečeno er se već naprijeda ne more proć. Rekoše mi da su tamo Stare Indije, i da u Stare Indije nitko ne more poć, govoreći: "Upriječilo se je ledeno more, koje se ne more brodit, i vrla vječna zima, koja galatinu od živijeh ljudi čini"; a s drugu stranu veljahu da gorušte sunce i paljevito ljeto dan bez noći ne da ne tačam živu čovjeku pristupit, ma¹² zemlji od vrućine plod plodit. I rekoše mi: "Po negromanciji samo u te strane može se proć". Kako ja to čuh, otvorih moja libra od negromancije, - što ćete ino? U hip, u čas ugledah se u Indijah Starijeh!

Tuj nađoh pravi život, veselo i slatko brijeme od prolitja, gdi ga ne smeta studena zima, i gdje ruži i razlikomu cvitju ne dogara gorušte ljeto, i gdje sunce s istoči vodi tihi dan¹³ samo od dzore do istoči i od istoči do dzore; a svitla zvizda danica ne skriva se kako ovdi meu vami, ma svitlo svoje lice na bilomu prozoru na svak čas kaže; a dzora, koja rume-nimi i bijelim ružami cafti, i ne dijelja se s očiju od drazijeh ki ju gledaju; a slatki žuber od razlicijeh ptica sa svijeh strana vječno veselje čine. A ostavljam vode bistre, studene ke, odasvuđ tekući, vječnu hranu zelenim travam i gustomu dubju daju; a bogata polja ne zatvaraju dračom slatko, lijepo, zrijelo voće, ni ga lakomos brani ljudem, ma otvoreno sve svakomu stoji. Tuj ne ima imena "moje" i "tvoje", ma je sve općeno svijeh, i svak je gospodar od svega. A ljudi koji te strane uživaju ljudi su blazi, ljudi su tihi, ljudi mudri, ljudi razumni. Narav, kako ih je uresila pameti, tako ih je i ljepotom uljudila: svi općeno uzrasta su učinjena; njih ne smeta nenavidos, ni lakomos vlada; njih oči uprav gledaju, a srce im se ne maškarava; srce nose prid očima, da svak vidi njih dobre misli; i, za dugijem mojijem besjeđenjem ne domorit vam, ljudi su koji se zovu ljudi nazbilj.

I za rijet vam sve što sam vidio, i da me bolje razumijete, vidjeh u tjezijeh stranah, u jednomu zgradu veliku, visoku i vele urešenu, jedna pisma i od kamena čovuljica, vele učinjeno, obraza od mojemuče, od papagala, od žvirata, od barbaćepa; ljudi s nogami od čaplje, stasa od žabe; tamaše, izješe, glumci, feci od ljuckoga naroda. Upitah koji su ovo obrazi, što li hoće tolika gruboća, tolik nesmirna od lica čovječanskih rijet. Rekoše mi da negromanti u stara brjemena, kako to bud' ja, po negromanciji dohodeći u njih strane i donoseći diverse trgovine za otuda zlato odnosit, er se u rijekah tamo veliko zlato nahodi, donošahu među ine žvirata, čovuljica, barbaćepa od drva, obraza od papagala, od mojemuča, od žaba, oslastijeh, kozijeh i na svaki način.

⁸ *Indija Velicijeh* - "Prema srednjovjekovnim kartama to je otprilike današnji Hindustan. Vladala je legenda da je to zemlja magije." (F. Čale)

⁹ *Malijeh Indija* - "zemlje koja je dotad obuhvaćala ili Abesiniju, ili Indiju preko Gangesa, ili Pakistan. Prikazivali su kao zemlju gdje su u klasičnoj starini živjeli patuljci i borili se sa ždralovima." (F. Čale)

¹⁰ *Novijem Indijama* - novootkrivenim zemljama Amerike, o čijem su bogatstvu u puku bile raširene brojne legende

¹¹ *Stare Indije* - Daleki istok

¹² *ne tačam ... ma* - ne samo ... nego

¹³ *tihi dan* - "umjesto blag dan, dies festus, u starom religioznom shvaćanju" (Košuta)

I žene od tizijeh strana, - kako i naše, koje polakšu pamet imaju od ljudi, - gledajući te obraze, počеше se smijejat kako od stvari ku prije ne bijehu vidjeli, i rekoše: "Smiješno ti bi bilo da ovi ljudi mogu hodit i govorit!" I rekoše negromantom: "Vi ste negromanti; ako hoćete da od ovizijeh strana zlata odnesete, učinite po vašoj negromanciji da ovi čovuljici ožive, i da počnu hodit i govorit, er bi tada na pravi način smiješni bili, a taki mrtvi ne valjaju ništa". Negromanti, za lakomos od zlata, daše duh žviratom, barbaćepom, čovuljicom, obrazom od papagala, od mojemuča, od žaba, oslastijem, kozjijem i od tezijeh načina¹⁴. Ti ljudici, kako imaše duh, počеше hodit, govorit i smiješnice činit po taki način, er se nigdje gozba ni pir ne činjaše gdje oni ne bi dozvani bili. Mislite je li smiješna stvar bila gledat te obraze u to prvo brijeme¹⁵ gdje tamaše!

I, za dovršit besjedu, ovi obrazi od papagala, od mojemuča, od žaba, žvirati, barbaćepi i s koze udreni¹⁶ i, za u kraće rijet, ljudi nahvao¹⁷, počеше se plodit i miješat s ženami nazbilj po taki način, er se ljudi nahvao toliko počеше umnažat, er poče veće broja bit od ljudi nahvao neg ljudi nazbilj. I ti ljudi nahvao od ruke im ide učinit jednu konjuru¹⁸, da iz gospoctva izagnu ljudi nazbilj. Ljudi nazbilj to uzaznavši skočiše, uzeše oružje, izagnaše sve te ljudi nahvao i ne ktješe da jedan cigloviti za lijek u tjezijeh stranah ostane.

Ljudi nahvao, zajedno s negromanti, priđoše u ove naše strane, i to prokleta sjeme, - čovuljici, žvirati, barbaćepi, obrazi od papagala, od mojemuča, od žaba, oslasti i s koze udreni, ljudi nahvao - useliše se u ovi naš svijet u brijeme kad umrije blagi, tihi, razumni, dobri starac Saturno, u zlatno vrijeme¹⁹ kad ljudi bez zlobe bijehu. I po Saturnu manje razumni kraljevi primiše ljudi nahvao, i smiješaše se među dobre i razumne i lijepe. Tako čovuljici, žvirati, barbaćepi, obrazi od papagala, od mojemuča, od žaba, oslasti i s koze udreni naplodiše to gadljivo sjeme: nastava veće ljudi nahvao neg ljudi nazbilj. Minu vrime od zlata, za gvozdje²⁰ se svak uhiti, počеше ljudi nahvao bit boj s ljudmi nazbilj za gospoctvo. Njегда ljudi nahvao dobivahu a njегда nazbilj. Ma, za rijet istinu, ljudi nazbilj u duga vremena napokon su otezali i još otezaju, ma s mukom i s trudom; i današnji dan ljudi su nazbilj pravi ljudi i gospoda, a ljudi nahvao ljudi su nahvao i bit će potištenjaci vazda.

¹⁴ *Negromanti, za lakomos od zlata ...* - Negromanti su dakle oživjeli te lutke zbog pohlepe za zlatom

¹⁵ *u to prvo brijeme* - "in illo tempore, prvotno mitsko i sakralno vrijeme" (Košuta)

¹⁶ *s koze udreni* - "radi se možda o eufemizmu; usp. mletački 'cavron futudo'" (Košuta); dakle, riječ je o psovci

¹⁷ *ljudi nahvao* - "Ljudi nahvao, koje komediograf ne može spomenuti bez slapa najpogrdnijih naziva, u svakom su slučaju oni 'monstrumi' u pismima Cosimu Medici. Ljudi nahvao smetaju svijet, a zasigurno i onih 'petnaest monstruma, ludih i nesposobnih koji nas unesrećuju, da bi nam bog u tome pomogao!'. Riječ je o dubrovačkim gosparima, o tome nema više sumnje!... Nitko se u našoj literaturi nije oštrije i nesmiljenije narugao s plavom krvi!..." (Jeličić)

¹⁸ *konjuru* - urotu

¹⁹ *zlatno vrijeme* - mitsko zlatno doba (*aurea aetas*) iz rimske mitologije (Ovidije, *Metamorfoze*), kada je vladao Saturn

²⁰ *gvozdje* - željezno doba, koje je prema mitologiji nastupilo nakon zlatnog

Sada, moji uzumnožni vlastele, svitla krvi, stari puče, mislim, kako i prije, ukazat vam od moje negromancije kugodi lijepu stvar, i zašto u pređnu votu triš mudrijem²¹ stavih katance na usta, sada im katance dvižem, neka govore, neka se govorenjem punijem nena-vidosti ukažu i otkriju ljudi od trimjed, ljudi od ništa i ljudi nahvao. Ovi sekret nitko do- sle nije znao! Ljudem je nahvao paralo da su i oni ljudi, a ljudi su nahvao ljudi nahvao i bit će do suda²².

Sada ja mislim, sada u ovi čas, ovdje prid vami ukazat Rim, i u Rimu učinit da se tu prid vami, kako sjedite, jedna lijepa komedija prikaže; i zašto prije na šeni²³ Dundo Maroje, Pomet i Grubiša ugodni vam biše, zato i sada hoću da vam se s ovom komedijom ukažu. I, za duzijema riječmi ne domorit vam, iziće prolog, koji vam će dekjarat što će bit. Ma rijet vam ću jednu stvar: budi vam draže što ste uzaznali odkud su izišli i koji su početak imali ljudi od ništa i nahvao, koji smetaju svijet, nego komedija koju ćete vidjet. A kome- dija vam će odkrit koji su to sjeme tugljivo od mojemunskih obraza i ljudi od ništa, od trimjed, nahvao, koji li su ljudi tihi i dobri i razumni, ljudi nazbilj. Tihi i dobri uzeti će za dobro što im se za dobro dobrovoljno čini, a obrazi od barbaćepa, kojijeh nena-vidos vla- da i nerazum vodi, mojemuče, žvirati, barbaćepi, tovari i osli, koze, ljudi nahvao, sjeme proketo, po negromanciji učinjeni, hulit će sve, od svega će zlo govorit, er iz zlijeh usta ne more nego zla riječ izit. I ne drugo! Na vašu sam zapovijed, stav'te pamet na komedi- ju!

²¹ *triš mudrijem* - "triš mudri" a "šeskrat ljudi" bili su, u posveti izdanju Držićevih djela (*Svojim prijateljem*), kritičari protiv kojih je, čini se, pjesnik bio trajno u polemici" (F. Čale); te protivnike komedije i pristaše konvencionalnog petrarkizma Držić spominje i u *Džuhí Kerpeti*, "a sad će im prikazbom komedije omogućiti da se zavidnim govorenjem otkriju kao ljudi nahvao, koji su is- tovjjetni s onima koje Držić osuđuje na društveno-političkom planu" (F. Čale)

²² *do suda* - do sudnjeg dana

²³ *prije na šeni* - ti su likovi već bili na sceni u izgubljenoj komediji *Pomet*

PROLOG

Plemeniti i dobrotivi skupe, puče stari i mudri, vidim er s ušima priklonitijema i s očima smagljivijemi²⁴ stojite za čut i vidjet večeras kugodi lijepu stvar, i sumnjim, ako se ne varam, da vi scijenite i želite vidjet kugodi izvrsnu stvar, a izvrsne stvari u ovizijeh stranah nijesu se dosle činile! Ni mi, koji se zovemo Pomet-družina²⁵, ako se i mogu činit, nijesmo toga umjetjeonstva da umijemo činit stvari dostojne od ovakoga toli lijepa i plemenita skupa. Ma ovo brijeme od poklada budući od starijeh našijeh odlučeno na tance, igre i veselja, i videći se našoj družini od Pometa ne puštat proč poklade bez kojegodi feste ili lijepe ili grube, stavili se su za prikazat²⁶ vam jednu komediju koja, ako i ne bude toliko dobra i lijepa, ali su ove žene lijepe koje ju će gledat, i vi dobri koji ju ćete slušat.

U njoj će biti jedna stvar koja scijenim da vam će draga bit, er će bit nova i stara, - nova, er slijedi onu prvu komediju od Pometa, kako da je ona i ova sve jedna komedija, i u tu smo svojevotju oto mi sami upali, - stara, er ćete vidjet u njoj one iste prve prikazaooce, a to jes: Dundo Maroje, Pavo Novobrđanin, Pomet i ostali. I prva je prikazana u Dubrovniku, a ova će bit u Rimu, a vi ćete iz Dubrovnika gledat. Žene, para li vam ovo malo mirakulo Rim iz Dubrovnika gledat? Neka znate er Pomet-družina, kako ovo što je mučno umije dobro učinit, toliko bi bolje učinili drugu kugodi stvar koja je lašnja. I ako ne uzbude šena lijepa kako i prva²⁷, tužimo se na brijeme koje nam je arkitete²⁸ odvelo; i ako komedija, od šta se ne varamo, ne uzbude vam toliko draga, ali vam će Dundo Maroje, Pomet, Grubiša i ostali drazi bit. I ne scijen'te da se je vele truda, ulja, knjige i ingvasta oko ove komedije stratilo: šes Pometnika²⁹ u šes dana ju su zđeli³⁰ i sklopili. Mi ni vam obećavamo velike stvari, ni možemo: nismo tolici da možemo tolike stvari obećat i činit; kráci³¹ ljudi visoko ne dohitaju.

²⁴ *smagljivijemi* - požudnim, znatiželjnim

²⁵ *Pomet-družina* - glumačka družina koja je prikazala i komediju *Pomet*, odnosno 1548. godine; za razliku od vlasteoske družine Gardzarija koja se spominje u komediji *Tripče de Utolče*, Pomet družinu činili su mladi pučani

²⁶ *stavili se su za prikazat* - potrudili su se da vam prikažu

²⁷ *šena lijepa kako i prva* - to možda znači da je scenografija komedije *Pomet* bila bogatija od ove

²⁸ *arkiteto* (tal.) - scenski majstor

²⁹ *šes Pometnika* - "tu "šest" samo općenito označava kratko vrijeme i malo glumaca koji su prepisivali tekst ili s piscem na neki način surađivali u pripravljanju komedije..." (F. Čale)

³⁰ *zđeli* - složili; možda: prepisali

³¹ *kráci* - kratki, mali rastom (poslovice)

Ma oto vam ja brže i dotrudnih³² duzijem riječmi! U dvije riječi čujte argument³³ od komedije "Dundo Maroje". Ako nijeste zaboravili³⁴ kako mu biše ukradeni dukati i vraćeni s patom³⁵ da se sinu spodesta od svega po smrti; po tomu znajte er su novi pat³⁶ učinili da se sinu Maru za onada ne spodestava, ma da mu da pet tisuć dukata, da otide u Jakin³⁷, a iz Jakina u Fjencu za učinit svîta i s tjezijem svitami pak da otide na Sofiju³⁸ s patom, ako se dobro ponese i da mu s dobitkom dođe, da mu skrituru od spodestacioni ončas učini, i da ga oženi i da mu da vladat svijem ostalijem dinarmi. Ma prije neg vam ostalo izrečem, uzmite nauk od Pomet-družine večeras, i nigda ni sinu ni drugomu ne da'te dinare do ruke, dokle mladića nijeste u vele stvari družijeh prôvali; er je mladost po svojoj naravi nesvijesna i puna vjetra i prignutija je na zlo neg na dobro; i pamet nje³⁹ ne raširuje se dalje neg koliko joj se oči prostiru, i nju veće volje vladaju neg razlog. Da vam ne intravenja kako će i Dundo Maroju večeras intravenjat, koji, davši sinu Maru pet tisuć dukata u ruke, odpravi ga put Jakina, a on iz Jakina ne otide u Fjencu neg u Rim s dukatmi, i tu spendža dukate. A Dundo Maroje čuvši toj, kako mahnit otide starac u Rim s Bokčilom, svojijem tovijernarom⁴⁰. Što će segvitat, komedija vam će sama rijet, koja će svršit u veselje. Ma vi na tomu nemojte stat! Od lude djece čuvajte dinarâ, er se je ovjezijeh komedija njekoliko arecitalo nazbilj u vašem gradu, koje su svršile u tradžediju! er nije svak srjeće Dunda Maroja. Drugo će intravenjat: vjerenica Marova, čuvši zlo vladanje Marovo, kako ona koja ga srcem ljubi, i bojeći se da ju ne bi desperanu ostavio, s svojijem prvijem bratučedom, izamši iz tečina haholjka trista dukata, otide put Rima, i putem obuče se na mušku, učinivši se djetić Dživa svoga bratučeda; što će naprijed bit, komedija vam će spovidjet. I drugo neću rijet, neg vas ću molit - s ljublježivijem srcem čujte i vidite, er ako nas uzljubite, i mi i naše stvari drage vam će bit; ako li inako učinite, i lije-pa komedija kazat vam se će gruba, što će vaš grijeh bit a ne od komedije. Ma vi dobri nećete moć neg dobro i misliti i rijet; a u zle se mi ne impačamo, - tizajem ne hajemo da smo drazi. A poslaćemo našega negromanta da š njima rasplijeta; a nas daleko kuća od tjezijeh obraza od mrčarije⁴¹. Ma oto vam Dunda Maroja, stav'te pamet na komediju i zbogom!

³² *dotrudnih* - dosadih

³³ *argument* (tal.) - kratak sadržaj

³⁴ *Ako nijeste zaboravili ...* - prepričava sadržaj komedije *Pomet*; prema navedenom i prema onome što se spominje u 6. prizoru II. čina, Maro je u *Pometu* sa svojim slugom Pometom ukrao ocu dvije tisuće dukata, a vratio mu ih je tek onda kad je od oca dobio pismenu izjavu da će mu ostaviti sav imetak

³⁵ *pat* (tal. *patto*) - pogodba, dogovor

³⁶ *pat* (tal. *patto*) - sporazum, ugovor

³⁷ *Jakin* - stariji naš naziv za grad Anconu u Italiji

³⁸ *Sofija* - glavni grad današnje Bugarske, u to vrijeme u Turskoj carevini; Dubrovčani su i tamo intenzivno trgovali

³⁹ *nje* - njezina

⁴⁰ *tovijernarom* - Bokčilo je prodavao vino u tovijerni (krčmi) Dunda Maroja

⁴¹ *a nas daleko kuća od tjezijeh obraza od mrčarije* - a nama daleko kuća od tih nitkova

PRVI ČIN

Prvi prizor

*DUNDO MAROJE, BOKČILO, tovijernar, zatim TRIPČETA iz Kotora,
PRVI i DRUGI OŠTIJER*

MAROJE: Ajmeh, ajmeh, moja starosti, na što me si dovela, da se po svijetu tučem za devijanim sinom, za haramijom, da iz morske pučine izvadim zlato, da iz jame beza dna izmem imanje! Pet tisuć dukata dah djetetu u ruke! Vuku dat u pohranu meso! Jaoh, valjalo bi mi dat dvaest i četiri konje⁴² na dan, na svaku uru svoga, za eror ki sam učinio.

BOKČILO: Bogme bi ti, gospodaru, valjao konjic i svaku uru svoj, i jedva bi se donio doma, ako bi ga hranio kako i mene.⁴³ Jaoh si ve meni, u koji ve ti čas pođoh iz grada!⁴⁴

MAROJE: Bokčilo, jesam li ti rekao: ne davaj mi fastidija, ne pristaj mi tuzi!⁴⁵ Ti se, pjani-co, rugaš mnom.

BOKČILO: Tebi sam pjan, a tvoj tobolac najbolje zna kako stoji moj trbuh.

MAROJE: Nijesam li ti danaska dao po kutla vina popit?

BOKČILO: Jesi, sita me si napojio! Ovo, odkle sam iz Grada, nijesam se usrao, nisam imao čim s tvojom hranom. Nađi ti one⁴⁶ štono se iz Moreške zemlje donose kamilionte, kao li se zovu, koji se jajerom hrane⁴⁷; a ne vodi junake⁴⁸ s sobom koji se jajerom ne pasu. Po kutla mi je vina dao! Jaoh si ve meni, jao!

MAROJE: Nevoljna mene, tužna mene! Veće sam ja otišao, veće mene pokri grob! Sin mi dukate uze, a ovi mi život uzimlje. Oči, što ne plačete? Ali ste doplakali? Ma zadosta je da srce za vas plače.

⁴² *dvaest i četiri konje* - izraz "konj" i "dati konja" potiče od dubrovačkog običaja kažnjavanja učenika tako da ga se stavi na krkače i batina po zadnjici; Maroje dakle kaže da bi ga trebalo svaki sat po jedan put kazniti tom kaznom za pogrešku koju je počinio

⁴³ *konjic i svaku uru svoj ...* - Bokčilo, koji nije pohađao škole, nije razumio Maroja, pa misli da je riječ o pravim konjima koji bi se svakog sata mijenjali do Dubrovnika, ali ne bi izdržali od gladi ako bi ih škrti Maroje hranio kao njega

⁴⁴ *iz grada* - tako i danas Dubrovčani kažu kad su izvan Dubrovnika

⁴⁵ *ne pristaj mi tuzi* - nemoj me rastuživati

⁴⁶ *one* - odnosi se na *kamilionte*

⁴⁷ *kamilionte ... koji se jajerom hrane* - kameleone iz Afrike (Moreške zemlje, tj. zemlje Maura, Arapa), za koje se vjerovalo da se hrane zrakom (na temelju toga što se mogu napuhati tako da izgledaju veći i tako odagnaju neprijatelja)

⁴⁸ *junak* - sluga

BOKČILO: Bog zna tko koga kolje i tko će prije umrijet. Duša mi odhodi i od glada i od žeđe; tvojijem tugama hoćeš Bokčila hranit. Dukate plaćeš, a dukati ti rđave u skrinji. Brižni ti dukati, kad se ne umiješ njima hranit. Plače, er mu je sin spendžao od svoga. Za česa su⁴⁹ dukati neg da se pije i ije i trunpa?

MAROJE: Od svoga, pjanče, veliš, od svoga spendžao? Ajme! Ubode me, ajme!

BOKČILO: Ponta mu dođe, ubodoše ga, - rekoše mu istinu.

TRIPČETA: *Che ha questo pover omo?*⁵⁰

BOKČILO: *Misser, ga boli: fiol spenzuto denari, doglia!*⁵¹

TRIPČETA: Po svetoga Tripuna⁵², vi ste našijenci!

BOKČILO: *Misser, Bog te naučio! De Ragusa?*⁵³ I mi smo otuda.

TRIPČETA: Gospodine, što vam je? Vidim, ti si našjenac; *siate il ben vegnuo*⁵⁴, dobar si došao!

MAROJE: *Ben trovato, misser!*⁵⁵ Vi ste našjenac? Drago mi je.

TRIPČETA: Ja sam od Kotora.

BOKČILO: Ah, da te Bog pomože!

MAROJE: Susjed si naš! Susjede, prikloni obraz, da mi se je s tobom pozdravit.

BOKČILO: Svoga mi, svoga, neka ti mi svoga, nije ti bez svoga⁵⁶. Koliko mišera srjetosmo, a nitko ne pristupi k nam neg sam našjenac, - svoj a k svojijem!

TRIPČETA: Ištom se obeselim, kad čujem koga od našega jezika.

MAROJE: Duša mi se vrati, *misser mio!*⁵⁷ Kad te čuh govorit rekoh: ovi je od našijeh.

TRIPČETA: *Che bone nove?*⁵⁸ Imate li ča novo otuda? Ča se ono boljahote?

MAROJE: U fastidiju sam.

BOKČILO: Gospodine, je li ka kaplja dobra na našku?

TRIPČETA: Ča hoćete rijet? Izrecite!

MAROJE: Bokčilo, dosta tvojijeh, muči sada.

BOKČILO: Njeka vina na agrestu i srce nam izrezaše.

TRIPČETA: Bogme si ti pravi našjenac; ja bih se s tobom ugodio! Za vince pitaš? Naćeš toga.

⁴⁹ *Za česa su* - radi čega postoje

⁵⁰ *Che ha questo pover omo?* (tal.) - Što je tom jadnom čovjeku?

⁵¹ *Misser, ga boli: fiol spenzuto denari, doglia!* (tal.) - Gospodine, muka mu je, sin potrošio novac, muka!

⁵² *sv. Tripun* - kotorski svetac zaštitnik

⁵³ *De Ragusa?* (tal.) - Iz Dubrovnika?

⁵⁴ *siate il ben vegnuo* (tal.) - Dobro došao; "Tripče, a kadšto i drugi, sami prevode prethodnu talijansku rečenicu" (Čale)

⁵⁵ *Ben trovato, misser!* (tal.) - Dobro te našao, gospodine

⁵⁶ *nije ti bez svoga* - nema ti do našijenca

⁵⁷ *misser mio* (tal.) - gospodine moj

⁵⁸ *Che bone nove?* (tal.) - Ima li dobrih vijesti?

MAROJE: Bokčilo, stan' onamo s strane! Ne dava' fastidijo. O vinu ovi misli, a ja sam u tugah u velicijeh. *Misser*, vidim te dobra čovjeka; rad bih se malahno s tobom s strane razgovorit, pokli te je moja srjeća k meni dovela.

TRIPČETA: Gospodine, ovo sam, na vašu sam zapovijed; što mogu zapovjed' mi kako bratu: ja sam zvišeran svijem Dubrovčanom kao bratji mojoj. I ne gledaj me ovako u spelanoj dolami; po svetoga Tripuna, ja ne kuram se da sam u tuđem mjestu *signor* i *misser*, gdje me ne znaju, ma da sam na mom domu gospodar počtovan i svijetao, gdje sam poznat.

MAROJE: *Inveni ominem*⁵⁹, našoh čovjeka! Svete riječi, zlatom bi ih valjalo pisat. Jaoh meni, da budem⁶⁰ znao da je ta doktrina u Kotoru, u Kotor bih sina na studijo poslao, - sina koji me je ruinao, koji me je rasčinio, sina koji je zlu skulu naučio. Jaohi, pet tisuć dukata!

BOKČILO: Našao je, iznašao je s kijem će plakat! Naplačite se, plakali vazda, er se ni moj trbuh ne smijeje uz vas. Jaohi meni, stranjci dubrovački, moja hranice, daleko ti mi ste!

TRIPČETA: Nije, bogme, ta mala riječ pet tisuć dukata! To je što se boljaše?

MAROJE: Sin, dezvijan sin pet tisuć dukat mi je splavio!

TRIPČETA: Bogme je to gore neg ponta, ta je velika nemoć. Uzmi mi dukate, uzmi mi čast i život.

MAROJE: *Misser mio*, život mi je uzeo! Vjerismo ga, er ne imam neg toga jednoga sina.

TRIPČETA: Bolje je nijednoga. na ti način ne imat, bolje je da ne živu taki.

MAROJE: Smrt mi je, *misser mio*, a ne sin! Mori me na prješu! Jesu tri godišta, vjerivši ga⁶¹, ja lud dah mu, dah mu u ruke pet tisuća, ajme!

BOKČILO: Bože, djevico, jeda ga zakolje oni haramija ki ga je onamo zaveo? Ono ga će doma povesti, da ga gosti, jes, uzmi!⁶²

TRIPČETA: Bogme ti, razumijem: velika je to boles.

MAROJE: Pet tisuć dukata! Ajme, ajme, Bokčilo, pomaga'!

BOKČILO: Rekoh ja er ga će ona haramija zaklat.

MAROJE: Ajme!

BOKČILO: Kolje ga! - Kurvin mužu, što mi to od gospodara činiš? Pušta', đidijo!

MAROJE: Bokčilo, što je to? Pomamio se si!

TRIPČETA: Po svetoga Tripuna, čovječe, kao ti nijesi sam⁶³.

BOKČILO: Gospodaru, što je? Jesi li živ?

MAROJE: Nije zlo, Bogo, hajme, da' mi ruku.

BOKČILO: Mnjah da te kolje oni haramija.

⁵⁹ *Inveni ominem* (lat.) - Nađoh čovjeka (latinski bi ispravno bilo *hominem*)

⁶⁰ *da budem* - da sam

⁶¹ *vjerivši ga* - svog sina Mara Dundo Maroje je vjerio za Peru na kraju komedije *Pomet*

⁶² *uzmi!* - "vjerojatno je tu eliptičnu rečenicu popratio nekom gestom (npr. pokazujući prstima roge) koja joj dopunjuje smisao, tj: "ni govora", ili sl." (Čale)

⁶³ *ti nijesi sam* - ti si lud

TRIPČETA: Onestije dobru čovjeku govori, čuješ ti s navrtom? *Chè altrimenti ti porterà il diavolo*⁶⁴, uzet te će veliki vrag.

MAROJE: Bokčilo, ne bud' mahnit! Ti se si pomamio!

BOKČILO: Koga vraga ja znah? Mnjah da te davi; a, po Majku Djevu, ne ima ni obraza od dobra čovjeka. Ovo te je doma poveo kao prustijera, da te gosti!

TRIPČETA: Vrag je, ter ne mao, tebe, čovječe, danaska k meni doveo.

MAROJE: Bokčilo, ja t' sam rekao er si mahnit; ovamo hodi! *Misser*, u eror je uzeo.⁶⁵

TRIPČETA: Znaš ka je?⁶⁶ Rec' mu da se čuva velika vraga.

MAROJE: Hoću za moju ljubav da mu prostiš. - Bokčilo, pristup' ovamo, pita' mu proš-tenje.

BOKČILO: Gdi je gostara? Bez gostare se mir u nas ne čini.

MAROJE: Ovamo hodi, biće i gostara.

BOKČILO: Dobar čovječe, prosti; u grijeh se davam.⁶⁷

TRIPČETA: Ja t' praštam, ma čin' da s' drugovja mudriji, ži t' ja⁶⁸; er čuj, da znaš, moja je kolora⁶⁹ kako trijes, koji oganj pušta i udire. U koloru se stavljam, i rukom igram ujedno i zajedno, i odsela te za brata uzimam, pokli se si u grijeh dao.

BOKČILO: S baretom u ruci kao starijemu i boljemu!⁷⁰

TRIPČETA: I hoću danaska da mi vidiš stan, i da mi ogledaš vino.

MAROJE: A ekčelent ti je tovijernar u njemu.

BOKČILO: Ah, jeda te kad srjeća u Dubrovnik doveo, da mi te je na mojoj lijepo' tovi-jerni bistroga rujnoga vinca napojit i lijepo gostit kao braca.

MAROJE: Bokčilo, pođ', opet stan' onamo, i ne hodi dokle te ja ne dozovem.

BOKČILO: Na vašu zapovijed, ma je brijeme pinut.

MAROJE: Sad ćemo otit na voštariju.

BOKČILO: Da je s Bogom!

MAROJE: Ovi moj čovjek veoma je vjeran, ma je srdit, a junak je kao trijes.

TRIPČETA: Po junaka Đurđa⁷¹, ima što u njem junak bit! Dobra je peča čovjeka u njemu.

MAROJE: Sada da se vratim na moje tuge.

TRIPČETA: Nu, *caro misser mio, seguitate*.⁷²

MAROJE: Kako rijeh, vjerismo ga; zbrojih mu pet tisuć dukata, - tezoro, tezoro mu zbro-jih!

⁶⁴ *Chè altrimenti ti porterà il diavolo* (tal.) - jer će te inače odnijeti vrag

⁶⁵ *u eror je uzeo* - pogriješio je

⁶⁶ *Znaš ka je?* - Znaš što?

⁶⁷ *u grijeh se davam* - kajem se za grijeh, žao mi je

⁶⁸ *ži t' ja* - živ ti bio ja, života mi

⁶⁹ *kolora* (tal.) - žuč, jed

⁷⁰ *S baretom u ruci kao starijemu i boljemu!* - podrazumijeva se: "... klanjam ti se!"

⁷¹ *Po junaka Đurđa* - tako mi sv. Jurja (junaka koji ubija zmaja)

⁷² *caro misser mio, seguitate* (tal.) - dragi moj gospodine, nastavite

TRIPČETA: Bogme, ne ja pet tisuć bolanača momu! Ne djeci u ruke dinare! Dinar u mladu djetetu bijesni kao zli duh, da znaš, u inspiritanu čovjeku.

MAROJE: Oto ja lud bih, a na konselj se družijeh prigibajući⁷³; tko se ne konselja - zlo, a tko se konselja - još gore.

TRIPČETA: *Misser mio*, trijeba je gledat od koga se konselj uzimlje; od mlada konselja čuvaj se, staroga se drži.

MAROJE: Jaoh, to ga⁷⁴ i plačem; mladi biše u tome vijeću, a ja ih čuh⁷⁵. Odpravih ga put Jakina, da ide u Fjerencu i da obuče te dinare u svite⁷⁶, vrativši se⁷⁷ da ga odpravimo na Sofiju. Ako bi se dobro ponio, bijeh odlučio sve mu u ruke dat. Jaoh, dezvijanik jedan! Iz Jakina ne otide put Fjerenca, ma put Rima, u ovo mjesto toliko delicijozo. Tko se u ovizijeh raskošah ne bi ištetio? Rekli mi su da je u zle žene⁷⁸ poplavio⁷⁹, ter sam došao, jeda bih što mogao skapulat.

TRIPČETA: Gospodine, ako je u Rimu te dinare splavio, očisti veće ruke od njih⁸⁰; drijevo⁸¹ se je razbilo u vas pod onjezijem veljijem stijenami.

MAROJE: Jaoh, pod Sveti Vlasi!⁸²

TRIPČETA: Gdje ne mogu ni ljudi ni roba skapulat; žao mi je er ćeš i sina izgubit.

MAROJE: Njega li? Za njega ja hajem! Žao mi je dukata, a on mi ne bude veće na oči: živi i umri, hodi zlo kao je i počeo.

TRIPČETA: *Misser*, ne bih ja tako učinio, - našao bih ga; tko zna je li sve splavio.

MAROJE: Tako i ja mislim učinit, - nać ga.

TRIPČETA: Bože, znam li ga ja ovdje u Rimu? Kako je njegovo ime?

MAROJE: Maro je njegovo ime.

TRIPČETA: Maro, - *amaro*⁸³, bogme ti je tebi *amaro* i grk, ma kojojgodi kortižani ovdje u Rimu vele sladak.

MAROJE: Jaohi, to ga i plačem.

⁷³ *konselj se družijeh prigibajući* - taj je savjet Maroje vjerojatno dobio od nekoga u komediji *Pomet*

⁷⁴ *to ga* - zato

⁷⁵ *čuh* - poslušah

⁷⁶ *da obuče te dinare u svite* - da za te dinare kupi tkanine

⁷⁷ *vrativši se* - a kad se vrati

⁷⁸ *zla žena* - kurva, prostitutka

⁷⁹ *poplavio* - spiskao, potrošio

⁸⁰ *očisti veće ruke od njih* - pomiri se više s tim da su izgubljeni

⁸¹ *drijevo* - brod, lađa

⁸² *stijenami, pod Sveti Vlasi* - odnosi se na stijene na jugozapadnom dijelu Dubrovnika ispod crkvice sv. Vlaha od Gorice, gdje su se razbijali brodovi; odnosno: sve je propalo još u Dubrovniku kad si sinu dao dukate

⁸³ *amaro* (tal.) - gorak

BOKČILO: Jeste li se vi tamo našaptali? Šaptom Bosna poginu, šaptom mi oni⁸⁴ nije drag. Jaoh si ve meni, jao, na ko'e ti me je ljudi srjeća namjerila, ki ni jedu ni piju. - Gosparu, umrijev od glada, svršite!

MAROJE: Bogo, Bokčilo, postrpi se malo; sad smo tvoji⁸⁵.

BOKČILO: Božiji bili!

TRIPČETA: Ja znam ovdi jednoga vašega Dubrovčanina, vlastelina kao perlu, vas u velutu s kolanom⁸⁶ na grlu, gospodar čovjek, i zove se *signor Marin*⁸⁷, a vele da mu je ocu Maroje ime, od bogatijeh⁸⁸ ljudi od Dubrovnika.

MAROJE: Od koje je dobi?

TRIPČETA: Tako, dijete od dvadeset i jedno godište.

MAROJE: Koliko je er je u Rimu?

TRIPČETA: *Misser mio*, jesu tri godišta. Liberal⁸⁹ je kao jedan česar; okošt⁹⁰, ne vele učinjen⁹¹, ištom mu se nausnica prima⁹².

MAROJE: To je on, on je! "*Signor Marin*", hajme "*Signor Marin*" ga veće zovemo! To je moj sin!

TRIPČETA: Da po kotorsku Blaženicu⁹³ kao imaš sina gospodara čovjeka.

MAROJE: Ja sam siromah čovjek, ti je sinjor i gospodar, - to nije moj sin!

TRIPČETA: Oto mu tu sinjore; ovdi prem stoji njegova galantina, njegova namuroza. I malo će stariji bit⁹⁴. Tu ga češ vidjet; ovo je prva kortizana od Rima.

MAROJE: Hajme, zlo mi srce sluti!

BOKČILO: Gospodine, jeda je što?

MAROJE: Nije dobro, Bokčilo, zlo je.

BOKČILO: Ovo tvoj sluga, a i brijeme je da se ti objed objeduje.

TRIPČETA: *Misser*, ako t' para⁹⁵ pođ'mo mi na ovu voštariju.

BOKČILO: Ah, da te Bog pomože!

TRIPČETA: I kad sinjor Marin dođe, vidjećeš, poznaćeš je li tvoj sin ali nije.

MAROJE: Moji sinovi nijesu sinjori: neće bit to moj sin; ma pođ'mo.

⁸⁴ *oni* - Tripče

⁸⁵ *sad smo tvoji* - odmah ćemo ti se pridružiti

⁸⁶ *u velutu s kolanom* - "treba znati da su i baršun, i nošenje kolajne, kao i npr. slatkiš marcapan i neka druga uvozna roba često u Dubrovniku bili zbog štednje zabranjivani." (Čale)

⁸⁷ *signor Marin* (tal.) - gospodin Marin

⁸⁸ *od bogatijeh* - od najbogatijih

⁸⁹ *liberal* (tal.) - darežljiv

⁹⁰ *okošt* - mršav, koščat

⁹¹ *ne vele učinjen* - nevisok

⁹² *ištom mu se nausnica prima* - tek su mu počeli rasti brkovi iznad usne

⁹³ *po kotorsku Blaženicu* - tako mi blažene Marije Kotorske

⁹⁴ *I malo će stariji bit* - otac ga nije vidio tri godine

⁹⁵ *ako t' para* - ako ti odgovara

BOKČILO: Ah, da si čestit! Na dobra ti se smo čovjeka namjerali.

TRIPČETA: *Misser*, da znaš; ovdje su tri voštarije: na jednom je senj "*Miseria*", što vi zove te lakomos; na ovoj ovdje "*Ludos*"; na onoj onamo, božić gdje kuljene i djevenice ije⁹⁶, zove se "*Oštaria della grassezza*"⁹⁷.

BOKČILO: Gospodine, gosparu, kralju, povedi nas gdi je najbolje vino.

TRIPČETA: Da bogme, ovdje na Ludosti najbolje je vino. - *Misser*, s ove voštarije moćeš vidjet tvoj posao.⁹⁸

MAROJE: Gdje Dubrovčani ovdje alodžaju?

TRIPČETA: Na Lakomos, vazda *alla miseria*⁹⁹. Kigodi se nađe ki *alla grassezza*¹⁰⁰ kadgodi alodža. Sinjor Marin, sin tvoj, *alla grassezza* ončas je alodžao.

MAROJE: Sin moj! Sinjori nijesu moji sinovi! Taj je alodžao *alla grassezza*, a ja alodžah na Ludos, er lud i mahnit bih dat dinare iz ruka.

1. OŠTIER: *Alla sciocchezza, al segno della sciocchezza bon vin, bone starne, bon capponi, galline, salciotti da Bologna, bon pan soprattutto; nasa un poco, signor, che color.*¹⁰¹

BOKČILO: *Signor misser ošte, dar ogledat vin.*¹⁰²

2. OŠTIER: Junako dobro od *Schiavunia*¹⁰³, vino dobro, tako mi boga.

1. OŠTIER: *Alloggiate qua da me alla grassezza; vi darò un antipasto, sguazzetto alla tedešca, che vi morderete le dita, vin da Corsica e Claretto di Francia, vitella di latte, fagiani, pavoni et ciò che poteti domandar con lingua.*¹⁰⁴

2. OŠTIER: *Signor, costui vi darà cose grandi, ma la vostra borsa poi sentirà; vi metterà a conto poi fina alli štecchi con che vi netterete i denti.*¹⁰⁵

MAROJE: Gdje gospoda i sinjori alodžaju, tu ja siromah ne alodžavam, tu sinjor Marin alodžava.

2. OŠTIER: Kodi ovamo! Ja mala plata uzeti, dati jesti koliko trbuka nositi.

BOKČILO: Ovdje me, gospodine, gdje mi krstjanski govore, gdje nas razumiju.

⁹⁶ *božić gdje kuljene i djevenice ije* - ta gostionica ima *senj* (znak) na kojemu je prikazan mali bog kako jede

⁹⁷ "*Oštaria della grassezza*" (tal.) - Gostionica kod obilja

⁹⁸ *moćeš vidjet tvoj posao* - moći ćeš vidjeti to što te zanima (tj. Laurinu kuću)

⁹⁹ *alla miseria* (tal.) - kod bijede

¹⁰⁰ *alla grassezza* (tal.) - kod obilja

¹⁰¹ *Alla sciocchezza, al segno ...* (tal.) - Kod Ludosti, kod znaka Ludosti ima dobra vina, dobrih jarebica, dobrih kopuna, kokoši, bolonjskih kobasica, a osobito dobra kruha. Pomiriši malo, gospodine, kakve li boje

¹⁰² *Signor misser ošte, dar ogledat vin* (tal.-hrv.) - "Gospodine gosparu gostioničaru, dati ogledati vino". Najprije Bokčilo natuca talijanski, a zatim mu odmah krčmar odgovara, pa i on natuca hrvatski.

¹⁰³ *Junako dobro od Schiavunia* - Dobri junače iz slavenske zemlje

¹⁰⁴ *Alloggiate qua da me alla grassezza ...* (tal.) - Odsjednite ovdje kod mene, kod Obilja, dat ću vam predjelo, paprikaš na njemački način da ćete prste gristi, korzikanskog vina i francuskog bistrića, mlade teletine, fazana, pauna i svega što vam jezik mogne poželjeti

¹⁰⁵ *Signor, costui vi darà ...* (tal.) - Gospodine, taj će vam dati lijepih stvari, ali će vam poslije kesa osjetiti. Uračunat će vam i čačkalice kojima ćete zube čistiti

MAROJE: Bokčilo, uljezi unutra.

BOKČILO: Pate!¹⁰⁶

MAROJE: *Misser*, kako je vaše ime?

TRIPČETA: Tripeta se zovem, na vašu zapovijed.

MAROJE: Tripe, Tripeta, budi s nami danas, ne ostavi nas.

TRIPČETA: *Gramarzi*¹⁰⁷, vazda sam s vami. Poću k stanu; *ormai è tardi*.¹⁰⁸

MAROJE: Nemoj, Tripe, od velike mi si potrebe: bez tebe se neću moć obrnut po Rimu.

TRIPČETA: A ja da vam poslužim; ovo sam na vašu zapovijed.

Drugi prizor

UGO TUDEŠKO i POMET TRPEZA, zatim LAURA

UGO: *Pomet!*

POMET: *Signor.*

UGO: *Foler far frit con me questa signora, signora tanto crudele al suo serfitor. Mi star sempre tuo serfitor; dinari, vita tuo comando, crudel signora! tascti koz pestilenz, fenga 'l cancar chi ti foler più ben. Mi foler ben a un pietra; per Dio, matar chi non foler ben a mi.*¹⁰⁹

POMET: *Signora Laura, - znam kad se i Manda zvaše u Kotoru, - non tanta superbia*¹¹⁰! Sad mi toškano¹¹¹ govoriš, a naši smo, ili hoćemo ili nećemo. Neće vazda jednako brije-me bit: za slatkijem ljetom dođe i gorka zima; i ti cvijet od ljeposti, kojom se oholiš, mo-

¹⁰⁶ *Pate!* (tal. *fate*) - zapovijedajte, raspolažite sa mnom

¹⁰⁷ *Gramarzi* (tal.) - velika hvala

¹⁰⁸ *ormai è tardi* (tal.) - već je kasno

¹⁰⁹ *Foler far frit con me questa signora ...* (tal. iskr.) - Htjeti me uništiti ta gospa, tako okrutna gospa svome sluzi. Ja uvijek biti tvoj sluga; novac, život, na tvoju zapovijed, okrutna gospo! Neka kuga snađe, neka rak odnese onoga tko te više voljeti. Ja voljeti kamen; bogamu, ubiti tko ne voljeti mene; "Njemačke studente, njihov izgovor talijanskog jezika i mentalitet, Držić je mogao upoznati u Sieni, iako ovaj nije student nego bogati plemić i pijanac, no kod njega zacijelo ima i koja značajka grofa Christoph von Rogendorfa, u kojega je pisac službovao, kao što i Pomet nosi značajke svog tvorca, bar što se tiče filozofskih nazora. Uz netom prevedeni dio Ugova talijanskog teksta dodajmo još, u vezi s onim *tascti koz pestilenz*: "Mjesto po mom mišljenju treba razriješiti kao 'dass dich Gott's Pestilenz...' - 'da bi te kuga božja'...; neprirodno bi bilo tražiti knjiško porijeklo ovakvom izrazu, a i čitavom Tudeškovom nabusito-priprostim izražavanju... Dubrovačka je publika mogla ovaj tip Nijemca vidjeti i među najmljenim vojnicima Republike, 'lancima', o kojima je i Vetranović prije spjevao pokladnu pjesmu, služeći se njihovom iskvarenom talijanštinom i germanizmima u komične svrhe (potrinkati, limfra), a i njihovom prevelikom sklonošću piću - kojoj je odan i Ugo. Po tome je Držić imao i lokalnu tradiciju komične obrade Nijemca kao lika" (Slamnig) (F. Čale)

¹¹⁰ *non tanta superbia* (tal.) - ne budi tako ohola

¹¹¹ *toškano* - toskanski, odnosno standardni talijanski

gao bi i kozomor još potlačit. Vidjeli smo i družijeh sinjora u Rimu, velicijeh kako i ti, koje, koliko su na višem bile, toliko su na bašije pali.

UGO: *Mi tanto amar questa crutele, e ella a me foler tanto mal!*¹¹²

LAURA: Pomete, ča¹¹³ su te riječi? Jesam li ti rekla da mi ne dohodiš s tizim Tudeškom prid vrata? A ti hoćeš svakako i na sramotu! Oto ti pripovidam: ostani mi se kuće, ako neć' da te skanda najde.¹¹⁴

POMET: Ah, *signora Laura*, ne poznaš tvoje srjeće! Ovi je Tudešak prvi bogatac od svih Tudešaka ki su u Rimu, a mahnit je za tobom; a u pratiku ne more bit galantiji vlasteličić od njega. Ja ne znam koji su to tvoji giribici: druge našilju na njega, a ti bježiš od tvoje srjeće.

UGO: *Ah, cruter, queste lacrime non mover tuo cor, cor pietra non cor!*¹¹⁵

LAURA: *Dico, andate con Dio, non vò più ašcoltar le vostre ciance.*¹¹⁶

POMET: Zahvaljamo! Ma ti smo mi svakako sluge. - Fortuna je, neka malo poabunaca.¹¹⁷

Treći prizor

DUNDO MAROJE (s voštarije), TRIPČETA i BOKČILO

MAROJE: Tripko, ovo li je što veljaše?

TRIPČETA: Rekao bih *veramente* da je on.

MAROJE: Da ovo nije moj sin; duša mi se vrati!

BOKČILO: Bože ve, gospodaru, Bože, vjeruješ li što ti su nalagali na tvoga dobrog Maru?

MAROJE: Može Bog dobro dat.

BOKČILO: Nu ćeš vidjet er ćeš sve nač *a contradiu*¹¹⁸.

MAROJE: Para da mi se tuge odloži od srca; još ufam¹¹⁹, neće toliko zlo bit koliko govore.

¹¹² *Mi tanto amar questa crutele, e ella a me foler tanto mal!* (tal. iskr.) - Ja toliko voljeti ovu okrutnicu, a ona meni željeti samo zlo

¹¹³ *ča* - Laura je Krkarka (Korčulanka), pa govori čakavski

¹¹⁴ *ako neć' da te skanda najde* - ako nećeš da nastradaš

¹¹⁵ *Ah, cruter, queste lacrime non mover tuo cor, cor pietra non cor!* (tal. iskr.) - Ah, okrutnice, ove suze ne ganuti tvoje srce, srce kamen, ne srce

¹¹⁶ *Dico, andate con Dio, non vò più ašcoltar le vostre ciance* (tal.) - Kažem, idite s Bogom, ne želim više slušati vaših gluposti

¹¹⁷ *fortuna je, neka malo poabunaca* - oluja je, neka se malo smiri more

¹¹⁸ *a contradiu* (tal.) - obratno; "Međutim, kako Bokčilo pogrešno naklapa talijanski, izraz "al contrario" (suprotno) izgovara tako da zvuči "contra Dio" (protiv Boga, naopako), pa nastaje smiješna igra riječi..." (F. Čale)

¹¹⁹ *još ufam* - još se nadam

TRIPČETA: *Misser mio*, gospodine moj; ovo nije tvoj sin, ovo nije *ser Marin*¹²⁰; imam kurtu vistu¹²¹, ter mi se on činjaše.

Četvrti prizor

POMET, UGO, zatim POPIVA

POMET: *Signor Ugo, che tanta disperazion pigliar? Star allegro, di bona voglia! Andiamo a far trink, la signora poi voler ben.*¹²²

UGO: *Antamo, fer Dio, bever malvagià e fuggir dolor de cor. Signora, foler non foler, mi štar vostro serfitor.*¹²³

POPIVA: Pomete, *signor Pometo, bagio la man a vostra signoria!*¹²⁴ Veliki Pomete njegda¹²⁵, ma si sad mali; sinjora vam u obraz vrata zatvori! Da ne budem¹²⁶ iz kantuna gledao, rekao bi mi: "Sve smo u nje". Pomete, neće sinjore tvojijeh slatcijeh riječi, ni se haju za brikunanje tudeško, za kijem ti ideš; hoće kolajine, hoće zlato, hoće dzoje! Vidiš ovu kolajinu? Vidiš ovi kolarin? Vidiš li ovi pendin? Sve ovo kosta trista dukata; ovo će sve Maro Marojev, gospar moj, darovat sinjori Lauri.

Peti prizor

DUNDO MAROJE i BOKČILO (s voštarije), POMET i POPIVA

MAROJE: (Maro Marojev! - Bokčilo, ču li?)

BOKČILO: (Čuh, gosparu. Hvala Djevici er čujem našijem jezikom govorit; dobro stvari prohode.)

MAROJE: (Za mene zao glas bi ovi od Mara¹²⁷; čujmo naprijeda!)

POMET: Vidim, velici ste ljudi, kraljevi ste, po trista dukata u votu darivate. Gdje si, Dundo Maroje? Tvoji dukati, koje si s velicijem znojem dobio, kako se pendžaju?! Trista dukata dzojâ sinjori se imaju večeras darovat!

¹²⁰ *ser Marin* (tal.) - gospodin Marin

¹²¹ *imam kurtu vistu* - kratkovidan sam

¹²² *Signor Ugo, che tanta disperazion pigliar? ...* (tal.) - Gosparu Ugo, čemu toliko očajavati? Biti veseo, dobre volje. Hajdemo trinkati, gospoja poslije voljeti

¹²³ *Antamo, fer Dio, bever malvagià ...* (tal. iskr.) - Hajdemo, bogamu, piti malvaziju i otjerati bol iz srca. Gospoja, htjeti ili ne htjeti, ja biti faš sluka

¹²⁴ *signor Pometo, bagio la man a vostra signoria* (tal.) - gospodine Pometu, ljubim ruku vašemu gospodstvu!

¹²⁵ *Veliki Pomete njegda* - odnosi se na radnju komedije *Pomet*

¹²⁶ *Da ne budem* - da nisam

¹²⁷ *od Mara* - o Maru

MAROJE: (Ajme, *l' è fatta!*¹²⁸ Bokčilo, ču li?)

POMET: Njekoga ponta udri gori.

POPIVA: Pomete, plači komu drago; mi se dobru bremenu davamo, a gospodar stari Maroje ima dukat kao šume: ima se od šta plavit! A ti, ako hoćeš s tvojijem Tudeškom imat graciju od sinjore, mene služite i dvorite, er dukatmi nećete vi s nami na paru stat.

POMET: Tebe služit i dvorit! Ti si Popiva, daleko Popiva od mene! Popiva, što ne može sam popit, čini da i družu piju; što ti ne mož' doruinat gospodara Mara, činiš da ga rasčini Mande Krkarka¹²⁹. Ter nije zadosta da mu kako pijavice krv popijete, ma mu hoćete i dušu popit. Gdje si, Dundo Maroje?

MAROJE: (Jaoh, ovdı sam za veliko zlo moje!)

POMET: Njetko se ozva s voštarije! Miri plaću ruinu od toga uboga mladića¹³⁰, a tebi se pod Zadrom vozi.¹³¹

POPIVA: Ubog je, er ti nijesi s trbuhom ki se ne može nigda napunit i s usmi¹³² od zmaja ki ne žve neg proždire, u njegovi kući da ga objednom živa proždreš i iziješ i da se udaviš. Spomenuješ li se kad ga ti navede da staromu gospodaru ukradete dvije tisuće cekina, i kad ih pak podvrgoste kao vruću opeku¹³³? Ktijaše njekoga vruga proždrijet onada, - provrati se juha!¹³⁴

POMET: Neka Popivu ima u kući, sikuro more spat!

POPIVA: E, Pomet Trpeza boli se njime, ki kao metlom mete bokune s trpeze.

POMET: Popiva mu je vjeran sluga i ljubi ga. I pijavica ljubi krv čovječju, ali mu dušu vadi.

POPIVA: Popiva popijeva s gospodarom Marom u sinjore Laure.

MAROJE: (S gospodarom Marom u sinjore Laure?!)

POPIVA: A Pomet Trpeza iza vrata gleda s svojijem Tudeškom, koji vinom hoće intertenjat prvu kortidžanu od Rima. S dukati dođite u sinjore Laure kako i mi! Neće sinjore ovake havijara ni vina, - dukata hoće, a vi ih ne imate.

MAROJE: (Ajme, ovdı se mojijem imanjem brava!)

POPIVA: Onako tvoje srce jauka, Pomete, a jezik ti zamuknu. - Njekoga gori ponta tišti. - Plači i umri vas svijet, meni je dobro!

POMET: Dobro ti je?

POPIVA: Ovo mi moga lijepoga liberaloga gospara Mara, gospara moga i sinjore Laure; er i sinjori on sad zapovijeda.

¹²⁸ *l' è fatta!* (tal.) - gotovo je!

¹²⁹ *Krkarka* - Korčulanka

¹³⁰ *Miri plaću ruinu od toga uboga mladića* - i zidovi oplakuju propast tog jadnog mladića

¹³¹ *a tebi se pod Zadrom vozi* - dubrovačka uzrečica, vjerojatno nastala zato što je, zbog brojnih otoka, plovidba oko Zadra sigurna i more mirnije, pa je dakle značenje: "htio bi mirno uživati"

¹³² *s usmi* - s ustima

¹³³ *kao vruću opeku* - odnosi se na radnju komedije *Pomet*, a smisao je taj da su taj novac morali vratiti (podmetnuti kao vruću opeku u krevet)

¹³⁴ *provrati se juha* - izjalovilo mu se

POMET: Vidim ga; svega je svoje brijeme¹³⁵, i za lijepom godinom dođe daž; ma za tizijem smijehom još te ću vidjet plakat.

Šesti prizor

MARO, POPIVA, POMET, zatim TRIPČETA, MAROJE i BOKČILO

MARO: Popiva!

POPIVA: Gospodaru!

MARO: Gdje dosle bi?

POPIVA: U Džanpjetra zlatara.¹³⁶

MARO: Pomete, što imaš tu činit?

POMET: *Ben trovata la sagnoria vostra, signor Marin!*¹³⁷ Njegda¹³⁸ tvoj bijeh u Dubrovniku; u Rimu si sada veličak čovjek. Daleko siromaha od velicijeh ljudi!

MAROJE: (Tripe, je li ovo moj sin?)

TRIPČETA: (Da bogme ti je on! Ovo je sinjor Marin.)

MAROJE: (On je! Ono je on u velutu, ajme meni!)

BOKČILO: (Gosparu, ono i Pometa, one lupežine štono u gradu biješe; jaohi meni, gdje mi se je skitnja doskitao!)

MAROJE: (Hajme, svi se su obješenjaci oko njega skupili!)

BOKČILO: (I Popiva, jaoh si ve meni!)

MAROJE: (Piva i Tara!¹³⁹ Pet tisuć dukata!)

TRIPČETA: (Muči malo, *per amor de Dio*¹⁴⁰, da čujemo koga vruga vijećahu.)

MAROJE: (Da čujemo ne dobro za mene.)

MARO: *Sta ben questa cosa*¹⁴¹, Pomete; ovako se karecaju sinjore, ovaki im se prezenti darivaju. A ti mi si s nekijem Tudeškom došao, od bokare čovjekom, za skartat mene¹⁴²; ali

¹³⁵ *svega je svoje brijeme* - sve u svoje vrijeme

¹³⁶ *U Džanpjetra zlatara* - u Rimu u 16. stoljeću doista su postojala dva vrlo ugledna zlatara imenom Gianpietro

¹³⁷ *Ben trovata la sagnoria vostra, signor Marin!* (tal.) - Dobro našao vaše gospodstvo, gosparu Marine

¹³⁸ *Njegda* - u komediji *Pomet* Pomet je bio Marov sluga

¹³⁹ *Piva i Tara!* - ološ; na taj izraz, koji se spominje i u *Noveli od Stanca* i u *Skupu*, podsjetio ga je zvuk Popivinog imena; "U Dubrovnik su često dolazili seljaci stočari iz daljeg zaleđa Dubrovnika, s područja rijeke Pive i Tare. Njih su u Dubrovniku prezirali, pa je i Stanac, seljak iz Pive, bio figura kaju su obijesni dubrovački mladići ... držali zgodnom da joj se narugaju. Taj naziv Piva i Tara, koji se nedavno još pokatkad u Dubrovniku upotrebljavao, postao je sinonim prezira za 'niži svijet'" (V. Foretić)

¹⁴⁰ *per amor de Dio* (tal.) - za ljubav Božju

¹⁴¹ *Sta ben questa cosa* (tal.) - Dobro pristaje ova stvar (tj. ogrlica)

¹⁴² *a skartat mene* - da izbacite mene (iz kurtizanine milosti)

vam se će prikinut remik¹⁴³ penjući se gdi se sam ja uspeo. Ma ti pripovijedam, Pomete Trpeza, šijunu od bokunâ, ako vas vidjeh veće vrtjet se oko ove kuće, tebi ću vas obraz izrjezat, a onomu ću Tudešku probosti trbuh, da mu sve vino isteče koje je igda popio. I ovu vam sentenciju davam sada za vazda.

POMET: *Signor Marin*, učinićeš što se pristoji tvomu paru, a ja ti sam sluga; a Tudešak svoj posao čini, a svak svoj.

MARO: Razumio me si. - Popiva!

POPIVA: *Signor!*

MARO: Pođi opet u Džanpjetra zlatara i reci mu: "Pošlji mi oni dijamant i oni rubin".

POPIVA: *Signor*, neće manje dvijesti dukat za te dvije peče. I ovi isti Tudešak, Pometov gospodar, davao je sto i osamdeset dukat za nje, i nije mu ih ktio dat.

MAROJE: (Ajme, moji dukati! Bogme ih će kupit!)

MARO: A ja mu ću dvajesti dat; pođ' ih uzmi, i da on dođe ovamo, da mu zbrojim dinare.

MAROJE: (Bogme ih uze, *l' è fatta!*¹⁴⁴ Ako ne remedijam, sve će s vragom poć.)

MARO: Pomete, tko hoće sinjore imat, trijeba je tobolac otvoren držat kako i ja.

MAROJE: (Tobolac otvoren držat, ajme!)

POMET: Njekoga od danas ponta udara gori. Gospar stari Maroje ima dukata kao sovrene; mož' ih dobro pendžat, jes odkuda uzet.

MAROJE: (Ajme, jes odkuda pendžat! A ja veće na ošpedao¹⁴⁵ u staros kad mi drago.)

MARO: Popiva, što se vrati?

POPIVA: Nećeš li na večeru u sinjore?

MARO: Hoću.

POPIVA: Da što ćemo kupit?

MARO: Vina dukat, a havijara paulin, kako i Pometov gospodar Tudešak, i na tri¹⁴⁶ šku-de kupi par fadžana; i kupi par kapuna velicijeh, da znaš škud za nje¹⁴⁷ dat; i kup' animelâ, i pođ' u picikarula moga, da ti da mortadelâ i salčicâ, što će biti za svu ovu nedjelju, i čin' da ti dâ dudzinu provardurâ, i svrati se u moga spičara; reci mu da mi pošlje jedan vruć marcapan.¹⁴⁸

POMET: To je za po pastu konfortat štomak.

POPIVA: Pomete, jeda ti zubi vodu čine? - Sve će bit opravljeno, pođoh veće.

MARO: Ne čeka'te me na objed, er ću u sinjore na objed.

POPIVA: Dobro.

¹⁴³ *prikinut remik* - "izjaloviti plan da se popnete gdje sam ja, prema dubrovačkoj poslovice "Prikinu(t)' ti će remik" (Daničić, 105)." (Čale)

¹⁴⁴ *l' è fatta* (tal.) - gotovo je!

¹⁴⁵ *na ošpedao* - u ubožnicu

¹⁴⁶ *na tri* - za tri

¹⁴⁷ *za nje* - za njih

¹⁴⁸ *marcapan* - "taj slatkiš, kolač s bademima, bio je u Dubrovniku zabranjen, pa mora da je Pomet osobito nadražio, jer njega birano jelo uzbuđuje." (F. Čale)

POMET: To je pravi i gospočki život! Neg mislim, *signor* Marin, kako se ćeš pak pasavat s pečom mesa u Dubrovniku i s krincom juhe kojoj se dno uzvidi kako u Mrtvom moru na Lokrumnu¹⁴⁹, kad je bunaca.

MAROJE: (Jaohi, bogme mu će i pomanjkat! Još će, dezvijanik jedan, za Boga prosit. Ajmeh, gdje moje pet tisuć dukata otidoše?!)

MARO: Pomete, ja ne mislim ni u Dubrovniku džimrijat.

POMET: Znam, gospoda valja da gospočki živu.

MARO: Da bogme gospočki! Scijeniš li ti da ću ja na po kutla vina i na medzalin mesa stât kako i ostali? Pritilo ću, Pomete, ja živjet; a ti ćeš daleko od moje kuće stât, a zubi ti će vodu činit. Ovu ću kolajinu na grlo stavit, neka me moja gospođa veselijem okom pogleda.

POMET: Da bogme ti i dobro stoji! Što se kavalijer¹⁵⁰ ne učiniš, ter bi je vazda nosio?

MAROJE: (I kolajinu je na grlo stavio! Bokčilo, Tripeta! Da mi je sit doli: poč mu ću sve kose iskupsti i sve mu ću oči podbit).

TRIPČETA: (*Misser, non in furia!*)¹⁵¹

BOKČILO: (Mila mati, bila mati!)¹⁵²

MARO: Pomete, čin' da te tu nijesam veće vidio; jes' me razumio? - (Tik, tok). *Signora*, ja sam, *padrona mia bella*.¹⁵³

POMET: Bit će što da Bog. Sluga ti sam! - Ma š ćaćkom ćeš razlog učinit¹⁵⁴! Dundo Maroje, živi, da vidiš kao se tvoji dukati pendžaju! Ja ću odovle poč k momu Tudešku, s kijem veće mi valja ručak neg s ovizijem i sa svom njegovom družinom objed i večera. Dubrovčani ne znaju što je pastedžat: izjedu mi onu peču mesa, tad s plaštem na Placu. Tudešci na repozano zasjedu ti mi, počnu s nekijeh gvaceta a specijom t' ih krope za otvorit apetit za mrtva uskrsnut i da ga čine jesti; a trink ide uokolo, pak ti mi dođu s pliticom, u njoj dobra kokoš, u njoj pritila patka, u njoj dvije jarebice, - fadžanova¹⁵⁵, Dubrovčani ih ne umiju neg pečene jesti!

MAROJE: (Ajme, da mi je nadvor, - ubosti ga ću!)

TRIPČETA: (*Non far, misser, non in furia!*)¹⁵⁶

BOKČILO: (Mir Božiji s tobom, sveta te Nedjelja pomogla!)

¹⁴⁹ *u Mrtvom moru na Lokrumu* - tako se i danas zove jezerce na otoku Lokrumu ispred Dubrovnika; jezerce je slano i spojeno s morem, pa je kad je valovito uzburkano, a kad nema valova izrazito mirno, te se dobro vidi dno

¹⁵⁰ *kavalijer* - vitez; oni su dakle uvijek nosili kolajne

¹⁵¹ *Misser, non in furia!* (tal.) - Gospodine, ne ljuti se!

¹⁵² *Mila mati, bila mati!* - dubrovačka poslovice (mati miluje, ali isto i bije)

¹⁵³ *padrona mia bella* (tal.) - lijepa moja gospodarice

¹⁵⁴ *razlog učinit* - napraviti račun

¹⁵⁵ *fadžanova* - u jednom rkp. *fođanova*, pa bi se moglo čitati *fodža nova* (tal. *foggia nuova*), tj. nova moda, nov način (spremanja jela)

¹⁵⁶ *Non far, misser, non in furia!* (tal.) - Nemoj to činiti, gospodine, ne ljuti se!

POMET: Njeka je buna¹⁵⁷ gori na voštariji, a njetko od danas ino ne čini neg jauka gori: tkogodi se pjan bude; za mene¹⁵⁸ se makar iskoljite! - *Or bene*¹⁵⁹, u toj plitici još bude dobre slanine na tudešku, i dobroga vitelja mesa, a s rjepicom i s kupusom u jusi. Što su le-tuariji i kordijali što se stomakalijem ljudem dava? Siromasi, ne umiju ozdravit. Sve to ujedno; a mostarda mi njeka dušu vadi: ijem a lačan sam; što veće ijem to sam lačniji. A plitica kao se ispražnjuje; tako jedan (a valenti ti su sluge) na nožu i primeće u pliticu sad kapunića, sad guščicu, sad jezik slan, sad sufridžatu ovoliko debelu; a brinc¹⁶⁰ ide uokolo, a mi ijemo a sve smo lačni. A para nam sad smo sjeli na trpezu, a tri ure su prošle, a u delicijah smo, u raju smo; pak se na slano, pečeno! Oh, oni odor, odor za svakoga nemoćnika ozdravit! Ma ovo mi moga Tudeška namuranoga; ma bogme sam ja namuraniji na njegovu trpezu neg on na sinjoru. I poču š njim u zemaljski raj, gdje se ima što se žudi; a riječi ću ostavit i spovijedat mirom¹⁶¹ pečeno i vareno.

Sedmi prizor

UGO TEDEŠKO i POMET

UGO: *Pomet!*

POMET: *Signor Ugo!*

UGO: *Che star tanto qua? Ti non foler bever malvagìa? Mi, fer Dio, foler.*¹⁶²

POMET: Nut galantarije od ljudi! Ovo je nješto probudit apetit. *Con voi, signor Ugo, andar in inferno et star ben.*¹⁶³

UGO: *Salutar la signora: "Son fostro servitor".*¹⁶⁴

POMET: *La signora serà vostra, che voler altro? Et andamo a trink.*¹⁶⁵

UGO: *Fer Dio, far meglio.*¹⁶⁶

¹⁵⁷ *buna* - graja, buka

¹⁵⁸ *za mene* - zbog mene, što se mene tiče

¹⁵⁹ *Or bene* (tal.) - Dobro dakle

¹⁶⁰ *brinc* - zdravica (tal. *brindisi*); riječ ima zajedničko porijeklo s njem. *Trink*, piće

¹⁶¹ *mirom* - mirima, zidovima; prestat ću govoriti zidovima

¹⁶² *Che star tanto qua? ...* (tal. iskr.) - Što toliko ovdje stajati? Ti ne htjeti piti malvazija. Ja, bogamu, htjeti

¹⁶³ *Con voi, signor Ugo, andar in inferno et star ben* (tal.) - S vama, gosparu Ugo, ići u pakao i biti dobro

¹⁶⁴ *Salutar la signora: "Son fostro servitor"* (tal.) - Pozdraviti gospu: "Vaš sam sluga"

¹⁶⁵ *La signora serà vostra, che voler altro? Et andamo a trink* (tal.-njem.) - Gospoja će biti vaša, što htjeti drugo? Hajdemo na trink (piće)

¹⁶⁶ *Fer Dio, far meglio* (tal. iskr.) - Bogamu, biti najbolje

Osmi prizor

TRIPČETA, MAROJE i BOKČILO (izlazeći iz voštarije)

TRIPČE: *Misser mio caro, non si fanno le cose in furia*¹⁶⁷, reče se: tko plaho ije udavi se; a oni reče: uprež' ih¹⁶⁸.

MAROJE: Uteče mi obješenjak jedan! Nije ga¹⁶⁹, štica se u one ribote.

BOKČILO: Ne plaho, gospodine! Plašilo ovcu tjera, tihoćina vuka stiže.¹⁷⁰ Bit ćeš gdi hoćeš, nea ti furencija prođe.

MAROJE: Hajmeh, dođoh gdi se onuđe veće ne more.

TRIPČE: Pojmi duše¹⁷¹, ustavi se, kolora te je smela! Vrag uzeo i djecu, makar i tko¹⁷² se afatiga činit ih, pokli se za nje tolika fastidija imaju.

MAROJE: Ajme, smrt se, smrt se za nje napokon ima!

BOKČILO: Ah, djeco, vele ti kruha hoćete, nut što se za vas pastidija!¹⁷³

MAROJE: Nu, ovo sam ostavio koloru; što hoćete da se čini?

TRIPČE: Da se opet vratimo na voštariju. -

BOKČILO: Ah, blaženo mlijeko koje te doji!

MAROJE: I što da se čini?

BOKČILO: Bogme mi usta od njeke pastidije usahoše.

TRIPČE: Da čekamo dokle dijete izide iz kuće; kad izide, kako sve tvoje dijete, uhit' za ruku i dvigni ga sa zla puta i tihoćom proćeda' š njime, er ako ga uplaši, uteče ti i ne stignu ga sa svijem psi sinjora Džulijana Čezarina¹⁷⁴.

BOKČILO: Da je blagosovljena zemlja po kojoj hodiš! Med mu iz usta izlazi.

MAROJE: Oršu, ne more gore stvar proć neg je prošla; činite što znate. Ovo sam, da se čini kao vi hoćete: uljez'te opet unutra.

BOKČILO: Ah, da te Bog pomože! Reče se: dogovorna je bolja šteta neg koris bez dogovora. - Tripe, gospodine, kutalac vinca! Ne umori me: usahoše mi usta.

TRIPČE: Tako mi Boga, da t' služim *un boccal de vin*¹⁷⁵ s dobre volje, brate.

¹⁶⁷ *Misser mio caro, non si fanno le cose in furia* (tal.) - Dragi moj gospodine, ništa se ne radi u bijesu

¹⁶⁸ *uprež' ih* - zauzdaj ih (bijes, ljutnju; obuzdaj se, smiri se)

¹⁶⁹ *nije ga* - nema ga

¹⁷⁰ *Plašilo ovcu tjera, tihoćina vuka stiže* - poslovice; znači: tko je nagao, potjerat će i najmirnije-ga, a tko je blag, umirit će i mahnitoga (Kolendić)

¹⁷¹ *pojmi duše* - odahni

¹⁷² *tko* - onoga tko

¹⁷³ *pastidija* - umjesto fastidija, muke, nevolje

¹⁷⁴ *Džulijana Čezarina* - "Giuliano Cesarini bio je gonfalonijer Rima, poznat i po tome što je držao mnoge pse." (F. Čale)

¹⁷⁵ *un boccal de vin* (tal.) - vrč vina

BOKČILO: Ah, Djevica te pomogla; cvijetkom ti i ružicom puti porasli, kotorska slatka krvi.

TRIPČE: Hod' unutra, brate.

BOKČILO: Kao stariji i bolji.¹⁷⁶

TRIPČE: Nea stoji ta bareta.¹⁷⁷

Deveti prizor

DŽIVO i PERA, zaručnica Marova, na mušku obučena, zatim DŽIVULIN Lopuđanin

PERA: Dživo, lijep ti je ovi grad i vele ti je veličak; ja se umorih ovom ulicom hodeći.

DŽIVO: Ja scijenim dilja¹⁷⁸ je od Krive ulice.¹⁷⁹

PERA: Uzaova, Dživo, što govoriš? Ovo je dilja neg od Grada do Luncijate.¹⁸⁰

DŽIVO: Pera, hoć' da ti ukažem crkvu od Svetoga Petra?

PERA: Nemo' me, Dživo, Perom zvat, da nas tko ne čuje i da me ne pozna jer¹⁸¹ sam djevojka.

DŽIVO: Neću veće, zarekoh se nehote.

PERA: Petrom me zovi, kako smo rekli.

DŽIVO: Hoću. Vidiš ovu ulicu? Onamo je crkva od Svetoga Petra.

PERA: Je li velika kako i Sveta Gospođa¹⁸²?

DŽIVO: A kako ti znaš da je Sveta Gospođa velika?¹⁸³

PERA: Brižna, Dživo, kako ne znam? S tetkom nijesam li svaki Božić u Svetu Gospođu na misu bila? Jaohi, tete, veoma ti mi ćeš za zlo imat er sam od tebe ovako otišla! Je li se kad i jednoj djevojci ovako nevolja zgodila da je iz Grada ovako izišla za iskat svoga vjerenika? Koga mnim da sam tako izgubila, jaoh, da ga veće neću nać. U tri godišta, odakle je iz Grada pošao, ne pisat ni meni ni nikomu od svojih jednu ciglovitu knjižicu¹⁸⁴! Jaoh, što se će u Gradu od mene¹⁸⁵ govorit?!

¹⁷⁶ *Kao stariji i bolji* - ... izvoli ući prije mene

¹⁷⁷ *Nea stoji ta bareta* - ne skidaj tu kapu

¹⁷⁸ *dilja* - dulja

¹⁷⁹ *Kriva ulica* - ulica u starom Dubrovniku

¹⁸⁰ *od Grada do Luncijate* - od dubrovačkih gradskih zidina do brežuljka nad Gružom (tako nazvan prema crkvi Gospe Luncijate, odnosno Gospe od Blagovijesti)

¹⁸¹ *jer* - da

¹⁸² *Sveta Gospođa* - dubrovačka katedrala

¹⁸³ *A kako ti znaš ...* - djevojke u to doba nisu smjele ići ni u crkvu bez pratnje

¹⁸⁴ *knjižicu* - pisamce

¹⁸⁵ *od mene* - o meni

DŽIVO: A što se će rijet? Pošla si s babom¹⁸⁶ i sa mnom, tvojijem prvijem bratučedom, k vjereniku.

PERA: Sjetna, neću smjet nigda na oči veće k mojoj teci doć, koja ne znam hoće li živa bit cijec ovoga moga mahnitoga pošastja.

DŽIVO: Pošastja! Hoć' li jo' smjet na oči! Zašto ne?

PERA: Zašto ne? A trista dukata koje jo' sam iz skrinje izela za ovo naše nesrječno pošastje? Dživo, ja sam djevojčica, i učinila sam stvar koju dosle nijedna djevojčica nije učinila; ja sada razgrizam grijeh koji sam učinila! Jaoh si ve tužnoj meni, sad poznam što je bez majke bit i bez nje¹⁸⁷ straha! Teško svakoj djevojčici koja majku ne ima!

DŽIVO: Muči, Pera, sve se će načinit¹⁸⁸.

PERA: Jaoh meni, to mi je i mučno er se neće ništa načinit; sad razgrizam zlo moje. Pošla sam ovamo scijeneći sve načinit, a našla sam da je on tamo vas s zlicami i da je poplavio svu prćiju koju mu su dali¹⁸⁹. Ni znam kako se more k njemu poč, i bi li me primio, budući tako s zlicami zlu družbu sadružio. A koliko mi je za vratit se u grad, bolje, nesrječna ja, u more skočit neg se opet u grad bez njega vratit; er me ne bi ni svoji¹⁹⁰ primili za stvar koju sam učinila, - i imali bi razlog¹⁹¹.

DŽIVO: Nebore, Pera, tu tuge sada brojiš pokli je stvar učinjena; nastojmo na što smo došli¹⁹². A da se u grad opet vratimo, po nesrjeći ne opravivši na što smo došli, manjkalo bi dumana koje bi te primile.¹⁹³

PERA: Žî n' t',¹⁹⁴ ni dumne neće u manastijer koje¹⁹⁵ ovako hode.

DŽIVO: Da¹⁹⁶ svake idu ovako kako si ti pošla.

PERA: Ne more gore nijedna poč neg sam ja pošla.

DŽIVO: Pera, ti si smiješna; ti se desperavaš, er u tri dni nijesmo sve opravili.

PERA: Brižna, jesu tri dni er smo ovdi u Rimu, a njega ni možemo vidjet, ni ga znamo gdje nać, ni scijenim da ga ćemo za našega života nać; er ako je u zlica, on je, moj braće, veće izgubljen, i veće mi ne valja da njega ištemo.

DŽIVO: Nebore, dosta riječi! Nać ga ćemo, ma se ne more sve u čas tako učinit.

PERA: Jaohi, ištom mi zlo srce sluti.

¹⁸⁶ *baba* - dojilja

¹⁸⁷ *nje* - njezina

¹⁸⁸ *sve će se načinit* - sve će se srediti, sve će biti u redu

¹⁸⁹ *poplavio svu prćiju koju mu su dali* - potrošio sav miraz koji je dobio na zarukama

¹⁹⁰ *svoji* - svojta, rodbina

¹⁹¹ *imali bi razlog* - imali bi pravo

¹⁹² *nastojmo na što smo došli* - pobrinimo se za ono zbog čega smo došli

¹⁹³ *manjkalo bi dumana koje bi te primile* - kao da se ne bi našlo časnih sestara koje bi te prihvatile u svoje redove

¹⁹⁴ *Žî n' t'* - živ mi ti, života ti

¹⁹⁵ *koje* - one koje

¹⁹⁶ *Da* - kamo sreće da, da barem

DŽIVO: Muči, ovo nekoga; para njetko je od našijeh iz Dubrovnika. Stan' s strane, čini mi se djetić¹⁹⁷. Ovo je Dživulin Lopuđanin¹⁹⁸; navegao sam š njime. - Dživuline, adio! Kud tako s prješom ideš?

DŽIVULIN: Džuho¹⁹⁹, ovdli li si? Tugo moja, znaš kad te kašicom pitah, a morinčela²⁰⁰ te ubila biješe? Koje²⁰¹ te su ovdli u Rim dovele?

DŽIVO: Dživuline, došli smo velikom potrebnom.

DŽIVULIN: Da ovi uza te brat li ti je? I njega li ćeš dat u drijevo, da nam beškote konsumi? *Giuraddio*²⁰², ako dođe, ončas ga ću za noge, tako ću njim kao grmušom i metnut u more. Ja sam manigodo u drijevu svijem ovizijem perdidžornatam i mandžagvadanjem. Placari²⁰³ u drijevu hoće kao godišnicam²⁰⁴ komandit: "Naprav'te mi odar!" Po sonce žoto²⁰⁵ i Blaženicu od Pšunja²⁰⁶, kao je trijeba²⁰⁷ mistijere u drijevu abandonit²⁰⁸ a njih kašicom pitat. Bestro, kad dođeš u drijevo, čin' da ti prvu stvar majka u skrinju stavi lončić i mećajicu za kašu.

PERA: Ja sam dobar na moru: neće od potrebe meni bit kašu mesti, a prem mislim i ja za škrivana u drijevo²⁰⁹.

¹⁹⁷ *čini mi se djetić* - pretvaraj se da si moj sluga

¹⁹⁸ *Dživulin Lopuđanin* - "pomorac s otoka Lopuda kraj Dubrovnika, s kojim je Dživo, kao brodski pisar, *navagao*, tj. plovio na istom brodu, pa se tako još dva našijenca prepoznaju u Rimu, jedan poslije duga putovanja iz domovine, drugi nakon trodnevnog lutanja rimskim ulicama. Kao Viculin u *Arkulinu*, i Dživulin je tipično lopudsko ime. Taj lik posve našijenskog mornara, jedva primjetljiva derivata "milesa gloriosusa", ima čvrstu izvornu podlogu u mentalitetu lopudskih pomoraca i hvališa, u njihovu iskustvu s dalekih plovidba i osobito u njihovu odnosu prema "zamicima", onima koji žive iza "mira", tj. dubrovačkih zidina." (F. Čale)

¹⁹⁹ *Džuho* - čini se da tako Lopuđani zovu sve one kojima se žele narugati (Dživulin u V. činu traži "Žuha", a Viclin u *Arkulinu* isto kaže "Džuho")

²⁰⁰ *morinčela* - hemoroidi (valjda od dugotrajnog sjedenja na brodu)

²⁰¹ *Koje* - koje nevolje

²⁰² *Giuraddio* (tal.) - Tako mi Boga, Boga mi; psovka tipična za Lopuđane

²⁰³ *Placari* - trgovci, varalice

²⁰⁴ *godišnice* - seoske djevojke koje su gradski gospari uzimali za sluškinje u gradu, najčešće na godinu dana, dok se ne bi udale

²⁰⁵ *Po sonce žoto* - tako mi žutog sunca

²⁰⁶ *Blaženicu od Pšunja* - Pšunj ili Šunj je uvala na Lopudu u kojoj se nalazila crkvice posvećena Gospi

²⁰⁷ *kao je trijeba* - kao da je potrebno

²⁰⁸ *mistijere u drijevu abandonit* - poslove na brodu ostaviti

²⁰⁹ *za škrivana u drijevo* - za pisara na brod. - Pisar je vodio brodski dnevnik i taj je posao bio izuzetno važan, a obavljali su ga samo pripadnici vlastele u mladosti, jer su se jedino oni školovali. Međutim, ti mladići nisu mogli steći autoritet kod običnih, ali iskusnijih pomoraca i često su zapadali u poteškoće.

DŽIVULIN: Za skrivana ćeš u drijevo?! A hoć' govorit na stoleću?²¹⁰

DŽIVO: Dživuline, ostav'mo te riječi. Odkle te sad imamo?

DŽIVULIN: *Misser mio*, sad sam učinio *alle curtellade*²¹¹. Srjetoše me neki putem; a ja sâm ovako kako me vidiš - s mačem, s mojijem najvjernijem drugom, i s rudelom, s mojom braniteljicom. Ah! ah! Scijenjahu imat što činit s ovijem zemaljskijem gujami²¹² koje mi ližu zemlju! U meni rekoh²¹³: privarili ste se; ovo je od jajera dijete²¹⁴, mlijekom od Igal²¹⁵ dojeno, u kajpah²¹⁶ od drijeva odhranjeno, oko sartija²¹⁷ je njegova šecnja; ptica je bez krila, galeb je morski i od jajera. *Giuraddio*, scijenjahu da me će ončas s nešto malo spendzice rastavit: sunuše se, ja se fermih, pokrih se rudelom. Kurvin mužu, tu li si? Potegnuh na sljepačku²¹⁸, kud pade da pade. Mahnu nekome tamo ruka - družijem mahom s levadom otidoh, - mah u vjetar otide. Pogledah iza rudele - oto t' nikoga prida mnom! Tamo nadaleko vidjeh gdje njetko bježi; rekoh: hod'te tamo, što dobiste, *giuraddio*, ne dijel'te sa mnom.

DŽIVO: To su kojigodi od strade ljudi²¹⁹ bili. Iz Grada li ideš?

DŽIVULIN: Iza mira li idem? Što? Da mi spašete oružje?²²⁰ Od kampanje sam ja čovjek; *son de isula de Mezzo*²²¹, izulan²²² se zovem, i izulan hoću živjet i umrijet.

DŽIVO: I da hoćeš ini bit, ne bi mogao neg izulan²²³. Ma neka stoji to! Imamo li te od našijeh strana?

²¹⁰ *na stoleću* - "Kolendić transkribira: "A hoć' govorit: Na stole ću?" i tumači: "uporno tražiti da se u tijesnim prostorijama broda stvori nekome stolica s naslonjačom". Batistić, pak, tumači: "Ova nejasna izreka mogla bi značiti: 'Hoćeš li govoriti ex cathedra?' Jer, po dubrovačkom sudbenom ceremonijalu, državni su funkcionari izricali presude sjedeći na drvenoj stolici" (F: Čale)

²¹¹ *učinio alle curtellade* (tal.) - pobio se, potukao se sabljama

²¹² *zemaljskijem gujami* - "Ljude koji žive na kopnu Dživulin naziva gmazovima, zmijama, koje ližu zemlju" (Batistić)

²¹³ *U meni rekoh ...* "Ovo je prava himna mornarskom životu" (Torbarina)

²¹⁴ *od jajera dijete* - dijete vjetra

²¹⁵ *Igalo* - predio uz more u mjestu Igo na Lopudu

²¹⁶ *kajpa* - koš, osmatračnica na jarbolu

²¹⁷ *sartija* - konopi koji drže jarbol

²¹⁸ *na sljepačku* - naslijepo

²¹⁹ *od strade ljudi* - razbojnici

²²⁰ *Iza mira li idem? ...* - Lopuđani Dubrovčane nazivaju "zamircima", onima koji žive iza zidina (mira) i ne vole ih previše. Svi seljaci su ulazili u Grad morali su ostaviti oružje.

²²¹ *son de isula de Mezzo* (tal.) - s otoka sam Lopuda (talijanski se Lopud zove *Isola de Mezzo*, "srednji otok"; jer se među Elafitskim otocima nalazi u sredini)

²²² *izulan* - otočanin

²²³ *ne bi mogao neg izulan* - odnosno, prostak, priprost i neodgojen čovjek

DŽIVULIN: Od našijeh strana? S Prijekoga ne idem, gdje vi duniđzate²²⁴, gdje mi mačićem po kantunijeh skrobućete. S Lopuda²²⁵ idem, gdi vam nije Luce²²⁶, na čeljadina našega gdje ne smijete ni gledat.

DŽIVO: Za Boga, Dživuline, kad nije vas, tko vam čuva čeljad?²²⁷

DŽIVULIN: Strah naš²²⁸: naša je čas ognjem ograđena.

DŽIVO: Sve je tako. Koliko odkle ste otuda?²²⁹

DŽIVULIN: Njeki placar vaš²³⁰ ima mi platit navao²³¹ do Jakina.

DŽIVO: A tko je s vami došao?

DŽIVULIN: Njeki starac za sinom ide; dukate mu je poplavio.

DŽIVO: Kako mu je ime?

DŽIVULIN: Maroje.

DŽIVO: A sinu mu?

DŽIVULIN: Maro.

DŽIVO: Sam li je došao?

DŽIVULIN: Njeku je slugu s sobom doveo, - sve nam vino od mise konsumi²³².

DŽIVO: Da sad kud ćeš poč?

DŽIVULIN: Zavjetan sam²³³ u Svetoga Petra; poču proštenje²³⁴ uzet, pak ću poč po voštarijah toga placara iskat, da me plati.

DŽIVO: Dživuline; molim te da se nađemo, kad opraviš, pak oko ovizijeh ovdi voštarija.

DŽIVULIN: *Bonora, bonora!*²³⁵

DŽIVO: I ako što mogu za tebe, operaj me.

²²⁴ *S Prijekoga ne idem, gdje vi duniđzate* - Prijeko je ulica u Dubrovniku paralelna s Placom (Stradunom); tamo mladi Dubrovčani zaskaču djevojke (godišnice) i uzdišu (dunižaju), što Dživulin prezire i smatra nemoralnim

²²⁵ *S Lopuda idem* - "Da bi se bolje shvatilo otkud je moglo biti toliko konfrontacije između Dubrovčana i Lopuđana, podsjetimo da je u doba najvećeg procvata ovaj otok imao oko 1.400 stanovnika, 60-70 brodova, oko 70 kapetana, oko 30 brodograditelja, 30 crkava, i da su svi živjeli od pomorstva, a dao je i bogatog pučanina Miha Pracatovića." (F. Čale)

²²⁶ *Luce* - "često žensko ime, misli na djevojke za kojima jure dubrovački mladići" (Čale)

²²⁷ *kad nije vas, tko vam čuva čeljad* - Dživo uzvraća Dživulinu govoreći da Dubrovčani osvajaju lopudske žene kad su im muževi odsutni (a to je često, jer su Lopuđani pomorci)

²²⁸ *Strah naš* - strah od nas

²²⁹ *Koliko odkle ste otuda?* - Koliko vremena je prošlo otkad ste se uputili s druge strane Jadrana?

²³⁰ *Njeki placar vaš* - neki vaš (dubrovački) varalica

²³¹ *navao* - brodarina

²³² *sve nam vino od mise konsumi* - popio nam je svo vino namijenjeno za služenje mise

²³³ *Zavjetan sam* - zavjetovao sam se

²³⁴ *proštenje* - "u jubilarnoj godini, koja je odlukom pape Julija III. trebala trajati od 24. II. do 24. VII. 1550, vjernici, među kojima mnogi našijenci pa i Dubrovčani, dolazili su u Rim po proštenje, tj. da nakon određenih pobožnosti dobiju oprost odnosno skraćivanje kazne na onom svijetu." (F. Čale)

²³⁵ *Bonora, bonora!* (tal.) - U dobar čas, u dobar čas

DŽIVULIN: *Bagio le pede, misser.*²³⁶

PERA: Jaohi, gospodar je Maroje došao! Ako uzazna još da sam se i ja ovdi doskitala, to-prv mu će zla klenut²³⁷ i na me sve zlo pasti.

DŽIVO: Došao je! Oršu, tko zna što je za bolje; Pera, ne valja ovdi spat.

PERA: Jaohi, Dživo, na tebi²³⁸ i na Bogu moja čas, moj život i moja smrt! Ja vidim, zlo sam pošla; more Bog i bolje dat.

DŽIVO: Pera, ne brini se, priporuči se Bogu. Tvoje je došastje ovdi bez zlobe i na dobru fin²³⁹, a ja ti neću ničijem manjkat; a u rukah Božijijeh sve stoji. Pođ'mo, ovdi nije trijeba spat, a ja znam što ću.

PERA: Što ćeš učiniti, dragi Dživo, reci ve mi?

DŽIVO: Pođ'mo, rijet ti ću.

²³⁶ *Bagio le pede, misser* (tal.) - Ljubim ti noge, gospodine

²³⁷ *zla klenut* - zla ura će mu klecnuti, umrijet će

²³⁸ *na tebi* - podrazumijeva se: stoji

²³⁹ *na dobru fin* - s dobrim ciljem, s dobrom namjerom

DRUGI ČIN

Prvi prizor

POMET TRPEZA, zatim PETRUNJELA, sluga²⁴⁰

POMET: Reče se: "tko je namuran nije sam²⁴¹", - sad ja po mom Tudešku poznam. Nut što je bit čovjek i imat judicijo. Sjedeći za trpezom s mojijem Tudeškom, a pečeno bijehu donijeli - pjat, u njemu kapun. Gledam ali je guska, ali što drugo: onoliko velika kapuna moje oči nigda nijesu prije vidjele. Ispečen? Gledah ali je isprigan ali je ispečen: imaše njeku hrustu na sebi koja mi oči zanošaše, srce mi veseljaše, apetit mi otvoraše. Oko nje-ga dvije jarebice oblahne, a sok iž njih rosi. Pjat ureševahu s strana peča vitelja mesa od mlijeka²⁴², koja para da govoraše: "jeđ me, jeđ me", i polovica zadnja od zečića, lardica okolo nazadijevana, a garofalići neistučeni nakićena, koja para na trpezi mirisom da stva-raše veselo, drago prolitje; a na krajijeh²⁴³ od plitice uokolo nakitili bijehu kosovića, dra-zijeh kosovića, *turdius inter avibus*²⁴⁴, koji paraše da se uokolo uhitili bijehu i da u veras pojući govorahu: "Blaženi, uzmite!" I u tjezijeh delicijah stojeći u kontemplaciji, bijeh otišao *in estasis*²⁴⁵.

Tako istom Tudešak moj i uzdahnu, uzdahnu drugu votu a mene dozva: "Pomet!" Ja se osvijestih: "*Signor patron, comanda!*"²⁴⁶, mnjah da mi će rijet: "Što činiš? Rježi, da se triun-fa; *far bona ciera!*"²⁴⁷, kako je njegovo užano rijet mi. Reče mi: "Ajme, Pomet, *mi štar mal!*"²⁴⁸ - "Što će bit?" - "Mi morir, se non aver la signora, mi štar malanconico; mi non poter mangiar. Tu mangiar presto, antar la signora, prometter ducati mille, do mila. Meglio spender ducati che perder vita."²⁴⁹ Ubi me kad mi to reče! U meni²⁵⁰ rekoh: mahnitos, mahnitos s

²⁴⁰ *sluga* - sluškinja

²⁴¹ *tko je namuran nije sam* - tko je zaljubljen, nije pri sebi, lud je

²⁴² *peča vitelja mesa od mlijeka* - komad mesa od mladog teleta koje je još sisalo (*od mlijeka*)

²⁴³ *krajijeh* - krajevima

²⁴⁴ *turdius inter avibus* (lat.) - drozd među pticama (pravilno bi bilo: *turdus inter aves*)

²⁴⁵ *in estasis* (lat.) - u ekstazu

²⁴⁶ "*Signor patron, comanda!*" (tal.) - Gospodaru gazdo, zapovijedaj!

²⁴⁷ *far bona ciera!* (tal.) - veseliti se!

²⁴⁸ *mi štar mal!* (tal.) - ja biti loše!

²⁴⁹ *Mi morir, se non aver la signora ...* (tal.) - Ja umrijeti ako ne dobiti gospu; ja biti tužan, ja ne moći jesti. Ti brzo jesti, ići u gospa, obećati tisuću dukata, dvije tisuće. Bolje potrošiti dukate, nego izgubiti život

²⁵⁰ *u meni* - u sebi

namuranijem ljudmi družiti! Mahnitos njimi vlada! - Ne mogoh mu ne ugoditi tu galantariju. - "Ja imam, kažem, dobrovoljno činiti i što mi je mučno činiti". Ma ne mogoh srcu odoljeti; odkinuh krilo od onoga kapuna, stavih ga prida nj; drugo odkinuh, stavih ga prida me. Napih mu: "*Trink, misser Ugo, star allegro, signora star vostra*"²⁵¹. Što će ino? Intertenjah ga s galantarijom, založih se i trijema kosovići, okusih i jarebičice. Bogme tje i rukom igrat u parti sekrete od onoga slavnoga kapuna (kurvina kuhača koje galantarije od onoga kapuna biješe učinio!): pun biješe nadjeven kao jedan kuljen nekijeh ptičica pritiljahnijeh; zalaga se svakom kao mekom smokvicom, a s mijendeoci, s lučcom, s suhvicami, s specijicom. Bogme i toga pouzeh! On me soličita: "Pomet, *antar!*"²⁵² a ja s galantarijom: "*Antar, signor*"²⁵³. Napih se; otidoh iz raja zemaljskoga, dviže me iz onjezijeh delicija gdje se ima što se žudi.

Ma se je trijeba s bremenom akomodavat²⁵⁴; trijeba je bit vjertuožu²⁵⁵ tko hoće renjat na svijetu. Kralj je čovjek od ljudi, kad se umije vladat²⁵⁶. Nije ga imat dinâr²⁵⁷, er vidim mnoge s dinarmi potištene; nije ga bit doktor, er vidim mnoge te brigade fantastike; nije ga bit junak s mačem u ruci, er su ti većeokrat ali ubijeni ali ih su pune tamnice; nije ga bit poeta ni komedije umjet činiti, er tizijem svak ore i na svaki ga pijer hoće operat, kao bastaha, a umjesto zahvaljenja da mu reku: "Ne valja ništa, izđeni!", i da mu neprijatelji ostanu; nije ga bit mužik, er tizijeh družiti čine pjet²⁵⁸ kad veću volju plakat imaju.

Trijeba je bit pacijent i ugoditi zlu bremenu²⁵⁹, da se pak dobro brijeme uživa. Svakijem kami!²⁶⁰ Maro mi prijeti, a ja mu se s baretom u ruci klanjam; Tudešak me, moj idol, dviže s trpeze, s delicija! Srcem mučno idem - čijerom volentijero. I tko k meni dođe: "Pomete, opravi mi", - opravljam; "Pođ' za mene", - idem; konsel mi pita, - umijem mu ga dat; psuje me, - podnosim; ruga se mnom, - za dobro uzimljem. Ovaki ljudi renjaju!²⁶¹ A merita moj profumani trbuh da mu vjerno služim. Sve sam ove galantarije za njega naučio, er me nigda ne izdava na dobru obroku; vazda je bio pripravljen, dispos ponijet.

Ma sam zaljezao u veliku konsideracijon²⁶², a imam danaska fačende velike činiti, fačende dostojne od Pometa. Imam Popivu s svojijem²⁶³ gospodarom tisknut iz kuće od sinjo-

²⁵¹ *Trink, misser Ugo, star allegro, signora star vostra* (tal.) - Trink (pijte), gospodine Ugo, biti veselo, gospa biti vaša

²⁵² *antar!* (tal.) - ići!

²⁵³ *Antar, signor* (tal.) - Ići, gospodine

²⁵⁴ *Ma se je trijeba s bremenom akomodavat* - ali se treba prilagoditi vremenu (jedna od glasovitih Pometovih izreka)

²⁵⁵ *vjertuožu* - virtuožom

²⁵⁶ *Kralj je čovjek od ljudi, kad se umije vladat* - "adaptirana sintetična definicija Machiavellijeva poimanja idealnog vladara, koji, obdaren "vrlinom" i svladavajući "fortunu", u velikim razmjerima države ostvaruje ono što Pomet želi postići u mikrokozmu komedije." (F. Čale)

²⁵⁷ *Nije ga imat dinâr* - Nije dovoljno samo imati novaca

²⁵⁸ *er tizijeh družiti čine pjet* - jer te drugi tjeraju da pjevaju

²⁵⁹ *ugoditi zlu bremenu* - prilagoditi se nevoljama

²⁶⁰ *Svakijem kami!* - "sa svakim (se treba snaći), da ga đavo nosi" (Kolendić)

²⁶¹ *Ovaki ljudi renjaju!* - Eto kakvi ljudi vladaju!

²⁶² *Ma sam zaljezao u veliku konsideracijon* - Baš sam se dao u veliko razmišljanje

²⁶³ *s svojijem* - s njegovim

re Laure. Dinare ćemo prosut; a onomu je sinjoru Marinu otac došao. Pričuo sam da je Dundo Maroje u Rim došao za skapulat dinare od naufradžija²⁶⁴ Marova; ma je sve s vragom otišlo. Nadvor, grintavci bez dinara! S dukatmi kraljevi idu: *fate largo!*²⁶⁵ Srci mi dava²⁶⁶ *far faccende*²⁶⁷ u Rimu koje ni Čezar ni Šila ni Marijo²⁶⁸ nije činio. Imam imat viktoriju od neprijatelja, *triunfus caesarinus!*²⁶⁹ Ma ovo nekoga iz kuće od sinjore - Petrunjela je, a prem nju htijah.

PETRUNJELA: Tko će ono bit onamo? Brižna, tvrdo ti je upro oči u mene, tot mu sam draga; neka ga! Rekla bih da je ono našjenac; istom krv poteže na svoga²⁷⁰.

POMET: Petre, Petrunjela!

PETRUNJELA: Pomet je, po Djevicu Mariju.

POMET: Petrunjelico, lijepa našjenico!

PETRUNJELA: Brižan Pomete, što se ovdi vrtiš? Gospođa vas moja neće; sva se je stavila na onoga dobročestoga Mara; neće veće nikoga u kuću.

POMET: Ako se je ona stavila na toga brižnika Mara, a ja se sam stavio na moju brižnicu Petrunjelicu.

PETRUNJELA: Na tvoju? Još se nijesam prodala da sam ičigova.

POMET: A ti se daruj meni, ter ćeš moja bit, a uzdarov ti ja i sve moje stvari. Bogme si mi draga, a sad pobjed, kako sam pinuo, paraš mi ljepša - meka ti si!

PETRUNJELA: Napasti,
tamo stoj,
peci loj,
ter se goj.²⁷¹

Pod' tamo u tvojijeh galantina²⁷², u sinjora rimskih; a ja sam godišnica dubrovačka. Bože, love li sada oko *Među crjevjara*²⁷³ one manenštine²⁷⁴ u Dubrovniku? Sjetne godišnice, martire su od štipanja.

²⁶⁴ *od naufradžija* - od brodoloma

²⁶⁵ *fate largo!* (tal.) - odmaknite se!

²⁶⁶ *Srci mi dava* - slutim

²⁶⁷ *far faccende* (tal.) - učiniti djela

²⁶⁸ *ni Čezar ni Šila ni Marijo* - rimski diktatori Gaj Julije Cezar (100-44. pr. n. e.), Kornelije Lucije Sula (138-78. pr. n. e.) i Gaj Marije (157-86. pr. n. e.)

²⁶⁹ *triunfus caesarinus* (lat.) - pobjeda dostojna Cezara (pravilno latinski bi bilo: *triumphus Caesarianus*)

²⁷⁰ *krv poteže na svoga* - krv vuče svoga k svome

²⁷¹ *peci loj, ter se goj* - dubrovačka poslovice, znači: "ostavi me na miru", a nalazi se i u *Veneri*, stih 120.

²⁷² *galantina* - odnosi se na kurtizane koje posjećuje Pomet, a koje su sasvim sigurno "nižeg ranga" od Laure

²⁷³ *Među crjevjara* - ulica u Dubrovniku u kojoj su bile postolarske radnje, gdje su mladići zaskakali i štipali godišnice koje su tamo slale gospodarice, spominje se na više mjesta u Držićevim dramama, a i kod Nalješkovića

²⁷⁴ *manenštine* - mahniti mladići

POMET: Jes, tri godišta er sam otuda, ni se vabim veće tamo na pečene jetre²⁷⁵; popovski mi bokuni ovdi odražaje. Ma moja galantina, bogme, neće druga bit nego ti, ako je tebi drago, Petrunjelice, moja jarebičice.

PETRUNJELA: Rekla je doć,
ma je noć;
ne ima cokula²⁷⁶,
crjevje je izula;
bosa hode²⁷⁷,
drača bode;
nijesam tvoja,
sva sam moja²⁷⁸;
kako došao,
tako pošao.

Ovu molitvicu govoraše pokojna moja tetka, i zbogom; ne mogu veće s tobom stât. Poslala me je gospođa da dozovem Sadi²⁷⁹ Žudjela, da jo' njeku pocjelicu od zlata donese i neki kolarin od perala koji misli kupit. Što požudi, sve joj Maro kupuje; a ona mahnita je za njim.

POMET: Dobro čini, dokle dava.²⁸⁰ Ma čuj i moga dunda molitvu:

Gospo, dar,
žita stâr²⁸¹
da ti bude
dobar dar;
a na har
budi meni
tvoja stvar.

PETRUNJELA: Ah, ah, sjetan Pomete, salačljiv ti si, sve ti je veselo! Zbogom! Otidoh.

POMET: Čeka! Kudije bježiš?

PETRUNJELA: Ne imam kad veće stât.

POMET: Znaš što ti ću rijet? Hoć' li dobro tvojoj gospođi?

PETRUNJELA: Da ži mi dušica ti jo' sam vjerna sluga, er je i ona meni dobra.

POMET: Reci joj ovako: "Tudešak, moj gospodar²⁸², mahnit je za tobom, i odlučio je sve svoje imanje spendžat s tobom; bogatac je od peset tisuć dukata. Dokle ima tu volju, ne odždeni ga, i kad ti srjeća sama u kuću dohodi primi ju i drži ju; er ako ju odagnâ, kad ju

²⁷⁵ *ni se vabim* - niti me ne privlače

²⁷⁶ *Rekla je doć...* - dubrovačka poslovice: "rekla je doć, ma ne ima cokula"

²⁷⁷ *hode* - hodeći, dok je hodala

²⁷⁸ *moja* - svoja

²⁷⁹ *Sadi* se ne sklanja

²⁸⁰ *Dobro čini, dokle dava* - dobro Laura čini što ga tako voli dok on na nju troši dukate

²⁸¹ *stâr* (mlet. *staro*) - posuda kojom se mjeri žito i sl, odnosno mjerna jedinica za žito

²⁸² *moj gospodar* - to zapravo ne pripada upravnom govoru, jer je Tudešak Pometu gospodar a ne Petrunjeli

ustjebudeš, neće ti moć bit²⁸³". Od toga Mara izela je što je mogla, i on je spendžao što je mogao. Oto vele da mu je otac došao i da mu hoće konte gledat, i da ga hoće dvignut s fačenda.

PETRUNJELA: Ah, Pomete, Maro je vele dinara u nju spendžao i današnji dan pendža; a ona ga je obljubila, mahnita je za njim. Ti Tudešak što ti je, ona ne zna, - ovoga zna.

POMET: Prova' ga²⁸⁴, tako će i znat.

PETRUNJELA: Ali ako toga primi, onoga će izgubit. Maro je zdenjuz, neće da nitko drugi pratika u nje neg on sam; a ne manjka jo' ničijem.

POMET: Ona sama od svijeh kortidžana u Rimu od jednoga se kontenta; poprav ti je Dalmatinka²⁸⁵, - nije pratika.

PETRUNJELA: Nije pratika? Bogme je u to razumna: nje posli dobro idu, a ne znam kako druge stoje.

POMET: Ako nje posli dobro idu, ima nastojat da jo' i bolje idu. Ako ovoga otac odvede s sobom u Dubrovnik, uzmi²⁸⁶ ovoga Tudeška vlastelina.

PETRUNJELA: Ja svrh ovoga ne umijem što rijet; ako ćeš²⁸⁷, ja jo' ću govorit.

POMET: Govori joj i najbrže joj reci kako mu je otac došao; to je nje posao.

PETRUNJELA: Sve joj ću ja spovidjet od mene do nje.²⁸⁸

POMET: Petrunjela, ako to bude, bogme će i tebi bolje bit. Ja znam što govorim: njeka će persona sva tvoja bit; razumiješ li me?

PETRUNJELA: Razumije
tko umije;
džilju moj,
zbogom stoj,
ma mi mati
neće dati;
ja ću spat,
ti ćeš zvat;
kako došao,
tako pošao,
Zbogom, Pômo!

POMET: Vele ih znaš,
nije laž;
moja budi,
tuj ne gudi.

Petrunjela, odgovori mi brzo, moj kordijalu od stomka.

PETRUNJELA: Hoću svakako danas, moja velika misli!

²⁸³ *neće ti moć bit* - neće ti biti moguće opet je odbiti

²⁸⁴ *Prova' ga* - neka ga iskuša (očigledno se odnosi na Laurinu profesiju)

²⁸⁵ *Dalmatinka* - Laura je zapravo Mande Krkarka (Korčulanka); Pomet želi reći da je prava Dalmatinka, jer je konzervativna i nije praktična

²⁸⁶ *uzmi* - neka uzme

²⁸⁷ *ako ćeš* - ako hoćeš

²⁸⁸ *Sve joj ću ja spovidjet od mene do nje* - Reći ću joj sve što znam

POMET: Milice naše, kao se je istrijebila²⁸⁹! Istom kad se dođe u Italiju, tako se i diventa drugi. Ova je s imenom promijenila i kostume²⁹⁰; u ovizijeh bi se kortidžana izrizikao bule i bulin²⁹¹. Oh, scijenim, kad čuje sinjora Laura er je Maru otac došao, i da mu misli fačende izet iz ruka, promijenit će fantaziju²⁹². Klin klina izbija, veći dinar manjega pokriva: našijem dukatmi, ispod kunja frescijem²⁹³, izagnaćemo sinjora Mara s lagahnijem tobocem. *Contrarius contradia curabuntur!*²⁹⁴ Popivu da mi je na ošpedao poslat, Majko Djevice od milosti! Ova bestija kortidžana Mande prem ti je Ščavuša²⁹⁵, ne misli što će zautra bit. Uzoholila se je, er joj je vjetar u krmu; a ne zna jer se može brijeme išteti i dobra srjeća promijenit se u zlu. Trijeba je naučit živjet; a jo' ću meštar bit. Nut što je lijepo sve umjet! Legat joj ću *in literis*²⁹⁶ i doktrinu će naučit²⁹⁷; i bogme će naučit, er je nje posao²⁹⁸. Ja sam na brijeme²⁹⁹ doktor i filozof. - Poću malo bolje ispitat za došastje Dunda Maroja, da mi se je umjet vladat kako filozof *in literaturis* koji sam.

Drugi prizor

NIKO, PIJERO, VLAHO, PETRUNJELA

NIKO: *O, Piero, per amor de Iddio*³⁰⁰, gdi ćemo nać Mara? Jes dva dni er smo iz Fjerence; ištemo ga, - ni ga znamo ni umijemo gdje nać.

PIJERO: Pođ'mo nać kogagodi dobra kompanja, da nas vodi po kortižanah, u tjezijeh ga ćemo pratikah ončas nać.

NIKO: *Per Dio*³⁰¹, dobro veliš; vruga je u njemu trgovac! A bogme bih se i ja š njim ugodio, uzeo vrag trgovinu i tko od nje bi inventur, lijepu je stvar iznašao - bastašiju! Aferin

²⁸⁹ *istrijebila* - očistila od ušiju; dotjerala, profinila

²⁹⁰ *kostume* - običaje, ponašanje

²⁹¹ *izrizikao bule i bulin* - odnosi se na i u to vrijeme popularnu igru boće, balote; "Pomet hoće da kaže da bi se na kurtizane moglo sve svoje potratiti i ostati bez ičega isto onako, kao kad se kod boćanja ostaje kratkih rukava, kad se sve kugle potrate na bulu i bulin" (Vinja)

²⁹² *promijenit će fantaziju* - promijenit će mišljenje

²⁹³ *ispod kunja frescijem* - koji su tek izašli ispod nakovnja

²⁹⁴ *Contrarius contradia curabuntur!* (lat.) - oprečno se liječi oprečnim (pravilno bi bilo: *contraria contrariis curantur*); "osnovno načelo alopatrije, obratno od homeopatskog načela 'slično se liječi sličnim'" (Čale)

²⁹⁵ *Ščavuša* - Ščavonka, Dalmatinka

²⁹⁶ *in literis* (lat.) - (isto što i dolje *in literaturis*): u književnim spisima

²⁹⁷ *doktrinu će naučit* - smisao: očitat ću joj bukvicu

²⁹⁸ *er je nje posao* - jer se o njoj radi

²⁹⁹ *na brijeme* - u pravom času

³⁰⁰ *O, Piero, per amor de Iddio* (tal.) - O, Pijero, za ljubav Božju

³⁰¹ *Per Dio* (tal.) - Bogme

Maro! Otac mu u gradu govno griza, ni ije³⁰² ni pije za manje spendžat a veće akumulat³⁰³; a Maro ovdi i za sebe i za njega pendža i uživa; *in fine*³⁰⁴, rad bih mu brat bit.

PIJERO: Za napola dijelit sinjore, je li ah?

NIKO: Da koga vraga hoć' da se čini? U mlados da mi kugodi volju ispunit, a u staros me nasoli ter me spremi u ormar. Imamo njeke oce koji nas paze kud gledamo, kud hodimo, gdje sjedimo i što ijemo. Gvardijane nam je njeke narav dala koje nam je trijeba slušat i podnositi za nevolju. Ah, kurviću, da se ljudi bez otaca rađaju, dobro ti bi nam mladijem bilo.

PIJERO: U libertati bi bio, ah ah! Smijem se od tvoga diskorsa - da se ljudi bez otaca rađaju! Za bit liber ne para ti drugi put željet neg bit bez oca.

NIKO: Ti bo su, u dobri čas, neprijatelji od našijeh volja; kad bi nas pomagali i prijatelji nam bili u naše potrebe, molili bismo Boga da im Bog da živjet vazda.

PIJERO: Bogme sam od tvoje³⁰⁵, i ja sam s tobom! Oni reče: "Vrag uzeo oca i tko ima oca!", i para da sad svi mladi ovu molitvu kantaju mješte letanija. Smiješni su ovi oci: ne spomenuju se er su oni u mlados mahnitiji od nas bili. Imali bi nas puštat da živemo na naš način, a mi bismo pak naše sinove puštali da živu na njih³⁰⁶ način u libertati. Tot bi veće vječni mir bio među oci i sinovmi: oni bi po našijeh molitvah živjeli kako i Matuzalem, mi također po molitvah našijeh sinova. Tot bi naš život bio i dug i miran; a ovako: oni su nemirni s nami, a mi š njimi.

NIKO: Ali da svi čine kako je Marov otac učinio: dao mu je pet tisuć dukata; tako ih on i trafega ovdi u Rimu s galantinami sinjorami.

PIJERO: Za vjeru Božiju, je li ga gdje peču³⁰⁷ da i mi štogodi baknemo uza nj? - Ma tko ide ovo ovamo? Vlaho je. - O, Vlaho, *bevegna*³⁰⁸. Za rane Božije, što je? Jesi li ki dukat donio? Ovo mjesta za pendžat ih.

VLAHO: Nebore, još me nijeste ni upitali odkle idem.

NIKO: Odkle ideš, ako s' dukata donio?

VLAHO: S Livorna, donio sam dosta. Ma ne umijem na primijeru³⁰⁹ igrat, er tko gubi, veljaše moja pokojna tetka, boli ga glava i zubi. Druže, *misser Nicolo*³¹⁰, u Rimu si, *misser Pietro*³¹¹, u velutu ste³¹²! Vi ti ste sinjori i gospodari, rodili se ste liberali. A ja sam neki antiki čovjek, tučem se po svijetu za dobit kaban, da u daž ne okisnem.

³⁰² *ije* - jede

³⁰³ *za manje spendžat a veće akumulat* - za manje potrošiti a više uštedjeti

³⁰⁴ *in fine* (tal.) - napokon, uostalom

³⁰⁵ *Bogme sam od tvoje* - Bogme se slažem s tobom

³⁰⁶ *njih* - njihov

³⁰⁷ *je li ga gdje peču* - ima li gdje komad

³⁰⁸ *bevegna* (tal.) - dobro došao

³⁰⁹ *primijera* - vrsta kartaške igre

³¹⁰ *misser Nicolo* (tal.) - gospodine Nikola

³¹¹ *misser Pietro* (tal.) - gospodine Pijero

³¹² *u velutu ste* - "Držić je lijepo ocrtao razliku između Vlaha i druge dvojice mladića. Vlaho je kao trgovac skromnije odjeven, čuva svoje dukate pa drugačije negoli oni gleda na Marovu rastrošnost." (F. Čale)

NIKO: Rekoh li ti, Pijero, er je mjedeničar³¹³ ter nije dukata?

PIJERO: Po muku Božiju, prem se htijah servat u tebe jedne dvijesti dukat, dokle se vjerim³¹⁴, a ti mi reuškavaš kako kliješti, ki nijesu za ino dobri neg za tisknut i potegnut k sebi.

VLAHO: Dvjesti dukata! Jes' čuo onu počašnicu:

Dukat mi, dukat kralj i car,
dukat djevojci častan dar,
a za dukat se da na har
vele lijepa, vrijedna stvar.

PIJERO: Ah, ah, za rane Božije, gdje su mješnice, da ju uz mješnice rečeš?

VLAHO: Da su gusli, uz gusli bih drugu rekao; ma ostav'mo ove cancel! Kao rabote prohode? Kao ste?

NIKO: Zlo!

VLAHO: Kako zlo u Rimu, u rajju?

PIJERO: Mi smo kako i duše u paklu, koje gledaju raj, vječna blaženstva, za veću muku imat. Gledamo felicitati rimske, a konsumamo se u željah.

NIKO: Ištemo naše refridžeriju, Mara Marojeva, da nas stavi u pišinu³¹⁵.

VLAHO: Što je od njega? Čuo sam da od bačava karatjele je učinio.³¹⁶

PIJERO: Učinio je toliko, er se on dobru bremenu dava; i on je u rajju, a mi smo u paklu.

VLAHO: Raj od ludijeh spenadza brzo se obrće u pakao. Ta veselja *fratello*³¹⁷, malo duraju; upita' me odsada, do malo dana.

NIKO: Vraga te ću pitat! Ovdj čuo sam da stoji lijepa kortidžana. Ono joj godišnice na vratijeh; poču se akostat k njoj.

PIJERO: Da', jeda koga zla možemo avancat od nje!

VLAHO: Da bismo dobra avancali kao ćemo zla avancat.

NIKO: *O, quella giovane, como si chiama questa signora che sta qua?*³¹⁸

PETRUNJELA: *Xe mia signora, misser.*³¹⁹

VLAHO: Ovo para našijenka!

PETRUNJELA: Po Djevicu slavnu, ono paraju našijenci.

NIKO: Bogme i ti nam paraš našijenka.

PIJERO: Ono je Milica!

NIKO: Bogme je Milica! Mile, poznaváš li me?

³¹³ *mjedeničar* - škrtac koji ne da iz ruke niti sitan bakreni novac (mjedenicu)

³¹⁴ *dokle se vjerim* - htio je od njega posuditi dukata dok se ne zaruči (dok ne dobije miraz od mladenkine obitelji)

³¹⁵ *pišina* (tal. *piscina*) - kada, bazen

³¹⁶ *Čuo sam da od bačava karatjele je učinio* - čuo sam da je od velikih bačava načinio malu burad (dubrovačka poslovice, značenje: upropastiti nešto)

³¹⁷ *fratello* (tal.) - brate

³¹⁸ *O, quella giovane, como si chiama ... ?* (tal.) - Djevojko, kako se zove ta gospođa što tu stanuje?

³¹⁹ *Xe mia signora, misser* (tal.) - To je moja gospodarica, gospodine

VLAHO: (Poznaš, pse! Brzo ti se poznaste!)

PETRUNJELA: Niko, ti li si? Nut količak je uzrastao! Brižna, *Među crjevjare* kolikat me je uštinuo. Ovolihni biješe, a nemanština u njem velika biješe.

VLAHO: (Sada je dobar, čovjek je³²⁰, tvoj je posao.)

PIJERO: Da mene, Mile, kolikrat ve me si opsovala! A kolende³²¹ ti dah, a obeća mi, a malo izda.

PETRUNJELA: Obeća' ludu a zaludu. Pijero, ti li si? Brižna, nut gdje je obradatio! Isto mi vas je milo vidjet. Živi se vide kadgod, a mrtvi nikada.

VLAHO: A za mene nijesi još upitala?

NIKO: Vraga! Ne pita' za njega; mjedeničar je.

PIJERO: Bestija ima dukât, a neće da ih pendža.

VLAHO: Ja dukate hranim za nje gospođu sinjoru.

NIKO: Mile, čuo sam da imaš gospođu.

PIJERO: Ljepotu od svijeta!

VLAHO: Mile, ja s dukatmi da t' sam priporučen.

PETRUNJELA: Ti dobar došao!

NIKO: Vrag! Lakom je, udri njega tja!

PIJERO: On uš bi odro za avancat kožu od nje.

PETRUNJELA: Onaki zračan i crljen ne kaže da je lakom.

VLAHO: Ah, hvala, Mile, na favoru; da mi si čestita!

PETRUNJELA: Ne ćamam se ja *più* veće Milica, - Petrunjela se ćamam.³²²

NIKO: Da, Petrunjelice draga, on je mizer kako uš, a mi smo liberali kao gospoda. U lijepe, u drage gospođe da smo sluge.

PIJERO: Da smo šćavi.

PETRUNJELA: Druzi su zasjeli,
sada se ne dijeli!
Brižni lovci od *Među crjevjara*
lov lovili;
goru obili;
od sve što ulovili,
ništa doma donijeli.

³²⁰ *čovjek je* - odrastao je

³²¹ *kolende* - poklon za Novu godinu; "samo što su raspušteni mladići iz Dubrovnika 'davali kolende' naivnim služavkama, a i ove su 'dolazile po kolende' sa sasvim prozirnim ciljevima zavodjenja" (Kolendić)

³²² *Ne ćamam se...* - Više se ne zovem Milica, Petrunjela se zovem

Treći prizor

SIGNORA LAURA (s balkona), SADI i prijašnji

LAURA: *Petruniella, che ragionamenti sano quei? Non te ho detto che tu averai delle bastonate, disgraziata?*³²³

PETRUNJELA: *Madonna, ghe son signori Ragusei; sangue tira, parlar poco, lassame-ghe štar.*³²⁴

LAURA: *Entra in casa, disgraziata - Sadi, entra in casa.*³²⁵

PIJERO: *Signora bella, non entrate in collera, vi siamo servitori.*³²⁶

Četvrti prizor

MARO MAROJEV (iz kuće od sinjore) i prijašnji

MARO: *Olà*³²⁷ družino, vi li ste? *Al corpo de Iddio*³²⁸, vi ste!

NIKO: *O, misser Marino, nebore, da se vidimo! Ili doli k nam sidi, ili da mi gori uzidemo.*

MARO: Ja idem doli k vam.

PIJERO: Ne htje da gori uzidemo.

NIKO: Džiljoz je; je li ga vrag uzeo!

VLAHO: Onako se brijeme uživa; a vi zločesti!

NIKO: Majde t' zločesti.

PIJERO: Bogme zločesti.

MARO: *Siate li ben venuti!*³²⁹

PIJERO: *O, ben trovato, signor Marino!*³³⁰

NIKO: Koliko te smo žudjeli!

VLAHO: Maro, adio!

MARO: Vlaho, odkle te imamo sad?

³²³ *Petruniella, che ragionamenti sano quei? ...* (tal.) - Petrunjela, kakvi su to razgovori? Nisam li ti rekla da ćeš dobiti batina, nesretnice?

³²⁴ *Madonna, ghe son signori Ragusei ...* (tal.) - Gospo, ovi su gospoda Dubrovčani, krv nije voda, malo razgovarati, pusti me

³²⁵ *Entra in casa, disgraziata - Sadi, entra in casa* (tal.) - Uđi u kuću, nesretnice. - Sadi, uđi u kuću

³²⁶ *Signora bella, non entrate in collera, vi siamo servitori* (tal.) - Lijepa gospo, ne ljutite se, vaši smo sluge

³²⁷ *Olà* (tal.) - Hej!

³²⁸ *Al corpo de Iddio* (tal.) - tako mi tijela Božjeg

³²⁹ *Siate li ben venuti!* (tal.) - Dobro ste došli!

³³⁰ *O, ben trovato, signor Marino!* (tal.) - O, dobro te našli, gosparu Marine!

VLAHO: S Livorna.

MARO: *Che bone nove?*³³¹

VLAHO: Sve dobro! Oto vidim da se davaš dobru bremenu; dobro činiš.

MARO: To toliko se dobiva na svijetu, koliko se čovjek dobru bremenu dava. Dobro živi i zlo živi, mre se; a nakon nas makar ni sparozina ne ostani.

NIKO: Bogme, istinu veliš. A ti se si pod njeku dobru zvijezdu rodio: u delicijah si do grla, - a mi sušimo.

PIJERO: A mi smo zločesti. Umrijećemo, a nećemo jedne zločeste volje ispunit.

MARO: Ja s mojom gospođom uživam. Dokle sam u nje milosti, ja sam čestit; i dokle sam mlad, da uživam, pak kad ostarimo, tako ćemo i kašljat.

VLAHO: Bogme kašljat i bok naš će boljet.

MARO: *N' è vero, anima mia bella?*³³²

LAURA: *Tutto quel che piace a vostra signoria, signor Marino.*³³³

Peti prizor

DUNDO MAROJE (dolazi iz voštarije), prijašnji, zatim KAPETAN i ŽBIRI

MAROJE: "*Quel che piace a vostra signoria, signor Marino!*" Meštre! *Signor!* U kolajini! U velutu!³³⁴ Gdje mi su dukati, moje pet tisuć, manigodo jedan? S zlijem ženami? Ne odgovaraš? Dukate mi moje, dukate, ribaode jedan! Bježiš, ne odgovaraš, pse jedan?

MARO: *Chi sete voi, omo dabben? Che volete?*³³⁵

MAROJE: "*Che volete?!*"³³⁶

MARO: *Non vi conoščo, andate con Dio!*³³⁷

MAROJE: Ajme! Čini me se ne znat!³³⁸

MARO: *È pazzo costui!*³³⁹

MAROJE: Nećeš da me poznaš, ribaode? Da čeka!

³³¹ *Che bone nove?* (tal.) - Što ima nova?

³³² *N' è vero, anima mia bella?* (tal.) - Nije li tako, dušo moja lijepa?

³³³ *Tutto quel che piace a vostra signoria, signor Marino* (tal.) - Sve je onako kako je vašem gospodstvu drago, gospodine Marine

³³⁴ *U kolajini! U velutu!* - Maroju je Marov luksuzni život neprihvatljiv, pored toga i zato što je dubrovačka vlast često zabranjivala luksuz i pomodarstvo, primjerice, ogrlice i narukvice, pa i kolače (marcipan), što je već spomenuto

³³⁵ *Chi sete voi, omo dabben? Che volete?* (tal.) - Tko ste vi, dobri čovječe, što želite?

³³⁶ "*Che volete?!*" (tal.) - "Što želite?!"

³³⁷ *Non vi conoščo, andate con Dio!* (tal.) - Ne poznajem vas, idite zbogom!

³³⁸ *Čini me se ne znat!* - Pravi se da me ne poznaje!

³³⁹ *È pazzo costui!* (tal.) - Ovaj je lud!

MARO: *Arme! Con arme! - Signor capetan, mi vol ammazzar costui!*³⁴⁰

(*El barigello et li sbirri.*³⁴¹)

KAPETAN: *Piglia, piglia!*³⁴²

SBIRRI: *Sta forte! Dà quà quel curtel!*³⁴³

MAROJE: *Lasciate che ammazzo*³⁴⁴ *ribaoda jednoga!*

SBIRRI: *Die esser pazzo questo vecchio.*³⁴⁵

KAPETAN: *Menatelo in pregon; lo faremo ben guarir della pazzia.*³⁴⁶

Šesti prizor

VLAHO, NIKO, PIJERO, zatim LAURA

VLAHO: O Pijero, o Niko, vidjeste li feste?

NIKO: Što ono bi? Ja stojim zamađijan.

PIJERO: Ali ja snim ovo, ali sam javi vidio? Dundo Maroje u Rimu, ah!

VLAHO: Rekoh li vam ja er ove felicitati lude malo duraju! Spendza, kurve, vrag i njegov otac - oto ste vidjeli.

NIKO: Bogme je Dundo Maroje u Rim došao, i ove su oči vidjele!

PIJERO: Maro, drži se na kontu!³⁴⁷

VLAHO: Pridat će kont, *item per dolce pisciar!*³⁴⁸ Ja poznam ovoga starca, vražije je impoze; dezereditat³⁴⁹ ga će. Ma nemo'mo se oglušit; pođ'mo g bariželu i spovjeđmo mu kao rabota stoji, da neboga starca ne stratra.

PIJERO: I rec'mo mu: sin mu je, za sinom je trčao.

³⁴⁰ *Arme! Con arme! - Signor capetan, mi vol ammazzar costui!* (tal.) - Oružje! S oružjem! - Gospodine kapetane, ovaj me želi ubiti!

³⁴¹ *El barigello et li sbirri* (tal.) - Kapetan i žbiri

³⁴² *Piglia, piglia!* (tal.) - Drž' ga, drž' ga!

³⁴³ *Sta forte! Dà quà quel curtel!* (tal.) - Miruj! Daj ovamo taj nož!

³⁴⁴ *Lasciate che ammazzo* (tal.) - Pustite da ubijem...

³⁴⁵ *Die esser pazzo questo vecchio* (tal.) - Mora da je lud ovaj starac

³⁴⁶ *Menatelo in pregon; lo faremo ben guarir della pazzia* (tal.) - Odvedite ga u tamnicu, tamo ćemo ga dobro izliječiti od ludosti

³⁴⁷ *drži se na kontu!* - pazi se!, čuvaj se!

³⁴⁸ *item per dolce pisciar* (lat.-tal.) - Položit će račun i za slatko mokrenje (*item* je latinski izraz iz trgovačke terminologije, iz ugovora, popisa robe i kod sličnih nabiranja, a znači nadalje, također)

³⁴⁹ *dezereditat* - razbaštiniti

VLAHO: I cijec Mara pod'mo štogodi, ako možemo, napraviti i remedijat. Intromecajmo se među nje³⁵⁰; ne valja ih tako abandonat.

NIKO: Što t' para od onoga Marova trata? Resolvat se u čas i fengat onako na improvisto ne znat oca!

VLAHO: E, da paka ko će š njim remedijat?³⁵¹

NIKO: *Chi ha tempo, ha vita*³⁵², a on je astut kao vrag; ma t' ćeš vidjet er će isplivat.

VLAHO: Isplivaće? Hoću da nađe skužu³⁵³ da u oni čas nije oca poznavao, ma kao će dinare nač koje je spendžao? Za ostalo je sve lasno.

PIJERO: Bogme će to mučno bit! *Stiamo a veder*³⁵⁴ kao će ova rabota proc.

VLAHO: Pod'mo brzo za ovoga starca pomoć.

LAURA: *Ah, signori, o gentilomeni, che rumor fu quello?*³⁵⁵

VLAHO: *Signora, certamente non ve l' sappiamo dire.*³⁵⁶

LAURA: *E dove andò signor Marino?*³⁵⁷

PIJERO: *Non sappiamo certo dove se ne andò.*³⁵⁸

LAURA: *Se lo vedete, di grazia, mandatemelo.*³⁵⁹

NIKO: *Faremo volentieri, signora.*³⁶⁰

VLAHO: ("Signor Marin!" Ono ime delekta me od sinjora.)

NIKO: (Osta pomižana ta sinjorija veće.)

³⁵⁰ *nje* - njih

³⁵¹ *da paka ko će š njim remedijat?* - a kako će poslije s njim izgaditi stvari?

³⁵² *Chi ha tempo, ha vita* (tal.) - Tko ima vremena, ima i života (tko ima vremena da se snađe, nači će načina da se spasi; toskanska poslovice)

³⁵³ *Hoću da nađe skužu* - recimo da nađe izgovor

³⁵⁴ *Stiamo a veder* (tal.) - Da vidimo

³⁵⁵ *Ah, signori, o gentilomeni ... ?* (tal.) - Ah, gospodo, o, plemići, kakva je to galama bila?

³⁵⁶ *Signora, certamente non ve l' sappiamo dire* (tal.) - Gospo, doista vam ne znamo pravo reći

³⁵⁷ *E dove andò signor Marino?* (tal.) - A kamo je otišao gospodin Marin?

³⁵⁸ *Non sappiamo certo dove se ne andò* (tal.) - Nemamo pojma kamo je otišao

³⁵⁹ *Se lo vedete, di grazia, mandatemelo* (tal.) - Ako ga vidite, budite ljubazni, pošaljite mi ga

³⁶⁰ *Faremo volentieri, signora* (tal.) - Rado, gospo

Sedmi prizor

LAURA, SADI

LAURA: *Misser Sadi, non aveti lassato il collarin di perle?*³⁶¹

SADI: *Che so mi, signora. Signor Marin partì via e non mi disse altro.*³⁶²

LAURA: *Mo tornerà ora ora egli; lasciatelo.*³⁶³

SADI: *I denari chi mi darà?*³⁶⁴

LAURA: *Non sapeti chi ve li darà? Forse che questo è la prima volta che abbiam comprato roba da voi? Che montan quelle trenta perle?*³⁶⁵

SADI: *Non le posso dar per manco di cinque scudi l' una; che sarebbono: cinque via dieci - cinquanta, cento, cento e cinquanta scudi, montarebbono.*³⁶⁶

LAURA: *In nome de Iddio, lasciatele; como torna signor Marino, subito vi contarà i denari.*³⁶⁷

SADI: *Averia a caro esser con lui.*³⁶⁸

LAURA: *Sadi, par che non vi fidate del fatto mio!*³⁶⁹

SADI: *Non è, signora, che non mi fidi, ma era ben che ci fusse lui.*³⁷⁰

LAURA: *Ci sarà anche lui, lasciatele; e ci son ora io, et io e lui siamo una istessa cosa.*³⁷¹

SADI: *So! Dio faccia esser sempre insieme, chè certamente voi avete lo amante degno di voi, et egli la signora degna de lui. Le perte che importa che io li porti con esso meco e torni da quà a un poco?*³⁷²

³⁶¹ *Misser Sadi, non aveti lassato il collarin di perle?* (tal.) - Gospodine Sadi, jeste li ostavili bisernu ogrlicu?

³⁶² *Che so mi, signora. Signor Marin ...* (tal.) - Što ja znam, gospo. Gospodin Marin je otišao a nije mi ništa rekao

³⁶³ *Mo tornerà ora ora egli; lasciatelo* (tal.) - Ali on će se odmah vratiti, ostavite je (ogrlicu)

³⁶⁴ *I denari chi mi darà* (tal.) - A tko će mi dati novac?

³⁶⁵ *Non sapeti chi ve li darà? ...* (tal.) - Zar ne znate tko će vam ga dati? Zar je to prvi put što smo robu kupili kod vas? Koliko stoji tih trideset bisera?

³⁶⁶ *Non le posso dar per manco ...* (tal.) - Ne mogu ih dati jeftinije od pet škuda po komadu; a to bi bilo: pet puta deset - pedeset; stotinu, stotinu i pedeset škuda, toliko bi stajali

³⁶⁷ *In nome de Iddio, lasciatele ...* (tal.) - Za ime božje, ostavite ih; čim se vrati gospodar Marin odmah će vam izbrojati novce

³⁶⁸ *Averia a caro esser con lui* (tal.) - Rado bih to s njim uredio

³⁶⁹ *Sadi, par che non vi fidate del fatto mio!* (tal.) - Sadi, vi kao da nemate u mene povjerenja!

³⁷⁰ *Non è, signora, che...* (tal.) - Nije, gospo, da nemam povjerenja, ali dobro bi bilo da je on tu

³⁷¹ *Ci sarà anche lui, lasciatele ...* (tal.) - Bit će i on ovdje, ostavite ih; a sad sam ja tu, a ja smo i on jedno te isto

³⁷² *So! Dio faccia esser sempre insieme ...* (tal.) - Znam! Daj Bože da uvijek budete zajedno, jer zaista imate ljubavnika koji je dostojan vas, a on ima gospu koja je njega dostojna. Što smeta da poneseš sobom bisere i da se za kratko vrijeme vratim?

LAURA: *Importa; chè io le voglio metter al collo, e non vorria che qualcheuno, vedendole e piacendogli; ve le pagasse qualche cosa di più, et io ne restasse priva. Conosco ben io la avarizia di voi altri ziudei.*³⁷³

SADI: *Siamo quel che vol la signoria vostra, et farò quel che piace a quella.*³⁷⁴

LAURA: *Spettate, scendo giù alla porta.*³⁷⁵

SADI: *Per Dio, mal volentieri le lascio; non mi piacque quel che vidi correr quel vechio drieto il signor Marino. Sti giovani spendono alla cieca, se indebitano, inbrogliano et poi danno del sulzo. Quel vecchio pareva che dicesse: "I mei ducati!", ducati nominava, il resto non intendevo. Ma questa signora altre volte me ha pagato liberamente; credo non mi mancherà neanche questa volta.*³⁷⁶

LAURA: *Misser Sadi!*

SADI: *Eccovi le perle; sono trenta, contatele voi.*³⁷⁷

LAURA: *Cinque, dieci, quindici, vinti, vinti cinque, trenta, - sono tutte. Sadi mio, tornate da quà a una ora, et ser Marino vi contenterà i vostri cento e cinquanta šcudi. Queste perle portarò per amor di Signor Marino.*³⁷⁸

SADI: *O, le vi stanno bene! Che possiate goderle in grazia del Signor Marino lungo tempo.*³⁷⁹

LAURA: *Dio lo permetta.*³⁸⁰

SADI: *(O che liberal gentilomo: ciò che ha non è suo!)*³⁸¹

LAURA: *Sadi mio, se voi sapeste, queste cose me ha comprato d' un anno in qua, voi ve ne maravigliareste, forse per tre milia ducati di gioie, collane, vestimenti et altre cose.*³⁸²

³⁷³ *Importa; chè io le voglio metter al collo ...* (tal.) - Smeta, jer hoću da ih stavim o vrat, a ne bih htjela da ih tko vidi i da mu se svide pa da ih plati nešto više te da ostanem bez njih. Znam ja dobro koliko ste lakomi vi Židovi

³⁷⁴ *Siamo quel che vol la signoria vostra ...* (tal.) - Mi smo onakvi kakve hoće vaše gospodstvo, i učinit ću kako je vama drago

³⁷⁵ *Spettate, scendo giù alla porta* (tal.) - Počekaite, sići ću dolje na vrata

³⁷⁶ *Per Dio, mal volentieri le lascio ...* (tal.) - Bogami, nerado ih ostavljam. Nije mi bilo drago vidjeti kako onaj starac trči za gospodinom Marinom. Ti mladići troše bezobzirno, zaduže se, varaju pa odmagle. Onaj starac kao da je govorio: 'Moji dukati!'. Dukate je spominjao, ostalo nisam razumio. Ali ova me je gospa inače darežljivo isplaćivala; valjda mi ni ovaj put neće ostati dužna

³⁷⁷ *Eccovi le perle; sono trenta, contatele voi* (tal.) - Evo vam bisera, ima ih trideset, prebrojite ih vi

³⁷⁸ *Cinque, dieci, quindici, vinti ...* (tal.) - Pet, deset, petnaest, dvadeset, dvadeset i pet, trideset - svi su na broju. Dragi Sadi, vratite se za jedan sat, pa će vam gospodin Marin platiti vaših stotinu i pedeset škuda. Ove ću bisere nositi za ljubav gospodina Marina

³⁷⁹ *O, le vi stanno bene! ...* (tal.) - O, dobro vam pristaju! Dugo u njima uživali za ljubav gospodina Marina

³⁸⁰ *Dio lo permetta* (tal.) - Dao Bog

³⁸¹ *O che liberal gentilomo: ciò che ha non è suo!* (tal.) - O, galantna li plemića: što ima nije njegovo!

³⁸² *Sadi mio, se voi sapeste ...* (tal.) - Moj Sadi, da znate što mi je sve kupio ima godinu dana, začudili biste se: možda za tri tisuće dukata nakita, ogrlica, haljina i drugih stvari

SADI: *Bon prò vi faccia, signora! Non posso più star con voi: io ho da far; da quà a una ora tornarò da voi.*³⁸³

LAURA: *Andate in bona ora, Sadi mio caro.*³⁸⁴

Osmi prizor

TRIPČE (*sam*)

TRIPČE: Odavna je rečena ona sveta riječ koja bi valjalo da je zlatom pisana: "*rumores fuge*"³⁸⁵. Majdeši, *stiam frešchi per Dio: andar a combatter con li sbirri!*³⁸⁶ Za koga? Za vruga i njegova oca, - za jednu bestiju mizeru kako uš! Ostavio me je na voštariju; jesu dvije ure jer je prošlo brijeme od objeda. Da vrag vazme njegovu zlu ćud; da ti dobročesti človik uspomenu za objed, za ručak³⁸⁷, za vruga, da ga vazme! Po četiri vandjelje i Blaženicu od Kotora, kao³⁸⁸ ova bjestija nije otac sinjora Mara: ono je sinjor i gospodar, a on je njeka mahnit. Drago mi je er se ne ukazah iz voštarije, da mi ne bi sinjor Marin za zlo imao. Umirem od glada, poču se domom založit dva bokuna *e andar a far i fatti mei*³⁸⁹. I ja sam pošao kortidžat ljudi koje ne znam! Bjestije mene!³⁹⁰ Još da buđah s njim ter da ubodijaše³⁹¹ sinjora Mara! *Quae par est? Cuius generis?*³⁹² Ostajah *in delitto*³⁹³ š njime! Ubojica, po svetoga Tripuna! Vrag ti me vođaše *per farmi scavezzar il collo*³⁹⁴. Ma Blaženica naša devota od Kotora *miraculosamente*³⁹⁵ slobodi me od velika zla. Hvala tebi net³⁹⁶ sam! Personom mogu slobodno i s otvorenijem čelom moje posle činit po Rimu. Oto, malo uvrijedih tobolac; kosta me *un boccal de vin*³⁹⁷: onomu njegovu čovjeku siromahu dah se napit, - *carità!*³⁹⁸ Ne da mu ni jesti ni pit, a hoće da ga služi! A on i dobro učini, - u potrebu ga

³⁸³ *Bon prò vi faccia, signora! ...* (tal.) - Neka vam je na sreću, gospo. Ne mogu se više s vama zadržati, imam posla; za jedan sat ću vam se vratiti

³⁸⁴ *Andate in bona ora, Sadi mio caro* (tal.) - Sretno pošli, dragi moj Sadi

³⁸⁵ *rumores fuge* (lat.) - izbjegavaj glasine ("Rumores fuge, ne incipias novus auctor haberi" - "Izbjegavaj glasine, da te ne počnu smatrati novim autorom klevete", Katon, *Distisi*, I, 12)

³⁸⁶ *stiam frešchi per Dio: andar a combatter con li sbirri* (tal.) - jao si ga nama, bogme: poči se sa žbirima tući!

³⁸⁷ *za ručak* - za doručak (ako već ne za objed)

³⁸⁸ *kao* - kao da

³⁸⁹ *e andar a far i fatti mei* (tal.) - i gledati svoj posao

³⁹⁰ *Bjestije mene!* - Baš sam životinja!

³⁹¹ *Još da buđah s njim ter da ubodijaše* - još da sam bio s njim i da je ubo...

³⁹² *Quae par est? Cuius generis?* (lat.) - "Čemu je slično? Koje ga je roda?" (tipična sudska pitanja)

³⁹³ *in delitto* (tal.) - suučesnik u zločinu

³⁹⁴ *per farmi scavezzar il collo* (tal.) - da mi slomije vrat

³⁹⁵ *miraculosamente* (tal.) - čudotvorno

³⁹⁶ *net* (tal. *netto*) - čist

³⁹⁷ *un boccal de vin* (tal.) - vrč vina (kao što je obećao Bokčilu i ispunio obećanje)

³⁹⁸ *carità* (tal.) - milosrđe

abandona, - štica se unutra u voštariju kad se vidi da ga vuku *in pržon*³⁹⁹. Da' jesti sluzi i kareca' ga *in malora*⁴⁰⁰, da za tebe na potrebu skoči, ali mu sašij prkno, da ne ije, i nasol' ga i stavi ga u komin. *Mi moro di fame*⁴⁰¹, umrijeh od glada; poču dva bokuna izjesti.

Deveti prizor

BOKČILO, PRVI OŠTIJER i DRUGI OŠTIJER

BOKČILO: Jaoh si ve meni! Bijedan ja, u koji ve ti čas dođoh gdje ruka maha⁴⁰², bogme, gdje ruka maha. Jao meni, jao! Gospara za kose odvukoše tamo, a bijedan ne znam hoće li i mene vodit. Ma koga sam vruga ja učinio? Zašto li me će vodit? Ma jaoh si ve bijednu meni, što vodiše - vodiše, dovodiše - mene dovedoše⁴⁰³. Bijedan, ne znam kud ću ni kamo ću! Putu nijesam vješ, jezika ne umijem, spendzice truđahan ne imam, ne poznavam čovjeka ni tko mene.

PRVI OŠTIJER: *Dove è costui? Se n' è fuggito il traditor! Eccolo, per Dio, che netta via. A, gaglioffo, ti netti e non voi pagar la oštaria? Il mangiar ti fu dolce, 'l pagar ti è amaro, n' è vero?*⁴⁰⁴

BOKČILO: E, Maro⁴⁰⁵, gospar Maroje će platit.

PRVI OŠTIJER: *Che maro, dà quà quel caban; manigoldo!*⁴⁰⁶

BOKČILO: Hajme, manigoda⁴⁰⁷ zove! Nijesam ja po Djevicu ništa, nijesam ja kriv!

PRVI OŠTIJER: *Cri, cri, canta ora kirieleison e letanie.*⁴⁰⁸

BOKČILO: Jao meni, jao bijedan ja! Letanije? To da se ispovijem⁴⁰⁹? Nijesam po križ Božiji!

PRVI OŠTIJER: "Boži, boži", *che manigoldo!*⁴¹⁰

BOKČILO: Ajme, Božiji, Bogu da duh pridam! Nemo' zvat, gospodine, manigoda! Jao, nijesam kriv ja, jao!

DRUGI OŠTIJER: *Che diavolo urla quà? Che ha costui?*⁴¹¹

³⁹⁹ *in pržon* (tal.) - u zatvor

⁴⁰⁰ *in malora* (tal.) - do vruga

⁴⁰¹ *Mi moro di fame* (tal.) - Umirem od gladi

⁴⁰² *gdje ruka maha* - gdje se zamahuje oružjem

⁴⁰³ *dovedoše* - u Rim, gdje se ne zna snaći

⁴⁰⁴ *Dove è costui? ...* (tal.) - Gdje li je onaj? Pobjegao je varalica! Evo ga, bogme, gdje bježi. Hej, lopove, kidaš i nećeš da platiš oštariju? Slatka ti je bila hrana, a plaćanje ti je gorko, zar ne?

⁴⁰⁵ *Maro* - talijanski *amaro* (gorko) Bokčilo je razumio kao Maro

⁴⁰⁶ *Che maro, dà quà quel caban; manigoldo!* (tal.) - Kakav pusteni dubačac, daj ovamo taj ogrtač, lupežu! (*maro* na talijanskom znači pusteni dubačac, vrsta biljke)

⁴⁰⁷ *manigoda* - osim lupež, nitkov, ta je riječ u Dubrovniku značila i krvnik

⁴⁰⁸ *Cri, cri, canta ora kirieleison e letanie* (tal.) - Kri, kri sad pjevaj kirije elejson i litanije

⁴⁰⁹ *ispovijem* - ispovjedim (prije pogubljenja)

⁴¹⁰ *che manigoldo!* (tal.) - kakvog li lopova!

⁴¹¹ *Che diavolo urla quà? Che ha costui?* (tal.) - Koji vrug tu urla? Što je ovome?

PRVI OŠTIJER: *Non vol pagar la oštaria, e gli ho tolto il gabban.*⁴¹²

BOKČILO: Nijesam ja, gospodine!

DRUGI OŠTIJER: *Manda con giavolo sta bestia, introna mezza Roma con suo urlar.*⁴¹³

PRVI OŠTIJER: *Che manigoldo, ne?*⁴¹⁴

DRUGI OŠTIJER: *Rendegli el gabban e mandalo con giavolo; quel vecchio pagarà per lui.*⁴¹⁵

PRVI OŠTIJER: *E dov' è 'l vecchio? Non vedeste voi che fu menato in pargione?*⁴¹⁶

DRUGI OŠTIJER: *Ci è non so che del suo in casa; siamo securi.*⁴¹⁷

PRVI OŠTIJER: *Dunche gli rendo il gabban?*⁴¹⁸

DRUGI OŠTIJER: *Rendeglielo.*⁴¹⁹

PRVI OŠTIJER: *Tò, va via!*⁴²⁰

BOKČILO: Ah, da te Bog pomože, Djevica te krunila krunom! Majko Djevo, smili ve se, - tebi hvala! Korunicu veće da t' pojem, zavjetujem se, svaku subotu. Majko od sirota, skapulah! Nije nikoga! Ma, bijedan, što veće isčekujem? Prida' nogami, Bokčilo! Ma, tužan, kudi ve ću? Kamo li ću nevješ opet u stupicu upasti? Poću se ovamo s strane gdje godi skrit i čekat jeda tko od našijeh prođe. Žeđahan sam, a srdačce mi je utrulo. Djevo Majko, u tvoje ruke!

Deseti prizor

POMET (*sam*)

POMET: Je li čovjeku na svijetu srjeća u ruci kako je meni? Je li itko pod nebom gospodar od ljudi kako sam ja? Bez mene se nitko ne može pasat, bez mene se ljudi ne umiju obrnut. Gdje nije Pometa, tu nije ništa učinjeno; gdi nije Pometova konselja, tu sve stvari napako idu. Zatoj se je dobro reklo: čovjek valja za sto ljudi, a sto ne valjaju za jednoga. Ja

⁴¹² *Non vol pagar la oštaria, e gli ho tolto il gabban* (tal.) - Neće da plati troškove pa sam mu oduzeo ogrtač

⁴¹³ *Manda con giavolo sta bestia, introna mezza Roma con suo urlar* (tal.) - Pošalji k vragu tog magarca, pola će Rima zaglušiti svojim urlanjem

⁴¹⁴ *Che manigoldo, ne?* (tal.) - Kakva li lopova, zar ne?

⁴¹⁵ *Rendegli el gabban e mandalo ...* (tal.) - Vрати mu ogrtač i pošalji ga k vragu; onaj će starac za njega platiti

⁴¹⁶ *E dov' è 'l vecchio? Non vedeste voi che fu menato in pargione?* (tal.) - A gdje je stari? Zar niste vidjeli da su ga odveli u tamnicu?

⁴¹⁷ *Ci è non so che del suo in casa; siamo securi* (tal.) - Ima nešto njegova ovdje u kući, sigurni smo

⁴¹⁸ *Dunche gli rendo il gabban?* (tal.) - Da mu, dakle, vratim ogrtač?

⁴¹⁹ *Rendeglielo* (tal.) - Vрати mu ga

⁴²⁰ *Tò, va via!* (tal.) - Na, idi!

maloprije otidoh za ispitat od došastja Dunda Maroja; oto t' *cum fustibus et laternibus*⁴²¹ vuku Dunda Maroja u tamnicu! Gledam ali ja snim ali bilj⁴²² vidim - Dunda Maroja među Irudi i Pilati⁴²³ gdje ga vode kao Barabu! A neki tri iz Dubrovnika, amanti od Prijekoga⁴²⁴, došli su s malom gracijom g bariželu, govoreći: "*Capetano, el è un di nostri, lasciatelo - è suo padre*"⁴²⁵. A barižeo im odgovara: "*Che padre, che di nostri, che lasciar! Ognun largo!*"⁴²⁶ Istom se čovjek, pravi čovjek sunu: Pomet dođe, - s strane, dijete⁴²⁷! S reverencijom se poklonih Dundu Maroju, a kapetana s reverencijom salutah; a barižeo je vas moj, a tko Pometu nije prijatelj u Rimu? Bariželu rekoh dvije riječi na uho. Vlah Vlaha potište, a katunaru kletište!⁴²⁸ *In pocis verbibus intendiantur vobis*⁴²⁹ - razumje me! Dundo mi Maroje ukratko spovidje kao je rabota prošla, a meni se srce obeseli. A smijeh mi dohodi od trata sinjora Mara: "*Non ti conošco*"!⁴³⁰ Šuma t' mati, ne poznavam te! Ne htje da pozna oca, ma ga će, bogme, i za nevolju poznat. Tudeško, moj idolu, sada se drži, tvoja je sinjora! *Or*⁴³¹ ja s reputacijoni slušam i stojim kao gospar čovjek, a Dundo se je Maroje ukuvećio, ter mi se priporučuje; a ja stojim *sulle mie reputazioni*⁴³². Rekoh: "Ne brini se, napravićemo tu rabotu". Druge dvije riječi rekoh bariželu na uho, - uhitih Dunda Maroja za ruku, tako i odšetah š njim. I starac poče mi baretu skidavat, a zahvaljuje mi; a ja: "Nea bareta stoji".

A sinjor Marin mi prijeti! Ah, hoću danaska da zna što je Pomet, što je čovjek virtuoz, čovjek *virtutibus praedutus*!⁴³³ Odpravih Dunda Maroja s onjezijema trijema vlasteličići, spaćah se od njega najbrže, - znam mu ćud: držao bi me s sobom tri dni i tri noći u postu i u penitenciji. Odkinuh se i rekoh: "Imam posala, velicijeh posala, dostojnijeh Pometa baše". Pomete, da, Pomete, pače plemeniti kralju i gospodine, Pometov trbuše sofriktani, veseli se, hrani se na delicije, na zalogaje, na manu nebesku, na vareno, na pečeno, na prigano, na podprigano, na tortice drage, na sapuriće incukarade i s vodicom rusatom, na jetrice slatke od kapunića, na guske, na patke, na paune, na galine od Indijana⁴³⁴, bla-

⁴²¹ *cum fustibus et laternibus* (lat.) - s toljagama i svjetiljkama (pravilno bi bilo: *laternis*); odnosi se na mjesto u Evanđelju kad Juda dođe s vojnicima uhititi Krista

⁴²² *bilj* - zbilja

⁴²³ *među Irudi i Pilati* - u zatvor

⁴²⁴ *amanti od Prijekoga* - ljubavnici iz ulice Prijeki (ulica paralelna s Placom, Stradunom, sa sjeverne strane)

⁴²⁵ "*Capetano, el è un di nostri, lasciatelo - è suo padre*" (tal.) - Kapetane, on je jedan od naših, pustite ga - to mu je otac

⁴²⁶ "*Che padre, che di nostri, che lasciar! Ognun largo!*" (tal.) - Kakav otac, koji naš, što pustiti! Odbij!

⁴²⁷ *s strane, dijete* - uklonite se, djeco

⁴²⁸ *Vlah Vlaha potište, a katunaru kletište!* - Seljak seljaka otjera, a katunaru (seoskom knezu) ostade koliba (dok se dva svađaju, treći, jači, izvlači korist)

⁴²⁹ *In pocis verbibus intendiantur vobis* (lat.) - U malo riječi razumjeli smo se (pravilno: *In paucis verbis intendimus nos*)

⁴³⁰ "*Non ti conošco*"! (tal.) - "Ne poznajem te"!

⁴³¹ *Or* (tal.) - dakle; da nastavim gdje sam stao

⁴³² *sulle mie reputazioni* (tal.) - sa svojim dostojanstvom

⁴³³ *virtutibus praedutus* (lat.) - vrlinama obdaren (trebalo bi: *praeditus*)

⁴³⁴ *galine od Indijana* - indijske (indijanske, američke) kokoši, odnosno purice

ženstvo vječno! Za tebe Pomet sve stenta, za tebe se sve ovo spravlja, kralju i gospodine!
Ti si moj, ja sam tvoj; ti meni gospodar, a ja tvoj sluga i pudar, - pudar, bogme, pudar, er
ja tebe čuvam od zla čovjeka - od octa i blute, od govedeđega mesa i od tjezijeh poltronari-
ja; a ti me ne pretiš inijem neg bratkovinom i smokvami. - Ma tko ide ovamo? Popiva je.

Jedanaesti prizor

POPIVA, POMET (*sakriven*), zatim PETRUNJELA

POPIVA: *Chi t'ha fatto quelle scarpe,
che ti stan sì ben,
che ti stan sì ben?*⁴³⁵

POMET: (Popijeva!)

POPIVA: *Che ti stan sì ben,
Gernietta,
che ti stan sì ben?*⁴³⁶

POMET: (Bogme te ću domalo još vidjet plakat.)

POPIVA: Petrunjela!

PETRUNJELA: Brajo!

POPIVA: Srčano zeljice⁴³⁷, uzmi ovo.

PETRUNJELA: Moj gorki pelinku, dobar mi si došao kad si donio.

POPIVA: Moje slatko nespanje, Petrunjelice, kolikrat me si činila ne spat!

PETRUNJELA: Što to, brižan?

POPIVA: Gdi je sinjora? Čuje li nas sinjora?

PETRUNJELA: Onamo se grije u onoj kamari na kaminati, govori slobodno.

POPIVA: Uzmi ovu pratež! Jaoh si ve, moja nemoći, Petrunjelice, huda ptičice, vidiš kao
te hranim, a ti tvrđa kamena, sjetnico, komu se hraniš?⁴³⁸ Zločesto' starosti?

Daj se, daj se, a ne haj se,
daj se za me i udaj se;
nećeš lačna sa mnom biti,
zimi vruća, hladna liti.

POMET (*iz kantuna*): (Ah, pse jedan, i Petrunjele mi se hitaš?!)

PETRUNJELA: Hoću, hoću, tugo moja,
misli, nesnu, za bit tvoja;

⁴³⁵ *Chi t'ha fatto quelle scarpe ...* (tal.) - Tko ti je napravio one cipele što ti tako lijepo pristaju, što ti tako lijepo pristaju?; "početak stare tal. pjesmice o odijevanju djevojke koja se zvala Girumetta ili Ghirumetta. Pjesmica je imala mletačku i toskansku verziju, koje je Popiva pomiješao" (D. Pavlović)

⁴³⁶ *Che ti stan sì ben ...* (tal.) - Što ti tako lijepo pristaju, Gernietta, što ti tako lijepo pristaju?

⁴³⁷ *Srčano zeljice* - Popiva zapravo izvrće konvencionalnu petrarkističku frazu "srčana željice"

⁴³⁸ *komu se hraniš?* - za koga se čuvaš

buduć moja dat se i dati
misli ću se, da ti 'e znati.

POMET: (Popiva, proždri toj!)

PETRUNJELA: I zbogom! Poću večeru kuhat:

POPIVA: Drag džilju,
kad ne sad,
kad godi,
bit su rad.

PETRUNJELA: Rozico,
da čekaj,
još će doć
danak taj.

POPIVA: Jaoh, ako nije došao, veće i ne došao!

PETRUNJELA: K sebi ruke⁴³⁹, ja t' velju⁴⁴⁰!

Dvanaesti prizor

POMET, BOKČILO

POMET: Nut psa prozuntoza, ja te ću domalo poslije⁴⁴¹. Ko ovo ovamo bata na klop-
cijeh⁴⁴²? Fodža nova⁴⁴³ u Rimu, para dubrovački tovijernar. Odkle si ti? Tko si ti?

BOKČILO: Ah, Majko blaženico Luncijato, hvala tebi!

POMET: Bogme je Dubrovčanin!⁴⁴⁴

BOKČILO: Iz Dubrovnika sam! E, Pomo, Pomete, nea mi ti ručicu celivam.

POMET: Tko je ovo?

BOKČILO: Bokčila ne poznaš? Koliko si vinca na mojoj tovijerni popio, a zaboravio me
si!

POMET: Bokčilo, pjanico, ti li si? Koje te u Rim dovedoše na ova vina, na ogrestiju?!

BOKČILO: Moja nesrjeća! S gospodarom sam Marojem došao, da ga ubije Bog! Trča za
sinom Marom s pužetom, i tamo ga odvedoše; ne znam k vragu gdi je, a mene je ostavio.
Ni umijem jezika ni sam vješ mjestu, a što je najveća, jaoh si ve tužnu meni, nije spendzi-
ce!

POMET: Ta je, Bokčilo, najveća! (Ovo mi okazijoni! Sad mislim učinit trat, jedan trat; nu
gleda'te!) Bokčilo, sve znam: sad te ću uputit kao ćeš otit gosparu i kao ćeš miran bit.

⁴³⁹ *K sebi ruke* - "Popiva je svoje zadnje riječi, očito, popratio "igranjem rukama", kako to Držićevi junaci kažu, pa otud reakcija Petrunjele (i skrivenog Pometa)." (F. Čale)

⁴⁴⁰ *velju* - velim

⁴⁴¹ *poslije* - podrazumijeva se: vidjeti

⁴⁴² *na klopacijeh* - na klopima, drvenim cipelama

⁴⁴³ *Fodža nova* - nova moda

⁴⁴⁴ *Bogme je Dubrovčanin!* - prepoznao je Dubrovčanina jer je on zazvao Gospu Luncijatu

BOKČILO: Ah, Majka te od sirota pomogla!

POMET: Pođi na ona vrata ondi i pokuca', i reci: "Je li Popiva gori?" Popiva ti se će ozvat; reci mu: "Trči najbrže, gospodaru ti je otac došao, gospar Maroje, i donio je veće sto tavlâ džambjelota i toliko vrjeća papra i družijeh prateži za trijes tisuć dukata; trči na voštariju 'od zvana', er ga su tamo neki tri vlasteličići povelili"; i reci mu da ga povede doma i da starca guverna, dokle Maro dođe. I ne govori er te sam ja poslao. Siromaše, trči najbrže, tuj ćeš doć gdje ćeš pit, jesti i počinut kao kralj.

BOKČILO: Zahvaljam, Pomo, da ti Bog plati! Na ona li vrata?

POMET: E, na ona vrata. - (Poću iz kantuna virit hoće li umjet opraviti.)

Trinaesti prizor

BOKČILO, POPIVA, POMET (*sakriven*), zatim LAURA

BOKČILO: Tik, tok!

POPIVA: Tko je ovo?

BOKČILO: Jeda je Popiva gori, Marov sluga?

POPIVA: Tko je ovo? Tko Popivu pita?

BOKČILO: Bokčilo je iz Dubrovnika, stari sluga, a staroga gospara Maroja.

POPIVA: Odkle ideš ti?

BOKČILO: Gospar je stari došao na proštenje⁴⁴⁵.

POMET: (Dobro! Ovo ga ja nijesam naučio.)

BOKČILO: I donio je džambjelotâ tabulâ veće stotinu⁴⁴⁶, i vrječâ papra i čafrana drugu stotinu...

POMET: (Aferin Bokčilo, ni ovo ga nijesam naučio.)

BOKČILO: ... i robe graciju *de Diu*⁴⁴⁷ veće za peset hiljada munit dukata.

POPIVA: Bokčilo, ti li si?

BOKČILO: Popo, Popiva, sidi doli, da mi ti je ručicu tegnut; živi se vide kadgodi, a mrtvi nikada.

POPIVA: A, Bokčilo, dobru nam si nôvu donio! Da mi ti se je dat napit.

BOKČILO: Ovo je dubrovačko dijete: blaženo mlijeko, koje sisa!

POPIVA: Sinjora, čula si?

LAURA: Čula sam.

POPIVA: *Bone nove!*⁴⁴⁸

⁴⁴⁵ *proštenje* - oprost grijeha, tj. došao je na hodočašće u Rim

⁴⁴⁶ *veće stotinu* - više od sto

⁴⁴⁷ *de Diu* (tal.) - Bogu hvala

⁴⁴⁸ *Bone nove!* (tal.) - Dobre vijesti!

LAURA: *Bone!*⁴⁴⁹ Čin' da ta čovjek uzide gori.

POPIVA: Bokčilo, veli gospođa da uzideš gori.

BOKČILO: Pate⁴⁵⁰, za posluh sam.

Četrnaesti prizor

POMET (*sam*)

POMET: Dobro, dobro, bože! Ovo trata, ovo novele⁴⁵¹! S Pometom imate što činit, kana-ljo, neljudi, siromasi! Pomet se s vami rve. Poću sada nać Dunda Maroja *alla oštaria della campana*⁴⁵², ter mu ću sve spovidjet i naučit ga ću da s Popivom unjiga, dokle ga doma povede. Kad im Dundo Maroje u kuću uljeze, to prve će fačende trjeske, bune⁴⁵³ bit, kon-ti se će iskat, - dinari su spendžani! Tot ja i moj Tudešak, ostasmo *eredi delli beni di condan signora Laura*⁴⁵⁴. Fora, fora bez mjedi!⁴⁵⁵ U Dubrovnik, s vragom, na krinicu juhe i na de-set peča u dinaru mesa⁴⁵⁶. Poletjeh veće ovi posao opraviti.

Petnaesti prizor

MARO (*sam*)

MARO: Hajmeh, nesrječo, krudela nesrječo, veoma ti me ubi, veoma ti me ucvili! Ah, la-komosti od otaca! A oci vragovi, neprijatelji mira i goja i kontenta od sinova! Desponjao se je u Rim doć za ruinat me, za umorit me! Krudeo čovjek, veće ljubi dinar neg sina, je-dnoga sina koga ima. S kojom je gracijom došao⁴⁵⁷, gdje li me je našao! Vrag uzeo čas i

⁴⁴⁹ *Bone!* (tal.) - Dobre!

⁴⁵⁰ *Pate* (tal. *fate*) - zapovijedajte

⁴⁵¹ *novela* (tal.) - novost; šala

⁴⁵² *alla oštaria della campana* (tal.) - u krčmi "Kod zvona"

⁴⁵³ *buna* - graja

⁴⁵⁴ *eredi delli beni di condan signora Laura* (tal.-lat.) - nasljednici imovine pokojne gospe Laure; "Pomet u talijanski tekst umeće latinski izraz *quondam*, koji on izgovara *condan*, što će reći "bivši", "pokojni", a upotrebljavao se i u šaljive svrhe, npr. u izrazu "essere tra i quondam", biti među mrtvima." (F. Čale)

⁴⁵⁵ *Fora, fora bez mjedi!* - Van, van, vi bez para!

⁴⁵⁶ *na deset peča u dinaru mesa* - zbog škrtosti Dubrovčana, neznatna količina mesa kupljena za dinar razdijeli se na deset komada; "Republika je stalno određivala cijene mesu i vodila strog nadzor nad prodajom mesa... Republika je vodila računa o cijenama u krčmama, i tako 24. oktobra 1504. određuje Malo vijeće da se u krčmama smije za 1 dinar davati mesa svega pola libre, manje nego u mesnicama. To je rješenje dano za krčme nad stepenicama i za krčme pored luke" (Roller)

⁴⁵⁷ *s kojom je gracijom došao* - s kojom je izlikom došao

hip kad nijesam prije dan umro, er umrah⁴⁵⁸ miran; a sada ovi krudeo čovjek hoće da vodim desperan život, da provam muke pakla. "Dukate, dinare!" Vrag uzeo dukate, makar i tko ih kuje, pokli se kažu, kad se pendžaju, toliko slaci⁴⁵⁹, a kad se spendžaju, zmije, lavi koji nam srce deru i ijedu⁴⁶⁰. Ovi mi će vrag ktjet konte iskat, - konte! U vraga ti konti! Došao je skapulavat što je u morske pučine utonulo. Vrag uzeo i dinare, makar i njega! Je li na svijetu nesrjećniji čovjek od mene? Ima li ijedan sin ovakoga oca kako i ja? Stoje li ičigove stvari gore neg moje? A sve je uzrok ovi ne otac ma smrt moja! Oni krudeo čovjek, ajme, osramotio me je; što ću sada, ter prid sinjorom Laurom? Hajme, sinjora Laura, strah me je er te ću izgubit, strah me je er ću i život izgubit. Jaoh, izgubio se sam, ne znam ni kud hodim ni što činim, ni znam što ću. Sinjori ove tuge ne valja da spovijedam. Sinjore neće tuga ni tužnijeh amanata; dijele dobro brijeme sa amanti, od zla brjemena neće dijela. Poću nać Popivu i š njim deliberat⁴⁶¹ kako se imam vladat.

⁴⁵⁸ *umrah* - umro bih

⁴⁵⁹ *pokli se kažu, kad se pendžaju, toliko slaci* - jer se čine, kad se troše, toliko slatkima

⁴⁶⁰ *ijedu* - jedu

⁴⁶¹ *deliberat* (tal.) - odlučiti

TREĆI ČIN

Prvi prizor

POPIVA i BOKČILO

POPIVA: Bokčilo, gdje reče da ćemo nać Mara?

BOKČILO: Na voštariju "od zvona".

POPIVA: Da umiješ ti poč?

BOKČILO: Ja, bijedan, ne znam ni gdje sam ni kud idem, nevješ kao slijep.

POPIVA: Da hodi sa mnom, ja ti ću vođak bit.

BOKČILO: S tobom, Popiva, moje srce popîvâ; ja s tobom makar u pakao. Golemo ti vin-
ce ono u gospođe biješe; hubava ti je vladika u njoj.

POPIVA: Bokčilo, ono je Dalmatinka, ono je dalmatinsko mlijeko sisalo.

BOKČILO: Vidjet je; nije kako i one brižne šturljive njeke parlašuse⁴⁶².

POPIVA: Je li gospodar Maroje zlatijeh dukata donio?

BOKČILO: Donio je njeku skrinjicu; teška je, mnim da je munida u njoj.

POPIVA: Dobro naši posli idu; pođ'mo najbrže!

BOKČILO: Kuha li se večera doma?

POPIVA: Stoj miran, biće svega.

BOKČILO: Tebi se priporučujem, Pôpo, Popiva, moj kneže i gospodine!

POPIVA: Što ć' ino neg da si sit i pjan?

BOKČILO: Ah, da te Bog veseli, - to toliko hoću.

Drugi prizor

DŽIVO (sam)

DŽIVO: Moj Bože, mučno ti je umjet živjet na svijetu; mučno ti je znat što se hoće čovjeku. Nam mladijem uspara⁴⁶³ većeokrat da sve znamo i da sve umijemo; ma brijeme, koje

⁴⁶² *parlašuse* - "Bokčilo misli na Talijanke, koje neki našijenci čuju kao da šu-pšu "parlaju" tj. govore, primjerice Grubiša u IV. č., kad je došao "gdje ljudi svi 'šu' parlaju, 'šu-pšu', da im se vragu-to slovo ne razumije." (F. Čale)

⁴⁶³ *uspara* - učini se

nam je meštar⁴⁶⁴, uči nas i kaže nam dan po dan er što veće naučivamo, tot manje umijemo. I para da su veće scijenjeni oni ljudi koji u sebi drže da manje umiju neg oni koji se scijene da vele znaju i razumiju, er tko se vele scijeni, a ne umije, operavši⁴⁶⁵ čini veću štetu neg koris. Ja, budući⁴⁶⁶ u Dubrovniku, paraše mi da sve znam i u mojoj prozuncijoni desponjah se moju prvu bratučedu Peru svjetovat i navesti da ide u Rim vjerenika iskat Mara i da iz tečina haholjka izme trista dukata, kako je i učinila, a sve to ne stavljavši pamet na što ima doć⁴⁶⁷, neg slijedivši volju ku ktjeh ovizijem ludijem medzom ispunit za poč u Rim, - volju ka mi paraše slatka, a sad mi se je u grkos obrnula. Ovdí sam, a ne znam ni umijem koji partit obrat⁴⁶⁸. Peri ne basta animo⁴⁶⁹ vjereniku se ukazat, a meni manje od ruke ide rijet mu. Dubitam er bi mi za zlo imao er ju sam doveo, i ne bi manjkalo da me ovdí u Rimu čini ubit. *In fine*⁴⁷⁰ nije njemu⁴⁷¹ odkrit ovu stvar, ni znam što ću. Paraše mi iz Dubrovnika otit na pjačer u Rim, a ja sam došao na misli⁴⁷², na nesan, na velika fastidija, a najveće mi je mislit⁴⁷³, kad se vratim u Dubrovnik, koja mi će čas bit od ludosti⁴⁷⁴ koju sam učinio; i ako mi je paralo da što umijem, sada razgrizam gdi me je moja prozuncijon dovela. Napas, gdje ne mogu ni naprijed ni nazad, ni znam ni umijem što ću, trijeba mi je čekat da sam s neba mirakulozamente pomožen, inako tonemo na prješú. Ah, fortuna, gdje me si dovela?! Poću se vrtjet po Rimu sjemo, tamo, da me tuga prođe i čekat manu s neba ili ostat ruinan.

Treći prizor

SADI Židov, LAURA

SADI: *Tik, tok!*

LAURA: *Chi è giù? Sadi, sete voi?*⁴⁷⁵

SADI: *Signor Marino sarebbe tornato?*⁴⁷⁶

LAURA: *Non è tornato ancora.*⁴⁷⁷

⁴⁶⁴ *brijeme, koje nam je meštar* - vrijeme, koje nam je učitelj (mletačka poslovice)

⁴⁶⁵ *operavši* - pošto nešto učini

⁴⁶⁶ *budući* - dok sam bio

⁴⁶⁷ *ne stavljavši pamet na što ima doć* - ne brinući se o onome što se mora dogoditi

⁴⁶⁸ *koji partit obrat* - koju stranu izabrati

⁴⁶⁹ *ne basta animo* - nedostaje hrabrosti

⁴⁷⁰ *In fine* (tal.) - Uostalom

⁴⁷¹ *nije njemu* - ne treba njemu

⁴⁷² *na misli* - na brige

⁴⁷³ *a najveće mi je mislit* - a najviše mi briga zadaje

⁴⁷⁴ *koja mi će čas bit od ludosti* - što me čeka zbog ludosti

⁴⁷⁵ *Chi è giù? Sadi, sete voi?* (tal.) - Tko je dolje? Sadi, jeste li vi?

⁴⁷⁶ *Signor Marino sarebbe tornato?* (tal.) - Je li se vratio gospodin Marin?

⁴⁷⁷ *Non è tornato ancora* (tal.) - Još se nije vratio

SADI: *Signora, io ne ho da far un pagamento da quà a una ora; per altro non vi daria fastidio.*⁴⁷⁸

LAURA: *Mo ben, signor Marino non potrà star a venire.*⁴⁷⁹

SADI: *Signora, non averesti voi alle man qualche scudo? Ne avevo gran bisogno.*⁴⁸⁰

LAURA: *Non certo, Sadi mio, tornate da quà a un poco, e sarete soddisfatto.*⁴⁸¹

SADI: *Faro quel che piace a vostra signoria.*⁴⁸²

LAURA: *(O, son fastidiosi sti giudei!)*⁴⁸³

Četvrti prizor

SADI, zatim MARO

SADI: *Per Dio di Abram, Isac et Jacob, fui pazzo a lasciar quelle perle! Cortigiane, ah! Bertoni, ah! Non bisogna dormirvi su questo fatto, bisogna sollicitar, infastidirgli e battere il ferro mentre è caldo. Son cento e cinquanta šcudi, non sono frašche. Ma ecco signor Marino, per Dio. - Basio la man a vostra signoria, signor Marino.*⁴⁸⁴

MARO: *Che c' è, Sadi?*⁴⁸⁵

SADI: *Le trenta perle che ha tolte la signora, a cinque šcudi l' una, montano šcudi cento e cinquanta.*⁴⁸⁶

MARO: *Oh, Sadi, montano troppo!*⁴⁸⁷

SADI: *Di tanto abbiamo fatto el mercato, et ella se ha contentata.*⁴⁸⁸

MARO: *Poichè ella se ha contentata, mi contento anche io.*⁴⁸⁹

⁴⁷⁸ *Signora, io ne ho da far ...* (tal.) - Gospođo, za jedan sat moram obaviti jednu isplatu, inače vam ne bih dosađivao

⁴⁷⁹ *Mo ben, signor Marino non potrà star a venire* (tal.) - Dobro, gospodin Marin će brzo doći

⁴⁸⁰ *Signora, non averesti voi alle man qualche scudo? Ne avevo gran bisogno* (tal.) - Gospođo, imate li možda pri ruci koju škudu? Jako ih trebam

⁴⁸¹ *Non certo, Sadi mio, tornate da quà a un poco, e sarete soddisfatto* (tal.) - Zbilja nemam, Sadi moj, vratite se malo kasnije pa ćete biti namireni

⁴⁸² *Faro quel che piace a vostra signoria* (tal.) - Učinit ću kako veli vaše gospodstvo

⁴⁸³ *O, son fastidiosi sti giudei!* (tal.) - O, kako su dosadni ti Židovi!

⁴⁸⁴ *Per Dio di Abram, Isac et Jacob ...* (tal.) - Tako mi boga Abrahamova, Izakova i Jakovljeva, bio sam lud što sam ostavio one bisere. Kurtizane, ah! Bludnici, ah! Ne smije se tu spavati, valja požurivati, dosađivati im i tući željezo dok je vruće. Stotinu i pedeset škuda nije šala. Ali evo bogme gospodina Marina. - Ljubim ruku vašemu gospodstvu, gospodine Marine

⁴⁸⁵ *Che c' è, Sadi?* (tal.) - Što je, Sadi?

⁴⁸⁶ *Le trenta perle che ha tolte la signora ...* (tal.) - Trideset bisera što ih je gospa uzela, svaki po pet škuda, stoje stotinu i pedeset škuda

⁴⁸⁷ *Oh, Sadi, montano troppo!* (tal.) - Oh, Sadi, previše stoje!

⁴⁸⁸ *Di tanto abbiamo fatto el mercato, et ella se ha contentata* (tal.) - Za toliko smo se pogodili, i ona je pristala

⁴⁸⁹ *Poichè ella se ha contentata, mi contento anche io* (tal.) - Kad je ona pristala, pristajem i ja

SADI: *I danar avreste appresso?*⁴⁹⁰

MARO: *Andavo ora a casa a portarveli.*⁴⁹¹

SADI: *E dove vi trovarò io?*⁴⁹²

MARO: *Venite dalla signora.*⁴⁹³

SADI: *Non potria venir con essovoi a casa.*⁴⁹⁴

MARO: *Voi sete fastidioso, Sadi! Quando vi dico io, tornate da qua un poco dalla signora, et sarete soddisfatto.*⁴⁹⁵

SADI: *Quel che piace a vostra signoria, signor Marino; vi son servitore.*⁴⁹⁶

MARO: *Addio, vago a casa.*⁴⁹⁷

SADI: *Andate in bonora.*⁴⁹⁸

Peti prizor

SADI (*sam*)

SADI: *Cazzica! Non bisogna esser pigro a questo fatto; costor a pigliar roba sono facili, a pagarla sono duri più che 'l diamante. Non vò andar altrimenti a casa, vò ascondermi drieto a questo canton per aspettar questo mio messia. Se non gli infastidišco, stenterò da aver il mio.*⁴⁹⁹

Šesti prizor

MARO, zatim LAURA

MARO: Jedva se izeh od ovoga vražijega Žudjela! Počela me je nesrjeća persegvitat; trijeba će bit plaćat duge, a vrag uzeo i dinare, a dinara nije! Iznio bijeh dvijesti dukat za

⁴⁹⁰ *I danar avreste appresso?* (tal.) - Imate li novac uza se?

⁴⁹¹ *Andavo ora a casa a portarveli* (tal.) - Sad idem kući da vam ih donesem

⁴⁹² *E dove vi trovarò io?* (tal.) - A gdje ću vas naći?

⁴⁹³ *Venite dalla signora* (tal.) - Dođite do gospođe

⁴⁹⁴ *Non potria venir con essovoi a casa* (tal.) - Zar ne bih mogao poći s vama kući?

⁴⁹⁵ *Voi sete fastidioso, Sadi! ...* (tal.) - Dosadni ste, Sadi! Kad vam kažem, vratite se domalo gospi i bit ćete isplaćeni

⁴⁹⁶ *Quel che piace a vostra signoria, signor Marino; vi son servitore* (tal.) - Kako želi vaše gospodstvo, gospodine Marine, sluga sam vam

⁴⁹⁷ *Addio, vago a casa* (tal.) - Zbogom, idem kući

⁴⁹⁸ *Andate in bonora* (tal.) - Hajdete sa srećom!

⁴⁹⁹ *Cazzica! Non bisogna esser pigro ...* (tal.) - Dovraga! Ovdje ne treba ljenčariti. Ovi lako uzmu robu, a kad valja platiti, tvrđi su od dijamanta. Bez obavljena posla kući ne idem. Skrit ću se iza ugla i čekati ovog svog mesiju. Ne budem li mu dodijavao teško ću doći do svoga.

platit dijamant i rubin što sam sinjori obećao, - neću 'oj manjkat. Ako oni vražiji Žudio izide, triba mu će bit kontat od ovizijeh dinara sto i peset škuda za perle. Jeda ne izide! Poću do sinjore, da mi ne bi za zlo imala jer nijesam, jesu dvije ure, u nje bio; i ono što me oni vražiji otac tjera dat joj razumjet štogodi drugo. Još da sinjora uzazna ove moje tuge, toprva bi na mene sva zla pala.

LAURA: *Signor Marino!*

MARO: *Bene mio!*⁵⁰⁰

LAURA: Čula sam, drago mi je.

MARO: Što si čula?

LAURA: Od mene tajiš?!

MARO: Što, sinjora?

LAURA: Da ti je otac prišal ovdi. Što mučiš? Jeda ti nije drago er ja znam?!

MARO: Tko ti je rekao?

LAURA: Junak⁵⁰¹ njegov bil je ovdi; veli: na proštenje je došal. Vele da je vele trgovine donil.

MARO: Zbilj li govoriš?

LAURA: S Popivom je taj junak otišal na oštariju *della campana*⁵⁰² za dvignut starca i po-vest ga u vas doma.

MARO: Ter je Popiva to učinio?

LAURA: Zač ne?

MARO: Imao je najprvo k meni doć. (Ah, kurvina traditura, zaklat ga ću!)

LAURA: Ča je on kriv? On mni dobro učinit; a zač? Na vjeru ti je dobro učinio.

MARO: Sinjora, ne za ino neg er ima sve mene pitat. Poću najbrže nać ga.

Sedmi prizor

SADI i prijašnji

SADI: *Ben trovata la signora vostra, signor Marino!*⁵⁰³

MARO: *Sadi, ho una faccenda di gran inportanza, non mi dar fastidio ora!*⁵⁰⁴

⁵⁰⁰ *Bene mio!* (tal.) - Dobro moje!

⁵⁰¹ *junak* - sluga

⁵⁰² *della campana* (tal.) - kod zvona

⁵⁰³ *Ben trovata la signora vostra, signor Marino!* (tal.) - Dobro našao vaše gospodstvo, gospodine Marine!

⁵⁰⁴ *Sadi, ho una faccenda di gran inportanza, non mi dar fastidio ora!* (tal.) - Sadi, imam vrlo važna posla, nemoj mi sada dosađivati!

SADI: *Signor, ho a far un pagamento, ora ora, di ducento ducati; altramente andarò in prigione.*⁵⁰⁵

MARO: *Non tegli posso dar ora.*⁵⁰⁶

SADI: *Rendetime dunque le mie perle, chè io non mi posso passar altrimenti. Crederei potermi servir da voi a ogni mio bisogno di trecento et quattrocento ducati come d' un banco, et ora al bisogno non posso aver il mio.*⁵⁰⁷

MARO: *Sadi, non pensavo che voi fossi tanto fastidioso.*⁵⁰⁸

LAURA: *Soddisfatelo in sua malora, poich' è tanto inportuno.*⁵⁰⁹

MARO: *Non è, signora, che io non li posso contar sti denari ora ora, ma il bisogno grande che ho mi spingeva ad andar presto, e i denari sarian, come sono, a ogni suo piacer. Tò quà: cinque, dieci, quindici, etc. etc. Sete soddisfatto?*⁵¹⁰

SADI: *Signor sì, gran merce alla signoria vostra! Se non avevo bisogno ora, non vi davo fastidio; abbiateme per escusato. Un' altra volta servitioe della roba mia, con danari et senza, a ogni vostro piacer.*⁵¹¹

LAURA: *Sadi, ricordatevi di quel pendente.*⁵¹²

SADI: *Signora sì, mi racordo bene.*⁵¹³

LAURA: *Signor Marino, c' è uno che vende un pendente, domanda duacento šcudi, una bella cosa obisit ga! Nove perle!*⁵¹⁴ O, dobro ti bi stao!

MARO: Sve što je tebi drago, sinjora! Da ga vidimo; poču ovi posao opravit.

LAURA: Na večeru te čekam.

MARO: Ne znam hoću li moć.

LAURA: Ukradi se i dojdi.

MARO: Učiniću sve što je tebi drago! -

⁵⁰⁵ *Signor, ho a far un pagamento ...* (tal.) - Gospodine, ovaj čas moram isplatiti dvije stotine dukata, inače ću u zatvor

⁵⁰⁶ *Non tegli posso dar ora* (tal.) - Ne mogu ti ih dati sada

⁵⁰⁷ *Rendetime dunque le mie perle ...* (tal.) - Onda mi vratite moje bisere, jer inače ne znam kako ću. Mislio sam da od vas kad god mi je potrebno mogu dobiti tri ili četiri stotine dukata kao na banci, a sad kad mi treba ne mogu ni svoje dobiti

⁵⁰⁸ *Sadi, non pensavo che voi fossi tanto fastidioso* (tal.) - Sadi, nisam mislio da ste toliko dosadni

⁵⁰⁹ *Soddisfatelo in sua malora, poich' è tanto inportuno* (tal.) - Isplatite ga, neka ga vrag nosi, kad je tako nesnosan

⁵¹⁰ *Non è, signora, che io non li posso contar ...* (tal.) - Nije, gospo, da mu ne mogu smjesta te novce izbrojiti, ali me velika potreba prisiljava da žurim, a novci bi bili, kao što i jesu, uvijek njemu na raspolaganju. Na, evo: pet, deset, petnaest itd. itd. Jeste li zadovoljni?

⁵¹¹ *Signor sì, gran merce alla signoria vostra! ...* (tal.) - Jesam, gospodine, velika hvala vašemu gospodstvu! Da mi sad nije bilo potrebno, ne bih vas uznemiravao. Oprostite mi. Drugi put poslužite se mojom robom, s novcem ili bez novca, kako vam drago

⁵¹² *Sadi, ricordatevi di quel pendente* (tal.) - Sadi, mislite na onaj privjesak

⁵¹³ *Signora sì, mi racordo bene* (tal.) - Da, gospo, dobro pamtim

⁵¹⁴ *Signor Marino, c' è uno che vende un pendente ...* (tal.) - Gospodine Marine, neki čovjek prodaje privjesak, traži dvije stotine škuda. Bilo bi lijepo obisit ga! Devet bisera!

Osmi prizor

MARO, zatim POPIVA

MARO: Vrag uzeo čas i hip kad izide ovi Žudio! Izeše mi sto i peset dukata! Toliko mi ne ostaje u ovo zlo brijeme, - vražije brijeme koje mi se pripravlja za ruinat me, za rasčinit me. Ah, Popiva, ruinao me si, poveo mi si vraga oca u kuću, - razgledat će moje stvari! Pacijencija! - Veseo ide, a meni srce plače! - *Bevegna galanti!*⁵¹⁵ *Per Dio s' džintio mladić!*⁵¹⁶ i umiješ sve; gdje si dosle bio?

POPIVA: Gospodaru, otac ti je došao.

MARO: Tebi došao zao dan, zlo godište! Vrag ti po dušu došao!

POPIVA: Gosparu, za Boga što je? Što je intravenjalo? Jeda sam koji eror učinio? Da se remedijava, ako smo koji eror učinili.

MARO: Jeda si koji eror učinio? Ruinao me si!

POPIVA: Za Boga, što li? Kako li?

MARO: Ajme, nije remedija, pse jedan! Ti je neotac: došao je za osramotit me, za ruinat me u Rimu, za gledat mi konte, za reprodžat me, za kastigat me!

POPIVA: Govore da je došao na proštenje i da je donio čudne prateži i trgovine; i on govori.

MARO: A je li onomu neprijatelju Božijemu vjerovat? Ti ne znaš kako me je prid sinjorom našao i kako je za mnom trčao s kordom, i ja sam u ono *all' improvvista*⁵¹⁷ fengao ne znat ga, i tratao ga sam mahnica⁵¹⁸, i barižeo ga je bio odveo u tamnicu za oružje⁵¹⁹. Vrag uzeo kad ga nijesu objesili, pokli on meni ove muke zadava. Ne znam koji ga je vrag činio pustit; za oružje u Rimu idu vješala⁵²⁰.

POPIVA: Ajme, tako li je? Njetko nam je novelu učinio!⁵²¹ A nitko ini neće bit neg Pomet; ne imaš inoga neprijatelja u Rimu neg onoga traditura.

MARO: Ajme, ne znam ni tko je ni što je, neg vidim er mi je sve zlo na glavu palo. Dohodi mi volja uzet nož ter se ubosti i ne patit veće tolike tuge.

POPIVA: Gospodaru, ne valja se desperavat ni tako abandonavat; svemu je remedijo neg samoj smrti. Da se ide na remedija! U fortuni⁵²² se dobar mrnar poznavava; na provu od ognja fineca se od zlata poznavava⁵²³. Nije ga tu plakat ni ktjet umrijet, neg se ne abandonat, pomagat se.

⁵¹⁵ *Bevegna galanti!* - Dobro došao, poštenjakoviću!

⁵¹⁶ *Per Dio s' džintio mladić* - Bogme si vrijedan mladić

⁵¹⁷ *all' improvvista* (tal.) - iznenada

⁵¹⁸ *tratao ga sam mahnica* - prikazao sam ga luđakom

⁵¹⁹ *za oružje* - za potezanje oružja

⁵²⁰ *za oružje u Rimu idu vješala* - za potezanje oružja u Rimu se ide na vješala

⁵²¹ *Njetko nam je novelu učinio!* - Netko nas je nasamario!

⁵²² *U fortuni* - u oluji

⁵²³ *na provu od ognja fineca se od zlata poznavava* - poslovice: u vatri se iskušava finoća zlata

MARO: Ja sam izgubljen, ja ne umijem⁵²⁴ što. Za rane Božije, je li koje remedijo? Da, nauči me, sve ću činit.

POPIVA: Hoć' činit što t' ja velim?

MARO: Hoću, sve ću činit! Ti meni sad budi gospodar a ja ću tebi sluga, istom da se isplije⁵²⁵.

POPIVA: Dokle čovjek može koporat, valja da se pomaga.

MARO: Ovo sam, da koporem i da se pomagam.

POPIVA: Učin' ovo, i našao ju sam!⁵²⁶

MARO: Da se čini, kad ju si našao.

POPIVA: Pođ' u sinjore i odkrij jo' se.

MARO: Ovo je džusto rijet: "Pođ', uzmi konopac ter se objes'", - ter se sinjori odkrit!

POPIVA: Čuj me, *per amor de Dio*⁵²⁷, daj mi rijet.

MARO: Reci; davam ti rijet. Ah, fortuna!

POPIVA: Velim, pođ' u sinjore. Sinjora scijeni - i ne bi jo' vas svijet dao razumjet da je inako, - da tvoj otac ima velike trgovine, prateži i zlato; i scijeni da je prvi bogatac ne od Dubrovnika, ma od svega Levanta, i zna er ne ima neg tebe jednoga sina.

MARO: Zna, sve zna! Kako tolike partikularita ona može znat?!

POPIVA: Kortidžane, prije neg uzmu jednu taku pratiku, hoće znat tko ti je na krštenju bio, - što ti ne znaš, - a neg⁵²⁸ tko ti je otac i kako je i što može i ne može.

MARO: Nu, bud' je tako, ter što pak?⁵²⁹

POPIVA: Pođ' u nje i odkrij jo' se u dvije riječi: "Sinjora, sad je brijeme da me pomožeš, a ja, ako sam tvoj bio ovoliko, sad mislim bit vas tvoj sa svijem mojijem imanjem. Ti dobro znaš tko sam i tko je moj otac. Mene znaš kakav sam s tobom, a moj je otac od lakomijeh ljudi od svijeta: ktjet mi će iskat konte, a dinare sam s tobom spendžao; mni da sam spendžalac, er su oci taki". Da *Sadi ebreo*⁵³⁰ provedža svita za jedne tri tisuće dukata, a da mu sinjora da penj⁵³¹, da se samo ta finta mostra učini, ne drugo.⁵³²

MARO: Nut riječi; sinjora da mu da za tri tisuće dukata penj! Para li mao penj od tri tisuće dukata? Ne imaju za tri tisuće dukat dzojâ papine nepuče⁵³³!

⁵²⁴ *ne umijem* - ne znam

⁵²⁵ *isplije* - ispliva

⁵²⁶ *Učin' ovo, i našao ju sam!* - Postupi ovako, i sâm ćeš pronaći način kako da se izvučeš

⁵²⁷ *per amor de Dio* (tal.) - za ljubav Božju

⁵²⁸ *a neg* - a kamoli ne

⁵²⁹ *Nu, bud' je tako, ter što pak?* - No, recimo da je tako, a što onda?

⁵³⁰ *Sadi ebreo* (tal.) - Židov Sadi

⁵³¹ *penj* (tal. *pegno*) - zalog, jamstvo

⁵³² Dakle: Sadi će za Mara nabaviti robe u vrijednosti 3000 dukata koju će on pokazati ocu kao svoju, a Laura će Sadiju dati jamstvo

⁵³³ *papine nepuče* - papine nećakinje; "možda misli na nećakinje Julija III, Orsulu i Cristinu del Monte, koje su bile poznate zbog raskošna života" (Kolendić)

POPIVA: Papine nepuče? Oto joj si ti za tri tisuće dukat dosle dzojâ iskupovao, a zaboravio si. Ma neka dzoje stoje; sinjora ima na jednom banku za četr tisuće škuda, što ti, morabit, ne znaš. Ma ne gleda' ti ništa ino, neg viđ jeda ti ovo može reuškat.

MARO: Ter kad se nađe prateži za tri tisuće dukat i sinjora obeća, što da poslije učinimo?

POPIVA: Sve da učinimo, sve da napravimo; tizijem se će sve načinit. Da ti pođeš i da se svučoš iz toga veluta, i da se obučeš na trgovačku, i da pođeš k ocu i da fendžaš, da ti ono nijesi bio najprvo, ma tkogodi tko tebi prilikuje. I kad ti ustjedbude iskat kont, ukaž' mu svite, a od ostaloga⁵³⁴ da' mu razumjet da si gdjegodi poslao, ali da imaš skodžat. I dođ' k njemu s reverencijom.

MARO: Stvari fastidijoze, partiti mučni, a svlačit se iz ovizijeh haljina! A i ne imam haljina od svite.

POPIVA: "Partiti mučni, a i ne imam haljina od svite!" Trijeba se je ne abandonat, ako hoć' ne ostat sramotan i ružan⁵³⁵ po bradi i po glavi. A brineš se haljinami, kako da u Žudjela nije haljina tacizijeh za okordat, - *gran cosa!*⁵³⁶ Kao se si u adversitati veoma izgubio! Svak u dobru umije papat, ma nu mi se u zlu umjej akomodat.

MARO: Oršu, Popiva, rekao t' sam da te ću slušat; što mi veliš, sve ću učinit. Hod' naprijed, vod' me kud znaš.

POPIVA: "Vod' me kud znaš!" Da' da tanac izvedemo! Tao ti Boga, što "vodi me"? Otresi se, da pođemo k sinjori s svijetlijem obrazom, er ako sinjora nota tvoju malankoniju, u suspet uze⁵³⁷ i ne učini ništa, a tebe udri nogom⁵³⁸.

MARO: Oršu, Popiva, resolvaio sam se! Da se poneseo kao indženjozi ljudi, da se ide k sinjori. Ne bi li bolje bilo da ja najprvo s Sadi Žudjelom govorim i da njega najprvo desponjam?

POPIVA: Ekčelento, dobro bi bilo! To te hoću gdje se i ti počeo indženjavat.

MARO: Bi li u Džanpjetra zlatara?

POPIVA: Bih.

MARO: Hoće li donijet rubin i dijamant?

POPIVA: Rekao mi je odsad do kvart ure⁵³⁹ da će doć u sinjore.

MARO: Ne bi zlo bilo da sinjori ja realo rubin i dijamant, koji će Džanpjetro donijet, darujem i prid njom platim.

POPIVA: A hoć' imat dvijesti škuda na ruci?⁵⁴⁰

MARO: Nješto imam, a nješto se mogu učas vrh dvije kolajine moje velike i vrh manilja servat. Ajmeh, Popiva, veće nije dukât! Ako nas srjeća ne pomože, otidosmo na ošpedao.

⁵³⁴ *od ostaloga* - za ostalo (naime, to se odnosi na preostalih 2000 dukata, jer je otac Maru dao 5000 a on ovdje ima robe u vrijednosti 3000, ali će ocu "dat razumjet" da je i to negdje pametno uložio i da čeka robu ili novac)

⁵³⁵ *ružan* - osramoćen, oružen

⁵³⁶ *gran cosa!* (tal.) - velike li stvari

⁵³⁷ *u suspet uze* - posumnja

⁵³⁸ *a tebe udri nogom* - a tebi "da nogu", potjera te

⁵³⁹ *kvart ure* - četvrt sata

⁵⁴⁰ *na ruci* - pri ruci

POPIVA: Bit će što da Bog; *chi ha tempo, ha vita*.⁵⁴¹

MARO: Platit sam sada sinjori kolarin od perala; oni vražiji Žudio htje danas dinare u najveću moju potrebu⁵⁴².

POPIVA: I drago mi je, neka sinjora volentjerije učini nam ovi pjačer. Oršu, da se čini što se ima činit.

MARO: Pođi ti u Džanpjetra zlatara, da donese džoje, a ja ću poč dinare provedžat za platit ih i nač Sadi Žudjela i desponjat ga za ovu rabotu.

POPIVA: To te hoću⁵⁴³, tako mi otresen budi! Pođi, a ja pođoh po zlatara.

MARO: U kući si onoga neoca ostavio; provrc mi će sve moje bagatele, pacijencija! Ovdje trjeba učinit srce od lava a obraz od zle žene.

POPIVA: Hodi veće, ne pita' za drugo.

Deveti prizor

PETRUNJELA, zatim TRIPČE

PETRUNJELA: Jezus, abe Marija, kad se ovako stavi koja na koga, tako ni ije ni spi, neg sve njega hoće, sve o njemu misli. Ova moja gospođa, odkle je čula da je Maru otac donio tolike trgovine, tako... Ah, zaboravih Maru rijet da se svrati u drapijera Luke, da mi čini donijet peču veluta karmizina za vesturu; ah, zaboravih i da čini donijet drugu peču demaškina bijela; ah, i da se svrati u kožuhara za onu poctavu od dzibilina i za drugu od riza. Sjetna, sakraja⁵⁴⁴ koliko da ovi ima gdjegodi puč⁵⁴⁵ dukata, ter da ih romijenčom crjeplje⁵⁴⁶. Uh, brižne ve one dubrovačke potištenice⁵⁴⁷ štono se čersaju bulom⁵⁴⁸ i usta na suhvicu čine⁵⁴⁹ u koretu od abe; kad optoku koja od dzetenina ima na koretu, para joj da je njeka gospođa velika, - u cokulicah! A, sjetna, ako dvaš na nedjelju vare⁵⁵⁰, i još da im može to bit! A ove? Odre od svile; što nose po kući, od svile; kamare im su obstrte svilom; sve u srebru ijeđu, ijeđu vazda letušte; svaka hoće dvije kamarijere, koje ini posao ne imaju neg nju oblačit i kamaru načinjat, - a kako to! Ja ne smijem joj ni u kamaru uljesti; ja kuham i perem, i jošte s drugom.

⁵⁴¹ *chi ha tempo, ha vita* (tal.) - tko ima vremena, ima i života (tko dobije na vremenu, ostat će živ)

⁵⁴² *u najveću moju potrebu* - kad su mi najpotrebniji

⁵⁴³ *To te hoću* - takvoga te hoću

⁵⁴⁴ *sakraja* - kroji

⁵⁴⁵ *puč* - bunar

⁵⁴⁶ *crjeplje* - crpi, vadi

⁵⁴⁷ *brižne ve one dubrovačke potištenice* - jadne dubrovačke prostitutke (koje žive u siromaštvu)

⁵⁴⁸ *čersaju bulom* - mažu se lošim bjelilom od kukuruza

⁵⁴⁹ *usta na suhvicu čine* - usta mažu suhim grožđem da budu crvena

⁵⁵⁰ *ako dvaš na nedjelju vare* - ako dvaput tjedno nešto skuham

Brižna se ja zagovorila sama; govorim kao da komu spovijedam ovo. Ma, rasuta, gdje ću ja sad Mara nać? Reče mi: "Trči, stignut ga ćeš". Stignut ga ću! Vragut ped⁵⁵¹ neću tamo! Stât ću ovdî s strane, ter se ću nagledat za dušu ove milosti Božije, i u sebi ću mislit da hoću za muža koji bi mi najdraži od svijeh ovjezijeh ljudi bio. Oni ima veličak nos: uh, ne bih ga u srjeću! Ah, oni, brižna, velika ti usta ima: uh, ne bih ga za muža, dušom mojom mnjela bih da me će ončas proždrijet. - Ma tko ide ovo ovamo, sjetna? A nut ovoga s nosom i s grbom⁵⁵², nješto u sebi mrmori; počû čut što blede oslova nemanština⁵⁵³ jedna.

Deseti prizor

TRIPČE (*sam*),
zatim PETRUNJELA

TRIPČE: Reče se: tko je bjestija, bjestija će i umrijet, a sve što se od mačke rodi, sve miše lovi, i sve što lisica leže, sve liha⁵⁵⁴; a što hrtica koti, sve zeca tjera; a zmije što rađaju, sve to prokletu sjeme jadom⁵⁵⁵ meće. Hoće rijet da ljudi - *son stato a scola, non parlo miga a caso*⁵⁵⁶ - velim, hoće rijet da ljudi partičipaju, *misser mio*, od ovizijeh bjestija. Lav ima srce i zec *ar contradio*⁵⁵⁷; pas vjeran - lisica liha; prasac u gnusnoći - armilin u čistoći; vuk grabi - ovčica s mirom stoji; osao trom - konj brz; ljudi njeki od rampine, - njeki daju; njeki osli - njeki *la gentilezza di questo mondo*⁵⁵⁸, njeki crnilom među kao i hobotnica, a njeki čisti u jeziku, čisti u misleh; njeki "*Or misser mio, or misser mio*"⁵⁵⁹, šaren kako i zmija, vlači se tiho kako i zmija; čovjek je u formu, zmija je u pratiku; grij zmiju, da te uije; pratika' š njim, da te otruje. *Omo coperto di lupo cerviero, intrinsecus autem sunt lupi rapaces; a fructibus eorum cognoscuntur*⁵⁶⁰. Sve što se od pelicara rodi, šije peli; a sve što se od mlinara rodi,

⁵⁵¹ *Vragut ped* - ni pedlja, ni koraka

⁵⁵² *s nosom i s grbom* - "Tripe, lik u kojemu se spaja tipski obrazac Pedanta i pravi izdanak našijenskog podneblja. On učeno i mudro govori i zato Petrunjeli "para meštar od skule". "Pod njegovom se grotesknom grbom i karikiranim dugim nosom (adaptirani lik pokladnog grbavca, možda omiljenog u Kotoru) krije čovjek koji propovijeda opraštanje (u prizoru s Bakčilom), čini dobra djela (ugošćuje Maroja i Bokčila), osuđuje nasilje (u posljednjem prizoru s Dživulinom)..." (Košuta). Nema nikakve sumnje da je vlastite misli, autobiografska iskustva, osudu vlastele u vladi i njihova morala prikazanog u situacijama komedije, Držić prenio u Tripčetin monolog krcat aluzivnostima." (F. Čale)

⁵⁵³ *što blede oslova nemanština* - što bunca magareće čudovište

⁵⁵⁴ *liha* - lisiči, ponaša se lukavo i prepredeno

⁵⁵⁵ *jadom* - otrovom

⁵⁵⁶ *son stato a scola, non parlo miga a caso* (tal.) - pohađao sam školu, ne govorim samo onako

⁵⁵⁷ *ar contradio* (tal.) - naprotiv

⁵⁵⁸ *la gentilezza di questo mondo* (tal.) - sama ljubaznost ovog svijeta

⁵⁵⁹ "*Or misser mio, or misser mio*" (tal.) - "Dakle, gospodine moj, dakle, gospodine moj"

⁵⁶⁰ *Omo coperto di lupo cerviero, ...* (tal.-lat.) - Čovjek u koži risa, a unutra su pak grabežljivi vukovi, po plodovima se svojim poznaju; - prema Evanđelju po Mateju (7, 16-20) gdje tekst glasi: "Čuvajte se lažnih proroka što vam dolaze u ovčjem runu, a unutra su grabežljivi vuci! Prepoznat ćete ih po njihovim plodovima." (F. Čale)

sve múku⁵⁶¹ krade. *Et concilium fecerunt, ut dolo tenerent. Intendami, fraello, se poi, chè mi intendo molto ben mi.*⁵⁶²

PETRUNJELA: (Brižna, ovo neki para meštar od skule, govori da se sam razumije. Sjetne ve njeke pridrti!)

TRIPČE: *E per tornar*⁵⁶³ gdje bijeh, za ne platit dva soldina pijene⁵⁶⁴; jedni se ljudi nahode zli bjestije, druzi se nahode dobri anđeli *et troni*⁵⁶⁵. *Cum santus santus eris*⁵⁶⁶. *Chi nasce matto, anniegati, - tuo danno*⁵⁶⁷. S dobrijem opći, ako ć' dobro imat; ja malo⁵⁶⁸ prije bez objeda ne ostah za njeku bjestiju⁵⁶⁹.

PETRUNJELA: (Sjetna, ah, ah, ne mogu srcu odoljet da se ovomu čovjeku ne javim kad je našjenac.) - Našijenče, dobar ti dan! Našega t' mi, našega! A reče ona:

Jaše ga,
bez našega
nije tega,
naš mi dvaš,
nije laž,
noć i dan,
gdje ti je stan?

Što mi se gonenu?

"Tvrdo ti,
meko ja;

⁵⁶¹ *muka* - brašno

⁵⁶² *Et concilium fecerunt, ut dolo tenerent. Intendami, fraello, se poi, chè mi intendo molto ben mi* (lat.-tal.) - I dogovoriše se da ga na prijevaru uhvate. Razumij me, brate, ako možeš, jer ja sebe vrlo dobro razumijem. "Prva, latinska rečenica odnosi se na mjesta koje u Bibliji (26,4) prevedeno glasi: "U to doba skupe se na vijećanje glavari svećenički i starješine narodne u palači velikog svećenika imenom Kaife, gdje zakluče uhvatiti Isusa na prijevaru i ubiti ga. 'Ali ne na blagdan - govorahu - da se narod ne pobuni!'" Ovaj izvanredno važan monolog, koji je bez komentara teško shvatiti, zapravo se može smatrati ključem za shvaćanje dvosmislenosti Držićeva jezika i odaje jasnu aluziju na dubrovačko Malo vijeće povlaštenih koje u Vijećnici donosi odluke (pogubne, prema Držićevu sudu u političkim pismima) otuđene od naroda, koji bi se (kako Držić snujući urotu misli) pobunio da ga tko ima povesti." (Čale); "Kome su namijenjene te Tripčetine riječi (...) ako li ne dubrovačkim farizejima i visokom svećenstvu koji proračunatom prijevarom (nahvao) raspinju pravednika utjelovljena u svojem bližnjemu? Nerazumljivo pak Tripčetino pričanje, koje pobuđuje smijeh slušatelja, služi Držiću da ožigoše Maroja kao bjestiju, a svojim sumišljenicima poruči: *Intendami* (itd.), parafrazu Petrarkinog stiha 'Intendami chi puo, che m'intendo io' (Canz, CV, stih 17), koji je pjesnik unio u sonet u kojem prikriveno kritizira Rimsku kuriju!" (Košuta) Petrarku su u Držićevo doba dobro poznavali, pa je publika lako mogla shvatiti ovu aluziju.

⁵⁶³ *E per tornar* (tal.) - i da se vratim

⁵⁶⁴ *pijena* (tal. *pena*) - kazna, globa

⁵⁶⁵ *et troni* (lat.) - i prijestolja (jedan od stupnjeva u hijerarhiji anđela koju spominje sv. Pavao u Poslanici Kološanima, 1.16)

⁵⁶⁶ *Cum santus santus eris* (tal.) - Sa svetim bit ćeš svet (Psalmi, 18 (17).26)

⁵⁶⁷ *Chi nasce matto, anniegati, - tuo danno* (tal.) - Tko se rodi lud, utopit će te - tvoja šteta

⁵⁶⁸ *malo* - zamalo, skoro

⁵⁶⁹ *za njeku bjestiju* - zbog Maroja

tvrd u meko
dah ti ja;
pođi tja;
opet htio bi;
bogme i ja".

TRIPČE: Po svetoga Tripuna, ovo što htijah! Da si čestita i da je čestita srjeća koja me na tebe namjeri, našjenico lijepa i pjaževola. Ja bogme ugonenuh er ovdi dođoh; nađoh što htjeh.

"Ja sam tvoj,
budi moja;
tebi moj,
meni tvoja;
sladak san
i pokoj;
dobra volja,
a bez znoja".

Ugonen' ti meni ovu, da ja tvoju ugonenem.

PETRUNJELA: Ugoneni:

"Nitko ni
došao, pošao;
a on mni
da je ošao,
a sve sni".

TRIPČE: Bogme neće bit san, ako ti hoćeš, moja našjenico lijepa i draga.

Ja moje,
a ti tvoje
da' na srijedu;
da' svak svoje,
da se od dvoga
jedno učini;
sunače mi tobom sini.

PETRUNJELA: Sjetan našijenče, salačljiv ti si, ah, ah, ah!

TRIPČE: Po svetoga Tripuna blaženoga, kao si ti perla, *gioia de oriente*⁵⁷⁰. Ja bih s tobom život učinio kad bi ti htjela.

PETRUNJELA: Ja bih htjela,
kad bih smjela;
majka ne da,
sve me gleda.
Ne muči se, sve zaludu,
a razumjet davam ludu.⁵⁷¹

Ma ovo njetko, brižna, njetko ide. Stan' s strane da ne mni štogodi⁵⁷².

⁵⁷⁰ *gioia de oriente* (tal.) - dragulj s istoka

⁵⁷¹ *a razumjet davam ludu* - prema poslovi: "lasno je ludu dat razumjet" (lako je ludog prevariti)

⁵⁷² *da ne mni štogodi* - da ne bi štogod nepristojno pomislio o nama

TRIPČE: Ki će vrag bit?

Ugo izlazi Tudešak.

Jedanaesti prizor

UGO i prijašnji, zatim LAURA

UGO: *Ah, Pomēt, traditor Pomēt, ah, ma fraj!*⁵⁷³

PETRUNJELA: Brižna, što veli?

UGO: *Garzona cognoscer, serfitor de tua patrona; mi star suo serfitor, et mi foler mal. Mi trar ducati mille, to mila, quanto foler.*⁵⁷⁴

TRIPČE: Nut vraga gdi je došao tantat me, smesti me i posao mi išteti!

PETRUNJELA: *Missier, signura parlar ti, mi non ghe parlar, mi non se impazzo, no.*⁵⁷⁵

TRIPČE: *Dico, gintilomo, andè a far li fatti vostri, non te inpazzar quì; questa è cosa mia, veh!*⁵⁷⁶

PETRUNJELA: *Ga star quì, non ghe posciu andar mi.*⁵⁷⁷

UGO: *Che foler? Ti foler combatter con mi?*⁵⁷⁸

TRIPČE: *So anche combatter, quando bisogna. Ti par cosa da gentilomo disconciar i fatti mei?*⁵⁷⁹

UGO: *Che aver tu far con questa?*⁵⁸⁰

TRIPČE: *Aver che aver, - ho a far; e a te non ho a render conto di fatti mei.*⁵⁸¹

UGO: *Fer Tio, fer Tio, tu star attorno quà e lasciar braghe e vita. Levar quà, fuggir de quà!*⁵⁸²

⁵⁷³ *Ah, Pomēt, traditor Pomēt, ah, ma fraj!* (tal.-njem.) - Ah, Pomēt, Pomēt, izdajica Pomēt, ah, moja djevojka!

⁵⁷⁴ *Garzona cognoscer, serfitor ...* (tal.) - Djevojku poznavati, sluga tvoje gospodarice; ja biti njezin sluga, a ona me mrziti. Ja dati tisuću dukata; dvije tisuće, koliko htjeti

⁵⁷⁵ *Missier, signura parlar ti, mi non ghe parlar, mi non se impazzo, no* (tal.) - Gospodine, gospi govoriti ti, ja ne govoriti, ja se ne miješam, ne

⁵⁷⁶ *Dico, gintilomo, andè a far ...* (tal.) - Kažem, plemeniti gospodine, idite svojim poslom, tu se ne miješaj, to je moja stvar, pazi se!

⁵⁷⁷ *Ga star quì, non ghe posciu andar mi* (tal.) - Moram tu biti, ja ne mogu ići

⁵⁷⁸ *Che foler? Ti foler combatter con mi?* (tal.) - Što htjeti? Ti se htjeti tući sa mnom?

⁵⁷⁹ *So anche combatter, quando bisogna ...* (tal.) - Znam se i tući kad treba. Smatraš li doličnim plemića kvariti moje posle?

⁵⁸⁰ *Che aver tu far con questa?* (tal.) - Što ti imati s ovom?

⁵⁸¹ *Aver che aver, - ho a far; e a te non ho a render conto di fatti mei* (tal.) - Imati što imati, imam posla; a tebi ne moram polagati račune o svojim poslovima

⁵⁸² *Fer Tio, fer Tio, tu star attorno quà ...* (tal.) - Bogami, bogami, ti se ovuda motati pa ostaviti gaće i život. Nositi se odavle, bježati odavle!

PETRUNJELA: *Missier, signur, non ghe far piazza! A tutti star passeggiar. Misser Domeneddio dao*⁵⁸³; *nebogo, nut vidiš li?!*

UGO: *Fer Tio, mattar te ancora, puttana, e puttana tua padrona mattar. Fenga cancar a tutti!*⁵⁸⁴

TRIPČE: *Con arme e con superchiaria sei venuto! Ti par esser in terra tudešca e bravar. Pon mente e guarda ben con chi hai da far.*⁵⁸⁵

UGO: *Jo, jo, fenir, fenir quà!*⁵⁸⁶

PETRUNJELA: *Nut, vrag ti dušu ne uzeo! Puttana dir a signora, e mi šon puttana?!*⁵⁸⁷ *Lažeš posrjed usta tvojijeh! Tua madre, sciurelle, fratelli e tuo pare puttane!*⁵⁸⁸ *Vidiš li, nebogo, kako nas je našao! Nè ti più venir casa nostra, nè mi averzer, e ti špander acqua calda supra testa, tot!*⁵⁸⁹

TRIPČE: *Per la verzina Maria, can mio padre?! Ah, Dio*⁵⁹⁰, *rad bih se ja i ti gdjegodi na samu nać: per Dio, po Boga i svetoga Tripuna blaženoga, che ti farò veder le stelle a mezzugiorno*⁵⁹¹. *Nemo' istom da ja počnem igrat*⁵⁹² *nazbilj e davvero*⁵⁹³.

UGO: *Jo, jo!*⁵⁹⁴

PETRUNJELA: *Jao ti vazda kako jednomu manigoldo di furche!*⁵⁹⁵

TRIPČE: *Po Boga, ako počeh igrat! Se comenzo giogar delle man!*⁵⁹⁶

UGO: *Che dir ti zocar con man? Ti spettar!*⁵⁹⁷

TRIPČE: *Vidite li! Superchiaria! Con arme!*⁵⁹⁸

⁵⁸³ *Missier, signur, non ghe far piazza! A tutti star passeggiar. Misser Domeneddio dao* (tal.-hrv.) - Gospodine, gosparu, ne tjerati! Svi smjeti šetati. Gospodin Bog dao...

⁵⁸⁴ *Fer Tio, mattar te ancora ...* (tal.) - Bogami, i tebe ubiti, kurva, i kurva tvoja gospodarica ubiti. Sve vas vrag odnio!

⁵⁸⁵ *Con arme e con superchiaria sei venuto! ...* (tal.) - Došao si se siliti s oružjem! Misliš da si u Njemačkoj pa da smiješ izazivati. Pazi dobro gledaj s kim imaš posla

⁵⁸⁶ *Jo, jo, fenir, fenir quà!* (tal.) - Da, da, doći, doći ovamo!

⁵⁸⁷ *Puttana dir a signora, e mi šon puttana?!* (tal.) - Kurva reći gospi, i ja sam kurva?!

⁵⁸⁸ *Tua madre, sciurelle, fratelli e tuo pare puttane!* (tal.) - Tvoja mater, sestre, braća i tvoj otac kurve!

⁵⁸⁹ *Nè ti più venir casa nostra ...* (tal.) - Niti ćeš više doći u našu kuću, niti ću ti ja otvoriti, i vruću ću ti vodu na glavu izliti, neka znaš!

⁵⁹⁰ *Per la verzina Maria, can mio padre?!* (tal.) - Za Djevicu Mariju, moj otac da je pas?! Ah, Bože...

⁵⁹¹ *che ti farò veder le stelle a mezzugiorno* (tal.) - pa ćeš vidjeti zvijezde usred podneva

⁵⁹² *igrat* - rukama, tj. tući se

⁵⁹³ *e davvero* (tal.) - i uistinu

⁵⁹⁴ *Jo, jo!* - Da, da!

⁵⁹⁵ *manigoldo di furche!* (tal.) - obješenjaku lopovskom!

⁵⁹⁶ *Se comenzo giogar delle man!* (tal.) - Počnem li igrati rukama!

⁵⁹⁷ *Che dir ti zocar con man? Ti spettar!* (tal.) - Što kazati igrati rukama? Čekati te!

⁵⁹⁸ *Superchiaria! Con arme!* (tal.) - Nasilje! S oružjem!

PETRUNJELA: Nut, nebogo, gdje nas siječe! Idi! *Cancar tu vegna! Per Dio ti ga cavar occhi cun queste man!*⁵⁹⁹

UGO: *Puttana! Mattar, tu non viver; puttana ti et tua patrona.*⁶⁰⁰

PETRUNJELA: *Madunna cara, madunna, averzi!*⁶⁰¹

Sinjora Laura s funjestre.

LAURA: *Che rumori son questi?*⁶⁰²

PETRUNJELA: *Madunna, me ga voler ammazzar giudio!*⁶⁰³ Htio me je zaklat.

TRIPČE: *Inmezzo di Roma far queste sacperchiarie a omeni dabben! Vado de longovia al governor. Saperai, can traditor*⁶⁰⁴, s kijem imaš što činit.

UGO: *Ti fenga il cancar, puttana!*⁶⁰⁵

LAURA: *Signor Ugo, a gintelomini pari toi non si conviene far queste cose.*⁶⁰⁶

UGO: *Che far? Ferito! Mattar puttana.*⁶⁰⁷

Izlazi Popiva, govori s sinjorom.

Dvanaesti prizor

POPIVA i LAURA

POPIVA: Koja je trjeska ono? Sinjora Laura, što oni Tudešak bravaše?

LAURA: Ne znam! Mnim da se je pomamil.

POPIVA: Sinjora Laura, sama vidiš, ovo je Pometov gospodar; taki i sluga! Ah, ah, smijem se od Pometa, od onoga ribaoda; gdi je, kako je uzaznao da je Marov otac došao i da je donio tolike trgovine? Ah, sinjora, galant je čovjek oni Marov otac. Da ga vidiš! Jedne prezencije! Gospodar čovjek, kako i jes. I uzaznao je da Maro u tebe pratika; veli: "Mla-

⁵⁹⁹ *Cancar tu vegna! Per Dio ti ga cavar occhi cun queste man!* (tal.) - Rak došao na te! Bogami, iskopat ću ti oči ovim rukama!

⁶⁰⁰ *Puttana! Mattar, tu non viver; puttana ti et tua patrona* (tal.) - Kurva! Ubiti, ti ne živjeti; kurva ti i tvoja gospodarica

⁶⁰¹ *Madunna cara, madunna, averzi!* (tal.) - Gospo draga, gospo, otvori!

⁶⁰² *Che rumori son questi?* (tal.) - Kakva je to galama?

⁶⁰³ *Madunna, me ga voler ammazzar giudio!* (tal.) - Gospo, htjeti me Židov ubiti!

⁶⁰⁴ *Inmezzo di Roma far queste sacperchiarie ...* (tal.) - Usred Rima praviti nasilje nad poštenim svijetom! Smjesta idem namjesniku. Znat ćeš, psu jedan...

⁶⁰⁵ *Ti fenga il cancar, puttana!* (tal.) - Rak te spopao, kurvo!

⁶⁰⁶ *Signor Ugo, a gintelomini pari toi non si conviene far queste cose* (tal.) - Gospodine Ugo, plemićima kao što si ti ne pristoji se raditi takve stvari

⁶⁰⁷ *Che far? Ferito! Mattar puttana* (tal.) - Što raditi? Uvrijeđen! Ubiti kurva

dos je taka, i ja sam u mlados gori bio"; veli: "Drago mi je, er almanko s galantom ženom pratika". I za vratit se⁶⁰⁸, oni ribalad Pomet, kako je uzaznao da je gospodar došao s tolicijem bogactvom, vidio je er s svojijem Tudeškom trijeba mu je daleko stât od tvoje kuće.

LAURA: Dalek stât od moje kuće?! Umim ti rit er ću činit da izdalek gledaju.

POPIVA: I što ne mogu na dobru⁶⁰⁹, hoće ribaldarijom pomagat. Iznašao je jednu astuciju: čuo ga sam iza jednoga kantuna gdje šapće s nekijem i dogovara se da dođe k tebi i da ti reče: "Maru je otac došao, lakom je čovjek; uzaznao je er je Maro dinare spendžao, hoće mu dvignut fačende i hoće ga povesti s sobom u Dubrovnik". I drugu je neslaniju našao, s kojom će prida te doć, - da je oni mahnitac ki ga maloprije tjera s nožem, da je njegov otac.

LAURA: Ah, ah, dobra je ta!

POPIVA: Ribalad jedan, nut što je inmadžinao! Bi li vrag ovaku astuciju inmadžinao?!

LAURA: Ribaldi ribaldarijom hoće sa mnom živit. Ja Mara ljubim s pravoga srca i, ti vidiš, odgonim svakoga, a njega samoga hoću, i njega samoga ljubim i ljubiću do smrti.

POPIVA: Vidi se, sinjora, sve se vidi; a ta tvoja ljepota i ti spirit tvoj, koji ne ima para u svem Rimu, ne more inako učinit neg ljubit onoga koji tebe adora, onoga koji je čertamente denj od tvoje ljubavi. Jedna je stvar, - nješto se brine, malo je u fastidiju.

LAURA: Ča se brine? More li gdje moja pomoć u taku brigu?

POPIVA: Ah, zaboravih ti rijet: bili smo u kožuhara; gotova je foldra od dzibilina.

LAURA: Kad ju će donijet?

POPIVA: Rekao mi je, sjutra ju će u jutro donijet.

LAURA: Da onu od riza?

POPIVA: Svršuje ju; Maro je sam bio u njega. Ah, koliko te oni vlasteličić ljubi!

LAURA: Ima zamjenu⁶¹⁰. Nu kaž' mi, u kom je fastidiju?

POPIVA: Rad bi, kao je užanca od trgovaca, ukazat ocu da je štogodi i na trgovinu nastojao, neka mu dobrovoljnije da imanje u ruke. Stavi malo na udicu, da uhitiš vele, - razumiješ me?

LAURA: Ah, ah, dobro veliš; mogu li ja što u to pomoć?

POPIVA: Sinjora, a što ne moreš? Sve ti moreš. Ma se morebit akomoda; neka, dogovorićemo se, još ćemo govorit. Sinjora, trijeba je da se svi indženjamo na koris. Što je on, to si ti; što si ti, to je on; njegovo dobro - tvoje dobro, a ja vam sam vjeran sluga. Odsada ćemo, scijenim, largije živjet; kad je veće dukât, razlog je da se i veće pendža; za ino nijesu dukati nego da se pendžaju.

LAURA: Istinu veliš; ja sam pripravna za Mara život a neg ča ino.

POPIVA: Ti si vazda prava gospođa bila, i bit ćeš uvijek. Poću, sinjora, u Džanpjetra zlatara činit da donese rubin i dijamant.

LAURA: Pođi. Ako vidiš Mara, reci mu da dojde k meni.

POPIVA: Hoću, sinjora!

⁶⁰⁸ *I za vratit se* - i da se vratim na ono čim sam počeo

⁶⁰⁹ *na dobru* - pošteno

⁶¹⁰ *Ima zamjenu* - i ja njemu istom mjerom uzvraćam ljubav

Trinaesti prizor

POPIVA, zatim MARO

POPIVA: Mogah li, mogah li igda u bolji čas doć k sinjori neg dođoh? More li ijedna stvar bolja bit neg što avancah trat Pometu? Er znam; doće k sinjori, naše jo' će tuge spovidjet; - rofijan je astut! Ova naš će impresijon od sinjore⁶¹¹ štitit: da joj najveće istinu Pomet pak govori, neće vjerovat; scijenice da Pomet za svoj interes govori zlo od nas⁶¹². Ah, Maro, gdje si, Maro? Sad iskrsni, sada si od potrebe. Ma ovo ga, *per Dio!* - Ah, gospodaru, nigda nijesi na bolje brijeme došao neg sada! Avancao sam Pometu trat: rekao sam sinjori s dobrijem načinom da ne vjeruje Pometu, ako što od nas zlo reče; er će ribalad doć k sinjori sa svijem našijem tugami. I vrgao sam dzar na tavulijer⁶¹³: tegnuo ju sam er si se ti ocu rad ukazat er si nastojao⁶¹⁴ na trgovine i da imaš prateži. Njoj ne bi dao vas svijet razumjet da tvoj otac nije donio tezoro u Rim, i disposta je sve učinit. Pođ'mo sada prije neg traditur Pomet doće.

MARO: Ah, Popiva, sad poznam er valjaš, er mi si vjeran sluga i da imaš indženj.

POPIVA: Pođ'mo sada u sinjore, ne izgubimo ove okazijoni. Govori li s Žudjelom?

MARO: Govorih. Oto ga, ide otuda. Darovao mu sam sto dukat, da me serva za tri tisuće dukat sfitâ; ma pas neće inako neg da mu banak od Olidžata⁶¹⁵ provedža tri tisuće dukata, na kom sinjora drži dukate.

POPIVA: Sinjora će sve obećat. Gdi je Žudio?

MARO: Ovo ga, ide. Ah, Popiva, ako nas srjeća ne pomože, ruinaniji⁶¹⁶ smo ljudi od svijeta.

POPIVA: Pušta! sada malankoniju! S kurvami imamo što činit⁶¹⁷. Čin' da si sada mariol: unjigaj, umjej fengat. Ovo Sadi Žudjela.

MARO: Popiva, neka je meni, *lascia far a mi!*⁶¹⁸

POPIVA: *Sadi, sete informato d' ogni cosa?*⁶¹⁹

SADI: *D' ogni cosa.*⁶²⁰

POPIVA: *Fa che tu sei accorto.*⁶²¹

⁶¹¹ *impresijon od sinjore* - dojam koji je stekla gospođa (nakon onoga što joj je sad ispričao Popiva)

⁶¹² *od nas* - o nama

⁶¹³ *vrgao sam dzar na tavulijer* - bacio sam kocku na ploču, tj. bacio sam udicu (tal. *zaro*)

⁶¹⁴ *er si nastojao* - da si nastojao, da si se bavio

⁶¹⁵ *banak od Olidžata* - "tada poznata rimska bankarska kuća, s kojom je poslovala i dubrovačka vlada" (Kolendić)

⁶¹⁶ *ruinaniji* - najruinaniji (najnesretniji, najpropaliji; komparativ umjesto superlativa)

⁶¹⁷ *imamo što činit* - imamo posla

⁶¹⁸ *lascia far a mi!* (tal.) - prepusti meni

⁶¹⁹ *Sadi, sete informato d' ogni cosa?* (tal.) - Sadi, jeste li o svemu obaviješteni?

⁶²⁰ *D' ogni cosa* (tal.) - O svemu

⁶²¹ *Fa che tu sei accorto* (tal.) - Budi oprezan

SADI: *Non accadon troppe parole con me.*⁶²²

MARO: (Tik, tok.)

LAURA: *Signor Marin!*

MARO: *Padrona mia dolce!*⁶²³

LAURA: *Petruniella, tira.*⁶²⁴

Četrnaesti prizor

POMET (*sam*)

POMET: Je li ikomu na svijetu srjeća u favor kako je meni! Para da gdi hoću doć, tako mi i pripravi što hoću. Namurala se je na mene - nije inako, i nije čudo: *cum sapiente fortuna semper conversabuntur*⁶²⁵, s razumnijem srjeća stoji; s ludjaci, s potištenjaci, s injoranti ona ne opći. Jesu neki ki mi se razumiju; kažu s dva kujusa⁶²⁶: "*Ergo approbitur*"⁶²⁷, istom *per littera* govore kako i papagali, a na ožet su, - ne imaju ništa!⁶²⁸ A neki su koji kopajuć, bastahujuć dobuđu svitan kaban; iz gunja se svuku u svitu, pak steku perperâ dosta; i na dukate se oslade, i dukatâ steku; i dukati⁶²⁹ pak obuku se u rize ter šetaju: "Ovo sam!" i "ja sam" i para mu da je i on⁶³⁰. Bastasi; vele se hoće!⁶³¹ Za vlastelinu čovjeku bit hoće se čista krv od juhe, od kapuna i od jarebice učinjena, a ne od luka česnovitoga⁶³² i od srdjela. Ovo se more rijet čovjek, - ja sam čovjek ki s galantarijom idem, razumno se vladam, nijesam rustik, ala mi ne para da sam⁶³³! Dobra srjeća sa mnom je, a š čovjekom je: umijem ju karecat, tako sa mnom dobrovoljno i stoji.

⁶²² *Non accadon troppe parole con me* (tal.) - Sa mnom ne treba trošiti mnogo riječi

⁶²³ *Padrona mia dolce!* (tal.) - Slatka moja gospodarice!

⁶²⁴ *Petruniella, tira* (tal.) - Petrunjela, otvori

⁶²⁵ *cum sapiente fortuna semper conversabuntur* (lat.) - s mudrim će se sreća uvijek družiti (pravilno bi bilo *conversabitur*)

⁶²⁶ *Jesu neki ki mi se razumiju; kažu s dva kujusa* - Ima ih koji se prave učeni, te se uvijek služe s dva latinska izraza ("kujusa", *cuius* je genitiv jednine od zamjenice *quid*, a Pomet to spominje zato što se ta riječ u latinskom često čuje)

⁶²⁷ *Ergo approbitur* (lat.) - Dakle, odobrava se (pravni izraz kojim su se službeno donosile odluke na molbe i sl.; pravilno bi bilo: *approbatur*)

⁶²⁸ *per littera govore ...* (tal.) - govore učeno, kao i papige, a iscijedeđeni su (na ožet), tj. ništa ne valjaju

⁶²⁹ *dukati* - dukatima, pomoću dukata

⁶³⁰ *para mu da je i on* - čini mu se da je i on plemenit, gospodin

⁶³¹ *Bastasi; vele se hoće!* - mnogo se traži (da netko bude gospodin)

⁶³² *luka česnovitoga* - bijeloga luka, češnjaka

⁶³³ *da sam* - da jesam

*Felicitatis felicitantium!*⁶³⁴ Nađoh Dunda Maroja *alla oštaria della campana*⁶³⁵; ukratko ga informah, uhitih za ruku, povedoh, povedoh na kuću sinjora Mara. "Sinjor" se sad zove; ja te ću do malo poslije!⁶³⁶ Informah Dunda Maroja er će Popiva doć s Bokčilom, da š njim unjiga, dokle ga u kuću stavi. I rekoh mu: "Popiva, sluga Marov, nesluga Marina, od onoga uboga od pameti mladića, ne zna od tvoga došastja; da' mu razumjet da si donio velike trgovine, er oni imaju čudne fačende s sinjorami činit. Obeselit se će Popiva, dokle te u kuću stavi", Oto t' izlazi Popiva s Bokčilom; ja se skrih za kantun. Kurvina starca što se umije dobro akomodat, a ja ga naučih! Bez mene se ne umijaše obrnut! Tammo Popiva s kortezijom⁶³⁷: "Gospodaru, dobar došao!" Povede ga u kuću. Rekoh: nea, došao vam je meštar u kuću! Odsad do malo poslije govorite sa mnom.

Ja, reuškavši mi ova novela⁶³⁸, trčim, letim, da mi je u poses uljesti od sinjore⁶³⁹. *Signor Ugo*, ti si sada gospodar! Sentenciju si imao u favor⁶⁴⁰; a ja ću tvoj biti *eredus coerendus*⁶⁴¹; a moj ti će trbuh sluga bit, a ja ga ću karecat za tvoju ljubav. Ma što ja činim ter ne idem u sinjore, ter joj ne spovijem mizerije Marove i naše felicitati? Ma, s vragom, nut što je bit akortu! Ako Mara nađem u nje, *quae pars? cuius? quare?*⁶⁴² Našao sam remedijo, fengaću da i njega ištem, da mu uzmem kolač⁶⁴³ er mu je otac došao. *Sta bene!*⁶⁴⁴ (Tik, tok.)

Petnaesti prizor

POMET, PETRUNJELA, SADI, zatim POPIVA, MARO, LAURA

PETRUNJELA: Tko kuca doli?

POMET: Prijatelji!

PETRUNJELA: Pomete, nije gospođe, ima potrebu⁶⁴⁵.

POMET: Sinjora Laura, dvije riječi, ako je tvojoj milosti drago. Jeda je sinjor Marin gori?

PETRUNJELA: Doli - gori,
moli - tvori;
neću sada, -

⁶³⁴ *Felicitatis felicitantium!* (lat.) - Sreća sretnima! Sreća je uz one koji umiju biti sretni!

⁶³⁵ *alla oštaria della campana* (tal.) - u oštariji od zvona

⁶³⁶ *ja te ću ...* - vidjet ću te malo kasnije (kakav si gospodin)!

⁶³⁷ *s kortezijom* - ... kaže

⁶³⁸ *reušavši mi ova novela* - pošto mi je uspjela ova šala

⁶³⁹ *da mi je u poses uljesti od sinjore* - da mi je pridobiti gospođu

⁶⁴⁰ *Sentenciju si imao u favor* - odluka (presuda) je bila u tvoju korist

⁶⁴¹ *eredus coerendus* (tal.) - baštinik subaštinik (pravilno bi bilo: *heres coheres*)

⁶⁴² *quae pars? cuius? quare?* (tal.) - od koje strane? čiji? zašto? (to su pitanja koja će mu postaviti Maro)

⁶⁴³ *uzmem kolač* - donesem dobru vijest ("uzeti kolač" znači uzeti od nekoga nagradu za donošenje dobre vijesti)

⁶⁴⁴ *Sta bene!* (tal.) - Dobro je!

⁶⁴⁵ *ima potrebu* - zauzeta je, ima posla

hod' otuda;
nuti vraga:
otvor', draga;
nut napasti, -
Pomo, to s' ti!

POMET: Petrunjelice, draga ptičice, ostav'mo salac! Vaš je posao⁶⁴⁶: šes riječi sinjori Lauri!

SADI: *La signora è signora;
fratel, andè in bona ora!
Oggi non si dà ricetta
nè a Pomo nè a Pometto.*⁶⁴⁷

POMET: Ki je vrag ovo? Ova se čeljad ruga mnom. *Non si potria dir dua parole alla signora Laura?*⁶⁴⁸

PETRUNJELA: *La signora dorme, Pomo;
non averze a nigun omo.
Tentaziun, staga fora,
andè a bever che xe ora?*⁶⁴⁹

POMET: Nebore, Petre, što su ti ruzi? I prije si sa mnom govorila. Nut vraga, neće da svoj posao čuju! Vaš je posao! Petrunjela, po krštenje koje na sebi nosim, ostav'te te cance!

PETRUNJELA: Druzi nam kolač uzeše,⁶⁵⁰
tebe nam vuhvu riješe.
Vuhvo, izidi!
gospo, sidi,
da te napas
ne nađe ovčas.

POMET: Je li vrag žene uzeo?! Vaš je posao, Petrunjela; vi nijeste u svoj pameti!

POPIVA: Lupežu! "Gospar je Maroje došao", - je li što drugo? "Lakomac je" - je li što drugo? "Konte će Maru iskat", - je li što drugo? "Maro je spendžao", - je li što drugo? "Otac ga će u Dubrovnik povesti", - je li što drugo? Ti s Tudeškom ideš s dukatmi; neće te sentenciju ti dava ova kuća; neće te ni s dukatmi ni s ničijem! Lupežu, dovabio se si na odor od nekijeh kapuna koji se u sinjore peku večeri⁶⁵¹; ovdi nije tvoje piće⁶⁵²!

MARO: Nu, čeka', mariolu jedan! Na ti način, ribaode jedan!

POMET: *Signor Marin*, ja ne znam što sam tebi učinio.

⁶⁴⁶ *Vaš je posao* - o vama se radi

⁶⁴⁷ *La signora è signora ...* (tal.) - Gospa je gospa, brate, idi sa srećom. Danas neće biti primljen ni Pomet ni Pometić

⁶⁴⁸ *Non si potria dir dua parole alla signora Laura?* (tal.) - Zar se ne bi mogle kazati dvije riječi gospi Lauri?

⁶⁴⁹ *La signora dorme, Pomo ...* (tal.) - Gospa spava, Pomo: nikome ne otvara. Napasti, ostaj vani, hajde piti, jer je već vrijeme

⁶⁵⁰ *druzi nam kolač uzeše* - drugi su nam donijeli dobru vijest

⁶⁵¹ *večeri* - za večeru

⁶⁵² *pića* - hrana

MARO: Uteče ribalad jedan! Nu stignut te ću, ne boj se.

LAURA: *E, lascialo andar, signor Marin, è un poltron;*⁶⁵³ neka ide zlom česti⁶⁵⁴.

POPIVA: Da nas se neće ostat⁶⁵⁵ ribalad jedan.

MARO: Neće mi skapulat drugovja.

POPIVA: Gospodaru, da se opravi što se ima opravit, a njega udri s vragom. Sinjora, hoću li poći ja Džanpavula, faktura od Olidžata, dozvat, da asikura ovdi Sadi za tri tisuće dukata?

LAURA: Pođi, pođi, ja sam kontenta. *Signor Marin*, a vi nećete li uzit gori?

MARO: Sinjora, poču ja opravit što imam; sad ću se opet k tebi vratit. Kad dođe Džanpavulo da' mu riječ⁶⁵⁶.

LAURA: Hoću.

MARO: *Petruniella, piglia questa spada, bene mio.*⁶⁵⁷

LAURA: Spomeni se doć na večeru.

MARO: Hoću.

Šesnaesti prizor

MARO (*sam*), zatim SADI, LAURA

MARO: Dobro, po muku Božiju, dobro! Izeh tri tisuće dukat od sinjore: oni kurvin mari-o⁶⁵⁸ malo vas posao ne išteti! Pomete, Pomete, naučit te ću živjet. Basta, sada ovdi nije trijeba spat; fortuna je s nami. Poću se svuč iz veluta i obuću se na trgovačku i otit k ocu i fengat da ga prije nijesam vidio. Ovdi je trijeba obraz od kurve učinit: trijeba se je ubezočit, rijet: "Ja nijesam te prije vidio!" Tot je tkogodi k meni prilikovao, - vrag! Kad pratež ukažem, sve se će načinit. Ah, Žudio osta u sinjore; poč ga ću dozvat. - Sadi!

SADI: *Signor Marin, commandate!*⁶⁵⁹

LAURA: *Signor Marin*, ordenala mu sam da mi donese sto lakat kurdjele od zlata, tri prste široke, za pavijun; ti ga ćeš tamo platit.

⁶⁵³ *E, lascialo andar, signor Marin, è un poltron* (tal.) - Ma pusti ga da ode, gospodine Marine, to je danguba

⁶⁵⁴ *neka ide zlom česti* - neka ide kvragu

⁶⁵⁵ *ostat se* - ostaviti

⁶⁵⁶ *da' mu riječ* - odobri mu da na račun tvoje uštedevine u banci da Sadiju jamstvo za tkaninu

⁶⁵⁷ *Petruniella, piglia questa spada, bene mio* (tal.) - Petrunjela, uzmi ovaj mač, dobro moje

⁶⁵⁸ *mario* (tal. *mariolo*) - lopov, varalica, lupež

⁶⁵⁹ *Signor Marin, commandate!* (tal.) - Gospodine Marin, zapovijedajte!

MARO: Dobro, moja draga, sve što je tebi drago. - *Sadi, ascoltame bene: voglio che quei tre milia ducati di panni non moviamo altrimenti del vostro magazzino. E ci è più panni dentro che per valuta di tre milia ducati?*⁶⁶⁰

SADI: *Misser, non venete voi a veder il fatto vostro? E vedete se sono per valuta di tre milia ducati. Son tutti panni fini di Olanda; ci sono anche, ma pochi, panni leggeri. Venite a veder il fatto vostro.*⁶⁶¹

MARO: *Non accade che io più guardi, mi fido di voi. Non mi potreste dar adesso la chiave del magazzino?*⁶⁶²

SADI: *Besogna prima che 'l banco mi faccia sicuro.*⁶⁶³

MARO: *Parlate ben. Avereste voi un saio et cappa di panno tutto schietto da prestar a nolo?*⁶⁶⁴

SADI: *Ne ho venticinque, se pur vi bisogna.*⁶⁶⁵

MARO: *Mi bisogna un saio et una cappa schietta. Solamente andemo alla buttega vostra finchè 'l mio servitor torni con la cosa acconcia con banchiere.*⁶⁶⁶

SADI: *Andiamo!*⁶⁶⁷

Sedamnaesti prizor

PERA, BABA, zatim PETRUNJELA

PERA: Jaohi, bâbe, u koji vi ti čas iz Grada pođoh i lijepo ti se samohoć stavismo na karu!⁶⁶⁸ Pošla sam da nađem vjerenika, a, jaoh, moj se je vjerenik izgubio, tako da ga već nije moć nać.

BABA: Tko zlice slijedi, moja kćerice, taj se je veće izgubio. Oto nas naš grijeh dovede u ove strane gdi svoj bježi od svojijeh.

⁶⁶⁰ *Sadi, ascoltame bene: voglio che ...* (tal.) - Sadi, dobro me slušaj: hoću da one tri tisuće dukata tkanine nikako ne mičemo iz vašega skladišta. A ima li unutra tkanine vrijednosti više od tri tisuće dukata?

⁶⁶¹ *Misser, non venete voi a veder il fatto vostro? ...* (tal.) - Gospodine, zar nećete doći vidjeti svoj posao i da li ima tri tisuće dukata vrijednosti? Sve je to fina nizozemska tkanina; ima i nešto malo lake tkanine. Dođite da vidite svoj posao

⁶⁶² *Non accade che io più guardi ...* (tal.) - Nije potrebno da više gledam, vjerujem vam. Biste li mi sad mogli dati ključ od skladišta?

⁶⁶³ *Besogna prima che 'l banco mi faccia sicuro* (tal.) - Najprije treba da mi banka zajamči

⁶⁶⁴ *Parlate ben. Avereste voi un saio et cappa di panno tutto schietto da prestar a nolo?* (tal.) - Dobro kažete. Imate li možda da mi unajmite kakav kaput ili ogrtač od proste robe?

⁶⁶⁵ *Ne ho venticinque, se pur vi bisogna* (tal.) - Imam ih i dvadeset i pet, ako vam treba

⁶⁶⁶ *Mi bisogna un saio et una cappa schietta ...* (tal.) - Treba mi jedan kaput i jedan prosti ogrtač. Nego, hajdemo do vaše radnje, dok se moj sluga vrati s obavljenim poslom kod bankara

⁶⁶⁷ *Andiamo!* (tal.) - Hajdemo!

⁶⁶⁸ *na karu* - na stup sramote (naziv dolazi od tal. *carro*, jer su se u nekim mjestima u Italiji za istu svrhu koristila kola, za koja bi se privezao krivac i vozio okolo kako bi ga se izvrglo sramoti)

PERA: Jaoh, dovede nas u strane gdje su kamena srca od ljudi! Scijeniš li ti da Maro nije uzaznao er sam ja za njim došla u Rim? Oto je ta sad ljubav među drazijem, - čine se ne znat!⁶⁶⁹

BABA: A tko ne zna er si ti ovdi? Jur veće svak zna neg samo on, er, moja kćerice, ne hoće da zna; u zlice se je vas stavio, gdje će i dušu izgubit. Ah, mladosti, mladosti, luda mladosti! Dočekali moje starosti, da poznate kako vaš vjetar nije ino neg ludos, nego malo vidjenje, nego zločestvo, nespoznanje!⁶⁷⁰ U zlice ste stavili vaš kontent i vaš mir; tuj se ste zabavili. Brižni, ne vidite li er s kankari imate što činit koji vam ijedu⁶⁷¹ i život i imanje i čast? Grinje su zle žene; zločesti, po bradah vam se poznavaju koje vam, brižni hodili, opadaju.⁶⁷²

PERA: Bâbe, ono njeka djevojka odonud izlazi; para da je našijenka; da' da ju upitamo tko je i jeda ve što zna od naše sjete.

BABA: (Muči, govori!)

PETRUNJELA: Sjetna ve, Petre, ne hodila! S čijem biješe manigodo oni došao, da nam od Mara⁶⁷³ zlo govori, od Mara, ah!

BABA: (Ova djevojka para da Mara mijentuje; naški govori.)

PETRUNJELA: ... od Mara našega dobroga!

BABA: Kćerice, dobar ti dan!

PETRUNJELA: Tko je ovo? Tko ste vi? Ti paraš Dubrovkinja.

BABA: Iz Dubrovnika smo na proštenje došli. Kćerice, jeda ve što znaš za nekoga Mara Marojeva Dubrovčanina?

PETRUNJELA: Brže⁶⁷⁴ za našega Mara pitate? Mlad vlastelin od dvadesti i jedno godište, pristao djetić?

BABA: To je, to je on! Jeda s vami stoji?

PETRUNJELA: S nami je i s jutra i večer, i ne odhodi od nas.

BABA: A tko ste vi, sestrice? Kaži ve mi.

PETRUNJELA: Stojim s jednom gospođom; kortižana je prva od Rima. Maro ju dobro hoće⁶⁷⁵; sve što ima, sve 'oj dava.

PERA: Ajme, ajme, umrijeh!

BABA: Brižna!

PETRUNJELA: Sjetna, što ti bi?

PERA: Nije mi ništa; malo me srce zabolje.

PETRUNJELA: Iz Grada li je ovi djetić?

BABA: I on je, tužan, iz Grada.

⁶⁶⁹ *čine se ne znat* - prave se da ne znaju

⁶⁷⁰ *nespoznanje* - nezahvalnost

⁶⁷¹ *ijedu* - jedu, izjedaju

⁶⁷² *po bradah ... opadaju* - prepoznaje se po bradama koje vam otpadaju (zbog sifilisa)

⁶⁷³ *od Mara* - o Maru

⁶⁷⁴ *brže* - valjda, možda

⁶⁷⁵ *dobro hoće* - voli

PETRUNJELA: Bi li se u moje gospođe okordao?⁶⁷⁶

BABA: Moja sestrice, te su kortižane zle i ne dobre; toj ti je velika sjeta; ta je kagodi zlica i pustoš; to je kuga od nesvijesne mladosti.

PETRUNJELA: Sjetna, što govoriš? A jeda kako i one vaše od Pelila i od Podmirja⁶⁷⁷ ke se vazda od buha puđaju? Ovo je gospođa i kraljica bogata, puna joj je kuća srebra i zlata.

BABA: One su naše od Pelila velika sjeta, a ta je tvoja gora neg zla srjeća. Brižno im imanje a sjetna dobit, mađioničine jedne!

PETRUNJELA: Onaka kakva je moja gospođa, - u nju je Maro spendžao veće⁶⁷⁸ pet tisuć dukata.

PERA: Jaohi meni, ajme meni!

PETRUNJELA: Brižna, što ovomu djetiću bi?

BABA: Jeda ti što bi?

PERA: Jaohi, i sad mi zavi srce!

PETRUNJELA: To se si nahladio. Kako rijeh, u nju je Maro spendžao pet tisuć dukata, i misli ju za ženu uzet.

PERA: Jaohi meni!

BABA: Nebore, trpi; sada nemo' jaukat.

PERA: Jaoh, a može li se trpjet i ne jaukat?

PETRUNJELA: Brižnika! Što ga je našlo?

BABA: Reče: "Uzet ju će za ženu". Na, uzmi! To mu ne može bit: svezan je.

PETRUNJELA: Kako svezan?

BABA: Vjeren je, jesu tri godišta.

PETRUNJELA: Maro je vjeren?! Je li, draga? Nut traditura, a mojoj je gospođi govorio da ju će uzet svakako za ženu.

BABA: Za ženu?! To se ne more trpjet! Hoću da znaš er je vjeren i jer mu je vjerenica ovdi u Rim došla. Ne dadu se tako te stvari činit. Nut, nebogo, reci to tvojoj gospođi: "Pušta' tu misao, er ti traditur dava razumjet⁶⁷⁹: to ne može učinit".

PETRUNJELA: Da bogme t' joj ću najbrže rijet! Poću neki posao opraviti gdje me je poslala. Ostaj zbogom, babe. Istom mi se je milo s našjenicami razgovorit.

⁶⁷⁶ *Bi li se u moje gospođe okordao?* - misleći da je mladić, Petrunjela nudi Peri "usluge" svoje gospođe

⁶⁷⁷ *od Pelila i od Podmirja* - ulice u Dubrovniku pod gradskim zidinama, u kojima su obitavale prostitutke

⁶⁷⁸ *veće* - više od

⁶⁷⁹ *dava razumjet* - obmanjuje (smisao: nemoj na to računati, jer te varalica obmanjuje: to ne može učiniti jer je već zaručen)

Osamnaesti prizor

PERA, BABA, DŽIVO

BABA: Ču li, nebogo?

PERA: Ajmeh, babe, jes' li čula od moga nevjerjenika? Ma ovo Dživa! - Dživo, uzaznali smo i čuli smo i naslušali se smo.

DŽIVO: Nebore, čemu ste same bez mene ishodile nadvor?

PERA: Dživo, zlo smo učinile, er smo uzaznale našu veliku tugu i nevolju i našu smrt.

DŽIVO: Što je, za Boga?

PERA: Uzaznali smo s kijem Marac opći i kako je sve splavio u njeku zlicu; i veli, hoće ju za ženu uzet.

DŽIVO: Još bi to manjkalo! A, tradituru, a, nesvijesni ludjače, to od tebe naša kuća merita?!

PERA: Ajme, to li ja od njega meritah?!

DŽIVO: Pođ'mo, trijeba je stavit pamet⁶⁸⁰ na ovo; ovdí mu je otac i znam što ću učinit.

BABA: Brižna, luda mladosti, vele ti ludijeh stvari činiš! Vele ti tuga nevoljne majke i mukâ tužni oci za vas podnose; a vi vjetar što vjetar! A vi, brižni, u staros grijehe vaše plaćate, kad bi brijeme od dobrih djela, da plátu, čas i pokoj imate.

Devetnaesti prizor

GIANPAULO OLIGIATI, LAURA, SADI, POPIVA

GIANPAULO: *Bon giorno alla signoria vostra, signora Laura.*⁶⁸¹

LAURA: *Ben venga, misser Gianpaulo mio.*⁶⁸²

GIANPAULO: *Volete che faccio Sadi sicuro di tre milia ducati?*⁶⁸³

LAURA: *Misser šî.*⁶⁸⁴

GIANPAULO: *Chi ama di cor il suo galante, siccome lo fa signore della persona, così ancora lo fa padron della roba.*⁶⁸⁵

⁶⁸⁰ *stavit pamet* - usredotočiti se, obratiti pažnju

⁶⁸¹ *Bon giorno alla signoria vostra, signora Laura* (tal.) - Dobar dan vašemu gospodstvu, gospo Lauro

⁶⁸² *Ben venga, misser Gianpaulo mio* (tal.) - Dobro došli, moj gospodine Gianpaulo (Gianpaulo je bankovni službenik)

⁶⁸³ *Volete che faccio Sadi sicuro di tre milia ducati?* (tal.) - Želite li da Sadiju dadnem jamstvo na tri tisuće dukata?

⁶⁸⁴ *Misser šî* (tal.) - Da, gospodine

⁶⁸⁵ *Chi ama di cor il suo galante ...* (tal.) - Tko od srca voli svog ljubavnika, čini ga i svojim gospodarom i vlasnikom svog imetka

LAURA: *Signor Marin è patron di me e di tutto il mio.*⁶⁸⁶

GIANPAULO: *Beato chi v' è in grazia vostra! Se mi vol commandar altro?*⁶⁸⁷

LAURA: *Son a piaceri vostri, misser Gianpaulo mio caro.*⁶⁸⁸

SADI: *Signora, volete mi commandar altro? Di panni lasciarò far a misser Marino quel che vorrà?*⁶⁸⁹

LAURA: *Sì, sì, dateli la chiave del magazzin. Ricordatevi di quei cento braccia di curdella.*⁶⁹⁰

SADI: *Signora, sì mi recordarò.*⁶⁹¹

POPIVA: Ja ću poč gospodaru, ako mu što uzbudem od potrebe.

LAURA: Pođi, čekam vas na večeru. Čuješ li, bi li u zlatara?

POPIVA: Sad ću poč.

Dvadeseti prizor

POPIVA (*sam*)

POPIVA: Ovo mi opravismo! Popiva sad popijeva! Iz morske pučine izeše se tri tisuće dukata! Komu bi ovo išlo od ruke - rimskoj kortižani izet dukate iz ruke, izet joj srce iz tijela?! Dobro prođe: lakomos lakomosti dobismo! Ova je stavila na udicu nariklu za izet smuduta⁶⁹², - stavila je na perikulo tri tisuće dukata za učinit se gospođa od peset tisuć dukata. A stavila se je u fantaziju⁶⁹³ da ju Maro uzme za ženu. Da se zlom ženom oženi, lijepo bi učinio! Oto, da je mudar, tako bi i odnio ove tri tisuće dukata, a nju pjantao i platio jednijem kantunom⁶⁹⁴; ma ne umije. Ah, da je meni činit! Ma ga ću poč nač, da s ocem kogagodi vraga napravi. Kad Maroje vidi pratež, sve se će načinit.

⁶⁸⁶ *Signor Marin è patron di me e di tutto il mio* (tal.) - Gospodin Marin je gospodar moj i svega mojega

⁶⁸⁷ *Beato chi v' è in grazia vostra! Se mi vol commandar altro?* (tal.) - Blažen tko je u vašoj milosti! Zapovijedate li što drugo?

⁶⁸⁸ *Son a piaceri vostri, misser Gianpaulo mio caro* (tal.) - Na vašem sam raspolaganju, dragi moj gospodine Gianpaulo

⁶⁸⁹ *Signora, volete mi commandar altro? ...* (tal.) - Gospo, želite li još nešto od mene? Hoću li tkaninu ostaviti gospodinu Marinu, neka s njom radi što hoće?

⁶⁹⁰ *Sì, sì, dateli la chiave del magazzin ...* (tal.) - Da, da, dajte mu ključ od skladišta. Ne zaboravite na onih sto lakata vrpce

⁶⁹¹ *Signora, sì mi recordarò* (tal.) - Neću zaboraviti, gospo

⁶⁹² *Ova je stavila na udicu nariklu za izet smuduta* - stavila je na udicu morskog puža da bi izvukla smuduta (lubina, brancina, osobito cijenjenu ribu)

⁶⁹³ *stavila se je u fantaziju* - utuvala si je u glavu

⁶⁹⁴ *platiti jednim kantunom* - pobjeći a da se ne plati

ČETVRTI ČIN

Prvi prizor

MAROJE, zatim BOKČILO

MAROJE: Što se veće živi, to se veće i uči. I star sam, a ne umijem živjet. I počeo sam na skulu hodit, i učim, bogme i učim; a za me stoji: ako ne naučih, zlo moji posli idu. Sin mi je meštar: on mi sad špalmate⁶⁹⁵ dava, normu mi čini⁶⁹⁶; on me uči, a ja primam. Ma, jao-hi, strah me je er će zaludu ova skula bit! Poplavio je sve dinare moje; pet tisuć dukata utonule su u morsku pučinu, bogme utonule!! Nije veće remedija, ma ću provat jeda se što može skapulat, i iskat ću repozano; veće se neću š njim u koloru stavljat⁶⁹⁷, - promijenit ću ćud. Na brijeme valja umjet fengat; od njega sam naučio. Čini mi se ne znat!⁶⁹⁸ "Šuma t' mati, *non ti cognošco*⁶⁹⁹." A ja, a ja ću fengat da vjerujem. Tako je! Jeda što lavu iz nokata izmem, pak i ja ću kako i on: "*Non ti cognošco!*" Izvuc' se ne meni na oči veće, ne bude veće on moj sin bit. Lijepo, kom⁷⁰⁰ dođem u grad, da testament pričinem: komunu, sve komunu!⁷⁰¹ Neka se družu njim kastigaju⁷⁰². Iz kuće mu sam skupio što sam malo našao: gaća frapanijeh, sajuna od veluta vaera⁷⁰³ što je po kući nosio. I s ovizijem će što-godi bolje bit, jeda frankam spendze od ovoga nevoljnoga puta, bogme, nevoljnoga puta. Jao-h, gdje moji dukati pođoše?! Ma gdje Bokčilo osta s prateži? Da si je zašao⁷⁰⁴? Ah, *santa Maria*⁷⁰⁵, Bokčilo! U tovijernu je gdje-godi š njom upao, - ovo mi u bradu⁷⁰⁶ kako oslu! Bokčilo! *L' è fatta!*⁷⁰⁷ Pouzda' se, pođ' se uzda'. Bokčilo!

BOKČILO: Koju me sjetu bogaš⁷⁰⁸?

⁶⁹⁵ *špalmata* - školska kazna, udarac goveđom žilom po dlanu

⁶⁹⁶ *normu mi čini* - nameće mi pravila

⁶⁹⁷ *š njim u koloru stavljat* - srditi se na njega (kolora = žuč, jed)

⁶⁹⁸ *Čini mi se ne znat* - Pravi se da me ne poznaje

⁶⁹⁹ *non ti cognošco* (tal.) - ne poznajem te

⁷⁰⁰ *kom* - kad

⁷⁰¹ *komunu* - općini, tj. sve će nasljedstvo dati gradu, sinu ništa

⁷⁰² *Neka se družu njim kastigaju* - neka se drugi s njim kažnjavaju (tj. gnjave)

⁷⁰³ *sajuna od veluta vaera* - kaputa od finog baršuna

⁷⁰⁴ *zašao* - zalutao

⁷⁰⁵ *santa Maria* (tal.) - sveta Marijo

⁷⁰⁶ *ovo mi u bradu* - pravo mi budi, to sam i zaslužio

⁷⁰⁷ *L' è fatta!* (tal.) - Svršeno je!

⁷⁰⁸ *Koju me sjetu bogaš* - Kog me sad vruga dozivaš: "Bokčilo!"

MAROJE: Hvala Bogu!

BOKČILO: Ovo, jedva idem pod ovizijem bremenom.⁷⁰⁹

MAROJE: Najlakše⁷¹⁰, Bôgo!

BOKČILO: Najlakše ovo mi si dao - kotalac vinca! Za bastaha me si s sobom poveo. Ubio Bog i moje pošastje s tobom i tvoju hranu! Od tebe nije ino čut neg plakat. Kad se ćeš nasmijejat i ja s tobom? Ubio Bog imanje za koje se tako sve plače! Hoću li se kada dobit moga uboškoga stana, da mi je s mojijem kutaocem vina popijevat, a ti da bez mene plačeš s dukatmi?

MAROJE: Bôgo, sve se će naćinit, sve će bit! Oto je sad brijeme od tuga; jeda Bog dâ da se kad i nasmijejemo.

BOKČILO: Kad me ukopaš, ti se ćeš nasmijejat mnom. Na, gdje ćemo ovo vrc? Prikinu me ovo brjeme teško.

MAROJE: Vjerujem ti da je teško. I meni je teško, i ja to brjeme nosim: tu su moji dukati obrnuli se u gaće frapane.

BOKČILO: Na⁷¹¹, ubio Bog i riječi, malo ne pukoh pod njim.

MAROJE: *Santa Maria*, tuga mojijeh što patim. Bokćilo, što to učini?!

BOKČILO: Ućinih! Pridira¹ se ti, ako ti je trijeba; ja se hoću zdrav⁷¹² vratit, zahvale djevi, k mojoj domaćo¹.

MAROJE: Ne imat sluge - zlo; a imat ih - zlo i gore, na ovaki naćin. Bokćilo, tako se moja pratež guverna?!

BOKČILO: Gosparu, da ovako li se sluge hrane?

MAROJE: Rugaš se mnom?

BOKČILO: A ti mniš paganjela si s sobom doveo, da ga mijendeokom hraniš? Ako hoć da ti ovaka brjemena nosim, da¹ mi kutao rućku, na obrok dva alimanku, kad hoću leć jedan, nea mi snaga, kad poćivam, dođe.

MAROJE: Ja ne ćinim te spendze; brajo, pođ¹ u sinjora Marina, u moga sina: u toga ćeš pjan bit s jutra i večer, - ja davam što mogu.

BOKČILO: Da¹ amo kotalac vinca.

MAROJE: Bit ti će, Bokćilo. Dvigni to, da poneseo na voštariju.

BOKČILO: Što ve mu ove prapane⁷¹³ gaće uze, Bog te ne ubio?

MAROJE: Ja razdrte nosim, a on ih frapa.

BOKČILO: Bijednijeh parlašuša⁷¹⁴, gdje na mahaću svilu nose.

⁷⁰⁹ *pod ovizijem bremenom* - pod teretom loše robe koju će Maroje dati Maru umjesto vrijednog tereta o kojemu je Bokćilo nalagao Popivi

⁷¹⁰ *Najlakše* - Samo polako

⁷¹¹ *Na* - baca teret

⁷¹² *zdrav* - a ne kilav

⁷¹³ *prapane* - urešene (umjesto frapane)

⁷¹⁴ *parlašuša* - onih koji "parlaju šu-šu", tj. Talijana

MAROJE: E, zadnjicu mi su počeli svilom obtakat. Oci im su sve krivi, - mi smo sve krivi, er tako hoćemo. Luda djeca sad u gaće zlate pendžaju, tezoro pendžaju, a mi se oglušamo⁷¹⁵.

BOKČILO: Nea ti našijeh bragešica: u kojijeh se oženimo, u tjezijeh nas i ukopaju.

MAROJE: E, čohē i mi, u naše mlade dni, užahomo, i kostahu, ma durahu vijek; još bih ja našao od moga djeda čoha u kući; ne mogahu se razdrijet. Ma ovo nekoga vidim odovuda.

BOKČILO: Gosparu, bogme je ovo Popiva!

MAROJE: Para i oni moj meštar! Nije sad u velutu: počeli smo malo pomalo, bogme ga ću još vidjet u suknu. Nješto se dogovaraju.

BOKČILO: Da! da se, gosparu, gdje godi skrijemo, jeda možemo znat što vijećaju.

MAROJE: Neka vijećaju; dovijećāše za mene, a bogme i za sebe.

BOKČILO: Gosparu, oni su ovdī vještī mjestu i kostumanci: mogu nas prodat⁷¹⁶, ako hoće.

MAROJE: Bogme, Bokćilo, nijes' glumu rekao⁷¹⁷; mogu zlo učinit, kao su i učinili. Pođ'mo s prateži u voštariju. Oto ih, - dvigni!

BOKČILO: Ja ovo dvignut? Vragut ped! Bastaha⁷¹⁸, gosparu, nađi.

MAROJE: Ah, Bokćilo, šteto moja! Išteti mi vas posao ova pjanica!

BOKČILO: Ah, gosparu, smrti moja, kutlom me vina nećeš slobodit.

MAROJE: Bokćilo, je li to pravo da mi išteti vas posao?!

BOKČILO: Nea, gosparu, naspi se⁷¹⁹.

Ovdī Bokćilo kabanom soite pokrije, a Maroje uljeze u voštariju.

Drugi prizor

MARO, POPIVA, zatim MAROJE i BOKČILO

MARO: Ah, Popiva, izgubljen sam! Ne scijenjah na ove termine⁷²⁰ doć.

POPIVA: Ne valja se na potrebu gubit ovdī ovoliko; a što se strašiš? K ocu ideš.

MARO: K ocu idem? K bazilišku idem, koji me će očima otrovat⁷²¹; idem k čovjeku koji samo dinar ljubi, a veće ne zna ni što je ljubav od sina ni od kuma ni od prijatelja.

⁷¹⁵ *a mi se oglušamo* - a mi ne hajemo za to

⁷¹⁶ *prodat* - u roblje

⁷¹⁷ *nijes' glumu rekao* - nisi rekao šalu, tj. neistinu, odnosno: dobro veliš

⁷¹⁸ *bastaha* (lat.) - nosača

⁷¹⁹ *naspi se* - budi bez brige

⁷²⁰ *na ove termine* - dotle

⁷²¹ *K bazilišku idem, koji me će očima otrovat* - bazilisk (zmijski kralj) je mitska životinja, složena od žabe, zmije i pijetla s krunom na glavi, koja riga vatru i ubija pogledom

POPIVA: Pacijencijom se sve dobiva, a umjetelan čovjek svemu vrha dohodi. Ti, kad dođeš prida nj, fenga¹ da ga nijesi prije vidio; s dobrom⁷²² dođi, kad se si resolvaio prida nj doć, - čin' da valjaš⁷²³. Ja bijeh od opinijoni da s ove tri tisuće dukât pjantamo i njega i sinjoru i da promijenimo mjesto.

MARO: Da ja pjantam sinjoru?! Ajme, Popiva, što govoriš? Prije bih umro neg bih to učinio.

POPIVA: Da ako t' otac, čovjek avar, agranča ove svite, neće li sinjora ostat pjantana?

MAROJE (*s voštarije*): (Dobro o svitah nekijeh govore, ma kako mi ih će moć agrančat? Igraćemo š njim, *al più saper*⁷²⁴, ži n' t', *a più saper*. Dobro!)

MARO: Popiva, oni moj neotac ima dinara kao sovrne; ne bih rad da me dezeredita⁷²⁵.

MAROJE: (Bogme će to bit, i ugonenuo si.)

POPIVA: Oršu, ovdje nije drugo neg da ga nađemo.

MARO: Gdje ga ćemo, Bože, nać? Ah, jeda se izgubi za vazda, ter ga vijeku⁷²⁶ ne nađemo!

MAROJE: (Ne boj se, izgubio se si ti, da se neć' nać skoro.)

MARO: Tko je ovo ovdje? Ovo Bokčilo, po muku Božu! - Bokčilo, što si tu?

BOKČILO: *Che Bokčilo šparlar! Andar, non Bokčilo.*⁷²⁷

POPIVA: Nuti pjanice, bofun se je učinio! Pjanico, tko te iz Grada dovede, da nam karestiju od vina u Rimu činiš⁷²⁸?

BOKČILO: Gosparu Maro, da mi ti je ručicu celivat! Ovo mi moje krune, ovo mi meda! Blagosovljeno mlijeko koje sisa, moj dobri gospodaru; a i čačko je ovdje.

MARO: Gdi je otac?

BOKČILO: Gosparu, meni kolač⁷²⁹, a tebi Maro!

MAROJE: Maroje, *bevegna!*⁷³⁰

MARO: Čačo, kako si?

MAROJE: Koliko te sam žudio vidjet!

POPIVA: (Dobar početak, muči!)

MARO: Kako mi bi rećeno da si došao, obiskao sam vas Rim ištući te.

MAROJE: Rim je veličak, nije se tako lasno nać.

BOKČILO: (Nije ti nat čačkom! Ovo je vazda njegovo bludilo bilo, a moja speranca, - zlatu je, kruh je.)

⁷²² *s dobrom* - "s dobrom čijerom" (licem), vedro, veselo

⁷²³ *čin' da valjaš* - drži se dobro!

⁷²⁴ *al più saper* (tal.) - tko je mudriji

⁷²⁵ *dezeredita* - razbaštini

⁷²⁶ *vijeku* (uz negaciju) - nikad

⁷²⁷ *Che Bokčilo šparlar! Andar, non Bokčilo* (tal.) - Što Bokčilo govori! Ići, nije Bokčilo

⁷²⁸ *da nam karestiju od vina u Rimu činiš* - da nam izazoveš nestašicu vina u Rimu

⁷²⁹ *meni kolač* - meni nagrada (za donošenje dobre vijesti)

⁷³⁰ *bevegna!* (tal.) - dobro došao!

MARO: Koje te su u Rim dovele?

MAROJE: Došao sam, jedno na proštenje; drugo za vidjet tebe, kako si, jesi li se guvernao; ma oto si dobre čijere.

MARO: Dobro, čačo, zdravo sam, zdravo sam. A ti jesi li sveđer zdravo bio? Nijesi ni ti zle čijere.

POPIVA: (Nut vragovi gdje unjigaju; da bi Bog dao da im su onaka srca!)

MARO: Čačo, dvigni se s voštarije, da idemo doma. Jes' li ku pratež donio?

MAROJE: Stan'te vi tamo s strane.

POPIVA: (Bože, što li će bit?)

BOKČILO: (Čačo i sin, milosti Božje!)

MAROJE: Maro, hoću da mi istinu rečeš; ne htjeh te pitat prid onizijem, - bi li ti ono koga najprvo vidjeh? Paraše mi puki ti; ako se si cijec česa bio sramio, ne taji od mene, - i ja sam mlad bio.

MARO: Ja, čačo? Ter se ja tebi ne bih javio?! Nebore, što mi to govoriš? Ma ne čudi se, čačko, i družu se su privarili tako. Jes jedan koga zovu *signor Marin*, u velutu, s kolajinom na grlu; ja sam siromah trgovac, čovjek koji vas k meni prikladuje⁷³¹.

MAROJE: *Basta*, pokli je tako, ja se privarih.

MARO: Ah, kolici se su privarili!

MAROJE: Drugo ti ću rijet: donio sam nješto verga zlata i nješto panjule; to sam učinio krijuču⁷³². Imaš magadzin gdje prateži držiš?

MARO: Imam pun svita⁷³³.

MAROJE: *Per amor de Dio*, čemu ti ne pođe u Fjerencu, kako ti ja rekoh?

MARO: Čačko, sve ćeš znat; imaćemo se brjemena razgovorit.

MAROJE: Ovo zlato i ovu panjulu rad bih pod ključ stavit.

MARO: Ja ti ću dat skrinju u što ćeš moć to stavit.

MAROJE: Ja imam skrinjicu u što to držim; ma bih ju rad stavit gdje mi vele ne bižigaju djetići. Ti magadzin je li sikur?

MARO: Sikurisim!⁷³⁴

MAROJE: Tu će dobro stât namoru⁷³⁵! I pođ'mo, ter ću te svite vidjet, pak da pođemo doma, da malo repozam. Dobru stanciju držiš? Komoda je?

MARO: Veoma je komoda.

POPIVA: (Pusti vijeće!⁷³⁶ Lisiče otac i sin. Bože, tko će dobit?)

BOKČILO: (Drag a s dražijem, - milosti Božije!)

⁷³¹ *čovjek koji vas k meni prikladuje* - čovjek koji je sasvim meni sličan

⁷³² *krijuču* - izbjegao je carinu

⁷³³ *pun svita* - pun tkanine

⁷³⁴ *Sikurisim* - najsigurniji

⁷³⁵ *namoru* - zbilja, doista

⁷³⁶ *Pusti vijeće!* - Pusta li vijećanja! Pusta li pričanja!

MAROJE: Nu, čeka', Maro; Bokčilu ću rijet dvije riječi. - Bokčilo, ovamo hodi; Na ti ovu munitu za vino.

BOKČILO: Ah, svijetla ti vazda ruka!

MAROJE: (Bôgo, ako mi si igda vjeran bio, sad mi posluži, a vidjećeš što ću ja tebi učinit.)

BOKČILO: Kad mi si dao za vince, da' mi i za smok.

MAROJE: Doma ti ću dat svega.

BOKČILO: Pikat mi⁷³⁷, gospodine! Usta mi pucaju na jetru.

MAROJE: Pikat da ti bude, Bôgo.

BOKČILO: Nea mi ti je ručicu celivat.

MAROJE: (Bôgo, uzmi tvoj kaban i zavij ovu pratež, da se ne vidi; er, ako ju ovi vidješe, išteti vas moj posao.)

BOKČILO: Brini mi se kolačem⁷³⁸; znaš er ti sam kolač uzeo za Mara.

MAROJE: Biće i kolač.

BOKČILO: (Neću imati čijem svezat; ma nea je meni⁷³⁹, - naspi se, bud' miran.)

POPIVA: (Koga vruga šapće? Kao rabote prohode?)

MARO: (Ne zlo, ako mi ne dava razumjet⁷⁴⁰.)

POPIVA: (Ne imam ja zlu sperancu; otac je napokon otac.)

MARO: Čačko, je li mi knjiga⁷⁴¹ od vjerenice?

MAROJE: Nije. Kako se u preši dvignuh, ter im⁷⁴² se ne javih; ma su svi zdravo. Ovo su minuto godište velike nemoći bile⁷⁴³; oto mi stari dekrepiti, i još smo živi.

MARO: Žî m' ti, čačko, još nijesi star, jošte si fresak.

MAROJE: Tuge me postaraše. Ti ki si mlad ne davaj tuge na srce; nije gore stvari neg ma-lankonije.

MARO: Na to nastojimo.

POPIVA: (Na što li se će ono unjiganje obratit?)

MAROJE: Bokčilo, hod' tako za nami; u onomu zavij to. - Nosim onu stvar⁷⁴⁴ ku ti rekoh.

MARO: U ime Božije!

⁷³⁷ *Pikat mi* - Daj mi jetrica

⁷³⁸ *kolačem* - za nagradu

⁷³⁹ *ma nea je meni* - ma prepusti to meni

⁷⁴⁰ *ako mi ne dava razumjet* - ako me ne vara

⁷⁴¹ *knjiga* - pismo

⁷⁴² *im* - Peri i njejoj svojti

⁷⁴³ *Ovo su minuto godište velike nemoći bile* - "jedan je kroničar zapisao da je od neke epidemije u Dubrovniku godine 1550. umrlo oko pet stotina osoba" (Kolendić)

⁷⁴⁴ *onu stvar* - tobožnje zlato i "panjulu"

Treći prizor

POMET (*sam*), zatim GULISAV Hrvat

POMET: Vrag uzeo srjeću i nesrjeću. Fortunu pišu ženom⁷⁴⁵ ne zamañ; i dobro čine tu joj čas činiti, ako se obrće sad ovamo sad onamo, sad na zlu sad na dobru; sad te kareca, a sad te duši. Tko joj je kriv? Ma bogme je ona meni kriva! Da vrag uzme tu nje moć, kojome na čas čini smijejat ljudi, na čas plakat. Vražija njeka ženska narav! Scijenim da aposta čini, da se ja sad malo proplačem, a da se ona nasmijeje. Nasmijej se, nasmijej se! Bogme plačem srcem, plačem očima, - plakat ženska je stvar! U kojoj prosperitati do malo prije bijeh; štono se reče, olova mi plivahu s mojijem Tudeškom. Veće nije moj! Bandedškao me je iz svoje kuće. Uživah raj zemaljski. Ajme, jeda ja snim ovo? Ah, Bože, ali je bilj? Hajme, bilj je, bogme je nazbilj! Ah, nevoljni Pomete, počese mi usta pucat na one vivande, na manu nebesku. A gdje sada da se konsolaš, trbuše, moj dragi gospodine? Primi u pacijenciju; odsela ćeš kadgodi i srdjelicom se pasat. Žao mi je, meni se ne more smanje⁷⁴⁶, ma si ti u to vazda galant bio, - u travaljah se si dobro nosio; a dobar se mnrar u fortunuu poznavaa. A i octičice ako se kadgodi napineš, reci: i ovo je za bolje; tko nije provao zlo, ne zna što je dobro. Za octikom slađa će bit mavasijica, i za ukropom i srdjelami bolje ćeš gustat kapune, torte, jarebice i fadžane. Ja te i sad u adversitati s baretom u ruci onoram, i nijesam kako i njeki ki u dobru prijatelja ljube, u zlu ne čine ga se vidjet⁷⁴⁷. Proplakah od njeke tenerece, er mi ga je žao; pateškaće za kigodi čas, - ne udugo. A tu mi sperancu dava narav od fortune, koja je kako i njeka koju dunižah⁷⁴⁸: sad mi dobru čijeru činjaše a sad zlu⁷⁴⁹; sad me činjaše plakat, opet učas smijejat. Ja, koliko za mene⁷⁵⁰, ne gubim se, imam veliko animo; za ovoga mi je kompanja⁷⁵¹ malo trudno. Ja ne znam ki je vrag momu Tudešku, - tisuću vruga na mene napanjkao. Kom k njemu dođoh, na me se izbeči: "*Traditor, fuggir casa mia!*"⁷⁵² - "*Signor Ugo, što je za Boga?*" - "*Ti štar, ti quartar!*"⁷⁵³ Potegnu njeke kordetine na tudešku, - ja prjedah nogami, a rekoh trbuhu: "*Korizma ti! Veće odsela posti!*". Dvojica mi se je danaska oružjem života hitala⁷⁵⁴, - još sam, još sam Pomet, bogme Pomet! Sinjor Marin s oružjem na mene! Ah, Popiva, Popiva, ovdii ide od ribaoda do ribaoda⁷⁵⁵; vidjećemo tko će veći ribalad bit. Ma ovo nekoga odovud, na mene gleda; da ga nije ki vrag na mene poslao, da me posiječe: Bolje je škivat.

GULISAV: *O quel omo dabben!*⁷⁵⁶

⁷⁴⁵ *Fortunu pišu ženom* - Sreću slikaju (prikazuju) kao ženu (Machiavelli)

⁷⁴⁶ *meni se ne more smanje* - ne mogu drugačije, nemam drugog izbora

⁷⁴⁷ *ne čine ga se vidjet* - prave se da ga ne vide

⁷⁴⁸ *njeka koju dunižah* - neka koju ljubih, s kojom ljubakah

⁷⁴⁹ *sad mi dobru čijeru činjaše a sad zlu* - sad mi pokazivaše veselo lice, a sad zlo

⁷⁵⁰ *koliko za mene* - što se mene tiče

⁷⁵¹ *kompanja* - druga, tj. trbuh

⁷⁵² "*Traditor, fuggir casa mia!*" (tal.) - "Lopove, bježati iz moja kuća!"

⁷⁵³ "*Ti štar, ti quartar!*" (tal.) - "Ti stajati, ti gledati!"

⁷⁵⁴ *Dvojica mi se je danaska oružjem života hitala* - dvojica su mi danas oružjem životu prijetila

⁷⁵⁵ *ovdi ide od ribaoda do ribaoda* - ovdje su sve sami lopovi

⁷⁵⁶ *O quel omo dabben!* (tal.) - Hej, dobri čovječe!

POMET: Ah?

GULISAV: O, našijenče!

POMET: Što, an?

GULISAV: Nebore, ne bježi!

POMET: Odkle si ti? Tko si ti?

GULISAV: Prijatelj sam, nebore, približaj se.

POMET: Brate, prosti; i neprijatelji večekrat tako reku, a kordom se ukažu neprijatelji. Ma te vidim dobra čovjeka; da' mi ruku! Odkle te imamo?

GULISAV: Dobar junače, idem iz tudeške zemlje velicijem poslom. Posila me Ondarda Tudešak, vlastelin od Auguste⁷⁵⁷, jeda mu kćer najdem ku je, jesu osam godišta, izgubio.

POMET: Kako je toj kćeri njegovo' bilo ime?

GULISAV: Mandalijena. Ondardo ovde stao u Bnecijeh⁷⁵⁸, veliko brijeme na trgovine nastojeći, i tu u Bnecijeh obljudi jednu vladiku bnetačku; š njom ima kćer Mandalijenu. Tu tu kćer uza se uzdrži; djevojka uzraste, u njoj se učini golema vladika. Htjedbude nesrjeća⁷⁵⁹, jedan susid vlastelin bnetački vrže oko na djevojku, a djevojka na njega. Jedan dan izvede devojku iz kuće od oca; s divojkom umaha uteče. Otac velike stvari čini za opet imat devojku, devojka, kako pobježe, veće se ne vrati.

POMET: Ter što bi htio sad taj otac? Onda ju nije mogao nać, a sad, do sto godiš, gdje da ju nađe?

GULISAV: Gospodin Ondardo u početak je veoma iskao tu divojku, pak, kad se je u svojom dom u Augustu vrnuo i oženil se i imal djecu, veće nije mario za devojku Mandalijenu.

POMET: Da sada što bi htio?

GULISAV: Žena mu umri, djeca mu pomriše, imanje veliko ima. Spomenul se je od divojke Mandaline; mene je poslao da išćem, da pitam, da gledam, da obećam tko⁷⁶⁰ bi ju iznašao.

POMET: Da što obećaš?

GULISAV: Pineza sto škudi, tko mi ju obnajde.

POMET: I ti ne bi zao kolač bio!⁷⁶¹ Ma to gdje da se nađe?

GULISAV: Ako je živa, moj junače, obnajti se će.

POMET: Da, da ka druga Mandalijena reče: "Ja sam" za uljesti u imanje⁷⁶², a ne bude njegova kći? Er se u duga godišta obrazi priobražaju.

GULISAV: Junače, zlamenja su! Pod livom sisom ima madež i na ruci ima zlamenje koje ja znam. Babka je š njome, ako nî priminula s segaj svita.

POMET: Dobar junače, čuo sam; i ja ću poispitat, jeda i ja sto škudi dobudem. Gdje ćeš na stan?

⁷⁵⁷ *Auguste* - Augsburga, grada u Njemačkoj, u to doba važnog trgovačkog i bankarskog središta

⁷⁵⁸ *ovde stao u Bnecijeh* - ovdje stanovao u Veneciji

⁷⁵⁹ *Htjedbude nesrjeća* - nesreća je htjela

⁷⁶⁰ *obećam tko* - da obećam nagradu onome tko

⁷⁶¹ *I ti ne bi zao kolač bio!* - I ta nagrada ne bi bila loša!

⁷⁶² *za uljesti u imanje* - da se dočepa imanja

GULISAV: Ovdí ću na voštariju bit *della grassezza*⁷⁶³; hod' da sa mnom piješ.

POMET: Hvala, junače, opet se ćemo stat⁷⁶⁴ - imam sad njeku potrebu.

Četvrti prizor

POMET, zatim PETRUNJELA

POMET: Da se vrag umiža rusatom vodom, da mi se srjeća u favor obrne, da se Mande u Mandalijenu stvori, ja bih dobio sto škuda. Ma ja viđu, danas nijesam te srjeće, i scijenim da oni sve tlapljaše; ja scijenim, htijaše da ga povedem doma, da ga gostim. Muzuvijer od muzuvijera malo može avancat. - Ma ovo Petrunjele odovud; nješto mrmori u sebi. Poću, s vragom, čut što govori; a ne smijem joj se ni javit. Svak me se je odvrgao; na koga bogovi, na toga i ljudi.

PETRUNJELA: Nut, tako ti vrag dušu ne uzeo, pođ' se uzda' i vjeruj u slatke riječi, spuštaj se u pse⁷⁶⁵! Tot kako oslici mojoj gospođi: "Maro, moja duša, Maro, moje srce, *signur Marin!*"; da ne budem mojijem očima vidjela, ne bih vjerovala.

POMET: (Nješto će bit.)

PETRUNJELA: Brižna, tri tisuće dukata otidoše, odnose svite oni zlostar.

POMET: (Ne mogu srcu odoljet da ne ispitam Petrunjele što je.) - Petre, i ti li si na tvoga Pometa⁷⁶⁶? Hoć' me za mrtva? Na, ubij me!

PETRUNJELA: Pomete, tako ti vjere, nemoj mi daj još ti k tuzi pristajat⁷⁶⁷.

POMET: Petrunjela, molim te kao kraljicu, moja gospođe, spovjeđ mi što je.

PETRUNJELA: Velika ti ću vruga spovijedat! Sve traditur, sve asisini! Brižna, tri tisuće dukata! "Maro moj!" - Maro vrag i njegov otac!

POMET: Bogme vam je je Maro kalao! Pometa ne htjeste čut, rugahote se Pometom, mahnitice! S istinom Pomet biješe došao, a vi ašišine htjeste slušat, - tot vam! Nu što je, za Boga, što su tradituri učinili?

PETRUNJELA: Učiniše bogme, rasuta, tri tisuće dukat. Posla me gospođa da spijam tko je ti Marov otac. Vidjeh Sadi Žudjela; upitah ga tko je Marov otac. Ukaza mi uš njeku u razdrtoj čošini gdje otvora magadzin, a stoji za njim rpa bastaha⁷⁶⁸. Upitah jeda će nosit sve trgovine, koje je iz grada donio, u oni magadzin. Reče mi Sadi Žudio: "Ma gdje? Ovdí su svite za koje je sinjora obećala tri tisuće dukata". Gledam što će oni starac učinit. Ize sve one svite nadvor i odnese ih s bastasi ne znam gdje k vragu. Tako ončas meni Sadi

⁷⁶³ *della grassezza* (tal.) - kod obilja

⁷⁶⁴ *stat se* - sastati se

⁷⁶⁵ *spuštaj se u pse* - pouzdaj se u pse

⁷⁶⁶ *i ti li si na tvoga Pometa* - ljuta

⁷⁶⁷ *k tuzi pristajat* - rastuživati

⁷⁶⁸ *rpa bastaha* - gomila nosača (koji su nosili svite od 3000 dukata)

Žudio reče: "Vidiš li? Marov otac odnije". Reče mi latinski⁷⁶⁹: "*Pare de misser portao robe*⁷⁷⁰, odnije svite; ja ću se poč platit na banku⁷⁷¹ od sinjorinih dinara". Tot gospođa moja prihari tri tisuće dukat!

POMET: Tot joj u bradu!⁷⁷² Ne htje mene čut; ja bijeh s tizijem došao, ja sam sve znao. Marov otac žudio⁷⁷³ je, mjedeničar, došao je, er je čuo da pendža, da mu uzme sve što nađe prid njim i da ga dvigne odovle, i misli ga dezeredirat.

PETRUNJELA: Brižna, a mi ne znali ništa! Moja gospođa desperat se će.

POMET: Da ti sinjor, vethi sinjor Marin, biješe li tu kad mu otac odnije te svite?

PETRUNJELA: Ne, odaslao ga njegdi biješe.

POMET: Trat Dunda Maroja! Petrunjela, sad poznate tko vam je prijatelj. Prije neg pođeš doma, neka te upitam jednu stvar.

PETRUNJELA: Veliku me tugu upitaj! Sjetna ve Petre, s kojijem ću kolačem gospođi poč.

POMET: Petrunjela, ovdie ovoliko nu me čuj. Ona starica koja je u vašoj kući je li baba sinjore?

PETRUNJELA: Jes, a zašto?

POMET: Za dobro. Umije li tudeški govoriti?

PETRUNJELA: Ta je baba iz tudeške zemlje.

POMET: Iz tudeške je zemlje!

PETRUNJELA: Brže⁷⁷⁴ je i gospođa iz tudeške zemlje; meni je spovidjela er je joj otac Tudešak; ma ne zna za njega ništa.

POMET: Sinjori Lauri otac je Tudešak! Ah, Petrunjela, da zašto se ovdie zove *signora Laura* a u Kotoru se zvaše Mande?

PETRUNJELA: Prvo joj je ime bilo Mandalijena; tako ju u Kotoru i zvahu Mandom, a ovdie je u Rimu promijenila ime za veće uzroka⁷⁷⁵: nješto cijec oca, er ju je vele iskao, htio ju je zaklat. Brižan Pomete, što to činiš?⁷⁷⁶

POMET: Ah, moja Petrunjelico, na t' ovi škud, kup' štogodi za moju ljubav.

PETRUNJELA: Pomete, što je ovo? Ti se salacaš?

POMET: Petre, kralja me si danas učinila! Odsela pitaj što ćeš od mene.

PETRUNJELA: Brižna, što ću pitat? Ne imam što.

POMET: A ja ću u tebe pitat! Reci sinjori Lauri: "Još ću ukazat da ti sam veći prijatelj neg ga si nigda imala".

⁷⁶⁹ *latinski* - talijanski

⁷⁷⁰ *Pare de misser portao robe* (tal.) - Čini se da gospodin odnio robu

⁷⁷¹ *platit na banku* - naplatiti na banci

⁷⁷² *Tot joj u bradu!* - Pravo joj budi!

⁷⁷³ *žudio* - židov, škrtac, lakomac

⁷⁷⁴ *brže* - valjda

⁷⁷⁵ *za veće uzroka* - zbog više razloga

⁷⁷⁶ *što to činiš?* - odnosi se na Pometovo iskazivanje oduševljenja onim što je upravo čuo

PETRUNJELA: Sjetna, nemoj joj govorit er ti sam ja spovidjela er joj je otac Tudešak i er je ime promijenila; ona to vele taji. Jezus, ne bi mi života bilo, da uzazna er ti sam ja spovidjela.

POMET: Petrunjelice, još imam s tobom použivat, - ne drugo! Reci sinjori Lauri: "Da te Tudešak, moj gospodar, hoće uzet za ženu, bi li htjela?" I reci joj: "Znaj er je ovi Tudešak vlastelin bogatac od peset tisuć dukata".

PETRUNJELA: Pômo, velika je ta⁷⁷⁷! Tko bi se toga odvrkao? Ja za nju obećavam: ona će to učinit, i toliko veće, er je i ona Tudeška.

POMET: Pođ' joj tako reci, i doću malo poslije k vam.

PETRUNJELA: Bog tebe poljubio ki nas toliko ljubiš. - Žî mi duša kako je ovi Pomet vele vrijedan prijatelj od naše kuće. Ah, zaboravih mimogrede kupit dvije litre sapluna⁷⁷⁸! Namoru, prije neg doma pođem, pođ ga ću časom uzet.

Peti prizor

POMET (sam)

POMET: Ah, srjećo, moja srjećo, fortuna draga, sad poznam er se mnom špotaš⁷⁷⁹; očito vidim er se sa mnom salacaš, i vidim er me ljubiš; bogme me ljubiš; a ja, žî mi, ja tvoj, mahnit sam za tobom. A tko me je dosle pitao⁷⁸⁰ bokuni popovskijemi nego ti? A sad me malo poognjijevi, - zašto? Za učinit me svasma čestita i blažena: dala mi si po ruke okazijon⁷⁸¹ da deventam što ne bih veće mogao žudjet. *Sinior Ugo, la signora è tua.*⁷⁸² - *Signora Laura*, Mande, Mandalijena, bogme si ti ona Mandalijena, kći *de Ondardo de Augusta*⁷⁸³. *Signor Ugo*, čestita te ću učinit: dat ti ću sinjoru Lauru, da je do smrti tvoja s velicijem imanjem. *Signora Laura*, dat ti ću za tvoga vjerenika vlastelina mlada, bogata. Ja vam ovo dobro činim, bogme će ovako bit! - Ma koga vidim odovud? Dundo je Maroje s Bokčiom. Ovo čovjeka, umije se nosit⁷⁸⁴: ize iz morske pučine tri tisuće dukat. Nješto govore; poču čut što govore.

⁷⁷⁷ *velika je ta* - mnogo je to

⁷⁷⁸ *dvije litre sapluna* - litra je bila i mjera za težinu (oko 3680 g)

⁷⁷⁹ *er se mnom špotaš* - da se sa mnom šališ

⁷⁸⁰ *pitao* - hranio

⁷⁸¹ *po ruke okazijon* - u ruku priliku

⁷⁸² *Sinior Ugo, la signora è tua* (tal.) - Gospodine Ugo, gospođa je tvoja

⁷⁸³ *de Ondardo de Augusta* (tal.) - Ondarda iz Auguste (Augsburga)

⁷⁸⁴ *umije se nosit* - zna se ponašati

Šesti prizor

MAROJE, BOKČILO, MARO, POMET (skriven)

MAROJE: Bokčilo, ponijeh li se kao⁷⁸⁵? Ja sam sikur veće za tri tisuće dukata; izeh lavu iz nokata velik bokun!

BOKČILO: Što je meni za to, ako i ja ne okusim kus od toga bokuna? Ne može li mi bit od one karižice dzubun i bragešice?

MAROJE: Bokčilo, sve će bit, mi smo na dobru skoku.⁷⁸⁶

BOKČILO: Sve će bit, kad mene ne uzbude! Jaoh si ve moja ledja! Teške ti bijehu one bale: prikidoše me.

MAROJE: Muči, Bokčilo! Ovo onoga meštra! Činiću se da ga ne poznavam; munitom ga ću platit kojom je on mene platio.

MARO: Ah, kurviću, kao ja ostavih ključe od magadzina onomu vragu?! Ma ovo ga, *per Dio!* - Čačko!

MAROJE: Što je, brajo? Tko si ti? Upoznao se si; koga pitaš?⁷⁸⁷

POMET: (Ovo trata, gleda'te!)

MARO: Kako, koga pitam? Nijesam se upoznao!

MAROJE: Čigov si ti?

MARO: Vražiji sam, kad je tako. Što su te stvari?⁷⁸⁸

MAROJE: Prikrsti se, mlače; ti nijesi sam⁷⁸⁹.

POMET: (Ovo komedije!)

BOKČILO: (Ovdi je od muzuvijera do muzuvijera⁷⁹⁰!)

MARO: Što su te ribaldarije? Da' mi ključe od magadzina; nijesu svite moje.

MAROJE: *Assassin, all' assassino!*⁷⁹¹ Bokčilo, pomozi! *Ladro, al ladro!*⁷⁹²

MARO: Ah, ne oče ma vraže jedan!

POMET: (Je li tko⁷⁹³, svijete? Je li se igda ovaka komedija učinila?!)

MAROJE: Bokčilo, dobismo!

BOKČILO: Stučiše se dvije vuhve ne male, - otegnu veća!

MAROJE: Trijeba je i vuhva i sve bit, tko s vragovi ima što činit.

⁷⁸⁵ *kao* - kako

⁷⁸⁶ *mi smo na dobru skoku* - nama je lako

⁷⁸⁷ *upoznao se si; koga pitaš?* - prevario si se; koga tražiš?

⁷⁸⁸ *Što su te stvari?* - Što to znači?

⁷⁸⁹ *ti nijesi sam* - ti si lud, ti nisi pri sebi

⁷⁹⁰ *Ovdi je od muzuvijera do muzuvijera!* - Ovdje su sve sami muzuvijeri! (varalice)

⁷⁹¹ *Assassin, all' assassino!* (tal.) - Razbojnik, uhvatite razbojnika!

⁷⁹² *Ladro, al ladro!* (tal.) - Lopov, držite lopova!

⁷⁹³ *Je li tko* - Je li itko ikada vidio ovakvu komediju?

BOKČILO: Gospodaru, ti otac - on sin, ugodit se ćete.⁷⁹⁴

MAROJE: Među lisicom i hrtom nije ugođaja⁷⁹⁵. Ma ja sad lisica bih, a on me je naučio. I pod'mo na voštariju, da činim da trunfaš.

BOKČILO: A bogme je i saporintija⁷⁹⁶, one me bale utruđiše.

MAROJE: Uljez' unutra.

BOKČILO: Pate; nebit da bude.⁷⁹⁷

Sedmi prizor

POMET, zatim MAZIJA

POMET: Komedije koje se nagledah! Sinjor Marin kao uškopljen vuk izmače, a dukati sinjorini staniše se u Dunda Maroja. Nut ljudi, odkad dinare skapulaju iza dna od Fara od Misine⁷⁹⁸! Ma tko mu je meštar bio? Pomet! Pometovi su ovo trati; ja mu sam tramuntanu odkrio, a on je umio jedrit. - Ma koga vidim odovuda? Njeka je persona nova; para ovo Mazija s knjigami⁷⁹⁹. On je! Štogodi će novo bit; fortuna me je počela s nekijem novijem personami stavljat naprijed⁸⁰⁰. Jeda mi još s Mazijom bude koja srjeća. Ako što bi, Mazija, pripravi se, gostih te na bosansku. - Mazija, *bevegna!*

MAZIJA: Pomo, Pomete, da t' tokam ručicu. Seta Gospođe⁸⁰¹, hvala tebi! Dobar mi je glas kad te sam srio.

POMET: Muzuvijeru, što muzuvijeriš?

MAZIJA: Ja ću ovi put pit, jesti i trunfat na gospocku.

POMET: Unjigalo, s kijem unjigaš?

MAZIJA: Po setu Mariju, kao bih volio tebe srjesti neg papu.

POMET: Zašto, primorska haramijo?

MAZIJA: Zašto para⁸⁰² da se su svi dobri bokuni s tobom pobratimili; gdje si ti, tuj se ije i pije i veselo stoji.

POMET: Dabogme veselo stoji, Mazija.

⁷⁹⁴ *ugodit se ćete* - nagodit ćete se

⁷⁹⁵ *ugođaja* - dogovora

⁷⁹⁶ *A bogme je i saporintija* - a bogme imam i dobar tek

⁷⁹⁷ *nebit da bude* - "nije jasno, ali očito je odgovor Maroju" (F. Čale); "neka bude i nemoguće, tj. da Maroje plati gozbu" (B. Hećimović)

⁷⁹⁸ *iza dna od Fara od Misine* - s morskog dna u tjesnacu između Fara i Mesine (tj. između Italije i Sicilije)

⁷⁹⁹ *s knjigami* - s pismima (iz Dubrovnika)

⁸⁰⁰ *stavljat naprijed* - upoznavati, povezivati

⁸⁰¹ *Seta Gospođe* - Sveta Gospo

⁸⁰² *zašto para* - zato jer se čini

MAZIJA: Čuješ li ti? Hoće li mi koga vraga što bolje s tobom bit? Oto me uzmi za slugu, nea sam istom uza te. Po setu Gospođu, volio bih tebe služiti neg jednoga biskupa.

POMET: Ah, ah, biskupa! Mazija, još ne znaš što sam ja u Rimu. Pjanico, istom za mnom hodi, moje se sjeni drži, ter ćeš vidjet tko je Pomet Trpeza.

MAZIJA: Ja znam te kad te sam napojio jednijem siromaškijem pò kutaoca vinca, a ti ne-bog, ne mogaše toralu kruha kupiti; sad si veličak čovjek, ja sam siromah. *Non conveniuntus xudielis cum samaritanorum.*⁸⁰³

POMET: Mazija, amo hodi; što je novo iz Grada?

MAZIJA: Novo je: Milašica⁸⁰⁴ sirenje prodava, prid Orlandom vino liče, junaci ga piju; krua ne manjka prid Lužom⁸⁰⁵, ni vode na fontani.

POMET: Bracka mjero, to je sve staro! Je li što novo?

MAZIJA: Jes, mavasija je bila ovoga godišta po peset⁸⁰⁶.

POMET: Je li ka knjiga?

MAZIJA: Bože, znaš li gdje stoji Maro Marojev? Knjiga mu je iz Grada.

POMET: Znam, ja sam svakčas š njim; ja mu je ću pridat.

MAZIJA: I nekomu Dživu druga ide. Tao ti vjere, Pomo, prida' to mi ih.

POMET: Hoću, *lassa far a mi.*⁸⁰⁷

MAZIJA: Umrla je njeka udovica u Gradu⁸⁰⁸ i sinovi joj i kći, i ostavila je veliko imanje za sobom.

POMET: Tko je ta udovica?

MAZIJA: Ne znam, tu u knjigah piše. Poću ja, imam sto posala opraviti. Pòmo, da mi je štogodi bolje s tobom.

POMET: Mazija, da se pak stanemo, da te gostim, pjanico.

MAZIJA: Kao bracu zahvaljam, vuhvo.

⁸⁰³ *Non conveniuntus xudielis cum samaritanorum* (lat.) - "Iskrivljena rečenica pravilno bi glasila "Non conveniunt Judaei cum Samaritanis" odnosno u Evanđelju po Ivanu (4.9). "Non enim cuntuntur Judaei Samaritanis", a prijevod cjelovitog konteksta pokazuje zašto to Mazija veli pošto je Pometu rekao kako ga je jednom napojio vinca: "Samarijanka mu odvrati: 'Kako ti, Židov, možeš iskati od mene, Samarijanke, da se napiješ?' Židovi se, naime, ne družu sa Samarijancima" (F. Čale)

⁸⁰⁴ *Milašica* - vjerojatno stvarna osoba poznata svima u Dubrovniku

⁸⁰⁵ *prid Orlandom vino liče ... prid Lužom* - na trgu pred Orlandovim stupom izvikivali su na prodaju ("ličili") vino, u blizini Luže, kuće u kojoj su boravili gradski stražari

⁸⁰⁶ *po peset* - "vjedro, tj. 24 kutla, malo manje od 20 litara, vrijedilo je 50 dubrovačkih srebrenih dinara" (Kolendić)

⁸⁰⁷ *lassa far a mi* (tal.) - prepusti to meni

⁸⁰⁸ *umrla je...* - Perina tetka

Osmi prizor

POMET (*sam*)

POMET: Bogme će prvi Pomet znat ovu nôvu⁸⁰⁹; morebit Pometu bude dobar kolač. Knjige su u mene; budem ih otvorit. Ma ja sam zašao u feličita, ter ne idem iskat moga idola, sinjor Uga, koji se je malo razgnijevio na mene. Kad mu donesem nôvu er je sinjora Laura Mandalijena kći Ondarda od Auguste, komu je umrla žena i djeca, i sinjora Mande ima bit ereda od velikoga imanja Ondardova; - *cur? quare? cuius?*⁸¹⁰ neće mačka larda⁸¹¹! - a Pomet će dobit sto dukataca! Ma na pari mari⁸¹² bijeh zaboravio. Poću ja najbrže na voštariju nač opeta onoga junaka Hrvata, da mi tko drugi ne izije lov koji sam ulovio, i da mi ga je bolje i ispitat. Bogme je Mande ova Mandalijena ku on ište, neće ina bit, senji su dosle svi. Ah, kud ja idem? Ovamo je na voštariji *della grassezza*, a sinjor Marin alodža veće na ošpedao.

Deveti prizor

PAVO NOVOBRĐANIN, KAMILO, GRUBIŠA, OŠTIJER, zatim PETRUNJELA

PAVO: Gospodine Kamilo, jesi li vješ u ovomu mjestu?⁸¹³

KAMILO: *Misser sì*⁸¹⁴, ja zna sve.⁸¹⁵

GRUBIŠA: Tata, bijedan Grubiša, gdje si se jošte stanih, gdje ljudi svi "šu" parlaju, "šupšu", da im se vraguto slovo ne razumije.

⁸⁰⁹ *nôvu* - novost

⁸¹⁰ *cur? quare? cuius?* (lat.) - zašto? zbog čega? čiji? (sudska pitanja, kakva će mu postavljati iznenađeni Ugo)

⁸¹¹ *neće mačka larda* - neće mačka slanine; poslovice slična po značenju kao "kud će suza nego na oko" (F. Čale)

⁸¹² *pari mari* - "možda greškom mjesto "pari miei", "jednake sebi", ukoliko nije to isto htio kazati ali u igri riječi u kojoj aludira na Mara (u jednom rukopisu piše baš tako, velikim slovom, "pari Mari"; usp. Rešetarovo izd., str. 369), a ne znam je li u igru riječi ušla i prva riječ, *pari*, koja ne znači samo "jednak", "dorastao", nego i "velikaš", "per" (od lat. "par, - is"), a Pomet i cilja na to da se uskoro odjene u velut, da stavi mač i kolajinu." (F. Čale)

⁸¹³ *Pavo Novobrđanin* - "Novo Brdo u Srbiji poznat je rudarsko-trgovački grad srednjeg vijeka, koji i u 16. st. u doba Turaka ima još važnost. Dubrovčani podržavaju jake ekonomske-trgovačke veze s njima. U njemu se naseljavaju i tako sami postaju Novobrđani. Pretežna je većina stanovnika Novog Brda katolička. Dubrovčani idu u Novo Brdo, a Novobrđani u Dubrovnik. Stoga je razumljivo i prijateljstvo koje sigurno proistječe iz poslovnih veza između dunda Maroja i Pava Novobrđanina. Pavo Novobrđanin dolazi već kao lice u nestaloj komediji *Pomet*, a ... u Rimu ... sigurno možemo reći da je njega proštenje privuklo. Saznavši sigurno već u Dubrovniku da je i njegov prijatelj Dundo Maroje u Rimu, nastoji ga pronaći" (V. Foretić)

⁸¹⁴ *Misser sì* (tal.) - Da, gospodine

⁸¹⁵ Kamilo je Talijan koji živi u Dubrovniku i ne zna dobro hrvatski

PAVO: Da gdi je ovdi voštarija *della sciocchezza*?

OSTE: *Alla sciocchezza, alla sciocchezza! Che domandate?*⁸¹⁶

GRUBIŠA: Šo, šo, nuti svinje, gdje kako prasac šoka⁸¹⁷.

PAVO: Upita' ga je li ovdi alodžao neki Dubrovčanin.

OSTE: *Che, signori?*⁸¹⁸

KAMILO: *Sarebbe qui alloggiato nisciun Raužeo?*⁸¹⁹

OSTE: *Credo di sì, i Ragužei sempre alloggiano qui da noi; ah, ci e un vecchio.*⁸²⁰

KAMILO: Jes, jedno staro.

PAVO: Toj će bit Maroje, moj prijatelj; rekli mi su da je u Rimu jes tri dni⁸²¹.

OSTE: Ovdi kodi, dobro vina!⁸²²

GRUBIŠA: Bijedan, što tako šeperlakaš? Što ne govoriš kao hristjani govore? Ima li kako vino?

PAVO: Muči, svinjo, i za te li je govorit?!

OSTE: Vino dobro, vino dobro pito, sluko, pato⁸²³.

KAMILO: *O che spasso! Misser Paulo*⁸²⁴, pođi na voštarija e nađi starac Maroje.

PAVO: A ti, neć' li goru?

KAMILO: Hoću sada.

GRUBIŠA: Bijedan se Grubiša u latinsku zemlju doskitao, gdje se žabe i spuži ijedu, gdje se ogrestija pije i gdje se na ure oni bijedan obrok jede, gdje se u zdravjice ne pije, a voda se u vino lijeva. Tata, mili Bože, gdje si me moja srjeća, huda srjeća dovede? Gdje si, Pribrate, Radate, Vukmiru, Obrade, Radmile⁸²⁵, moja ljubima družino? Daleko mi ste, bijedan!

KAMILO: *O, che spasso di questa bestia.*⁸²⁶

OSTE: *Che giavolo urla tu, ciera di buo?*⁸²⁷

GRUBIŠA: *Ubo maj prc s bodilom!*⁸²⁸

⁸¹⁶ *Alla sciocchezza, alla sciocchezza! Che domandate?* (tal.) - Kod ludosti, kod ludosti! Što ištete?

⁸¹⁷ *šoka* - govori "šo" kao svinja

⁸¹⁸ *Che, signori?* (tal.) - Što, gospodine?

⁸¹⁹ *Sarebbe qui alloggiato nisciun Raužeo?* (tal.) - Je li možda tu odsjeo neki Dubrovčanin?

⁸²⁰ *Credo di sì, i Ragužei ...* (tal.) - Mislim da jest; Dubrovčani uvijek odsjedaju ovdje kod nas. Da, ovdje je neki starac

⁸²¹ *jes tri dni* - ima tri dana

⁸²² *Ovdi kodi, dobro vina!* - talijanski krčmar pokušava govoriti hrvatski

⁸²³ *dobro pito, sluko, pato* - dobro piće, posluga, izvolite

⁸²⁴ *O che spasso! Misser Paulo* (tal.) - Koje li šale! Gospodine Pavo

⁸²⁵ *Pribrate, Radate...* - "imena se odnose na pastire iz *Tirene* koja se u to doba prikazivala, a jedino je Vukmir vjerojatno iz neke druge, izgubljene pastorale" (Kolendić)

⁸²⁶ *O, che spasso di questa bestia* (tal.) - Baš je zabavna ta beštija

⁸²⁷ *Che giavolo urla tu, ciera di buo?* (tal.) - Kojega vruga višeš, vole?

⁸²⁸ *Ubo maj prc s bodilom!* - ubo jarac rogom; možda i neko vulgarnije značenje (nesporazum i igra riječima: "ubo" i tal. "buo" = vol)

OSTE: *E buo ti è, un buo sì*⁸²⁹.

PAVO: Grubiša, gori hodi, svinjo jedna; odavna ti nijesam dao tojaga.

GRUBIŠA: Prc voštac, - vlaški svetac. Ovi hoće bosti! - Ne bodi, ja t' velju, junaka!

OSTE: Bodi, bodi, *va con giavolo!*⁸³⁰

KAMILO: *E mandalo al burdello: è un poveracio*⁸³¹. Pođi ti gori.

GRUBIŠA: Uh! uh!

KAMILO: *È un faceto animal questo. Sin che costor se intertengono alla oštaria, vo' far un poco amor con questa signora. Ma ecco la sua massara, la par Schiavona.*⁸³²

PETRUNJELA: Brižna, što ja cknim? Imala sam i sapluna i sve ostavit, a najbrže potrčat i spovidjet gospođi štete, sramote i ruge koje sam čula i vidjela. Brižna, tri tisuće dukata otidoše gospođi! Marac, nut vrag ti dušu ne uzeo!

KAMILO: *Indovinai ch' è Schiavona*⁸³³. - Djevojka, dobra djevojka, Dubrovniko?⁸³⁴

PETRUNJELA: Brižna, tko je ovo? Kamilo je! Sjetan Kamilo, ovdli li si? Što ti je od Kate? Je li ve zdravo, Kâmo?

KAMILO: Ah, Milica, ti sa!⁸³⁵ Kako stoji?⁸³⁶

PETRUNJELA: Dobro, Kamo; živi se vide kadgodi, a mrtvi nikada. *Ma se ne chiama più Milica, Petruniela sce chiama.*⁸³⁷

KAMILO: E latineški⁸³⁸ ti naučila? Stoji *con la signora*⁸³⁹, lijepa signora i draga?

PETRUNJELA: Draga! Neka družu draguju⁸⁴⁰, - ti "draga" imaš, ne išti ve ti, Kamo, to.

KAMILO: Ne zlo za zlo mene pita *de signora*, - dobro hoću.⁸⁴¹

PETRUNJELA: Dobro hoćeš,
dobro t' budi;
zlo ne žudi;
doma radi
i ne kradi

⁸²⁹ *E buo ti è, un buo sì* (tal.) - I jesi vol, da, vol

⁸³⁰ *va con giavolo!* (tal.) - Idi s vragom!

⁸³¹ *E mandalo al burdello: è un poveracio* (tal.) - Pošalji ga u bordel, to je neki jadnik

⁸³² *È un faceto animal questo ...* (tal.) - Smiješna je to životinja. Dok se oni zabavljaju u gostionici, malo ću ljubakati s ovom gospojom. Ali eto joj sluškinje, kao da je Skjavunka

⁸³³ *Indovinai ch' è Schiavona* (tal.) - Pogodio sam da je Skjavunka

⁸³⁴ *Dubrovniko?* - jesi li iz Dubrovnika?

⁸³⁵ *ti sa!* - ti si!

⁸³⁶ *Kako stoji?* - Kako si? (prema tal. *come stai*)

⁸³⁷ *Ma se ne chiama più Milica, Petruniela sce chiama* (tal.) - Ali se ne zove više Milica, Petrunjela se zove

⁸³⁸ *latineški* - talijanski

⁸³⁹ *con la signora* (tal.) - s gospođom

⁸⁴⁰ *draguju* - govore "dragi"

⁸⁴¹ *Ne zlo za zlo mene pita de signora, - dobro hoću* - "nemoj pogrešno shvatiti što sam pitao za gospu, dobra mi je namjera. Kamilo se opravdava što se kao oženjen čovjek zanima za kurtizanu." (F. Čale)

što nije tvoje,
zlato moje.

KAMILO: Ti govoriti i s rima⁸⁴².

PETRUNJELA: A bogme i versat umijem. Zbogom, Kamo, ovo mi gospođe na funjestru; imam veliku potrebu⁸⁴³.

KAMILO: Čeka', čeka', gošpođa poždravi, *O, che intertenimento!*⁸⁴⁴

PAVO: *Signor Camillo!*

KAMILO: *Miscere.*⁸⁴⁵

PAVO: Uzidi gori.

KAMILO: *Eccomi.*⁸⁴⁶

Deseti prizor

LAURA, PETRUNJELA

LAURA: *Petruniella, che vol dir che tu se' stata tanto a tornar?*⁸⁴⁷

PETRUNJELA: *Uh, madunna, triste nuve porto!*⁸⁴⁸

LAURA: Sjetna, što je? Naški mi govori!

PETRUNJELA: Ovizijem sam očima vidjela i ovizijem ušima čula!

LAURA: Što si čula?

PETRUNJELA: Maru je u Rim vjerenica došla i vjeren je!

LAURA: *Ah, traditor!*⁸⁴⁹

PETRUNJELA: Tri tisuće si dukat izgubila; svite su odnijeli ončas! Ja sam vidjela gdje ih čini neki zlostar odnijet.

LAURA: *Ah, assassino*⁸⁵⁰, pođ' se uzda', pođ' se vjeruj! *Traditor!* Uzidi gori, Petrunjela.

⁸⁴² *s rima* - u stihovima, s rimom

⁸⁴³ *imam veliku potrebu* - imam mnogo posla

⁸⁴⁴ *O, che intertenimento!* (tal.) - Oh, divne li zabave!

⁸⁴⁵ *Miscere* (tal.) - Gospodine

⁸⁴⁶ *Eccomi* (tal.) - evo me

⁸⁴⁷ *Petruniella, che vol dir che tu se' stata tanto a tornar?* (tal.) - Petrunjela, zašto si se toliko zadržala?

⁸⁴⁸ *Uh, madunna, triste nuve porto!* (tal.) - Uh, gospo, tužne vijesti donosim!

⁸⁴⁹ *Ah, traditor!* (tal.) - Ah, izdajnika!

⁸⁵⁰ *Ah, assassino* (tal.) - Ah, razbojnika

Jedanaesti prizor

MARO (*sam*)

MARO: Hajmeh, zemljo, što se ne otvoriš, ter me ne proždreš? Da mi je ovoliku⁸⁵¹ ne patit, da mi je mojijema očima ne gledat i tolikom penom⁸⁵² ne patit krudeltati koje jesu li gdi pod nebom? Je li ovaki gdi na svijetu otac? Je li ovaka pod suncem lakomos u čovjeku? Za imat dinar - sina umorit! Hajmeh, veće sam ja otišao, veće meni ne ostaje neg stavit konopac na grlo ter se objesit. Prid sinjoru s kojijem očima imam doć? Hajmeh, ukazah se asasin prid njom! Prid moje kompanje⁸⁵³ s kojijem obrazom imam pristupit? Odrije me, ukaza me falita! Kako da se veće prid dobre ljudi ukažem? Ajmeh,- što je gorâ⁸⁵⁴, - odkuda tolike duge da platim? Na sve strane me će potezati! A vrag uzeo kad sam živ, a veće ni mjedenice!

Ah, Popiva, ruino moja! Ah, Popiva, da tebe ne slušah, tri tisuće dukat naše bijehu! Ah, Popiva, da tvoj konselj ne slijedaš! Ah, Popiva, gdi te ću nać? Ima bit da je u Džanpjetra zlatara otišao rubin i dijamant uzet. Otidoše moje dvije kolajine i manilji; veće mi ne ostaje, ajmeh, za objed na voštariji platit; a ključ mi je od kuće u onoga moga manigoda koji me kolje. Ah, Popiva, jeda ne budeš ponio sinjori rubin i dijamant! U tomu samomu ostaje sva moja speranca. Ah, životu moj ludi, injoranti guvernû! Ah, sinjore, ah, kurve! Tko vas slijedi, onomu intravenja! Ah, moja ruino, moj sljepilu, ni znam kud ću ni što ću! Popivu da nađu⁸⁵⁵.

Dvanaesti prizor

POPIVA, PETRUNJELA, zatim LAURA

POPIVA: Bože, kako li će proć stvar od one stare lisice do mlade? Imamo što činit s astutijem čovjekom. Poznao mu sam po čijeri, - ma sin mu je; ki može vrag bit? A Maro meni pošapta na uho: "Pođ' s kolajinama i s manilji, i trči u Džanpjetra zlatara: uzmi dijamant i rubin i ponesi ih najbrže u sinjore", - njeke njegove prješe, furije! Ki vrag zna što će bit: ne ostaje mu veće pice⁸⁵⁶, a duga na sve strane! Još da mu otac kugodi novelu učini, lakomac⁸⁵⁷. Uh, tako veće, kad mu drago, na ošpedao! Srce mi nješto govori da sinjori ne nosim ove dzoje; ma da joj ih ne ponesem, ter da štogodi intravenja, ne bi mi života š njim bilo. Sluga je za slušat gospodara: ja ću opraviti što mi je rekao; ako što intravenja, neka on misli. (Tik, tok!)

⁸⁵¹ *ovoliku* - nevolju

⁸⁵² *pena* (tal.) - muka

⁸⁵³ *kompanje* - drugove, Pijera, Nika i Vlaha (pred kojima će se osramotiti)

⁸⁵⁴ *što je gorâ* - što je još gore

⁸⁵⁵ *nađu* - nađem

⁸⁵⁶ *pica* - koščica; tj, ostao je bez ičega

⁸⁵⁷ *lakomac* - prije ove, u rukopisu su neke nečitke riječi

PETRUNJELA: *Chi batte giuso?*⁸⁵⁸

POPIVA: Petrunjelice, mâ grličice!

PETRUNJELA: Što si došao, tradituru jedan? Onako se čini, an?

POPIVA: Petre, što sam učinio neg te sam ljubnuo jednom? Ah, brže⁸⁵⁹ ono što te uštinuh?

PETRUNJELA: Drugo je, pse jedan!

POPIVA: Jeda mi gdi ruka uteče? Ako je ruka kriva, nijesam ja kriv.

Ruka pođe,
a ne dođe;
ruku stuči,
ruka muči.
Kriv sam,
tvoj sam;
draga ljubi,
tvoga slugu
ne pogubi.

PETRUNJELA: Još se rugaš? Tradituru, pse jedan!

LAURA: Petrunjela, s kijem govoriš?

POPIVA: Sinjora, donio sam rubin i dijamant; ovake se dvije peče nijesu odavna u Rim donijele.

LAURA: Popiva, da gdi je sinjor Marin?

POPIVA: Sad će i on bit ovdi.

LAURA: Što učiniste tamo?

POPIVA: Sve dobro.

LAURA: Sve dobro? Dobro, nu čeka' doli.

POPIVA: Ono "sve dobro" ne delekta me! Da nije koga vraga uzaznala od onoga našega lakomca? Dohodi mi volja da joj ne dam ove dzoje.

LAURA: *Popiva mio!*⁸⁶⁰

POPIVA: *Signora!*⁸⁶¹

LAURA: Nu da' sjemo!

POPIVA: *Che bella cosa!*⁸⁶²

LAURA: Popiva, pođi najbrže i dovedi mi Mara; imam veliku potrebu od njega.⁸⁶³

POPIVA: Na tvoju zapovijed, trčim najbrže.

⁸⁵⁸ *Chi batte giuso?* (tal.) - Tko kuca dolje?

⁸⁵⁹ *brže* - valjda

⁸⁶⁰ *Popiva mio!* (tal.) - Popiva moj!

⁸⁶¹ *Signora!* (tal.) - Gospođo!

⁸⁶² *Che bella cosa!* (tal.) - Lijepo li stvari!

⁸⁶³ *imam veliku potrebu od njega* - trebam ga

Trinaesti prizor

POPIVA, MARO

POPIVA (*sam*): Ova sinjora u čijeru i u govorenje para da nije ona⁸⁶⁴, ali tko ima suspet od česa, tako mu i para i što nije. Ma ovo mi gospodara! Adio, malankonik ti je! Što će bit? - Gospodaru!

MARO: Ah, tradituru Popiva, ruino moja!

POPIVA: Što je za Boga?

MARO: Jeda si sinjori rubin i dijamant ponio?

POPIVA: Kako mi si rekao ja sam opravio.

MARO: Ah, tradituru! Ah, pse jedan! Ah, gdje mi je punjao, da zakoljem ovoga اساسina!

POPIVA: *Per amor de Dio*, gospodaru, ustavi koloru!⁸⁶⁵

MARO: Ah, ti, ruino moja! Ajme, što ću sada? Kudije li ću sada? Čemu živem? Što ne uzmem nož, ter ne dam svrhu tolicijem tugam?!

POPIVA: Za Boga, gospodaru, koja je tolika desperacijon? Repoza' malahno, svemu se može nač remedijo, kad se čovjek ne abandona; kad se abandona, i male stvari veliku mu tugu zadaju.

MARO: Ah, zli guvernu moj! Ah, moje malo naprijed mišljenje⁸⁶⁶! Ah, oče vraže! A, Popiva, smrti moja, ti me, ribaode, dozakla!

POPIVA: Gosparu, njeka ti je boles i malankonija od srca stegla, ter ti i nevelika stvar prem velika para; nemo' tako!

MARO: Ah, Popiva, dinarâ veće nije, čas izgubih, eredita veće ne mogu imat, duzi na sve strane, zlo patit ne umijem; što ću? Iz Rima se dvignut ne imam s čijem; ne imam veće ni gdje na stan poč. Ti si onomu vragu, a ne ocu, dao ključ od kuće, - obijati je sramota. Hajme, nesrećo, veoma t' me rasčini!

POPIVA: Vidim, fortuna nas je na veliko zlo zbila; ma nu se malo akvijeta', malo repoza'.

MARO: Ovo sam repozao. Hajme, nađi štogodi, iznađi koje remedijo smrti mojoj.

POPIVA: Sinjora još ne zna ništa od tvojijeh stvari ni najmanje.

MARO: Oni neotac odnio je svite iz magadzina, a Žudio se je oni čas pošao valjat na banku od tri tisuće dukat⁸⁶⁷.

POPIVA: Može li bit?! Ah, nut avaricije od čovjeka! To sinjora još ne zna ništa. Pod' večeras u nje na večeru i na spanje, i dvignimo joj kugodi kolajinu, prsten, dzoju, pokli naša srjeća hoće tako, i sjutra najsjutrije otidimo.

MARO: To je najbolje našoj desperacijoni, to je remedijo najespeditije.

⁸⁶⁴ *para da nije ona* - kao da nije ona koju poznajem

⁸⁶⁵ *ustavi koloru!* - zaustavi žuč, ne ljuti se

⁸⁶⁶ *malo naprijed mišljenje* - lakomislenost, slabo razmišljanje unaprijed

⁸⁶⁷ *Žudio se je oni čas pošao valjat na banku od tri tisuće dukat* - Židov je isti čas pošao na banku naplatiti tri tisuće dukata (*valjat se* - naplatiti se, osigurati se, prema tal. *valere*)

POPIVA: Ma kad dođeš k njoj, ne kaži⁸⁶⁸ malankoniju, usiluj se veseo bit. I prije neg u nje pođemo, pođ' vrati sajun i tu kapu Žudjelu, a uzmi tvoj sajun od veluta i kapu. A *oramai*⁸⁶⁹ je noć; večeras sinjora neće moć znati ove stvari, a sjutra znaj⁸⁷⁰ kako joj drago.

MARO: Asasin, bogme ostah asasin! Što se će po Rimu od mene⁸⁷¹ govorit? Pođ'mo!

POPIVA: Ovd i ovoliko, ovd i nije inoga remedija.

⁸⁶⁸ *ne kaži* - ne pokazuj

⁸⁶⁹ *oramai* (tal.) - sad već

⁸⁷⁰ *znaj* - neka zna

⁸⁷¹ *od mene* - o meni

PETI ČIN

Prvi prizor

POMET, zatim MARO, POPIVA

POMET (*sam*): *Honores mutant moribus*⁸⁷², i tko me vidi da sam promijenio ovako haljine rijet će: "Pomet se je Trpeza pomamio!", a ne zna er sam abate⁸⁷³ sada, kont sam, kavali- jer sam; zato sam i kolajinu stavio na grlo, sinjora Mara sučeda, - on odpade od kolajine. Hoću li kad u Dubrovnik, da vidim gdje se je u ormanicu učinio⁸⁷⁴? A meni pristoji halji- na⁸⁷⁵, bogme pristoji. Našao sam za čerto, za fermo da je sinjora Laura ona Mandalijena, kći Ondardova iz Auguste; a otole je i Ugo, moj Tudešak. Onoga sam čovjeka koji mi do- nije nôvu ostavio vesela na voštariji *della grassezza*; a ja sam bogme veseliji od njega, *de ello*⁸⁷⁶. Ugu kad rečem, - neće mačka larda! - ova je parentijera učinjena! Poću najbrže u sinjore Laure, u gospođe Mandalijene. Za rijet bolje, neću joj govorit da ju otac ište i da je ostala tako ereda od tolikoga imanja, er bi se uzoholila, - kortidžana je! Hoću da joj *all' improvviso*⁸⁷⁷ dođe ovo veselje, da je Pometu oblegana. Ugu ću, momu Tudešku, sve rijet, neka je dobrovoljnije uzme za ženu. - Ma koga vidim odovud? Poću se retirat malo s strane, da mi ne smete fačende od inportancije.

MARO: Hajme, nesrječo na šta me si zbila? Da ni sajuna moga od veluta ne mogoh imat! Ma mojoj nevolji ne konvenja se neg i zločestija haljina od ove. Što će rijet sinjora Laura?

POPIVA: Gospodaru, nije ga sada plakat neg učinit srce od lava. Svijeća je došla na ze- leno⁸⁷⁸: veće nije kuda. Ako još ne izesmo sinjori iz ruke prsten, kolajinu ali štogodi, neće- mo imat s čijem otit, nećemo imat što jesti.

POMET: (Ovo ih, ovo su oni faliti! Tu vas hoću, grintavci, došli ste gdje ruka maha⁸⁷⁹.)

POPIVA: Što mučiš?

MARO: Ajmeh, Popiva, ja sam se izgubio!

⁸⁷² *Honores mutant moribus* (tal.) - Časti mijenjaju običaje (pravilno bi bilo *mores umj. moribus*)

⁸⁷³ *abate* - opat

⁸⁷⁴ *u ormanicu učinio* - prijavio u mornaricu

⁸⁷⁵ *A meni pristoji haljina* - A ja zaslužujem ovakvu haljinu

⁸⁷⁶ *de ello* (tal.) - od njega

⁸⁷⁷ *all' improvviso* (tal.) - iznenada

⁸⁷⁸ *na zeleno* - do kraja (dogorjela je do dijela gdje je uglavnom bila obojena zeleno, tj. do dna; značenje: spali smo na niske grane)

⁸⁷⁹ *gdje ruka maha* - gdje se tuče

POMET: (Rusatijem mu octicem polse!)⁸⁸⁰

POPIVA: Nije se sad brijeme gubit; trijeba je učinit obraz od mariola.

POMET: (Bogme od mariola!)

POPIVA: Nije što jesti!

POMET: (Jes, ošpedao njemu; ma tebe ako ne vidim na vješalijeh, neću miran umrijet.)

MARO: Oršu, da se ide u sinjore, ovdi je trijeba imat...⁸⁸¹

POMET: (Bogme ga nećeš sad tamo.)

MARO: Tko je ovo? Je li ovo Pomet? Pomet je!

POPIVA: Nut ribaoda gdi se u velut obukao i s kolajinom je!

MARO: Da' da ga ubijemo na mjesto! Ovo je ljepša okazijon od svijeta⁸⁸², ter nam neće rijet da smo utekli kao faliti, ma kako omičidi⁸⁸³; ter nam neće tolika sramota bit.

POPIVA: To hoću da zautra učinimo; večeras ne imamo s čijem otit. S ružjem je, ribalad jedan; neka, malo ti će valjat.

MARO: Pomete, ti?

POMET: *Misser Marin, ben trovato*.⁸⁸⁴

MARO: Maloprije mi si skapulao, drugovja⁸⁸⁵ mi nećeš skapulat!

POPIVA: Ribaode jedan, još imaš oči⁸⁸⁶ s nami govoriti?!

POMET: Id' tja, ti pođ' na komardu⁸⁸⁷! *Misser Maro*, svjetovah se, tako i skapulah; i opet sam se svjetovao, da ovo oružje uza se vazda nosim. Nea Popiva pristupi da mi ovu muhu s nosa zbije.

POPIVA: Nut ribaoda, još nam brava!

MARO: Ki je vrag ovo? *Lessandro drappier!*⁸⁸⁸

⁸⁸⁰ *Rusatijem mu octicem polse!* - Ružinim mu octom natrljaj bilo (puls), da se vrati k svijesti

⁸⁸¹ *imat...* - "u rukopisu fali bez sumnje *srca* ili tako nešto" (Rešetar)

⁸⁸² *ljepša okazijon od svijeta* - najljepša prilika na svijetu

⁸⁸³ *kao faliti, ma kako omičidi* - manja je sramota bila pobjeći kao ubojica, nego bankrotirati (F. Čale)

⁸⁸⁴ *Misser Marin, ben trovato* (tal.) - Gospodine Marine, dobro vas našao

⁸⁸⁵ *drugovja* - drugi put

⁸⁸⁶ *imaš oči* - imaš obraza

⁸⁸⁷ *pođ' na komardu* - idi kvragu

⁸⁸⁸ *Lessandro drappier!* (tal.) - trgovac svilom Alessandro (u kojega je Maro nabavljao robu)

Drugi prizor

LESSANDRO i prijašnji; zatim LAURA, PETRUNJELA

LESSANDRO: *Signor Marin, bon giorno alla signoria vostra! Oramai è tempo che io sia soddisfatto.*⁸⁸⁹

MARO: *Avete fatto il conto quanto vi resto a dar?*⁸⁹⁰

LESSANDRO: *Ho avuto cinquanta šcudi, e mi restate a dar ancora cento.*⁸⁹¹

MARO: *Sto bene; domattina sarete soddisfatto senza fallo.*⁸⁹²

LESSANDRO: *Voi andate mandandomi da un dì all' altro; non posso più spettar, voglio esser soddisfatto.*⁸⁹³

POMET: (Popij tu zdravicu!)

MARO: *Avete ogni ragion, voglio satisfaceri. Venite domattina a casa mia, et sarete pagato.*⁸⁹⁴

POMET: (Ne ostavi ga se, ne ima grintave mjedenice⁸⁹⁵!)

LESSANDRO: *Stasera io ho da far un pagamento; se pensate pagarme domattina, pagatemi stasera, e datemi qualche cosa manco.*⁸⁹⁶

MARO: *Voi sete venuto con sì gran furia! Alle vintitre ore che faccia pagamenti?! Trovatime all' ora di banchi, et sarete soddisfatto.*⁸⁹⁷

LESSANDRO: *Dico, voglio aver el mio, et non vo' parole!*⁸⁹⁸

POPIVA: *Voi sete venuto con superchiaria.*⁸⁹⁹

LESSANDRO: *Non volete pagarmi, eh?*⁹⁰⁰

POMET: (Je li tko, Bože? Gleda' feste!)

⁸⁸⁹ *Signor Marin, bon giorno ...* (tal.) - Gospodine Marine, dobar dan vašemu gospodstvu! Već je vrijeme da budem isplaćen

⁸⁹⁰ *Avete fatto il conto quanto vi resto a dar?* (tal.) - Jeste li napravili račun koliko vam još dugujem?

⁸⁹¹ *Ho avuto cinquanta šcudi, e mi restate a dar ancora cento* (tal.) - Dobio sam pedeset škuda, pa mi još dugujete stotinu

⁸⁹² *Sto bene; domattina sarete soddisfatto senza fallo* (tal.) - Dobro, sutra ću vas svakako isplatiti

⁸⁹³ *Voi andate mandandomi ...* (tal.) - Vi me iz dana u dan otpravljate; ne mogu više čekati, hoću da me isplatite

⁸⁹⁴ *Avete ogni ragion, voglio satisfaceri ...* (tal.) - Imate potpuno pravo, želim vas isplatiti. Dođite sutra ujutro k meni kući pa ćete biti isplaćeni

⁸⁹⁵ *ne ima grintave mjedenice* - nema ni prebijene pare

⁸⁹⁶ *Stasera io ho da far un pagamento ...* (tal.) - Večeras moram obaviti jednu isplatu; ako me namjeravate isplatiti sutra, isplatite me večeras, makar mi i ne dali sve

⁸⁹⁷ *Voi sete venuto con sì gran furia! ...* (tal.) - Toliko ste navalili! Da isplatim u dvadeset i tri sata? Nađite me u doba kad banke rade pa ću vas isplatiti

⁸⁹⁸ *Dico, voglio aver el mio, et non vo' parole!* (tal.) - Kažem, hoću svoje, a ne trebaju mi riječi!

⁸⁹⁹ *Voi sete venuto con superchiaria* (tal.) - Došli ste prijetiti

⁹⁰⁰ *Non volete pagarmi, eh?* (tal.) - Nećete mi platiti, je li?

MARO: *Par che voi vogliate combattere?*⁹⁰¹

LESSANDRO: *Non son venuto per combattere, ma per aver il mio.*⁹⁰²

MARO: *Orsciù, che abbiate il vostro; vado a portarvi vostri dinari.*⁹⁰³

LESSANDRO: *Vengo io con voi.*⁹⁰⁴

MARO: *Aspetta alla buttega vostra; per mio servitor vi mando adesso, senza indugiar, cento šcudi, giacchè sete tanto inportuno.*⁹⁰⁵

LESSANDRO: *Aspetto, purchè sia coži. - Se non mi paga, vo di lungovia a farlo citar.*⁹⁰⁶

Treći prizor

POMET (*sam*), zatim LAURA i PETRUNJELA

POMET: Sto uši će platit! *Cento ducati!*⁹⁰⁷ Počeli ga su potezat. Da bi Bog dao da mu još Pomet ne donosi u lončiću na tamnicu. A, na velik ti prepozit izide ovi svilar. Olova mi sad pliju, sve mi prospero prohodi! Ovi faliti mogahu mi posao išteti; žene su kao lis, kojijem svaki vjetar kreće. Poću najbrže u sinjore; u poses ulazim. - (Tik, tok!) - *Signora Laura, patrona mia!*⁹⁰⁸

LAURA: Ah, Pomete, ti li si? Uzidi gori.

POMET: Ah, sinjora, da maloprije ovako učinjaše, tvoje tri tisuće ne utonjahu.

LAURA: Oto, tako moja nesrjeća htje; ma, ži mi tvoja ljubav, Pomo, kako ih ne budem izgubit.

POMET: Sinjora Laura, nosim ti nôve koje scijenim da ti će drage bit.

LAURA: Taki čovjek ne može neg s dobrijem kolačem⁹⁰⁹ doć.

PETRUNJELA: Brižna, nut gdje se je nagalantao, i s kolajinom na grlu, kako da ide na pir.

POMET: A, bogme, Petre, na pir.

PETRUNJELA: Da bogme gospoju ti čestitih, - sve ti čestito!

⁹⁰¹ *Par che voi vogliate combattere?* (tal.) - Kao da se vi hoćete tući?

⁹⁰² *Non son venuto per combattere, ma per aver il mio* (tal.) - Nisam se došao tući, nego sam došao po svoje

⁹⁰³ *Orsciù, che abbiate il vostro; vado a portarvi vostri dinari* (tal.) - Pa dobro, neka vam bude vaše. Idem vam donijeti vaš novac

⁹⁰⁴ *Vengo io con voi* (tal.) - Idem s vama

⁹⁰⁵ *Aspetta alla buttega vostra ...* (tal.) - Pričekajte u svom dućanu, sad ću vam bez oklijevanja po svome sluzi poslati stotinu škuda, kad ste toliko dosadni

⁹⁰⁶ *Aspetto, purchè sia coži. - Se non mi paga, vo di lungovia a farlo citar* (tal.) - Čekat ću, samo neka tako i bude. - Ne plati li mi, smjesta ga idem tužiti sudu

⁹⁰⁷ *Cento ducati!* (tal.) - Stotinu dukata!

⁹⁰⁸ *Signora Laura, patrona mia!* (tal.) - Gospo Lauro, gospodarice moja!

⁹⁰⁹ *s dobrijem kolačem* - s dobrom viješću

LAURA: Idi, oslico!

PETRUNJELA: (E, nedrago joj je!)

POMET: Sinjora Laura, u dobri čas desnom naprijed stupih.

Četvrti prizor

MARO, POPIVA, zatim SINJORA LAURA, PETRUNJELA,
pa VLAHO, PIJERO i NIKO (*sakriveni*), POMET

MARO: Ah, Popiva, vidiš li gdi nas je fortuna zbila? Da mi je trijeba lagat, da mi je trijeba bježat od dužnika⁹¹⁰, jaoh, da sva moja speranca stoji sad u mariolstvu! Ako ne ukradem što sinjori Lauri, mi veće ne znamo ni kud ni kamo. Ah, smrti, gdje si? Na velik ti bi mi prepozit sad bila! Blagosovljena ona ruka koja sama kadgod i libera se ovacijeh tuga.

POPIVA: Gosparu, nije ga tu plakat ni gubit brijeme. Pođ'mo u sinjore: čeka na večeru; i oprav'mo što imamo, ako neć' zautra u tamnicu uljesti.

MARO: Pođ'mo, pođ'mo.

POPIVA: Što "pođ'mo"? Ovo si prid vrati od sinjore.

MARO: Da kuca'!

POPIVA: (Tik, tok!)

PETRUNJELA: *Chi batte giuso?*⁹¹¹

POPIVA: Petrunjela, otvori!

Ovdi izlazi Vlaho, Pijero, Niko.

VLAHO: (Kompanjijo, nu gleda'te, vidim Mara prid vrati od sinjore.)

POPIVA: Petrunjela, što se si zabila?

PETRUNJELA: Gledam te, Popo, smurala sam se na tebe. Brižnika, pristao ti je!

POPIVA: Petre, Petrunjelice!

LAURA: *Signor Marin!*

MARO: *Signora mia!*

LAURA: To li ja od tebe dostojih?

MARO: Što, sinjora?

PETRUNJELA: Nut onoga bezočnika! Nebogo, dohodi mi kima⁹¹² da mu ovizijema nok-tima izderem one očine kijema još ima oči⁹¹³ gledat.

LAURA: Muči ti, Petrunjela!

⁹¹⁰ *od dužnika* - od vjerovnika

⁹¹¹ *Chi batte giuso?* (tal.) - Tko dolje kuca?

⁹¹² *kima* (grč.) - volja, želja

⁹¹³ *ima oči* - ima obraza

POPIVA: Nebore, Petre, što je ta kolora? Pomet li vam je štogodi nalagao?

PETRUNJELA: Bezočnici jedni! Ašišinâ sinjoru od tri tisuće dukat, ah!

MARO: Pomet li vam je štogodi nalagao? Ah, Pomete, Pomete, vele ti mi ih si sakrojio!

PETRUNJELA: Mojijem sam očima vidjela, tradituri jedni, gdje ti oni zlostar odnese svite; a Žudio se ončas pođe naplatit na banku. Nebogo, još imaju oči govorit.

MARO: Ter si ti to vidjela?

PETRUNJELA: Vidjela! Ne vidjeli vi da bi!

LAURA: Maro, ja li to od tebe meritam?!

MARO: Sinjora, ja ne znam ništa od toga.

LAURA: A od vjerenice si imao knjigu, a meni si govorio da nijesi vjeren! Basta, na dva načina sam od tebe privarena, tako da ovako dosle nije nijedna moja druga privarena bila. Scijeniš li da u Rimu nije pravde? Čini da imam moje tri tisuće dukata bez skandala i bez tvoje velike sramote.

MARO: Sinjora, zlo si informana. Ovdje s ulice ne mogu moje razloge govorit.

POPIVA: Otvori malo, sinjora, da uljezemo u kuću. Nijesu tolike stvari kolike ti su nalagali!

PETRUNJELA: To, da nam još dvignete štogodi? Nut, nebogo, da' ašišine u kuću!

VLAHO: (Kompanjija, čujete li i vidite li?)

NIKO: (I čujemo i vidimo.)

PIJERO: (Ovo je što se reče: kurvam noge plači, da te ovako goste.)

Pomet iz kuće od sinjore.

POMET: Tko je ovo doli? Ah, *misser Marin*, prostitute, mjesta su puna, ne imate gdje sjesti, a komedija se je počela odkada! Popiva, reci gospodaru: pacijencija! Vuk lisicu privari.

MARO: Kurvin ribaode jedan, hoću li ti se kad krvi napit? Hoć' li mi kad u ruke upasti, da t' ukažem što je te trate činit?

POPIVA: Mariolu jedan, nu sid' dolu, da t' ukažem s kijem imaš što činit!

POMET: Da sidem doli? Ašendao sam ja, a vi ste pali! I vi bijehote na ovomu mjestu maloprije, ma, grintavci, ukinuste se, er na dobročestu mjestu ne umije zločes sjedit.

MARO: Ah, mariolu jedan! - Čuješ li, sinjora Laura, otvori, er po raspetje Božije sažegoh ga u kući.

POPIVA: Da' da razbijemo vrata!

VLAHO: (Vidite li?)

NIKO: (Slušamo i gledamo komediju.)

PIJERO: (*Che spasso!*)⁹¹⁴

PETRUNJELA: Da razbijete vrata?!

LAURA: Vrata meni da razbijete?! Petrunjela, mortar mi!⁹¹⁵

⁹¹⁴ *Che spasso!* (tal.) - Baš je zabavno!

⁹¹⁵ *mortar mi* - mužar (mali top) mi donesi

PETRUNJELA: Da nam vrata razbijete, manigodo jedan! Po Luncijatu Božiju, kako vas se ću sad bačkjelom vrć, čijem mi na ruke dođe. Nut, vrag ti dušu ne uzeo!

MARO: Ah, kurve, kurve, tko s vami ima što činit!

POPIVA: *L' è fatta!*⁹¹⁶

VLAHO: (Skrijmo se, da nas ne vidi.)

MARO: Ajme, Popiva, ovo nam falja! Što ćemo?

POPIVA: Ah, jeda možemo Pometa gdi dočekat, da mu se, ajme, krvi napijemo.

MARO: Hoću svakako da ga prežimo i da ga ubijemo na mjesto. Ovd i ovoliko! Popiva, mi smo spaćani.

POPIVA: Gosparu, nemo' se još abandonavat; ako uzmanjka, a mi na sodu⁹¹⁷ - zvoni tambur.

MARO: Ajmeh, nesrjećo, na što me si dovela! Popiva, hoću da zakoljemo Pometa, - *che lo ammattiamo!*⁹¹⁸

POPIVA: Gosparu, na smrt - na život, ovo sam⁹¹⁹, slijedim te.

MARO: Hoću da uljuzemo *per forza*⁹²⁰ u Laure, - ah, kurve! - Da ih svijeh u kući zakoljemo ko mi pod ruku dođe! Desperan sam, - otac vrag, pak ću sam sebe ubit. Pođ'mo oružje uzet.

POPIVA: A, svijete! A, vraže, vele ti moreš!

VLAHO: Ah, vraže, zao ti si! A, zločestvo, od mala ti si⁹²¹! A, zli guvernu, na što dohodiš!

NIKO: Da u Dubrovniku meni koja onako učini, po muku Božju bih je fjersao.

PIJERO: Onaki desperan, dubitam da koji skandao ne učini.

VLAHO: Onaki zločes, dubitam da vrat ne ulomi. Ako ga barižeo nađe s oružjem, vidjećete feste.

NIKO: Vrag! Pođ'mo za njim, nemo'mo ga abandonat, da u onoj furiji ne učini ki eror.

VLAHO: Ako što možemo, pođ'mo, pođ'mo!

NIKO: Mi smo došli u Rim za imat kigodi pjačer, a najliše s ovizijem Marom, a ja viđu š njime nećemo imat neg despjačer. Vrag! Žao je meni er se je s sinjorom svadio, - za moj dio; ma džiljoz biješe, ne dadiješe, bjestija, na nju ni gledat.

⁹¹⁶ *L' è fatta!* (tal.) - Gotovo je!

⁹¹⁷ *soda* (tal.) - plaća; *poći na sodu* - uključiti se u plaćeničku vojsku

⁹¹⁸ *che lo ammattiamo!* (tal.) - da ga ubijemo

⁹¹⁹ *ovo sam* - evo me, ovdje sam

⁹²⁰ *per forza* (tal.) - silom

⁹²¹ *od mala ti si* - od sitnice nastaješ

Peti prizor

DŽIVULIN i TRIPE

DŽIVULIN: Ah, ah, *giuraddio*, ne da se nać oni naš Žuho⁹²² riđe brade, štono mi placa⁹²³; lazi mi kao indijana žaba⁹²⁴. Bože, hoću li se gdje stat⁹²⁵ š njim? Da mi je š njim na balun poigrat, da ga učinim od jajera, da malo poleti, da mu dam nogom u oćas, da ga vihar odnese, ne drugo - da se š njim pozdravim. Nije ga, slava Milostivici! Ma tko ide ovo odovuda? Ma koga se ja bojim? Kurvin sin budi s dvijema rukami! Ma mi je bolje stāt s strane, da spijam koje su ćijere od neprijatelja⁹²⁶.

TRIPLE: Po kotorsku Advokatu⁹²⁷, *can, becco futuo*⁹²⁸, sad me nađi s oružjem! Gdje je ovi sin majke od sedam muži!? Ne viđu ga⁹²⁹, po svetoga Džulijana, junačkoga Advokata, dobre žene sina, da ovako rećem, koji bi mi sada dobar sramotu učinit. Izidi, *can, becco futuo!*

DŽIVULIN: Ah, ah, ovo je moga Žuha majstorija! On ga je poslao, neće inako bit po Gospu od Pšunja⁹³⁰; poznah ja er se hoće izet, da mi ne plati navao.

TRIPLE: *Eccomi in campagna!*⁹³¹ Ako je tko, izidi, nije se ovdī krit; tko nije žena, hod' na polje.

DŽIVULIN: *Misser*, koga ti išteš? Ako ćovjeka išteš, ovo je na pjaci; ako žene išteš, u kući su gdje kudjelje predu. Ti li si oni? Tko te je poslao?

TRIPLE: Da ti li si oni koji mene išteš? Ovo sam! Nut, što me nablizu gledaš? Sit me se nagleda'.

DŽIVULIN: Reci mi ti, ne smijemo li našega iskat?

TRIPLE: Da kaži ti meni: što t' ne more bit *per amor*⁹³², zašto hoć' *per forza*?

DŽIVULIN: *Giuraddio*, po majku od Pšunja, pomanje govori!⁹³³

⁹²² *Žuho* - "onaj što mu nije platio "navao", tj. brod. Već sam spomenuo da imenom Žuho ili Džuho Lopuđani ćini se pogrđno nazivaju Dubrovćane koji im dolaze na Lopud napastovati žene" (F. Čale)

⁹²³ *štono mi placa* - štono me prevari

⁹²⁴ *indijana žaba* - morska kornjaća

⁹²⁵ *stat se* - sastati se

⁹²⁶ *spijam koje su ćijere od neprijatelja* - da doznam kako izgledaju (kakvih su lica) neprijatelji

⁹²⁷ *Po kotorsku Advokatu* - Tako mi kotorske zaštitnice (Bogorodice)

⁹²⁸ *can, becco futuo* (tal.) - pas, jebeni jarac

⁹²⁹ *Ne viđu ga* - "valjda i zato jer je kratkovidan, jer je prije bio rekao Maroju 'Imam kurtu vistu'" (F. Čale)

⁹³⁰ *Gospu od Pšunja* - Pšunj ili Šunj je uvala na Lopudu u kojoj se nalazila crkvice posvećena Gospi

⁹³¹ *Eccomi in campagna!* (tal.) - Evo me na bojnīm polju!

⁹³² *per amor* (tal.) - milom

⁹³³ Završetak *Dunda Maroja* se nije saćuvao. Obzirom da nije teško zaključiti što se je dalje moglo zbivati, uspješno ga je napisao Mihovil Kombol.

Mihovil Kombol: Dopuna *Dunda Maroja*

TRIPČE: Ne viči kako bjestija. *Sta largo*⁹³⁴, er eko počeh igrat rukami, po Blaženicu ćeš znat s kijem si imao što činit.

DŽIVULIN: Ali ne znaš s kim govoriš: Ja sam izulan Lopučanin, trijes i oganj! Ja sam u drijevu odrastao. Počni ako nijesi žena! Oršu! Drž'te me, er ga ću stropijat!

OSTE: (*gostioničar, izviri na vrata*): *Ohime, gente con arme in piazza! Signori Ragusei!*⁹³⁵

Šesti prizor

PRIJAŠNJI i MAROJE, PAVO, KAMILO i BOKČILO koji izlaze iz voštarije

PAVO: Kakva je ovo trjeska pred kućom?

MAROJE: Što to vidim! *Misser* Tripče, otkud vi ovdje s oružjem?

BOKČILO: Ajme, s oružjem! Bogme ću stat ovdje odzada.

TRIPČE: Evo me brava ova bjestija; ni znam tko je ni što hoće.

DŽIVULIN: Znam ja što ti hoćeš. Tebe je poslao na me oni placar Džuho što mi nije platio navao do Jakina, ma se je privario.

TRIPČE: Koji Džuho? Kakvi Džuho? Što imam ja s njim činit? *Quae te dementia cepit?*⁹³⁶ (*Maroju*): *Misser*, izađoh s oružjem, er me bravaše oni Tudešak, umalo me ne posiječe.

MAROJE: Bit će bio pinuo, er ono je čovjek od bokare, ma je, mnim, već i zaboravio. Vidjeh ja toga Tudeška ovdje iz voštarije kad dolažашe s onijem svojijem Pometom. (*Dživulinu*): A ti se ostavi ovoga gospara; to je gospar Tripe, naš susjed iz Kotora, kojega prvog srjetoh ovdje u Rimu i koji me kako nevješta mjestu svjetovaše.

BOKČILO: A i meni učini festu s bokalom vina, dušica mu se raja nauživala.

⁹³⁴ *Sta largo* (tal.) - Čuvaj se

⁹³⁵ *Ohime, gente con arme in piazza! Signori Ragusei!* (tal.) - Jao, čeljad s oružjem na trgu! Gospodo Dubrovčani!

⁹³⁶ *Quae te dementia cepit?* (lat.) - Kakva te je ludost spopala

DŽIVULIN: A to je iz Kotora gdje pinjate prodavaju?⁹³⁷

TRIPČE: Pregrizi jezik, luđače! (*Maroju*): *Misser*, ostavih vas u velicijeh tugah, ma vidim da se skapulaste. Ugodiste li se sa sinom?

MAROJE: Ugodih se s vragom! Nije s njim ugođaja. Izeh mu robe za tri tisuće dukata, a dvije tisuće odoše u more. Ne imam ja veće sina.

KAMILO: Ne more rijet: ne ima sin. I ja ima jedno sin, ma ne more rijet: ne ima sin, kad ima sin.

TRIPČE: *Misser*, pravo veli ovi gospar. Ne imate nego tog jednog sina, ne ostavite ga da se sasvim išteti.

PAVO (*Maroju*): Ne rekoh li ti gore na voštariji da se će sve akomodat i da je Marova vjerenica Pera s bratučedom Dživom i babom otišla iz Dubrovnika? Bit će i oni ovdje u Rimu, nać ćemo ih. Tetka joj ima od roda samo nju jedinu, i sikur sam da je njoj ostavila svoje imanje sad kad je umrla.

Sedmi prizor

*PRIJAŠNJI, PERA, BABA i DŽIVO koji su se neopaženo približili i čuli posljednje riječi.
Poslije PETRUNJELA*

PERA: Ajme, moja tete!

BOKČILO: Tko to ajmeknu? (*Svi se okrenu k njima.*)

PAVO: Po bradu Božiju, ono je Pera obučena kako djetić. Odmah je poznah.

DŽIVULIN: Je li to oni djetić što misli u drijevo za škrivana? Je li mu kupio lončić i mećajicu za kašu?

DŽIVO: Dživuline, ostav' mo sad te riječi, imamo drugu potrebu. (*Pristupajući k Maroju.*) Ovo nas dundo Maroje, ne ima se što veće krit, trijeba je istinu rijet.

MAROJE: Istinu hoć' rijet? To da me veće gusta u moju starost. A s čijem ste došli u Rim, er u Rimu ne davaju ništa bez munite. Otkud vam spenza?

DŽIVO: Dundo Maroje, ja sam kriv, neću tajat. Ja svjetovah moju bratučedu Peru da izme tetki iz skrinje trista dukata da pođemo tražit nje nevjernog vjerenika.

MAROJE: A to ste došli da ne bude samo jedan skandao s mojim sinom nego i drugi s njegovom vjerenicom koja se skita kako djetić po tuđem svijetu! Nuti skitaše! O dezvija na mladosti!

DŽIVO: Paraše mi da činim dobro, a sad se sve u zlo obrnulo, i moj svjet i naše pošastje u Rim. Ma nijesam ni ja sâm sve kriv; oto su tri godišta otkle je Maro iz grada pošao, a nije odonda nijednu knjigu nikomu od svojih pisao. To naša kuća od njega ne merita, a vi ga ste sami s mojom bratučedom vjerili.

⁹³⁷ *pinjate prodavaju* - "C. Fisković podsjeća da su se zemljani lonci u Dubrovniku nabavljali iz Kotora i navodi podatke o takvoj proizvodnji, koja se izvozila u susjedne gradove i krajeve. Svakako osim po kili, Kotorani su očito u Dubrovniku bili poznati i po prodaji lonaca, vjerojatno posebne izradbe, s kojima su dosta zarađivali, ali i izazivali porugu." (F. Čale)

MAROJE: Vaša kuća to ne merita? A ja meritam što mi je učinio? Eto vam ga, uzimajte ga, neka vam je na diku. I ne čudim se toliko tebi i Peri kako nesvjesnoj mladosti, ma se čudim babi koja trijeba da je već na svoj⁹³⁸ pameti.

BABA: Ova djevojčica ne imaše matere neg je ja držah na krilu kako svoju i ne mogah veće gledati kako dijete plače i vehne.

PETRUNJELA (*koja je s vrata slušala, prilazi k Peri*): To si i ti djevojčica kako i ja? Zato se ono boljaše kad govorasmo o Maru! Uh, sjetna, ne plači, sve se će obrnut. Moja gospođa neće poč za Mara, sve se već razvrglo što je bilo. Ajme, koga ono vode! Po svetu djevicu, ono je Maro, a s njim Popiva. Poč ću u kuću da mi oni mahnitac Popiva kakvo zlo ne učini.

Osmi prizor

PRIJAŠNJI i MARO, NIKO, VLAHO, PIJERO i POPIVA (koji se sakriva iza Mara)

BOKČILO: O Popiva, slabo mi popijevaš; sad bogme Pomet ije, pije i popijeva.

NIKO (*vodeći s drugovima sasvim utučenog Mara*): *Misser*, ovo vam dovedosmo Mara i ize-smo mu iz ruke ovi nož, a da ne dođosmo na pospjuh, dubitam da bi bio čudo od sebe učinio.

PERA: Ajme, babe!

VLAHO: Bi, po muku Božiju, na srjeću pođosmo za njim.

MAROJE: Ne imam ja tu što rijet. Kako tko čini, tako mu i bude.

PAVO: Nemo' tako: spomeni se od onoga što ti prije rijeh.

TRIPČE: *Misser*, ne tako; oto je vas desperan.

BOKČILO: Gospodaru, sin ti je, nemo' ga abandonavat.

KAMILO: *Misser, non così in furia. Ne dobro furia.*⁹³⁹

MARO: Čačko, vidim u koju sam ruinu dospio svojijem zlim guvernom. Možeš li mi prostit? Deventat ću drugi; veće sam i sad drugi otkle sam ovu skulu prošao i svoju ludos uzaznao.

PIJERO: Gosparu, ne ostav'te ga u ovoj desperaciji.

NIKO: Oto je vas ruinan.

VLAHO: Što će bit od njega?

PAVO: Mladog ga je zavela i pun tobolac dukata koje mu si dao. Povedi dijete sa sobom u Dubrovnik, oženi ga, pa kad mu djeca usplaču i kad vidi kako se teško dukati dobivaju, tot će i deventat razumniji.

BOKČILO (*za se*): Deventat će kako i vi koji na dukatima sjedite a govna grizate.

⁹³⁸ *na svoj* - na svojoj

⁹³⁹ *Misser, non così in furia. Ne dobro furia* (tal.-hrv.) - Gospodine, nemoj tako nagliti. Naglost nije dobra

Deveti prizor

PRIJAŠNJI, UGO i POMET. Poslije LESSANDRO

TRIPČE: Ovo onog Tudeška koji me htje posjeć. Sad se smije i čini me se ne znat.

POMET: *Misser*, moj gospodar Ugo galant je vlasteličić; ako što činjaše bez mene, *in furia*. *Non è vero, misser Ugo, che non volevate far mal a misser?*⁹⁴⁰

UGO: *Non folevo, non folevo, brego scusar.*⁹⁴¹

TRIPČE: Neka bude: tot toliko da vidi da se ne bojimo Tudešaka. (*Za se.*) Ma se i ja ovdi zagovorih bez koristi, er onu lijepu našjenicu neću veće nač kraj tolika svijeta. A i jest neki mahnit svijet; oni ubogi Maro stoji kako osuđena duša prid vješalima. Poć ću činit svoje posle. (*Neopazice odlazi.*)

POMET: Vidim vas sve u njekoju malankoniji, a malankonija je nedobra, teško na stomak pada. Ne valja joj se davat er za zlijem vazda dobro brijeme dohodi i za fortunom bunaca. *Post nubilorum Phoebus*⁹⁴². Tako će i sad bit kad čujete nôve koje vam donosim i koje vam će srce obeselit ter ćete rijet: neka nam Pometa, bez njega se ne možemo pasat. Prve su nôve dvije knjige od importancije iz Dubrovnika, jedna za sinjora Dživa, a druga za sinjora Marina; a na čije će ruke najprvo knjige doć ako ne na Pometove? Ovo što vele: umrla je tetka u Dubrovniku (*baba i Pera zaplaču*); ma ga tu nije sad plakat; i stara je bila a i svima nam je tamo poć. Ostavila je veliko imanje da ga dijele nje nepuča i sinjor Marin, a njemu da se da na ruke kad se iz crkve vrata. *Misser* Maroje, ne davah li vam svaki put dobar konselj i nije li na svrhu na dobro izišlo, i za vas i za sinjora Marina koji me htje zaklat?

PAVO: Oto vidiš da ti govorah istinu.

NIKO: Jes' vrag veliki u ovomu Pometu.

PIJERO (*Niku i Vlahu*): A naš dobročesti Maro ima opet vjetar u krmu.

VLAHO (*Pijeru i Niku*): A otac mu gleda kako vuk, ma muči otkad je obvonjao Perine dukate.

LESSANDRO: *Bon giorno a signoria vostra, signor Marino. Non posso più spettar; restano ancora cento ducati a pagar.*⁹⁴³

MARO: *Si, si, è vero, ma...*⁹⁴⁴

POMET (*za se*): Našao je tko će platit. (*Ostalima*) *Spettate, sarete soddisfatto*⁹⁴⁵. *Misser* Maroje, ovi će vam čovjek činit fastidijo, a u sinjora Marina nema neg paučine, bogme ga neće te pustit da ide in pržon.

MAROJE: To da ja platim što je on u zle žene spendžao? Ajme, ubode me!

⁹⁴⁰ *Non è vero, misser Ugo, che non volevate far mal a misser?* (tal.) - Zar ne, gospodar Ugo, da niste htjeli ništa zlo gospodaru?

⁹⁴¹ *Non folevo, non folevo, brego scusar* (tal.) - Nisam htio, nisam htio, molim oprostiti

⁹⁴² *Post nubilorum Phoebus* (lat.) - Poslije kiše sunce (*nubilorum* mj. *nubila*).

⁹⁴³ *Bon giorno a signoria vostra ...* (tal.) - Dobar dan vašem gospodstvu, gospodar Marine. Više ne mogu čekati. Preostaje da mi platite stotinu dukata.

⁹⁴⁴ *Si, si, è vero, ma...* (tal.) - Da, da, istina je, samo...

⁹⁴⁵ *Spettate, sarete soddisfatto* (tal.) - Čekajte, bit ćete isplaćeni.

POMET: *Misser*, ne davajte se tuzi; konti se će činit i sinjor Marin ostat će vam oblegan, a bit će od čega platit.

PAVO (*Maroju*): Bogme neć' sad sramotit sina prid svijetom i prid vjerenicom koja mu donosi imanje.

MAROJE (*driješi tobolac i broji mrmljajući*).

BOKČILO (*za se*): Neka su i to ove oči vidjele gdje moj gospodar broji dukate za druge koji su ih spendžali; ma ih broji kako da mu će izet dušu iz tijela.

MAROJE (*daje novac Pavu, a ovaj Lessandru*): Oh, jadna moja starosti!

LESSANDRO: *Bagio la man a vostra signoria*.⁹⁴⁶ (*Odlazi.*)

POMET: A sad ću vam spovidjet i drugu nôvu, ter ćete slušat čuda kakvijeh još nijeste čuli. Došao čovjek našijenac iz tudeške zemlje, poslao ga bogati sinjor Ondardo od Auguste jeda bi mu našao kćer Mandalijenu koju je izgubio jes osam godišta, a sad joj želi ostaviti svoje veliko imanje. Jes', pođi i nađi kćer poslije osam godišta u svijetu gdje ima Mandalijenâ da im ni broja ne znaš. Znaci su⁹⁴⁷, veli našijenac, a sto škuda onomu tko je nađe. Rekoh u sebi: Pomete, ovo je fačenda dostojna tebe, a sto škuda su kako mana nebeska. Da se našijenac namjerio na Popivu ili koga drugoga, nikad se ne bi uzaznalo tko je kći sinjora Ondarda iz Auguste, ma ga je srjeća namjerila na Pometa, i Pomet ju je našao: bijaše viktorija to kako ono Čezara, kad reče: *Veni, vidi, vici*⁹⁴⁸. Mandalijena, kći i ereda sinjora Ondarda, zvaše se prije u Kotoru Mande, a sad se zove sinjora Laura; oto joj kuće prid vami. (*Glasoni*: Jes' vidio?... Tko bi reko?...) I sad što imam činit neg poč sa svojijem gospodarom sinjori Lauri da Tudešak uzme Tudešku, a našijenci da uzimaju našijenke, nije li tako, sinjor Marin?

GLASOVI: Jes', bogme jes!

BOKČILO: Pomo, a hoćemo li malo pinut?

POMET: Bogme hoćemo, Bokčilo, bit ćeš večeras sit i pjan. *Misser* Ugo...

UGO: *Jo, jo, antar parlar signora*⁹⁴⁹.

PETRUNJELA (*otvarajući vrata*): Zove vas gospođa da uzidete gori.

Deseti prizor

BOKČILO: Nuti čuda kojijeh se nagledah u ovoj zemlji!

MAROJE: Lijepa se si vraga nagledao, pjanice!

DŽIVULIN: Sinjori, da vam i ja rečem jednu. Poć ću najprije tražit onoga Džuha što mi nije navao do Jakina platio...

DŽIVO: Ma tko ti je ti Džuho o kojem vazda govoriš: je li iz Dubrovnika?

DŽIVULIN: Jes', iz Dubrovnika je.

DŽIVO: Onda će se u Dubrovnik i vratit, ter ga ćeš tamo nać, što se tu vrtiš sjemo i tamo?

⁹⁴⁶ *Bagio la man a vostra signoria* (tal.) - Ljubim ruku vašemu gospodstvu.

⁹⁴⁷ *znaci su* - postoje znaci

⁹⁴⁸ *Veni, vidi, vici* (lat.) - Dođoh, vidjeh, pobijedih

⁹⁴⁹ *Jo, jo, antar parlar signora* (tal.) - Da, da, ići kazati gospa

DŽIVULIN: More i tako bit, ma vam hoću rijet još jednu. Oto smo proštenje uzeli, sve se svršilo što se imalo svršit, a ja ću kako sutra put Jakina gdje me navao čeka. Ako vam je s voljom da počete sa mnom, brijeme je dobro, a što imamo ovdje još čekat?

GLASOVI: Jes'!... Pođ'mo u naš Dubrovnik... Pravo veli...

BABA: Oh da mi je opet ugledat mire od Grada, duša bi mi se smirila.

BOKČILO: A meni da je doć u moju tovijernu! Kako ugledamo mire od Grada, tako i deventamo drugi, kako svoji med svojimima.

NIKO (*Pjeru i Vlahu*): Ola, družino, a mi ćemo mjesto rimskih kurtizana štipati godišnice Među crjevjare.

PIJERO: A oci nam se će obeselit, pitat će nas konte i zatvorit će tobolac da im ne izmemo koji dinar.

LAURA, UGO I POMET *pojave se na balkonu.*

POMET: Vidim vas spravne za poč u Dubrovnik. Ma prije toga da još vidite nove vjerenike i da počete s mirom i sa srjećom.

UGO: *Jo, jo, signora mia cara.*⁹⁵⁰

NIKO: Sinjora, da ti smo priporučeni!

BABA: To onoj zlici?

MAROJE: To je onoj što izjede moje tisuće. (*Ugo i Laura se povlače; izlazi na balkon Petrunjela.*)

POMET: Svak čini svoj posao. Ja dovedoh moga gospodara kako vjerenika sinjori Lauri, a ovo za se isprosih u sinjore Petrunjelu, lijepu našjenicu, nek budu dvoji vjerenici. Popiva ču li, što se si skrio za svojijem gospodarom?

POPIVA: Mariolu jedan!

MARO: Muči, ruino moja!

PETRUNJELA: Mili moj,
dalek stoj;
imam svoga,
neću tvoga.

POMET: Popiva, to ti u bradu⁹⁵¹. Nijesi ti za veliki svijet kako mi; pođi sa svojijem gospodarom u Dubrovnik gdje se ćeš pasavat s manjim bokunima.

GLASOVI: Pođ'mo... pođ'mo... nije ga što čekat. (*Opće komešanje.*)

POMET: Tako se i komedija srjećno svršila, almanko za mlade, a stari nek čuvaju dinare. A sad pođ'mo na posao; čekaju nas na večeru.

⁹⁵⁰ *Jo, jo, signora mia cara* - Da, da, drago moja gospo

⁹⁵¹ *to ti u bradu* - pravo ti budi

RJEČNIK

aba (tur.) - grubo sukno
abandonati (tal.) - napustiti; *abandonati se* - prepustiti se
abate (tal.) - opat
adio (tal.) - zbogom (pozdrav); uzvik za prepaštenja
adorati (tal.) - obožavati
adversitat (tal.) - nesreća, nevolja
advokat, advokata (lat.) - svetac zaštitnik (zaštitnica); *kotorska advokata* - Gospa zaštitnica Kotora
afatigati se (tal. *affaticarsi*) - mučiti se, truditi se, umoriti se
aferin (tur.) - usklik odobravanja: bravo!, sjajno!, tako je!
agrančati (tal.) - zgrabiti, dočepati se
agresta (tal.) - kiselo grožđe; *vina na agrestu* - kisela vina, kiseliš; (isto što i *ogrestija*, v.)
akomodavati se, akomodati se (tal.) - prilagođavati se, prilagoditi se, urediti, nagoditi se; *akomodati se bremenom* - snaći se, prilagoditi se prema promjeni vremena odnosno situacije
akort (tal. *accorto*) - domišljat, lukav, oprezan, razuman
akostati se (tal.) - približiti se, primaknuti se, pristupiti
akumulati (tal.) - zgrtati, stjecati, nago-milati
akvijetati se (tal.) - smiriti se
ali - ili
alimanku (tal.) - barem
almanko - v. *alimanku*
alodžati (tal.) - stanovati, odsjesti
amant (tal.) - ljubavnik
amor (lat.-tal.) - ljubav
animele (tal, pl.) - teleće ili janjeće žlijezde, naraslice

animo (tal.) - duh, duša; hrabrost, srce; *ne basta ti animo* - nisi hrabar, nemaš hrabrosti
antik (tal.) - star, starinski; *antik čovjek* - čovjek staroga kova
aposta (tal.) - hotimice, namjerno; baš, upravo; navlaš
arecitati (tal. mlet. *arezitar*) - glumiti, govoriti odnosno prikazivati komediju
argument (tal.) - sadržaj (komedije), predmet, tema
arkitet (tal.) - scenski majstor
armilin (tal.) - bijela lasica, hermelin
asasin, asisin, ašišin (tal. *assassino*) - ubojica, razbojnik
ašišinati (tal.) - ubiti, upropastiti; usp.
asasin
asikurati (tal.) - osigurati, zajamčiti
astucija (tal.) - lukavstvo, lukavost
astut (tal.) - lukav; lopov
ašendati (tal.) - popeti se, uspeti se; skočiti
Augusta (tal.) - Augsburg, njem. grad u južnoj Bavarskoj
avancati (tal.) - dobiti, dobivati; *avancati kome* - dobiti od koga; *avancati trat kome* - nasamariti koga, doskočiti kome, spustiti kome
avar (tal. *avaro*) - škrt, lakom
avaricija (tal. *avarizia*) - škrtost, lakomost

baba, babe - dojilja
babka - dem. od *baba* (v.)
bačkio (gen. *bačkjela*) - malj kojim se nabija kudjelja, mala batina
baknuti - zahvatiti, dobiti
bala (tal.) - breme, tovar, naramak

balota (tal.) - boća, lopta kojom se gađa u *cunj* (v.)
balun (tal.) - lopta; *na balun poigrati s kim* - udariti koga da poleti
banak (gen. *banka*, tal. *banco*) - banka
bandeškati (tal. *bandire*) - otjerati
barbaćep - "drvena lutka s dugim nosom, u crnom ruhu, nekoć demonsko biće, čudovište s vel. ljudskom bradom, u st. Dubrovniku pokladna maska skitnice (mlet. *barbachiepo*)" (F. Čale)
bareta (tal.) - kapa
barižeo (mlet. *bariselo*) - kapetan milicije
basta (tal.) - dosta
bastah (sr. lat. *bastasius*) - nosač
bastahovati - raditi posao *bastaha* (v.)
bastati (tal.) - dostajati; *ne basta ti animo* - nisi hrabar
bastašija - trpljenje (v. *bastah*)
baša (tur.) - poglavar, starješina
bašije - niže (komp. priloga *bašo*, tj. nisko, tal. *basso*)
batati - teško hodati, lupajući nogama od umora
bazilišk (grč.) - bazilisk, zmijski kralj, mitska životinja, složena od žabe, zmije i pijetla s krunom na glavi, koja riga vatru i ubija pogledom
bestija (tal.) - zvijer, životinja
bestro - uzvik, prema *bjestija* (v.)
beškot (tal.) - dvopek
bilj - zbilja, istina; (pril.) zbilja, zaista
bižigati (mlet. *bisegar*) - tražiti, premetati
bjestija (tal.) - zvijer, životinja, nečovječan
Blaženica - Gospa, Bogorodica
blesti (prez. *bledem*) - ludo govoriti, blebetati
bludilo - maza (o djetetu)
bluta (lat.) - pokvareno vino
Bneci - Mleci, Venecija
bnetački - mletački, venecijanski
bo - jer, naime
bofun (tal.) - lakrdijaš
bokara - vrč, pehar
bokun (tal.) - zalogaj, komad
bolanča (gen. pl. *bolanača*) - novac
boles - bol, jad, tuga, žalost

boliti se - žaliti, biti žao
brada - u izrazima: *u bradu* (kome) - usprkos (kome); *ovo mi u bradu* - pravo mi budi, to sam i zaslužio
bragešice (tal.) - hlače
bratkovina - vrsta bijeloga grožđa
bravati (tal.) - prijetiti, prkositi
brigata (tal.) - družina
brijeme - vrijeme; *davati se dobru bremenu* ili *dobro brijeme dijeliti* - uživati; *ugoditi zlu bremenu* - prilagoditi se nevoljama; *uživati brijeme* - dobro se provoditi
brikunanje (prema tal. *briccone*) - laganje, varanje
brinc - zdravica (tal. *brinzi*, *brindisi*, preko španj. *brindis*, od njem. *bring dir's*)
brižan, *brižna* - jadan, jadna (često kao uzrečica, poštapalica)
brižnica, *brižnik* - jadnica, jadnik
brjeme - teret, brema
brže - pored danas uobičajenog značenja, znači još i: vjerojatno, valjda, možda, prije, skoro, radije i sl.
budi - zar, da li
bula (tal. *bullu*) - raskokani kukuruz, neko bjelilo za pudranje
bule - v. *bulin*
bulin (tal.) - manja kugla kojoj se većom nastoje približiti igrači u igri na boće; usp. *izrizikati*
buna - vreva, graja
bunaca (tal.) - bonaca, morska tišina

caftjeti (prez. *caftim*) - cvjetati
cance (gen. *canaca*, mlet. *zanze*) - brbljarija, blebetanje
ciglovit - cigli, jedini
cijeć - zbog, radi
ckniti - kasniti
cokula (tal.) - drvena papuča
crjevja - cipela
crjevjar - postolar; *Među crjevjare* - ulica u starom Dubrovniku u kojoj su bile postolarske radnje
crljen - rumen, dobra izgleda, zdrav

cunj (mlet. *zon*) - klip koji se gađa *balotom* (v.), tj. loptom

čafran (tal. *zafferano*) - šafran, vrsta začina

čas (gen. *časti*) - čas; čašćenje

čeljadin - čeljade

čersati se - bijeliti se bjelilom kojim se mažu žene

čertamente (tal. *certamente*) - zaista, sigurno

čerto (tal. *certo*) - sigurno; *za čerto* - jamačno, zasigurno

čes (gen. *česti*) - sudbina, udes

česar (tal. *cesare*) - car

česnoviti luk - bijeli luk

čestit - sretan, blažen, slavan, bogat, svijetao

čijem - čim; dok

čijera (tal. *cera*) - lice, izgled lica; *činiti*

komu dobru (zlu) čijeru - dočekati koga s znakovima dobrohotnosti, odnosno odbojnosti

činiti se - praviti se, pretvarati se

čoha (tur.) - vrsta čvrste tkanine; haljina od takve tkanine

čošina - augm. od *čoha* (v.)

čovječji - muški (pridjev od *čovjek* u značenju *muškarac*)

čovuljic - patuljak, čovuljac, "lutka ljudskog oblika, isto što "homunculus", za koga se vjerovalo da magičnom moći može oživjeti" (F. Čale)

čuti - poslušati, podnositi; čuvati, paziti na što; doznati

ć' - ćeš

ćačko - otac, tata; star čovjek

ćamati se (tal. mlet. *ciamar*) - zvati se

da - pored danas običnih značenja još i: a, ali, nego, već

da' - daj

daj - bar

dake - dakle

daleče - daleko

dalek - daleko

dati - v. *davati*

davati - podavati se kome (lasc.); prepuštati se; *u grijeh se davati* - grijешiti; *davati rijet kome* - dopuštati kome da govori, da nastavi govoriti; *davati razumjeti* - varati, obmanjivati; *srce mi dava* - osjećam, slutim

daž - kiša

dekjarati, dekjaravati (tal. *dechiarare, dichiarare*) - izjaviti, izjavljivati, objasniti

dekrepit (tal.) - veoma ostaro, oronuo

delektati (lat. *delectare*) - veseliti

deliberati (tal. *deliberare*) - odlučiti

delicije (tal.) - uživanje, slasti, divote

delicijoz (tal.) - divan, prekrasan, slastan

demaškin (tal. *damasco, damaschino*) - damast, damastna svila (naziv prema gradu Damasku u Siriji)

denj (tal. *degno*) - dostojan, vrijedan

desperacijon (tal.) - očaj, očajanje

desperan (tal.) - očajan

desperati, desperavati (tal.) - očajavati

despjačer (tal.) - neugodnost (suprotno od *pjačer*, v.)

desponjati (lat. i tal. *disponere*) - nagovoriti, skloniti nekoga; *desponjati se* - spremi se na nešto

deventati (tal.) - postati

devot (tal.) - pobožan

dezeređitati (tal.) - razbaštiniti, lišiti nasljeđa

dezvijan (tal. mlet.) - razuzdan (v. *dezvijati*)

dezvijanik - v. *dezvijan*

dezvijati (tal. mlet.) - zavesti s pravoga puta, pokvariti

dijeliti se - rastajati se

dijeljati se - dijeliti, rastajati se

dijetac - djetić, mladić

dilji - dulji (komp. od *dug*)

dinar - novac; sitan srebrni novac

diskoras (gen. *diskorsa*, tal. *discorso*) - govor

dispos (ž. r. *disposta*, tal. *disposto*) - spravan, spreman

divers (tal.) - različit, razni

djetić - mladić, sluga

djevenica - krvavica

djevojčica - djevojka
djevojka - sluškinja, godišnica (v.)
dobaviti se (čega) - steći, domoći se, doći s mukom do nečega
dobiti (prez. *dobudem*) - svladati, pobijediti, dobiti
dobivati (prez. *dobivam*) - nadmašivati, pobjeđivati
dobročes - sretan, dobar
dobrostitiv - milostiv
dogarati (komu) - spržiti što
dohitati - dohvatiti, dosezati
dojti - doći
doktrina (lat.) - nauk
doktur (lat.) - učen čovjek, mudrac, učitelj
dolu - dolje
domaća - žena, supruga
domom - kući, doma
domoriti - dosaditi
doruinati - upropastiti do kraja; usp. *ruinati*
dosle - do sada
dostojati - zavređivati, zaslužiti
došastje - dolazak
dotrudnjati - dosaditi, dotužiti
dovijećati - završiti vijećanje, zaključiti vijećanjem
dozaklati - dokrajčiti
drača - trnje; *zatvoriti dračom* - ograditi trnjem
drapijer (mlet. *drapier*) - trgovac tkaninom, svilom
drijevo - brod, lađa
drug - muž; jednak kome
drugovja - drugi put
družiti s kim - biti, drugovati s kim
dubitati (tal.) - sumnjati, bojati se
dubje - stabla, hrastova šuma
dudzina (tal. *dozzina*) - tuce, dvanaest komada
dukatac - dem. od *dukat*
dumna (lat. *domina*) - koludrica, časna sestra
dundo - stric, ujak; naziv za stariju osobu
dunidžati, *dunižati* (tal. *donneggiare*) - uzdisati, ljubiti, ljubakati, voljeti
durati (tal.) - trajati

duša - čovjek; dah, dušak; *popiti dušu* - uništiti, upropastiti; *dušom mojom* - duše mi, tako mi duše
dužnik - dužnik; vjerovnik
dvadesti - dvadeset
dvaes - dvadeset
dvaš - dva puta
dvići (prez. *dvignem*) - dignuti, skinuti
dvignuti - ustati; povesti nekoga; spremi se, krenuti, uputiti se, odmaknuti; odgojiti; ukloniti; *dvignuti sa zla puta* - spasiti; *dvignuti komu što* - oteti, ukrasiti; *dvignuti se* - otići
dzar (tal. *zaro*) - kocka; *vrgnuti dzar* - baciti kocku; *vrgnuti dzar na tavulijer* - baciti kocku na ploču, tj. (u prenesenom smislu) baciti udicu
dzetenin (tal. *zetano, zetani*) - tkanina za ženske haljine od vrlo teške svile
dzibilin (tal. *zibellino*) - zerdav, samur; *poctava od dzibilina* - podstava od samurovine
dzoja (tal. *gioia*) - dragulj, nakit (v. *džoja*)
dzora - zora
dzubun (tur. *zibun*) - muški kratki kaput

džambjelot - tkanina ili haljina od devine dlake (tal. *ciambelloto*, danas *cammellotto*, od st. franc. *chamelot*)
džilj (tal. *giglio*) - ljiljan
džiljoz (tal. *geloso*) - ljubomorani
džimrijati (tur. *cimri* - siromašan, škrt) - škrtariti
džintio (tal. *gentile*) - ljubazan, otmjen, plemenit
džoja (tal. *gioia*) - dragulj (usp. *dzoja*)
Džuho - lopudski podrugljivi naziv za Dubrovčane (?)
džusto (tal. *giusto*) - baš, upravo, točno

đidija (tur. *gidi*) - rogonja; nevaljalac, nasilnik
Đurađ - Juraj, kršćanski svetac

ekčelent (lat.-tal.) - sjajan, izvrstan
eko - evo

er - jer; da, kao da, budući da
ereda (tal. *erede*) - baštinica, nasljednica
eror (tal.) - pogreška; *biti u eroru* - pogriješiti; *uzeti u eror* - pogrešno shvatiti, pogriješiti

fačenda (tal.) - posao; smutnja
fadžan (tal. *fagiano*) - fazan
faktur (tal. *fattore*, lat. *factor*) - poslovođa
falj (prema tal. *fallire*) - propast
fantastik (tal.) - čudan, nastran, neobičan; čudak
fantazija (tal.) - mašta, tlapnja; *promijeniti fantaziju* - promijeniti mišljenje; *stoviti se u fantaziju* - utuviti u glavu
Far od Misine (tal. *Faro di Messina*) - Mesinski tjesnac, u kojemu su mitske nemani Scila i Haribda
fastidijo (tal.) - nevolja, dosada, muka; *doći na fastidija* - upasti u nevolje; *davati fastidija* - zanovijetati, dosađivati
fastidijoz (tal.) - mučan, dosadan
favor (tal. *favore*) - ljubaznost; *biti kome u favoru* - imati nekoga sklona sebi
feca (mlet. *fezza*) - talog; *feca od ljudskoga naroda* - ljudski ološ
feličita, feličitat (tal.) - sreća, blaženstvo
fengati (lat. i tal. *fingerere*) - pretvarati se
fermati se (tal.) - zaustaviti se
fermo (tal.) - nepomično; *za fermo* - pouzdano, sigurno
fest (tal.) - zabava, proslava
fin (gen. *fini*, tal. *fine*) - cilj; *na dobru finu* - s dobrim ciljem, s poštenom namjerom
fin (gen. *fin*, tal. *fine*) - kraj; *dati fin* - dokrajčiti
fineca (tal. *finezza*) - finoća
fint (tal. *finto*) - tobožnji; *finta mostra* - lažni uzorak
Fjerenca - Firenca (tal. *Fiorenza*)
fjersati - načiniti kome *fjersu*, tj. ožiljak, nagrđiti koga udarcem (prema lat. *firsus*, sjev. tal. *fers*, od *effervescere*)
fodža (tal. *foggia*) - način odijevanja; *fodža nova* - nova moda
foldra (mlet. *fodra*) - podstava
fora (tal.) - van

fortuna (lat.-tal.) - oluja na moru; sudbina, udes; sreća
frankati (tal. *francare*) - platiti, nadoknaditi; *frankati spendze* - nadoknaditi troškove
frapati (tal. *frappare*) - nakititi prišivenim šarolikim komadićima tkanine
frapan - v. *frapati*
fresak (pl. *fresci*, tal. *fresco*) - svjež
funjestra (tal. *finestra*) - prozor
furencija (prema tal. pridjevu *furente*) - razjarenost, srditost, bijes
furija (tal.) - bijes, naglost; hitnja, žurba
furistijer (tal. *forestiero*) - došljak, stranac; usp. *prustijer*

g - k, ka
gaće - hlače
galant (tal. *galante*) - galantan, ljubazan, uglađen; poštenjak
galantarija (tal.) - udvornost, uslužnost, uglađenost, ljubaznost, sposobnost u opođenju sa ženama; ukras, ures
galatina - hladetina
galina od Indijana (tal. *gallina indiana*) - indijanska (američka) kokoš, purica (?)
garofalić (tal.) - vrsta začina, dem. od *garofao*, klinčić
giribic (tal. *ghiribizzo*) - hir, mušica
gluma - neistina, šala
glumac - svirač, osobito koji svira na piri; glumac
godina - vrijeme
godišnica - seoske djevojke koje su gradski gospari uzimali za sluškinje u gradu, najčešće na godinu dana, dok se ne bi udale
godišće - godina
goj - izobilje; spokoj, mir, uživanje, radost
gonenuti - odgonetnuti, pogoditi (zagonetku); *što mi se gonenu* - pogodi što znači, odgonetni
gori, goru - gore
gorušt - gorući, vrući
gostara (novogrč.) - vrč, sklenka, boca
govoriti od koga - ogovarati koga, pri-

govarati kome
gracija - milost; *imati graciju od koga* - steći čiju naklonost; *doći s malom gracijom* - doći s malo poštovanja; *doći s kojom gracijom* - doći s kojom izlikom
grintav - gubav, krastav (i u prenesenom smislu); bijedan (kao psovka), nevaljao
grintavac - bijednik, nevaljalac. v. *grintav*
grintavica - grintava žena, v. *grintavac*
grinja - moljac; mana, slabost, grijeh
grkos - gorčina
grlo - vrat
grmuša - vrsta male ptice, dračarka
grub - ružan, zao, loš, nevaljao
gruboća - rugoba, grdoba
grubši - komp. od *grub* (v.)
gunj - vrsta haljine
gustati (tal. *gustare*) - uživati
guveran (tal. *governo*) - postupak; upravljanje, vladanje
guvernati (se) (tal. *governare*) - čuvati (se), vladati (se)
gvacet (tal. *guazzetto*) - pikantno spremjeno meso ili riba
gvardijan (tal.) - čuvar, stražar

haholjak - mala ušteđevina
har - zahvalnost, milost; dar, korist; *na har* - na dar; *u har* - u korist, korisno;
imati za har - biti zahvalan
haramija (tur.) - hajduk, pljačkaš, razbojnik, zločinac
havijar - kavijar
hitati - hvatati, loviti; *hitati se koga* - hvatati se koga, priželjkivati koga; *hitati se života* - pokušati ubiti
hoć' - hoćeš
hode - idući, hodajući
hotjeti - htjeti; *vele se hoće* - mnogo treba, mnogo se traži
hraniti - čuvati; uzdržavati; hraniti
hristjanin - kršćanin, u prenesenom smislu čovjek uopće
hrusta (lat.) - kora na pečenju
hubav - lijep, ubav
hud - zao

ičigov - ičiji
idol - ideal, uzor
igrati - *igrati rukom (rukami)* - dirati, pipati; tući
ijed - jed, bijes
ijem - jedem
impačati (tal. *impacciare*) - smetati; *impačati se* - miješati se u nešto
importancija (tal.) - važnost
impresijon (tal.) - dojam
impreza (tal. *impresa*) - pothvat; *biti vražje impreze* - biti kao vrag (tj. jako) poduzetan
improvisto - *na improvisto* - iznenada (tal. *all'improvviso*)
inako - drugačije
incukarada (tal. mlet.) - vrsta slatkiša
Indijan - Indijac
indijani - indijski
indženj (tal. *ingegno*) - duh, pamet; *imati indženj* - biti pametan, sposoban
indženjati se (tal. *ingegnarsi*) - trsiti se, probijati se, snaći se
indženjoz (tal. *ingegnoso*) - oštrouman, snalažljiv, domišljat
informati (tal.) - obavijestiti
informan (tal.) - obaviješten
ingvas - crnilo, tinta
inmadžinati (tal. *immaginare*) - izmisliti
inportancija - važnost
inspiritan (tal. *inspirato*) - opsjednut zlim duhom, bjesomučan
intertenjati (tal. *intertenero*) - zabaviti
intravenjati (tal. *intravvenire*) - dogoditi se
intromecati se (tal. *intromettersi, intromezzare*) - posredovati
inventur (tal. *inventore*) - izumitelj, pronalazač, otkrivač
injorant (tal. *ignorante*) - neznalica
ishoditi - izlaziti
iskati (prez. *ištem*) - tražiti, pitati; *iskati od nekoga* - propitivati se, pitati za koga
ispliti (prez. *isplijem*) - isplivati; izvući se
isprigan (lat. *frigere*) - pržen
istoč - istok
istom - samo, tek

istrijebiti se - očistiti se (npr. od ušiju); profiniti se
išetiti se - pokvariti se, propasti (oboljeti)
ištom - v. *istom*
item (lat.) - također, nadalje, zatim (izraz se koristi kod nabiranja u trgovačkom žargonu)
izeti (prez. *izmem*) - uzeti; *izeti se od* - osloboditi se od, izmaknuti
iziti (prez. *izidem*) - izaći, pojaviti se, popeti se
iznaći (prez. *iznadem*) - otkriti, pronaći
izrizikati, - potrošiti sve raspoložive kugle u igri "na boće" (tal. *risicare*, staviti na kocku, pokušati sreću, usuditi se); v. *bu-le*, *bulin*
izulan (tal. *isolano*) - otočanin
iždeniti - silom odagnati

jâd - otrov
jajer (lat. *aer*, tal. *aere*) - zrak
Jakin - stariji naš naziv za grad Anconu u Italiji
javi - na javi, zbilja
jeda - eda, da, da li, zar
judicijo (lat. *judicium*, tal. *giudizio*) - pamet, razbor
junak - sluga (pored običnog značenja)
jur - već

kaban (tal. *gabbano*) - ogrtač, kabanica
kajpa (lat. *cavea*, st. tal. *caiba*) - koš, osmatračnica na brodskom jarbolu
kako - kao; kako
kalati (tal. *calare*) - spustiti; *kalati komu* - nasamariti koga
kamara (tal. mlet. *camara*) - soba
kamarijera (mlet. *camariera*) - sobarica
kami - kamen
kaminata (lat.) - peć; soba s ognjištem
kampanja - polje; bojno polje; *čovjek od kampanje* - borac, ratnik
kanalja (tal. *canaglia*) - ološ, rulja, svjetina; nitkov, nevaljalac
kankar (tal. mlet. *cancaro*) - rak, rak-rana
kant (tal. *canto*) - pjevanje

kantati (tal. *cantare*) - pjevati
kantun (tal. *cantone*) - ugao; *platiti jed-nijem kantunom* - pobjeći a da se ne plati
kao - kako, kao da
kapa - ogrtač s kapuljicom
kapun (tal. *cappone*) - kopun, uškopljeni pijetao
kara - stup sramote, vrsta kazne u Dubrovačkoj republici (naziv dolazi od tal. *carro*, jer su se u nekim mjestima u Italiji za istu svrhu koristila kola, za koja bi se privezao krivac i vozio okolo kako bi ga se izvrglo sramoti)
karatio (gen. *karatjela*, tal. *caratello*) - uska poduga bačvica; *učiniti od bačava karatjele* - upropastiti
kareca (tal. *carezza*) - milovanje
karecati (tal. *carezzare*) - milovati
karestija (tal. *carestia*) - oskudica, nestašica
karižica (srvj. lat. *carisea*) - dem. od *kari-dža*, debelo, krupno sukno
karmizin (tal. *carmesino*) - grimiz
kastigati (lat.) - kazniti
kaša - jelo od predrta žita, ili prosa, ili brašna kuhana u mlijeku ili vodi, vjerojatno karakteristično na brodu
kašica - dem. od *kaša* (v.)
katunar - poglavar u katunu, seoski knez
kavalijer (tal. *cavaliere*) - vitez
kazati - pokazati; *kazati se* - pokazati se, činiti se
kigodi - tkogod; netko, ponetko
kima (grč. *kyma*) - volja, želja
klenuti - svršeni oblik od *klecati*, zvoniti na jednu stranu zvona, zvoniti mrtvacu; *zla će mu klenut* - umrijet će
kletište - pastirska koliba, klijet
klopac - drvena cipela
knjiga - papir; pismo
knjižica - pisamce
knjižnik - književnik; pisar
kolač - nagrada za dobru vijest; *doći s kolačem* - donijeti vijest; *uzeti kolač* - javiti dobru vijest i zato biti nagrađen
kolajina (tal. *collana*) - ogrlica koju nose i

muškarci kao znak časti ili viteštva
kolana - v. *kolajina*
kolarin (tal. *collarino*) - ogrlica
kolende - dar koji se dobija na Božić ili za Novu godinu
količak - dem. od *kolik*
kolora (tal. st. *collora*) - žuč, jed; *stavljati se s kim u koloru* - srditi se na koga; *ostaviti* ili *ustaviti koloru* - odljutiti se, prestati biti ljut
kom - kad, netom, čim
komanditi (tal.) - zapovijedati
komarda (novogrč.) - dućan; mesarnica; klaonica; *od komarde* - dodatak uz ime-nicu s pogrđnim značenjem
komín (tal. *camino*) - dimnjak
komod (tal. *comodo*) - širok, prostran
kompanj (tal.) - drug
kompanjija (tal.) - družina
komun (tal. *comune*) - komuna, grad-država, općina
konfortati (se) (tal. *confortare*) - potkrijepiti (se)
konselj (tal.) - savjet
konseljati se (tal.) - savjetovati se
konsideracijon (tal.) - razmišljanje, razmatranje
konsolati se (tal.) - tješiti se
konsumati, konsumavati (tal. *consumare*) - uništiti, uništavati, izjedati
konsumiti (tal.) - trošiti (usp. *konsumati*)
kont (tal. *conte*) - knez
kont, konat (tal. *conto*) - račun; *gledati, iskati konte* - pregledati, tražiti račune; *pridati kont* - predati, položiti račun; *držati se na kontu* - voditi računa
kontati (tal. *contare*) - izbrojiti
kontemplacijon (tal.) - razmišljanje; *stati u kontemplacijoni* - razmišljati, razmatrati
kontent (tal.) - zadovoljan; *biti od čega kontent* - složiti se s čim, pristati na što
kontent (tal.) - zadovoljstvo
kontentati (tal.) - zadovoljiti
konj - školska kazna u starom Dubrovniku, kažnjavanje učenika tako da ga se stavi na krkače i batina po zadnjici
konjura (tal. *coniura*) - urota; *učiniti ko-*

njuru - urotiti se
koporati (prez. *koporem*) - micati se
korda - nožina, mač, sablja, ćorda
kordetina - augm. od *korda*
kordijal (tal. *cordiale*) - srdačan, iskren
kordijo (gen. *kordijala*, tal. *cordiale*) - lijek ili piće za okrepu slabima
korèt (tal. *coretto*) - žensko odijelo, prsluk
kortezija (tal.) - udvornost, uljudnost
kortidžana, kortižana (tal. *cortigiana*, mlet. *cortesana*) - kurtizana, bludnica
kortidžati (tal. *corteggiare*) - pratiti, dvoriti, usluživati
kortižana - v. *kortidžana*
korunica - rozarij, molitva s krunicom ili kralješom (brojenicom); *govoriti, pjeti (pjevati) korunicu* - moliti prebirači kralješ
kosović - ptica kos, drozak
kostati (tal.) - koštati, stajati
kostumanca (tal. *costumanza*) - v. *kostumi*
kostumi (tal. *costumi*) - ponašanje, običaji
kozomor - vlažno vjetrovito vrijeme, s jakim istočnjakom, kišom, ili krupom ili snijegom
kožuhar - krznar
krinca - zemljana zdjela, čanak
Krkar - staro ime otoka Korčule (grč. *Korkyra*, lat. *Corcyra*)
Krkarka - Korčulanka (v. *Krkar*)
kropiti - prskati, močiti
krudelta (tal. *crudelta*) - okrutnost
krudeo, krudeli (tal. *crudele*) - okrutan
ktjeti - htjeti
kudi, kudije - kuda
kujus (lat. genitiv od *qui = cuius*) - izraz kojim se podrugljivo cilja na učenost pedanata i poznavalaca latinskog (ta se riječ često čuje u latinskom)
kuljen - vrsta kobasice
kunj (mlet. *cugno*, lat. *cuneus*) - oruđe za kovanje novca
kurati se (tal. *curarsi*) - brinuti se
kurdjela (tal. *cordella*) - vrpca
kurt (tal. *corto*) - kratak; *imati kurtu vistu* - biti kratkovidan

kus - komad; zalogaj
kutalac - dem. od *kutao* (v.)
kutao - mjedena, drvena ili limena čaša s ručicom i poklopcem
kvart (tal.) - četvrt; *kvart ure* - četvrt sata

lačan - gladan
lakom - škrt (pored običnog značenja)
lakomac - škrtac (pored običnog značenja)
larad (gen. *larada*, tal. *lardo*) - slanina
lardica - kriška slanine, dem. od *larad* (v.)
largije (tal. *largo*) - bogatije, izdašnije, obilnije; komp. od *largo*
lasan - lak
latineški - v. *latinski*
latinska zemlja - Italija
latinski - talijanski
laziti - hodati polagano, puzati
legati (lat.) - čitati
letanije - litanije
letuarijo (tal. *elettuario*) - ljekoviti pekmez
letušte (sr. r.) - perad, živad
levada (tal. mlet. *levada*) - zamah
Levanat - Istok, Levant
libar (tal.) - knjiga
liber (tal.) - slobodan
liberal (tal. *liberale*) - darežljiv, širokogrudan
liberati se (tal. *liberarsi*) - osloboditi se
liberta, libertat (tal.) - sloboda
libro (tal. *libro*) - knjiga, usp. *libar*
lihati - lisičiti, pretvarati se, ponašati se lukavo kao lisica (liha)
lis - list
lisičiti - varati, pretvarati se, ponašati se lukavo kao lisica
Lokrum - Lokrum, otočić pred Dubrovnikom
Lopud - otok kraj Dubrovnika, u Elafitskom arhipelagu
luk česnovit - češnjak, bijeli luk
Luncijata - krajnji zapadni obronak brda Srđa iznad ušća Rijeke Dubrovačke, odn. crkvice Blagovijesti, Gospe Nuncijate

(tal. *Nunziata*) na tom brežuljku
luža (tal. *loggia*, mlet. *loza*) - zgrada s otvorenim trijemom, u kojoj su stanovali dubrovački gradski stražari

ljepos - ljepota
ljubi - ljuba, draga
ljubim - ljubljen
ljublježiv - ljubazan
ljubnuti - poljubiti
ljudic - v. *čovuljic*

ma - ali
mâ - moja
mađioničina - augm. od *mađionica*, žena koja sastavlja *mađije* (čaranja)
magadzin (tal.) - skladište
mah - zamah, udarac
mahača - stražnjica, zadnjica
mahnit - luđak, mahnitac
mahnitica - mahnita žena
maj - uzvik; usp. *majde*; *majdeši*
majde - zaista, baš
majdeši - v. *majde*
Majka - Gospa
majstorija - šala
malankonija (tal.) - tuga, sjeta
malankonik (tal.) - obuzet *malankonijom* (v.)
malo - zamalo, umalo
manastijer - samostan
mandžagvadanj (tal. *mangiare* i *guadagno*) - nekoristan radnik, danguba, parazit
manenština - mahnitac
manigodo (tal. *manigoldo*) - krvnik; lupež, nitkov, hulja
manilj (tal. *maniglio*) - narukvica
manjkati - nedostajati; ne ispuniti obećanje; *ničijem ne manjkati* - sve dati
mao - malen
Marac - dem. od Maroje, odnosno Maro
marcapan (tal.) - slatkiš s bademima
marijo (gen. *marijola*, tal. *mariolo*) - lopov, varalica, lupež, obješenjak, mangup
mariolstvo (tal.) - prijevara, varanje
martira (tal.) - mučenica
mavasija - malvasija, vrsta vina

mavasijica - dem, od *mavasija* (v.)
mećajica - drvena miješalica za kašu
medz (tal. *mezzo*) - sredstvo
medzalin (tal. mlet. *mezalin*) - sitni srebrni dubrovački novac
meritati (tal.) - zaslužiti
meštar - majstor, učitelj; *meštar od skule* - učitelj
metati (prez. *mećem*) - bacati; *metati se na koga čime* - bacati što na koga
meu - među
mijendelak (pl. *mjendeoci*, tal.) - badem (dem. od *mijenduo*)
mijentovati (tal. *mentovare*) - spominjati, imenovati
Milostivica - Gospa od milosti, Bogorodica
minuti - umrijeti; proći, mimoići
mir (lat. *murus*) - zid; *miri* - zidine
mirakulo (tal.) - čudo
mirakulozamente (tal.) - čudnovato, čudom
Misina - Messina, grad na Siciliji
mistijer (tal. mlet. *mistier*) - posao
mišer (tal. *messere*) - gospodin
mizer (tal. *miserio*) - bijedan
mizerija (tal.) - nevolja, bijeda
mjedenica - sitan bakren novac, tridesetina srebrnog dinara; *grintava mjedenica* - prebijena para
mjedeničar - škrtac (koji ne pušta iz ruku mjedenice)
mjedi (pl. od *mjed*) - novci
mjesto - grad; *na mjesto* - odmah; *promijeniti mjesto* - odseliti, nestati
mješnica - mijeh s dvije svirale
mješte - mjesto, umjesto
mmiti, mnjeti - misliti
mojemuča - majmun
mojemun - majmun
mojemunski - majmunski
morebit - možda
moreški - maurski, crnački; *Moreška zemlja* - arapska zemlja, sjev. Afrika
morinčela (st. tal.) - hemoroidi
mortar (tal.) - mužar, prangija, vrsta malog topa
mostarda (tal.) - slačica, gorušica, muš-

tarda
mostra - uzorak robe; *finta mostra* - tobožnji, lažni uzorak; usp. *fint*
mrčarija - "u izrazu *obraz od mrčarije* - što je vjerojatno isto što i obraz od kurve, jer su se prostitutke mrčile ("pengale lice", kako se kaže u *Noveli od Stanca*); stoga možda dolazi od *mrčiti*, a ne od *mercera*, tj. sitna roba (Skok), ako nisu igrom riječi obuhvaćena oba značenja" (F. Čale)
mrnar - mornar
mučati - šutjeti
mudarac - mudar čovjek, filozof
munida, munita (tal. *moneta*) - novac
muzuvijer (arap.) - zlikovac, varalica, klevetnik
muzuvjeriti - potvoriti, raditi kao *muzuvijer* (v.)
mužik (tal. *musicio*) - glazbenik, pjevač

nablizu - blizu, izbliza
načiniti - napraviti; popraviti; prirediti
nadvor - vani, izvan kuće
nagalantati se - dotjerati se, uresiti se (usp. *galant*)
nahoditi - nalaziti
nahvao - navlaš, hotimice; *ljudi nahvao* - lažni, tobožnji ljudi, neljudi, suprotno od ljudi *nazbilj* (v.)
najbrže - smjesta, odmah
najspeditije (tal. *espedito*) - najbrže, najokretnije
najlakše - polako
najliše - osobito, najviše
najsjutrije - sutra ranom zorom
najti (prez. *najdem*) - naći
najveće - najviše
namjeriti - nadoknaditi, nadomjeriti
namoru - zbilja, doista; nego
namuran - zaljubljen (v. *namurati se*)
namurati se (tal. *innamorarsi*) - zaljubiti se
namuroza (tal.) - ljubavnica
napanjkati - oklevetati
napas - napasnik; vrag
napastovati se - mučiti se

napiti - nazdraviti
napraviti - popraviti, dotjerati
naprijeda - unaprijed; dalje; naprijed
narikla (lat.) - morski puž koji služi kao mamac za ribu
naspati se - ne brinuti se (pored danas uobičajenog značenja)
našjenac - naš čovjek, našinac
naučivati - trajni oblik od *naučiti*
naufradžijo (tal. *naufragio*) - brodolom
nausnica - malje, iz kojih će poslije mladici izbiti brkovi
navao (lat.) - brodarina; brod
navegati (lat.-tal.) - brodit, ploviti
navrt - jastučić koji rabe nosači da im teret ne žulja vrat
nazbilj - zbilja, doista; *čovjek nazbilj* - pravi čovjek, za razliku od čovjeka *nahvao* (v.)
nea - neka
nebit - *nebit da bude* - (možda) neka se i nemoguće dogodi
nebog - ubog, jadan, siromašan
nebogo - v. *nebone*
nebone - vok. od *nebog*, uzrečica: jadan ne bio
neć' - nećeš
neg - nego
negromant (tal.) - čarobnjak, vještac
nehote - nehotice
nemanština - mahnitac; isto što i *manenština* (v.)
nemoć - bolest
nemoćnik - bolesnik
nenavidos - zavist
nepuča (lat.-tal.) - sestrična, nećakinja
nesan - nesanica; briga
nesmiran - nerazmjern, prevelik; golem, neizmjeran
nespanje - nesanica
nespoznanje - nezahvalnost
nesvijes - ludost
nesvijestan - nerazborit, nepromišljen, bijesan
net (tal. *netto*) - čist
nî - nije
norma (lat.) - pravilo; *činiti normu komu* - nametati pravila, upravljati kim

nositi se - ponašati se, vladati se
notati - primijetiti, opaziti
nôva (tal. *nuova*) - novost, nov glas, vijest
novela (tal.) - šala; *učiniti novelu komu* - sprdati se s kim, nasamariti koga
nut, nuti - nu, gle, vidi

nje - njezin (njezina, njezino); njih
njegda - nekoć
njegdi - negdje
njih - njihov (njihova, njihovo)

obeseliti - obradovati
obiskati (prez. *obištem*) - pretražiti
obiti - okovati
objednom - zajedno, u jedan put, odjednom
oblahan - okruglast, dem. od *obao*
oblegan (tal. *obbligato*) - dužnik, zahvalan
obnajti - pronaći
obрати - izabrati, odabrati, odlučiti; *obra-ti partit* - odlučiti se (usp. *partit*)
obraz - krinka, maska, način; *obraz od kurve učiniti* - biti bezočan, beskrupulozan; *kojim obrazom* - kako
obvonjati - nanjušiti
octic - dem. od *ocat*; *rusati octic* - ocat s ružinim laticama (v. *rusati*)
octičica - dem. od *octika* (v.)
octika - ocat
očas (gen. *očasti*) - rep, zadnjica
odar - krevet
odijeliti se - rasti se
odkinuti se - osloboditi se koga, rasti se s kim
odkle - otkad, otkako; odakle
odkriti - razotkriti, raskrinkati; *odkriti se* - odati se, očitovati se
odlučiti - odrediti, namijeniti (pored običnog značenja)
odor (tal.) - miris
odpraviti - uputiti
odražati - omiliti
odrijeti se (prez. *oderem*) - oderati se, izgrepsti se

odsela - odsad
odvrći se - odreći se koga ili čega
odždeniti (prez. *odždenim*) - odagnati
ogledati - pregledati, vidjeti, izvidjeti
oglušati (prez. *oglušam*) - ne mariti za što, oglušiti se
ogrestija - kiselo grožđe; usp. *agresta*
okazijon (tal.) - prilika, prigoda, zgodna
okordati (tal. *accordare*) - unajmiti; *okordati se u koga* - zaposliti se u koga
okošt - mršav, suh, košcat
omičid (tal. *omicida*) - ubojica
onada - onda
ončas - odmah
ondi - onamo
onestije (tal.) - časnije, pristojnije, komp. od *onesto*
oni - onaj
ono - eno
onorati (tal. *onorare*) - poštovati, cijeniti
onuđe - dalje
opasti (prez. *opadem*) - pasti, otpasti
općen - zajednički
općeno - općenito, uopće
općiti - držati se; običavati
operati (tal.) - raditi, djelovati
operati se (tal.) - služiti se kim ili čim, rabiti, upotrijebiti (prema mlet. *doperar*. lat. i tal. *adoperare*, od čega ima *duperati*)
opinijon (tal.) - mišljenje; *biti od opinijoni* - misliti, smatrati
opraviti - učiniti, obaviti, popraviti, naknaditi
optoka - rub, obrub
ordenati (mlet. *ordenar*, tal. *ordinare*) - urediti, narediti, načiniti
Orlando - Roland, paladin Karla Velikog, iz starofrancuskih spjevova, simbol junaštva; kip Orlando kojega je u 15. stoljeću islesao kipar Antun Dubrovčanin nalazi se na dubrovačkom Stradunu
ormanica - lađa, brod; *učiniti se u ormanicu* - služiti kao mornar na galiji
oršu (tal. *orsu*) - hajde, neka, deder
osao - magarac
oslas, oslasta - nalik na osla, tj. magarca
oslov - magareći
ostajati (od čega) - ostavljati što, napuš-

tati što
ostati se - okaniti se (koga), proći se, ostaviti na miru
ošao - otišao, ostavio (particip od *oći*, otići, ostaviti)
ošpedao - bolnica; ubožnica, prihvatilište za sirotinju
oštarija (tal.) - krčma
oštijer (tal.) - gostioničar, krčmar
otegnuti - dobiti, pobijediti; rastegnuti;
otegnuti noga - počiti, zaputiti se
otezati - pobjeđivati, dobivati; opirati se (usp. *otegnuti*)
otiti (prez. *otidem*) - otići
otkle - odakle; otkad
oto - eto
otole - odakle, otud; otada
otresen - pametan, hrabar
otresti se - razabrati se, doći k sebi, opametiti se
ovčas - sada, odmah
ovdi - ovdje, ovamo; *ovdi ovoliko* - to je sve što se može učiniti
ovi - ovaj
ovjezijeh - ovih
ovo - evo
ovolihni - ovolišan, malen
ožet (na ožet) - stanje kad je što ožeto ili kad je tko ožet, tj. bez ičega

pacijencija (lat. *patientia*, tal. *pazienzia*) - strpljivost; *primiti u pacijenciju* - strpljivo podnijeti; *pacijencija!* - ništa za to! ne smeta!; *imati pacijenciju* - strpiti se, pomiriti se s čim
pacijent (tal.) - strpljiv
paganio (gen. *paganjela*, tal. mlet. *faganelo*) - ptica konopljarka
pak, paka - poslije, opet, zatim
paljevit - koji pali, vreo
panjula (tal. *pagliola*) - listići zlata
papagao (gen. *papagala*, tal.) - papiga
par - jednak; *na páru stat s kim* - biti s kim na ravnoj nozi
parati (tal.) - izgledati, činiti se
parentijera (tal.) - svojta, rodbina; srodstvo; *učiniti parentijeru* - sroditi se

parlašuša - žena koja "parla" "šu-šu", tj. govori talijanski, Talijanka
parlati (tal.) - govoriti
part (tal. *parte*) - strana, dio
participati (od koga ili čega, tal. *partecipare*) - biti kao
partikularita (tal.) - pojedinost
partit (tal. *partito*) - odluka; *obrati partit* - odlučiti se, odabrati stranu
pas (gen. *pasta*, tal. *pasto*) - jelo
pasati (tal.) - proći; *pasati se* - zadovoljiti se, proći se, pomiriti se s čim
pastedžati (tal. *pasteggiare*) - jesti, mrsiti
pasti se (lat. *pascere*, tal. *pascersi*) - hraniti se, naslađivati se
pastidija (tal.) - nevolja, dosada, muka (usp. *fastidijo*)
pastidijati se (tal.) - mučiti se (usp. *fastidijo*)
pat (tal. *patto*) - pogodba, ugovor, sporazum
pate (tal. *fate*) - zapovijedajte, raspoložite sa mnom
pateškati (tal.) - trpjeti
paulin (tal. *paolino*) - zlatna škuda, novac pape Pavla III. kojega je kalup izradio glasoviti renesansni kipar i zlatar Benvenuto Cellini
pavijun (tal. mlet. *pavion*) - zastor oko kreveta
peča - komad; *u peče učiniti* - raskomadati; *peča čovjeka* - ljudina; *je li ga gdje peču* - da li je negdje tu malo
ped - pedalj
pele (lat. *pellis*, tal. *pelle*) - koža
pelicar (tal. mlet. *pelizzaro*) - krznar
pelinak - dem. od *pelin*
pena (tal.) - kazna, globa; muka, patnja
pendin (tal. *pendente*, mlet. *pendon*) - dragi kamen koji se nosi oko vrata
pendžati (tal.) - trošiti
penitencija (lat. *poenitentia*) - pokora, okajavanje grijeha
penj (tal. *pegno*) - zalog
perdidžornata (tal. *perdigornata*) - danguba, besposličar
per Dio (tal.) - zaboga
perikuo (tal. *pericolo*) - opasnost

perla (tal.) - biser
perpera - dubrovački novac (12 srebrnih dinara)
persegvitati (tal. *perseguitare*) - progoniti
persona (lat.-tal.) - osoba; *personom* - osobno
peset - pedeset
pica - koščica; *ne ostaje mu pice* - nema ni prebijene pare, ostao je bez ičega
picikaruo (tal. *pizzicarlo*) - trgovac delicatesama ili suhomesnatom robom
pića - hrana, jelo
pijena - kazna, globa (v. *pena*)
pijer - pir, svadba
pikat (lat. *ficatum*) - jetra
pinez - novac
pinuti - gucnuti, piti
pinjata (tal.) - lonac
pišina (tal. *piscina*) - kada, bazen
pitati - tražiti, moliti
pītati - hraniti
pjaca (tal.) - trg
pjačer (tal. *piacere*) - zabava, uživanje; *učiniti pjačer* - napraviti uslugu
pjantati (tal. *piantare*) - ostaviti na cjedilu, napustiti; *ostati pjantan* - biti napušten
pjat (tal. *piatto*) - tanjur
pjaževol (tal. mlet. *piasevole*) - mio, ljubak
pjeti (prez. *pojem*) - pjevati; pjevati misu
placa (lat.) - trg, ulica; *Placa* - ime glavne ulice u Dubrovniku (Stradun)
placar (tal. mlet.) - trgovac na ulici; varalica (usp. *placa*)
placati (tal. mlet.) - varati (usp. *placar*)
plah - plašljiv; brz, hitar
plakijer - naslada, užitek, radost
platiti se - naplatiti se, odštetiti se
plaviti - spiskati, rasuti
pliti (prez. *plijem*) - plivati
plitica - zdjela, tanjur
plod - rod, sjeme; korist, probitak
poabunacati (mlet. *abbonazar*, s hrv. prefiksom *po-*) - (o moru) smiriti se, stišati se, v. *bunaca*
pobjed - poslije podne, po objedu
pojelica (lat. *faciolum*, tal. *fazzolo*) - žen-

ska kapica
počašnica - zdravica, pjesmica što se pjeva uz čašu
poći - *poći zlo* - nastradati
podbiti - ščepati, uhvatiti, ugrabiti; izbiti (npr. oči)
podprigan (lat. *frigere*) - popržen
poguba - propast
pohrana - čuvanje
poispitati - propitati se
pojmiti - *pojmiti dušu* - odahnuti
pokli - pošto, nakon što, jer, budući da, dok, kad
pokriti - zatajiti, sakriti, prikriti (pored običnog značenja)
polakši - malo lakši
polas (gen. *polasa*, tal. *polso*) - puls, bilo
poltronarija (tal. mlet.) - nevrijedne stvari
Pometnik - član Pomet-družine, Držićeve glumačke družine
pomižan - pomokren, popišan
Pomo - dem. od Pomet
ponta (tal. mlet.) - probadanje, žiganje, upala pluća
poognijeviti - naljutiti
popijevati, popivati - pjevuckati
poplaviti - spiskati, rasuti, trošiti nemilice
poprav - baš, doista
poses (tal. *possesso*) - posjed; *uljesti u poses* - steći nečiju naklonost
posilati - slati
pošastje - polazak, odlazak
potisnuti - pritisnuti, potlačiti; *Vlah Vlahu potište, a katunaru kletište* - seljak seljaka otjera, a katunaru (seoskom knezu) ostade koliba (dok se dva svađaju, treći, jači, izvlači korist)
potišten - v. *potisnuti*
potištenjak - nevaljao čovjek
potlačiti - uništiti, pogubiti
potrjeba - bijeda; nevolja; oskudica; molba; posao; *imati potrjebu* - biti zauzet, imati posla; *imati potrjebu od koga* - trebati koga
pouzeti - uzeti (više stvari jednu za drugom)

poznati - spoznati, uvidjeti; smatrati, priznati
prapan (tal.) - urešen, izvezen (usp. *frapan*)
pratež - tovar, teret, roba
pratik (tal. *pratica*) - praksa; ljubavni odnos
prätik (tal.) - iskusan, vješt
pratikati (tal. *praticare*) - družiti se, imati posla s kim; posjećivati koga; imati ljubavne odnose s kim
prc - uzvik od prdjeti, ide uz uzvik maj (*maj prc*)
pređni - prethodni, prvi, prijašnji; *u pređnu votu* - prvi put, prije
prem - premda; upravo, baš, doista, osobito, sasvim, zaista i sl.
prepozit (tal.) - nakana, predmet, stvar; *na prepozit* - u pravi čas, kao naručeno
preša (tal.) - žurba, sila; usp. *prješa*
preteliti - debljati (usp. *prutio*)
prezencija (tal.) - izgled, pristalost
prezent (tal. *presente*) - dar
prežiti - vrebati
pričiniti - sačiniti (npr. testament)
pričuti - dočuti
prid - pred
pridati - predati, predavati; *pridati se* - predati se
pridirati se - kilaviti se, trapiti se, mučiti se; usp. *pridrijeti*
pridrijeti se (prez. *pridrem*) - okilaviti, postati kilav
pridrt - kila; kilav čovjek, kilavac
prigan (lat. *frigere*) - pržen
prigibati se - pristajati
prignnt - sklon, naklonjen
prihariti - zaraditi, dobiti
prikinuti - prekinuti; puknuti
prikladovati - biti prikladan, biti sličan
priklonit - prignut; napet, pozoran; *s ušima priklonitijem* - pozorno, napeto
prikloniti - prignuti; pritvoriti, zatvoriti
prilikovati - biti nalik
primijera (tal.) - vrsta hazardne igre na karte
priporučiti se - preporučiti se
pristajati - *pristajati kome k tuzi* - ras-

tuživati koga, povećavati kome muke
pristati - prestati
pristati - pristati tuzi - rastužiti
priteljahan - dem. od *pritio* (v.)
pritio - debeo; mastan; plodan, rodan, obilan
prjedati - predati; *prjedati nogami* - po- hitati, pohrliti
prješa (tal. *prescia*) - žurba, sila; *na prje- šu, s prješom* - brzo, žurno
prkno - stražnjica
pročedati (tal. *procedere*) - postupiti
profuman (tal.) - namirisani
prolog - uvod u komediju; glumac koji ga govori
propovjediti (prez. *propovijem*) - proka- zati
prositi - moliti
prosperitat (tal.) - blagostanje
prospero (tal.) - povoljno, sretno
proštenje - oprost grijeha; *doći na proš- tenje* - hodočastiti u Rim prilikom jubi- larnе godine radi oprosta grijeha; *uzeti proštenje* - dobiti oprost; *pitati proštenje* - moliti za oprost, ispričati se
prova (tal.) - kušnja; *bit na provu* - ogle- dati se, prokušati se
provardura (tal. mlet.) - svježi sir od bi- voličina mlijeka
provati (tal.) - iskušati, pretrpjeti, osjetiti
provedžavati (kim) (tal. *provvedere*) - bri- nuti se za koga
provedžati (tal. *provvedere*) - pribaviti komu što, opskrbiti, snabdjeti
provrci (prez *provrgnem*) - promijeniti, ispremetati
prozuncijon (tal.) - umišljenost, objest, drskost
prozuntoz (tal.) - umišljen, objestan, dr- zak
prustijer (tal. *forestiero*) - gost, stranac
prvi - prijašnji, prethodni
pržon (tal. *prigione*) - zatvor
puč (lat. *puteus*) - bunar, studenac
pudar - čuvar vinograda
puđati se - čistiti se od nametnika, buha i sl., pujati se
puki - pravi, isti

punjao (tal. *pugnale*) - bodež
pustoš - nevolja, razuzdanost, raspušte- nost, razuzdana osoba
pužet (tal. *fusetto*) - bodež

rabota - stvar, posao
rad - radostan, veseo
rampina (lat.) - otimačina, grabež; *čov- jek od rampine* - grabežljiv čovjek, gra- bežljivac
rasčiniti - uništiti, uništavati
raskoša - uživanje, naslada
rasplijetati - raspravljati
rasut - "(obično samo u ženskom rodu), kao neka uzrečica kojom ženska osoba sama za sebe kaže da je zaboravljiva, rastresena, jadna, bijedna, nepažljiva" (B. Klaić)
razgrizati - razmišljati, promišljati, uvi- đati
razlik - različit
razlog - razbor, razumnost; račun, obra- čun; *razlog učiniti* - napraviti obračun; *imati razlog* - imati pravo; *razlog je* - pravo je
realo (tal. *reale*) - zaista, uistinu
reći (prez. *rečem* i *reknem*) - obećati (po- red drugih značenja)
refridžerijo (tal.) - utjeha; onaj koji dono- si utjehu; osvježenje, olakšanje
remedijati (tal.) - popraviti, pomoći
remedijo (tal.) - lijek
remik - remen
renjati (tal. *regnare*) - vladati
repozano (tal. mlet.) - mirno
repozati (tal. mlet. *reposar*) - odmoriti se, počinuti
reprendžati (tal. mlet. *reprender*) - ukoriti, prekoriti
reputacijon (tal.) - dobar glas, ugled
resolvati se (st. tal.) - odlučiti se
retirati se (tal.) - povući se
reuškati (tal.) - poći za rukom, uspjeti;
reuškati komu kao nešto - ispadati kao što, pokazivati se poput čega
reverencija (lat.) - štovanje, poklonstvo
ribalad (gen. *ribaoda*, tal. *ribaldo*) - lu-

pež, lopov
ribaldarija (mlet. *ribaldaria*) - lupeštvo, lopovluk
ribaoda - lupežica (v. *ribalad*)
ribota - kurva (usp. *ribaoda*)
rijeti (prez. *rečem*) - reći
riti (prez. *rečem*) - reći
riz - vrsta krzna
rjepica - repica, dem. od *repa*
rofijan (tal. *ruffiano*) - svodnik
romijenča (lat.) - sić, bakreni sud za vođu
rozica - ružica, dem. od *ružica* (tal. *rosa*)
ručak - doručak
rudela (tal. mlet. *rodela*) - okrugao štit
rug - rug, ruglo
ruina (lat.-tal.) - propast
ruinan (lat.-tal.) - upropašten (usp. *ruina*)
ruinati (lat.-tal.) - upropastiti
ruka - *igrati rukami* - pipati; udarati;
gdje ruka maha - gdje se tuku
rusa (lat.-tal.) - ruža
rusat - ružični, ružin (npr. *vodica rusata*); *rusati octic* - ocat s ružinim laticama
rustik (tal.) - neotesan
rvati - napadati

sadružiti - združiti; *s kim družbu sadružiti* - vezati se s kim
sajun (tal. *saione*) - vrsta duge ukrašene muške haljine, kakva se u prvoj polovici 16. st. nosila u Italiji
sakrajati - davati na šivanje, davati krojiti tkanine
sakrojiti - skrojiti
salac (tal. *sollazzo*, provans. *solatz*) - zabava, naslada, užitak; u trubadurskoj lirici: ugodna razonoda
salacati se (tal. *sollazzare*) - šaliti se
salačiv, *salačljivo* (tal.) - zabavan, šaljiv
salčica (tal. mlet. *salcizza*) - kobasica
salutati (tal.) - pozdraviti
sâm - jedini; *ne biti sâm* - biti lud
samohoć - svojevoljno
saplun - sapun
saporintija - "u vezi sa sapur odnosno *sapurić* (v.), miris, slast (sa sufiksom -

intija, možda u igri riječi prema *ži n' ti ja?*)" (F. Čale)
sapurić - dem. od *sapur* (tal. *sapore*) - miris, tek, slast, ukus
sartije (tal.) - konopi koji drže jarbol
scjena - vrijednost, cijena
scijeniti - cijeniti, poštovati; smatrati, držati
scijenjen - štovan
segaj - toga, ovoga
segvitati (tal.) - slijediti
sekret (tal.) - tajna; *parti sekreta* - tajni dijelovi, otajne strane
sentencija (lat. *sententia*) - presuda; *davati sentenciju* - presuditi
senj (tal. *segno*) - znak
servati se (tal.) - poslužiti se; *servati se vrh čega* - služiti se na račun čega, za nešto
set (*seta*) - svet (sveta)
sfita - v. *svita*
sikur (tal. *sicuro*) - siguran
sikurisim (tal. *sicurissimo*) - posve siguran, najsigurniji
sikuro (tal. *sicuro*) - sigurno
sinjor, *sinjora* (tal.) - gospodin, gospođa
sinjorija (tal.) - gospodstvo
sirenje - sir
siti (prez. *sidem*) - sići
sjemo - ovamo
sjeta - nesretnik
sjetan - tužan, nesretan, jadan, bijedan
sjetnica - nesretnica
skandao (tal.) - sramota, bruka, skandal
skapulati (tal. *scapolare*) - spasiti se, osloboditi se
skartati (tal. *scartare*) - ukloniti, odstraniti
skidavati - skidati
skitaša - skitnica
skitnja - skitnica
sklopiti - sastaviti, složiti, združiti;
sklopiti komediju - napisati komad
skodžati (mlet. *scoder*, tal. *scuotere*) - utjerati dug
skritura (tal.) - pismo, ugovor, spis
skrivan - v. *škrivan*
skrobućati - "(možda) čarkati se (tal. *sca-*

ramucciare), ili pak škrobati (tal. *scara-bocchiare*), ili je u vezi sa skrobotanje, tj. škripanje (npr. zuba)" (F. Čale)
skula (lat.-tal.) - škola
skuža (tal. *scusa*) - izgovor, opravdanje
slavic - slavuj
sloboditi - oslobađati, izbavljati, rješavati, spasiti
sljepački - na sljepačku - na slijepo, na sreću
smagljivo - željan, požudan
smanje - drugačije; *ne more mi se smanje* - ne mogu drugačije, nemam izbora
smijejati se (od čega) - smijati se (komu)
smiješnica - šala
smiriti - zadovoljiti, namiriti, ugoditi kome
smudut - lubin, brancin, osobito cijenjena vrsta ribe
smurati se (tal. *innamorarsi*) - zaljubiti se (usp. *namurati se*)
soda (tal.) - plaća; *poći na sodu* - uključiti se u plaćeničku vojsku
sofrikatan (lat.) - žalostan; ispržen, potpržen
soldin (tal. *soldino*) - sitni mjedeni novac
soličitati (tal.) - požurivati
sonce - sunce (u lopudskom govoru)
sovrna (lat.) - pijesak koji na lađi služi kao balast; *imati nečega kao sovrne* - imati u izobilju, imati kao plijeve
spačati se (tal. *spacciarsi*) - osloboditi se koga; *mi smo spačani* - propali smo!
sparožina - trnje u kojem rastu sparoge; u poslovi: *nakon nas makar ni sparožina ne ostani* - poslije nas potop
specija (tal. *spezie*) - začín
spelan (tal. *spelato*) - olinjao
spendza (tal.) - novac, trošak; *frankati spendze* - nadoknaditi troškove
spendžalac (tal.) - rasipnik (v. *spendžati*)
spendžati (tal. *spendere*) - potrošiti
speranca (tal.) - nada
spičar (tal. mlet. *specier, spicier*) - trgovac mirodijama, slastičar, apotekar
spijati (tal. *spiare*) - uhoditi
spirit (lat.-tal.) - duh
splaviti - rasuti, potrošiti

spodestacijon (tal.) - odricanje od imanjanja u čiju korist (v. *spodestati*)
spodestati (kome od svega, tal. *spodestare*) - odreći se u čiju korist od svega imanjanja
spomenovati se - sjećati se
spomenuti se - sjetiti se
spovidjeti (prez. *spovijem*) - pripovjediti, opisati
spraviti se - spremiti se
spuštatati se (u koga) - imati povjerenja u koga, oslanjati se na koga
sramotan - osramoćen
srčan - bliz srcu, drag, mio; brižljiv, revan, vatren; srdit, gnjevan; *srčano zeljice* - srčano zelje, tj. božje drvce (*Artemisia abrotanum*)
sta largo (tal.) - stani na udaljenosti, drži se daleko
stan - pored danas uobičajenih značenja: rod, obitelj; boravište; služba (djevojke godišnice)
stancija (tal.) - stan
staniti se - nastaniti se, smjestiti se; *staniti se u* - prijeći u druge ruke
stâr (mlet. *staro*) - posuda kojom se mjeri žito i sl., odnosno mjerna jedinica za žito
stati - boraviti, prebivati, stanovati, biti; *stati u komu što* - ovisiti što o komu, sastojati se, biti u; *stanom stati* - stanovati; *za me stoji* - za mene je, za mene znači
stati se - sastati se
staviti - dati se na što, uznastojati oko čega; *staviti se od* - sjetiti se na, pomisliti na; *staviti pamet* - svratiti pozornost, usredotočiti se, pripaziti, misliti; *staviti na perikulo* - izložiti opasnosti; *staviti se na koga* - zaljubiti se u koga; *staviti se u zlice* - posjećivati bludnice
stentati (tal. *stentare*) - mučiti se, trpjeti
stomak (gen. *stômka*) - želudac
stomakao (tal. *stomacale*) - slab na želucu
strada (tal.) - cesta, ulica; *ljudi od strade* - razbojnici
stranjac (tal.) - dem. od *stranj*, konoba, vinski podrum
stratiti - uništiti, upropastiti; potrošiti

stratati (tal.) - zlostavljati
stropijati (tal. *stroppiare*) - posjeći, osakati
stučiti - složiti, sastaviti, združiti; *stučiti se* - sastati se, udružiti se
studijo (lat.-tal.) - nauke, studij
sučedati (tal. *succedere*) - naslijediti
sufriđzata - lagano pečeno meso (prema tal. *soffriggere*)
suhvica - suho grođđe; *usta na suhvicu*
činiti - bojiti usnice
sumnjati - sumnjati, slutiti, misliti, suditi
sunuti se - zaletjeti se
superbija (tal.) - oholost
suspet (tal.) - sumnja; *uzeti u suspet* - sumnjati, posumnjati
súšiti - postiti
svasma - sasma, posve, potpuno
Sveta Gospođa - dubrovačka katedrala (posvećena Gospi)
svezan - obvezan, sputan
svita - tkanina, odjeća, sukno; *učiniti svita* - nabaviti tkanine
svitan - suknen, načinjen od sukna
svjet - savjet
svrh (čega) - o (čemu)
svrha - kraj, konac

šćav (tal. *schiavo*) - rob
Šćavuša - Slavenka, Hrvatica
šećnja - šetnja
šena (tal. *scena*) - pozornica; prizor (u dramu)
šeprelakati - blebetati talijanski, "parlakati" (tal. *parlare* - govoriti) "še"; usp. *parlašuša*
šijun (tal. mlet. *sion*) - vihor, morska vijavica
škrivan (tal. *scrivano*) - pisar i najmlađi časnik na brodu
škud - zlatni novac, 36 dubrovačkih dinara
šokati (prez. *šokam*) - tepati, mucati, govoriti "šo" (za Talijane)
špalmata (tal. *spalmata*) - udarac govedskom žilom po dlanu, školska kazna
Španja - Španjolska (prema tal.)

špotati se (kim) (njem. *spotten*) - izrugivati, ružiti, grđiti koga
šticati se - umaknuti, skriti se (? u vezi s tal. *schizzarsi*)
štogodi - nešto, štogod
štomak (tal.) - želudac
šturljiv - krđljiv

tabula (tal.) - bala tkanine (usp. *tavula*)
tačam - samo; *ne tačam* - ne samo...
tamaša (tal. *tamascia*) - šala; veseljak
tamašiti - šaliti se (v. *tamaša*)
tambur (tal. *tamburo*) - bubnjar
tanac - ples, igra
tantati (tal. *tentare*) - napastovati
tao - tako
tavula (tal.) - bala tkanine
tavulijer (tal. *tavoliere*) - tablica za igranje; v. *dzar*
tečin - tetkin
Tedeško - v. *Tudešak*
tegnuti - taknuti, dirnuti; *tegnuti ruku* - stisnuti ruku pozdravljajući se
tenereca (tal. *tenerezza*) - ganuće, nježnost
ter - a, pak
termin (tal. *termine*) - granica; *doći na (ove) termine* - spasti na
tezijeh - tih
tezero (tal. *tesoro*) - blago
tî - taj
tihoćina - tihoća
tisknuti - potisnuti, izgurati
tištati - mučiti
tizijeh - tih
tizijem - tim
tja - ča, odavle, dalje
tjeti (aor. *tjeh*) - htjeti
tkogodi - tkogod, netko
tlapiti - buncati, trabunjati; lagati, laskati
tobolac - kesa za novac
tojaga - toljaga; *dati tojaga* - izbatinati
tokati (tal. *toccare*) - dirnuti, dodirnuti
toli - tako
tolicijeh - tolikih
tolik - toliko

toprv - tek, istom, netom
torala (tal. *tarallo*) - vrsta kolača, kruh u obliku prstena
torta - jelo, torta
toškano (tal.) - toskanski, tj. talijanski jezik
tot - neka; tada, onda; dakle, jamačno
tovijerna (lat.) - krčma
tovjerner - krčmar (v. *tovijerna*)
traditur (tal.) - izdajica
trafegati (tal. mlet. *trafegar*) - trošiti
tramuntana (tal.) - sjever, sjeverna strana; zvijezda sjevernica; sjeverni vjetar;
otkriti tramuntanu - pokazati pravac, naučiti koga kako da se ponaša
trat (tal. *tratto*) - potez, postupak; šala;
avancati trat kome - prevariti koga
tratati (tal.) - postupati, častiti; smatrati; pregovarati o čemu; *tratati koga mahnica* - smatrati ludim koga
travalja (tal.) - muka, tuga, nevolja, muka ili stuženje u želucu
trgovina - trgovanje; roba za trgovanje, ono što se trži
triba - v. *trijeba*
trijeba - potreba, nužda; *trijeba je* - potrebno je
trijēs - grom
trijes - trideset
trimjed - nešto bezvrijedno (tri *mjedi*, v.); *ljudi od trimjed* - ljudi koji ne vrijede ni prebijene pare
trink (njem.) - bokara za zdravice
triš - triput, trostruko
triunfati - v. *trunfati*
trjeska - buka, vika, galama
trpeza - stol
trud - napor, muka
truđahan - umoran; mučan
trunfanca - trijumf (v. *trunfati*)
trunfati (tal.) - uživati, veseliti se, bančiti
trunpati - v. *trunfati*
tući se - mučiti se, potucati se, skitati se, lutati (pored ob. značenja)
Tudešak (tal. *Tedesco*) - Nijemac
tudeški (tal. *tedesco*) - njemački
tuga - nevolja (pored običnog značenja)

tugljiv - gadan, ružan
tvoriti - kriviti
ubezočiti se - pokazati se bezobrazan, drskošću uvjeriti
ubog - biti ubog od čega - biti bez čega, biti lišen
učinjen - razvijen, jak, krupan
udirati - navaljivati; tući
ufati (što) - nadati se (čemu)
ugoditi - udovoljiti, prilagoditi se; dopustiti; *ugoditi se* - dogoditi se; *ugoditi se s kim* - složiti se s kim, nagoditi se, pogoditi se
ugođaj - dogovor; sporazum, sklad, mir (usp. *ugoditi se*)
ugonenuti - pogoditi
uhititi - uhvatiti
ukazati - pokazati, otkriti
ukinuti se - pasti, svaliti se
ukrasti se - otići kradom
ukrop - juha od rasola
ukuvečiti se - postati *kuveo*, uvenuti
uljesti - ući; upustiti se u što; *uljesti u imanje* - domoći se imanja
uljuditi - ukrasiti, uresiti
umaha - odmah
umižati se - pomokriti se, upišati se
umjetelan - pametan, razuman, uman; vješt, umješan, spretan, koji umije
unjigalo - koji unjiga (v. *unjigati*)
unjigati - laskati, dodvoravati se
upoznati se - prevariti se
uprežati (prez. *uprežem* i *uprežim*) - uvrebati, uloviti
upriječiti se - ispriječiti se
usparati - učiniti se, činiti se (usp. *parati*)
uspomenuti - spomenuti, podsjetiti, sjetiti se čega
utonuti - potonuti, propasti
utruditi - izmoriti, namučiti
uvrijediti - povrijediti; oštetiti
uzaova - zaboga
uzdarov - dar za dar, uzdar, uzdarje
uzmnožan - moćan, slavan, plemenit
užanca (tal.) - običaj, navika

užati (tal. *usare*) - bit vičan, običavati, rabiti; *kako je njegovo užano rijeti* - kako ima običaj kazati

vabiti se - namamiti se

vaer (tal. *vaio*, *vario*, mlet. *varo*) - velut (v.); krzno od sure vjeverice

valent (tal.) - valjan, sposoban

valjati (tal. *valere*) - vrijediti; *valjati se* - osigurati se

vandjelje (tal.) - evanđelje

variti - kuhat

vas - sav

vazeti (prez. *vazmem*) - uzeti

ve - rječica s najrazličitijim značenjima:

li, ded, daj, baš

večer - navečer

već, veće - više

većekrat - višeput, često

velut (tal. *velluto*) - baršun

velji - veliki

veramente (tal.) - doista

veras (gen. *versa*, tal.) - stih

verga (tal.) - šipka

versati (tal.) - sastavljati stihove, govoriti u stihovima

vestura (tal.) - ruho, haljina

vidjenje - obličje, vid, prilika

vidjeti - pokušati, probati (pored običnog značenja); *vidjeti se* - činiti se

viditi (prez. *vim*) - znati

viđu - vidim

vijećati - dogovarati se

vijek, vijeku - uvijek; uz negaciju: nikad

viktorija (lat.) - pobjeda

virtuoz (lat.-tal.) - obdaren vrlinom, krepostan; snalažljiv, sposoban (usp. *vjertuoz*)

vista (tal.) - vid; *imati kurtu vistu* - biti kratkovidan

vitelje meso (tal. *vitello*) - teletina

vivanda (tal.) - jelo, hrana

vjera - zaruke (pored običnog značenja);

na vjeru - zaista, uistinu

vjertuoz (lat.-tal.) - obdaren vrlinom, krepostan; snalažljiv, sposoban

vjetar - ispraznost, neozbiljnost (pored

običnog značenja)

vladika - vlastelinka, plemkinja

vlah - pastir, seljak

Vlasi - sv. Vlaho (lat. *Blasius*)

vlasteličić - mladi vlastelin

vlaški - seljački, pastirski, koji se odnosi na *vlahu* (v.); talijanski

volentijero (tal.) - rado (komp. *volentjerije*)

voštac - (uzvik) udri ga

voštarija (tal. *ostaria*) - krčma, usp. *oštarija*

vota (tal.) - put, krat; *jednu votu* - jedan

put; *u votu* - odjednom; *u pređnu votu* - prošli put (usp. *volta*)

vragut - cigli; *vragut ped* - ni pedlja

vrći (prez. *vrgnem*) - baciti; *vrći se koga* - baciti na koga; *zavoljeti koga*, *zaljubiti se u koga*

vrh - iznad, ponad; na; o

vrli - jak, žestok, okrutan

vtjeti se - kretati se, motati se (oko koga ili čega)

vuhva - varalica, lukavac

vuhven - lukav

zač - zašto; jer

zagovoriti se - zapričati se

zahvale - zahvaljujući

zahvaljati - zahvaljivati

zahvaljenje - zahvalnost

zaljesti - zaći

zamađijan - začaran, opčaran

zamirac - tko živi *iza mira*, tj. unutar zidina Dubrovnika

zamjena - uzvraćanje; *imati zamjenu* - biti na jednak način uzvraćen

zašto - zašto; jer

zautra - sutra

zavjetan - vezan zavjetom, zavjetovan, obvezan da u crkvi traži proštenje

zbilj - zbilja, zaista

zdenjoz (tal. *sdegnoso*) - naprasit, gnjevljiv

zdravjice - dem. od *zdravje* (zdravlje)

zđesti (prez. *zđenem* i *zđedem*) - složiti

zgrad (gen. *zgrada*) - grad; gradske zidi-

ne; građevina

zlamenje - obilježje, znak

zla žena - kurva, prostitutka

zlat - zlatan

zlica - kurva, prostitutka

zločes (gen. *zločesta*) - jadan, nesretan;
slab, loš

zločestvo - nevaljalstvo, zloća

zlostar - nevaljao starac, zao starac

zračan - dobra izgleda, zdrav

zvišeran (tal. *sviscerato*) - odan, naklonjen

žaba indijana - morska kornjača

žbir (tal. *sbirro*) - stražar

žeđahan - žedan

ži - živ; *ži mi* - živio mi, živjela mi; *ži mi*

t', *ži m' t'*, *ži n' t'* - živio mi ti, živjela mi

ti; *ži t' ja* - živ ti bio ja; sve u značenju:

tako mi; bogme

žot - žut (u lopudskom govoru)

žuber - pjevanje ptica, žubor

Žudio (gen. *Žudjela*) - Židov; *žudio* - lakomac, škrtac

žvati (prez. *žvem*) - žvakati

žvirat (lat.) - grbavac, lutka